εξεγερμένος υποδιοικητής Μάρκος

ιστορίες για τους ανθρώπους του καλαμποκιού

εκδόσεις των ξένων

ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΟΥ

εξεγερμένος υποδιοικητής Μάρκος

ιστορίες για τους ανθρώπους του καλαμποκιού

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Αντωνία Μ.
Εύη Π.
Νάντια Τ.

εκδόσεις των ξένων

Οι ιστορίες που περιλαμβάνονται σ’ αυτήν την έκδοση προέρχονται από
το βιβλίο «Según cuentan nuestros antiguos... Relatos de los pueblos indios
durante la Otra Campaña» (εκδ. Arte Gráfico Z, Μεξικό, Ιούλιος 2007),
το περιοδικό «Rebeldía» και τους δικτυακούς τόπους:
http://enlacezapatista.ezln.org.mx
http://zeztainternazional.ezln.org.mx
http://palabra.ezln.org.mx
http://revistarebeldia.org

Εικόνα εξωφύλλου: Josué Vázquez
Εικονογράφηση: Λία Γυιόκα
Εξώφυλλο: Νίκος Νικολαΐδης
Σελιδοποίηση: Σωκράτης Παπάζογλου

Θεσσαλονίκη 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ 9

Το πιο βαθύ ίχνος 25

Πώς γεννήθηκε η λέξη *εγώ* 31

Εκεί που ξεδιψά η νυχτερίδα 35

Οι άντρες και οι γυναίκες με τις τρεις καρδιές 39

Η νύχτα που διαρκεί πολλά χρόνια 42

Το κοχύλι-ασπίδα 49

Η «Δεκέμβρης» 51

Ο Αντούλιο και το παραμύθι με τις τρύπες 60

Η καρδιά του καλαμποκιού 69

Tic 70

Το αίμα του ήλιου 72

Το δέντρο της μνήμης 77

Να αψηφήσουμε το τέρας για να το νικήσουμε 79

Τρεις μύθοι 87

Η κουλτούρα από τα πάνω και από τα κάτω 91

Εκεί μακριά, στην καρδιά μας... 102

Από τη σκιά στο φως... 104

Ο γερο-Αντόνιο διηγείται μια άλλη ιστορία για τον προκλητικό έρωτα ανάμεσα στο φως και τη σκιά 115

Η ιστορία των ερωτήσεων 118

Οι πολιτικές και οι τσέπες (οι δικές μας και των άλλων) 127

Το κοχύλι του τέλους και η αρχή 157

Ο Ντουρίτο και οι καρέκλες της εξουσίας 165

Ο Ντουρίτο και μια ιστορία για τις ρωγμές και τα γκράφιτι 167

Ο Ντουρίτο, τα αγάλματα και τα πουλιά 170

Το παραμύθι της ασυμβίβαστης πετρούλας 172

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι
Πρώτος άνεμος: Μια οργισμένη αξιοπρεπής νεολαία 185

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ
Σύντομο χρονικό της εξέγερσης των Ζαπατίστας 195

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΤΗΝ 1η ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ 1994, ο Ζαπατιστικός Στρατός για την Εθνική Απελευθέρωση (EZLN) κήρυξε τον πόλεμο στη μεξικανική κυβέρνηση. Δώδεκα μέρες μετά, η σιγή των όπλων έδωσε τη θέση της στη δύναμη του λόγου που άρχισε να κατακλύζει τις εφημερίδες, το διαδίκτυο, τα έντυπα.

Με τη δημόσια εμφάνιση του EZLN, ο αδιαμεσολάβητος και χειμαρρώδης λόγος των ινδιάνων της Τσιάπας ακούγεται για πρώτη φορά από ένα τόσο μεγάλο ακροατήριο, τους εξεγερμένους του Μεξικού και του κόσμου. Είναι ένας λόγος διαφορετικός: αυθεντικός, ποιητικός, πολύ «ιθαγενικός», με ποικίλες κοινωνικές και πολιτιστικές αναφορές, ένας λόγος απαγορευμένος από την εξουσία για περισσότερα από 500 χρόνια, ένας λόγος που διηγείται τον πόνο και την ελπίδα των ιθαγενών κοινοτήτων εκφράζοντας μια διαφορετική αντίληψη για τη ζωή και την επανάσταση.

«*Η αλήθεια που ακολουθούσε τα βήματα του λόγου των γηραιότερων από τους γέροντες των λαών μας δεν αποτελούνταν μόνο από πόνο και θάνατο. Μέσα από τον λόγο τους πήγαζε και η ελπίδα για την ιστορία μας*» (Ανακοίνωση του EZLN, Φεβρουάριος 1994).

Όταν, στις 17 Νοεμβρίου του 1983, συγκροτείται ο EZLN, από έναν μικρό πυρήνα επαναστατών που διαπνέονταν από τις κλασικές, ορθόδοξες επαναστατικές αντιλήψεις των αντάρτικων της Λατινικής Αμερικής –σύμφωνα με τις οποίες μια μικρή ομάδα «φωτισμένων» ή και ένας άνθρωπος μπορούν «να σώσουν τη χώρα και τον κόσμο ολόκληρο»–,

και έρχεται σε επαφή με τις ιθαγενείς κοινότητες, υφίσταται μια μεγάλη ήττα, ακόμα και στο επίπεδο της επικοινωνίας και της γλώσσας. «*Για να μπορέσουμε να επιβιώσουμε έπρεπε να μιλήσουμε σ' έναν άλλο κώδικα*», σε μια γλώσσα που ακολουθεί μια αντίστροφη πορεία. Η πορεία της δεν ξεκινάει από την αντάρτικη ομάδα που κατέχει την αλήθεια και έχει στόχο «*να διδάξει, να εκπαιδεύσει, να διαπλάσσει, να καθοδηγήσει*» τον φτωχό και αδαή ινδιάνο, αλλά από τα κάτω προς τα πάνω, από τον ιθαγενή προς τον αντάρτη. Όπως θα επαναλάβει το καλοκαίρι του 2008 ο υποδιοικητής Μάρκος, «*η επαφή με τις κοινότητες σήμανε μια διαδικασία μετεκπαίδευσης, που ήταν πιο έντονη και πιο τρομερή ακόμη και από τα ηλεκτροσόκ που κάνουν στις ψυχιατρικές κλινικές*». «*Από ένα κίνημα που σχεδίαζε να υπηρετηθεί από τις μάζες, τους προλετάριους, τους εργάτες, τους αγρότες και τους φοιτητές, για να φτάσει στην εξουσία και να οδηγήσει όλους αυτούς στην υπέρτατη ευτυχία, μεταμορφωνόταν σιγά σιγά σ' ένα στρατό που έπρεπε να υπηρετεί τις κοινότητες*».

Έτσι, τα μέλη αυτής της αρχικής ομάδας μετατρέπονται από σωτήρες της ανθρωπότητας σε μαθητές ενός σχολείου αντίστασης και αγώνα, προκειμένου να βρουν «*την πορεία, το δρόμο, τη συντροφιά και την ταχύτητα στο βήμα τους, αυτό που τότε και τώρα ονομάζουμε την ταχύτητα του ονείρου μας*».

Το όνειρο, η ουτοπία του ζαπατιστικού λόγου επιλέγει ως σημείο αναφοράς την κοινωνία, τις εξεγέρσεις των πέντε ηπείρων. Με αυτές τις εξεγέρσεις διαλέγεται, με αυτές προχωράει και ονειρεύεται. Ο ζαπατισμός δεν περιμένει τίποτα από το κράτος, την πολιτική τάξη και τους αντιπροσωπευτικούς οργανισμούς του. Στήριγμά του είναι οι αποκλεισμένοι, οι κατατρεγμένοι, οι εξεγερμένοι. Η ουτοπία στον ζαπατισμό δεν είναι κάτι μακρινό, αλλά το κίνητρο για τον καθημερινό αγώνα, η δύναμη που προσπαθεί να διαρρήξει την εξουσιαστική διαμεσολάβηση των ανθρώπινων σχέσεων.

Η δημιουργική διαδικασία παραγωγής του ζαπατιστικού λόγου θα μπορούσε να οριστεί ως μια «*ποιητική της κοινωνι-*

κοπολιτικής σκέψης και πράξης», αφού αυτός ο λόγος διαρρηγνύει το διαχωρισμό πραγματικότητας και μυθοπλασίας που υπάρχει στην επικρατούσα γλώσσα. Είναι ένας λόγος που αμφισβητεί τις κυρίαρχες έννοιες, όχι μόνο τις αυστηρά πολιτικές, αλλά και αυτές του θανάτου, του χρόνου, της ιστορίας. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του υποδιοικητή Μάρκος σε μια συζήτηση με τον αργεντινό ποιητή Χουάν Χελμάν: «*Ένα μέρος του μέλλοντος του ζαπατισμού βρίσκεται στη γλώσσα. Δεν θέλω να πω ότι ο ζαπατισμός θα εξαφανιστεί, αλλά το μέλλον και η πρακτική του συνδέονται άμεσα με την εξέλιξη του λόγου του*».

Ο πολιτισμός της εξόντωσης

Όταν ο ισπανός κατακτητής φτάνει στην Αμερική, φέρνει μαζί του την αυστηρή και ορθολογιστική αντίληψη της αναγεννησιακής παράδοσης. Όντας οπλισμένος, εκτός των άλλων, με τρομερό πείσμα και φανατισμό, κάνει αυτόν τον νέο κόσμο δικό του, επιβάλλοντας τον πολιτισμό του με τη βία. Η κουλτούρα του ινδιάνου όχι μόνο υποτιμάται, αλλά και επιχειρείται να εξοντωθεί, τόσο από τον κατακτητή όσο και από τους κληρονόμους της εξουσίας του.

Ακόμα και μετά την ανεξαρτησία των χωρών της Λατινικής Αμερικής, περιλαμβανομένου του Μεξικού, όλες οι ομάδες που ανέρχονται στην εξουσία καταδικάζουν τους ιθαγενείς λαούς στην «ανυπαρξία», χρησιμοποιώντας την επιμειξία ως άλλοθι για την ενσωμάτωση, την υποταγή και τον αφανισμό των κατακτημένων λαών, χωρίς να θίγουν όμως την πολιτική και πολιτιστική εξουσία των κρεολών. Ο ιθαγενής δεν υπάρχει ούτε για την εξουσία ούτε για τα αναδυόμενα κοινωνικά στρώματα. Δεν είναι τυχαίο ότι μετά την κατάκτηση η Μαλίντσε[1] μετατρέπεται από τις

1. *Malinche* ή δόνια Μαρίνα: Ινδιάνα που υποδουλώθηκε από τους ισπανούς κατακτητές και μετατράπηκε σε διερμηνέα και έμπιστο πρόσωπο του Ερνάν Κορτές. Από πολλούς θεωρείται σύμβολο προδοσίας των Αζτέκων, ενώ άλλοι εκτιμούν ότι αποτέλεσε τον αποδιοπομπαίο τράγο της αποτυχίας του Μοντεζούμα.

κυρίαρχες ομάδες στη «μητέρα» του Μεξικού, γίνεται το σύμβολο της ιδεολογίας της ενσωμάτωσης και της υποταγής.

«*Μέχρι τα πενήντα μου, δεν αντιλαμβανόμουν την ύπαρξη των ιθαγενών*», αποκαλύπτει στον συγγραφέα Μανουέλ Βάσκες Μονταλμπάν ένας διανοούμενος της Γουατεμάλας. «*Στο σπίτι μας είχαμε πάντοτε ιθαγενείς ως υπηρετικό προσωπικό, αλλά δούλευαν χωρίς να φαίνονται. Όταν καθάριζαν το σπίτι ή σερβίριζαν τα γεύματα, διαισθανόμασταν ότι ήταν εκεί, αλλά δεν τους βλέπαμε. Τα μάτια μας προσπαθούν με κάθε τρόπο να μη βλέπουν τους ηττημένους μας*».

Ωστόσο, οι ιθαγενείς λαοί και ο πολιτισμός τους δεν παρουσιάζονται μόνο ως ηττημένοι, αλλά και ως νεκροί. Η Δύση δεν αναγνωρίζει ότι πίσω από την εικόνα του σύγχρονου Μεξικού υπάρχει ο ανυπότακτος ιθαγενής, αυτός που παλεύει πάνω από 500 χρόνια για να υπερασπιστεί όχι μόνο την ταυτότητά του αλλά και την ίδια του την επιβίωση. Σαν «άβολος νεκρός». Το πρόσωπό του μπορεί να βρίσκεται στις τοιχογραφίες των μεγάλων μουσείων της Πόλης του Μεξικού, οι ινδιάνικες ρίζες του Μεξικού μπορεί να προβάλλονται ως τουριστική ατραξιόν, όμως αυτός ο ενοχλητικός επιζών δεν πρέπει να επισκιάσει τη λαμπερή εικόνα του σύγχρονου Μεξικού. Η εξουσία προσπαθεί να σβήσει, όπως αναφέρει σε μία από τις ιστορίες που διηγείται ο εξεγερμένος υποδιοικητής Μάρκος, «*τα σχέδια, τις μορφές και τα χρώματα*», δηλαδή να αφανίσει πλήρως ένα λαό.

Οι ιθαγενείς μύθοι και η κουλτούρα αντίστασης

Η κουλτούρα και η ιστορία της αντίστασης των ιθαγενών του Μεξικού, και συγκεκριμένα της Τσιάπας, απέναντι σε κάθε μορφή εξουσίας και κατάκτησης, «*ντύθηκε με διάφορα ονόματα, χρώματα και εθνικότητες*» και διαφυλάχθηκε μέσα από τους μύθους. Αυτή η ιστορία της αντίστασης των ιθαγενών κοινοτήτων, η εσωτερική τους ιστορία, που είναι γεμάτη από μεταφορές και σύμβολα, πέρασε από γενιά σε γενιά «*για*

πολλά ημερολόγια», διατηρώντας ζωντανή τη φλόγα του ονείρου της «αναστροφής» – της ανατροπής, δηλαδή, και της αξιοπρέπειας.

Οι μύθοι, ως έκφραση και αυτοαπεικόνιση ενός λαού, οι κοινοτικές συνελεύσεις, οι θρησκευτικές τελετές, η γλώσσα, η ιδιαίτερη σχέση με τη φύση, με τη μάνα γη, αποτέλεσαν όχι μόνο έναν «*διαφορετικό τρόπο ζωής, αλλά και ένα άλλο είδος αγώνα*», στον οποίο η συλλογική χρήση των συμβόλων συνιστά μια θεατρική αναπαράσταση που εκφράζει τη συλλογική ταυτότητα.

Οι πρώτες προσπάθειες δημόσιας έκφρασης του λόγου των ιθαγενών γίνονται τη δεκαετία του ’70, στο Συνέδριο των Ιθαγενών της Τσιάπας.[2] Ως τότε, ο ιθαγενής αποτελούσε απλώς την «πρώτη ύλη» του ανθρωπολόγου ή του γλωσσολόγου, ο οποίος περισσότερο παραποιούσε παρά παρουσίαζε την πραγματική εικόνα του. Η παραποιημένη αυτή εικόνα ήταν εύκολα αφομοιώσιμη από το σύστημα, ενώ ταυτόχρονα εξυπηρετούσε τα σχέδιά του για μια πιο αποδοτική προώθηση του πολιτιστικού και τουριστικού «προϊόντος» του.

Η πρώτη σοβαρή καταγραφή των ιθαγενών μύθων και παραδόσεων της Τσιάπας πραγματοποιείται από μια ομάδα μορφωμένων ιθαγενών, με συντονιστή και σύμβουλο τον Αντρέ Ομπρί,[3] οι οποίοι συγκέντρωσαν σ’ ένα βιβλίο που κυκλοφόρησε στα ισπανικά και τα τσοτσίλ τις διηγήσεις των γηραιότερων ανθρώπων των κοινοτήτων, στις οποίες «δεν υπάρχει ούτε συγγραφέας ούτε αναγνώστης».

---

2. Πρόκειται για το συνέδριο των ιθαγενών που πραγματοποιήθηκε στην πόλη Σαν Κριστόμπαλ δε λας Κάσας το 1975, με πρωτοβουλία της οργάνωσης «Ένωση Κοινοτικών Γαιών – Κιπτίκ τα Λεκουμπτέσελ» (που στη γλώσσα τσελτάλ σημαίνει «Η δύναμή μας για την απελευθέρωση»), μιας αγροτικής οργάνωσης που στην πλειονότητά της αποτελούνταν από ιθαγενείς αγρότες.

3. Andrés Aubry (1927-2007): Γάλλος κοινωνιολόγος, ανθρωπολόγος και ιστορικός, ο οποίος από το 1973 μέχρι το τέλος της ζωής του έζησε στην Τσιάπας, με την καρδιά και το μυαλό του πάντοτε στο πλευρό των ιθαγενών λαών της πολιτείας.

Οι ζαπατιστικές ιστορίες

Τα κείμενα των Ζαπατίστας, που έχουν γνωρίσει πολυάριθμες εκδόσεις ανά τον κόσμο –πράγμα πρωτόγνωρο για έναν λόγο που προέρχεται από ένα κίνημα ανταρτών–, διακρίνονται για την πολυμορφία του περιεχομένου τους: κάποια συνιστούν δοκίμια αντίστασης και αγώνα, άλλα παρέχουν ενημέρωση για την κατάσταση στην Τσιάπας, άλλα αναλύουν τις συνέπειες της νεοφιλελεύθερης παγκοσμιοποίησης και άλλα περιλαμβάνουν ιστορίες με συμβολικές εικόνες, μύθους των ιθαγενών, παραθέσεις και ποιήματα της παγκόσμιας λογοτεχνίας.

Ένα μικρό μέρος αυτών των ιστοριών επιλέξαμε να περιλάβουμε στην παρούσα έκδοση. Πρόκειται για ιστορίες που ερμηνεύουν τον κόσμο με το βλέμμα στραμμένο στα μονοπάτια του παρελθόντος και ταυτόχρονα στο δρόμο που οδηγεί προς τα εμπρός, μέσα από ένα πλήθος μεταφορών, υπερβολών, παρηχήσεων και σκωπτικών σχολίων. Χωρίς να αποτελούν κατά κυριολεξία λογοτεχνικά κείμενα, αποτυπώνουν με ολοκληρωμένο τρόπο την εικόνα των Ζαπατίστας, το μήνυμα και τις ιδέες τους.

Ως συντάκτης αυτών των ιστοριών εμφανίζεται ο υποδιοικητής Μάρκος, ο οποίος μεταφέρει και αποκαλύπτει στον έξω κόσμο ήχους και σιωπές αυτών που «δεν έχουν φωνή», αναλαμβάνοντας τον ρόλο του «μεταφραστή», του ενδιάμεσου κρίκου.

Αυτές οι ιστορίες, είτε εμφανίζονται ως υστερόγραφα σε «παραδοσιακές» πολιτικές ανακοινώσεις είτε παρουσιάζονται προφορικά σε συναντήσεις, συνέδρια και δημόσιες εκδηλώσεις, μπορούν να χωριστούν σε τρία είδη: το πρώτο αποτελείται από αποσπάσματα κειμένων και ομιλιών που ακούστηκαν κατά τη διάρκεια της περιοδείας του «Απεσταλμένου Μηδέν» της Επιτροπής για την «Έκτη Διακήρυξη» του EZLN, όπου πρωταγωνιστούν οι ινδιάνικοι λαοί του Μεξικού, οι ιστορίες, οι θρύλοι, τα ήθη και τα έθιμά τους· το δεύτερο αναπτύσσεται γύρω από έναν ηλικιωμένο ιθαγενή

Μάγια, τον γερο-Αντόνιο, ενώ, στο τρίτο, πρωταγωνιστικό πρόσωπο είναι ο Ντουρίτο, ένα σκαθάρι που εμφανίζεται με διάφορες ταυτότητες, τις περισσότερες φορές ως ο περιπλανώμενος ιππότης Δον Ντουρίτο της Ζούγκλας Λακαντόνα.

Τα κείμενα αυτά θίγουν διαφορετικά πεδία: ενώ οι ιστορίες των ιθαγενών λαών του Μεξικού και του γερο-Αντόνιο εμπλουτίζουν τη μεξικανική διήγηση με αρχαϊκούς μύθους, ανακτώντας την προφορική παράδοση των ιθαγενών, τα παιγνιώδη παραμύθια του Ντουρίτο διαμορφώνονται με δάνεια από τη σύγχρονη δυτική κουλτούρα, ανακαλώντας τη λογοτεχνία της παρωδίας.

Όμως, παρά το διαφορετικό περιεχόμενό τους, και τα τρία είδη υπηρετούν το πολιτικό πρόταγμα των Ζαπατίστας και των ιθαγενών και προωθούν τα αιτήματά τους, αποτελώντας ένα όπλο που στοχεύει κατευθείαν στην καρδιά των αναγνωστών. Επιπλέον, η εξέλιξή τους είναι ταυτόσημη: αν και «αναδεικνύονται» μέσα από τις ανακοινώσεις ή τις δημόσιες τοποθετήσεις του EZLN, εκφράζοντας με μεταφορικό τρόπο τις όψεις μιας τοπικής και μιας παγκόσμιας πολιτικής πραγματικότητας, σιγά σιγά επιτρέπουν στον αναγνώστη να ταξιδέψει σε ονειρικές περιοχές, μακριά από αυτήν την πραγματικότητα.

Επιλέγοντας έναν μεταφορικό, ειρωνικό και αντιιεραρχικό λόγο, που έχει τη δύναμη να αλλάξει τον ρου της ιστορίας και τους συσχετισμούς της κοινωνίας, οι Ζαπατίστας αποστασιοποιούνται πλήρως από τον παραδοσιακό «υπηρεσιακό» αριστερό λόγο της εξέγερσης και τα κλασικά στρατευμένα κείμενα της Λατινικής Αμερικής, απομυθοποιούν τον μεσσιανισμό μιας κουλτούρας αντίστασης που είναι επίσημη, αυστηρή και δογματική, και απορρίπτουν το λεξιλόγιο της θυματοποίησης.

Οι «γέροντες»

Στους μύθους «που αφηγούνται οι γέροντες» πρωταγωνιστούν οι ίδιοι οι ιθαγενείς λαοί του Μεξικού, οι ιστορίες

τους, οι θρύλοι, τα έθιμα, οι παραδόσεις και η κοσμοθεωρία τους. Μας μιλούν για ένα παρελθόν αγώνων και αντιστάσεων, αλλά και για ένα παρόν γεμάτο πόνο, οργή και αποφασιστικότητα «*να αψηφήσουν και να νικήσουν το τέρας*» που λέγεται καπιταλισμός. Είναι οι Φύλακες, οι προστάτες της μάνας γης και της μνήμης. Αρκετούς από τους μύθους αυτούς δεν θα τους συναντήσουμε ούτε στα επίσημα βιβλία του μεξικανικού κράτους ούτε σε μελέτες ανθρωπολόγων ούτε καν σε συλλογές που έχουν εκδοθεί κατά καιρούς. Πρόκειται για την προφορική παράδοση των κοινοτήτων, η οποία πολλές φορές εμφανίζει διαφορές ακόμη και μεταξύ ιθαγενών της ίδιας φυλής, παρά τα κοινά χαρακτηριστικά της. Κι αυτό, γιατί εξελίσσεται και διαφοροποιείται, ανάλογα με τα τοπικά, κοινωνικά και πολιτιστικά χαρακτηριστικά της κάθε κοινότητας, τις κοινωνικές συνθήκες μέσα στις οποίες όχι μόνο διαμορφώνεται αλλά και μεταδίδεται. Το ίδιο ακριβώς συμβαίνει και με τη γλώσσα. Εδώ δεν υπάρχει ένας πρωταγωνιστής. Πρωταγωνιστές είναι οι «γέροντες», μέσα από τους οποίους εκφράζεται ολόκληρη η κοινότητα, το παρελθόν και τα όνειρά της –που συνιστούν τα ίχνη τα οποία πρέπει να ακολουθήσουμε για να μπορέσουμε να ανακαλύψουμε και να συναντήσουμε τους εξεγερμένους ιθαγενείς λαούς του Μεξικού–, με άλλα λόγια το «εμείς». Ένα «εμείς» που δεν συνθλίβει το άτομο, το «εγώ», μέσα από την ομογενοποίηση, αλλά το εμπεριέχει. Είναι «*το εγώ, και το αυτός, και το αυτή, και το εσύ που μετατρέπονται σε εμείς*», αφού μόνο έτσι «*υπάρχει η πιθανότητα, ο πόνος και τα βάσανα, που έδωσαν όνομα στο εγώ, στο αυτός, στο αυτή, στο εσύ, στο εσείς, να μετατρέψουν το εγώ σε χαρά*».

Ο γερο-Αντόνιο

Το ίδιο είδος αφήγησης ακολουθούν και οι ιστορίες του γερο-Αντόνιο. Το πρόσωπο αυτό δεν είναι μια λογοτεχνική επινόηση, αλλά ένας άνθρωπος με σάρκα και οστά, ένας ιθαγενής Μάγια που πέθανε τον πρώτο χρόνο της εξέγερ-

σης, το 1994, και αποτέλεσε μία από τις γέφυρες ανάμεσα στους αντάρτες και τις ιθαγενείς κοινότητες. Ως εργάτης σε φυτείες μεγαλοτσιφλικάδων συμμετείχε στις αγροτικές κινητοποιήσεις που πολιτικοποίησαν βαθιά τους ιθαγενείς της βόρειας Τσιάπας, στη διάρκεια της δεκαετίας του '60 και του '70, καθώς και στις διαδικασίες δημιουργίας νέων κοινοτήτων στη ζούγκλα Λακαντόνα, που υπήρξαν το λίκνο του ζαπατισμού.

Μέσα από τον γερο-Αντόνιο μιλάει η κοινότητα, αυτός αποτελεί τον θεματοφύλακα της συλλογικής μνήμης που πλάθει μυθολογικές ιστορίες μιας εποχής κατά την οποία «*ακόμη δεν υπήρχε ο χρόνος*». Αποδέκτης των ιστοριών είναι ο κύριος αφηγητής, το ανώνυμο «εγώ», το οποίο παραμένει απροσδιόριστο. Γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, αυτό το «εγώ» ταυτίζεται με τον υποδιοικητή Μάρκος, αφού, όπως κι αυτός, το «εγώ» δεν έχει όνομα ούτε πρόσωπο και, όπως κι αυτός, λειτουργεί ως γέφυρα ανάμεσα στον γερο-Αντόνιο και σ' ένα ευρύτερο κοινό.

Οι ιστορίες του γερο-Αντόνιο, με τη χρήση επαναλαμβανόμενων φράσεων, τον κατακερματισμό του χρόνου και του χώρου, τις απρόβλεπτες ανατροπές, την αίσθηση του χιούμορ, τη «σπορά και τη συγκομιδή του λόγου», αντλούν το περιεχόμενό τους από τη διαλεκτική σκέψη και τον ονειρικό κόσμο των ιθαγενών, και απευθύνουν ένα κάλεσμα στον δυτικό κόσμο να κοιτάξει τον κόσμο μέσα από τα δικά τους μάτια, τα μάτια των ιθαγενών.

Ο Μποτάν-Ζαπάτα

Σε μία από τις ιστορίες του, ο γερο-Αντόνιο αφηγείται «*την αληθινή ιστορία του Ζαπάτα*», στην οποία βεβαιώνει ότι ο Ζαπάτα «*απλώς εμφανίστηκε εδώ, στα βουνά, δεν γεννήθηκε*», αλλά δημιουργήθηκε από την ένωση δύο θεών, του Ικάλ και του Μποτάν, που αντιπροσωπεύουν το σκοτάδι και το φως αντίστοιχα και δίνουν υπόσταση στον ιθαγενή Ζαπάτα, τον Μποτάν-Ζαπάτα.

Με τον τρόπο αυτόν, ο ήρωας της Μεξικανικής Επανάστασης Εμιλιάνο Ζαπάτα συνδέεται με την ιστορία των ιθαγενών λαών, αφού εμφανίζεται να ζει εδώ και πάνω από 500 χρόνια, από τότε δηλαδή που ξεκινά η εξέγερση των ιθαγενών ενάντια στους κατακτητές.

Ο Μποτάν-Ζαπάτα είναι «*ο ένας, που βρίσκεται στις καρδιές όλων μαζί και καθενός χωριστά από τους αληθινούς άντρες και τις αληθινές γυναίκες. Όλοι μας είμαστε ο Μποτάν-Ζαπάτα, και αυτός είναι ένας απ' όλους μας*». Είναι ο συγκερασμός δύο κορυφαίων προσώπων της ιστορίας του Μεξικού, του Μποτάν και του Ζαπάτα, που ξαναγεννιούνται όχι για να καταλάβουν την εξουσία, αλλά για να εκφράσουν το «εμείς» και να γίνουν «*ο φύλακας και η καρδιά του λαού*».

Είναι «*η τρυφερή λύσσα που οπλίζεται. Η άδικη ειρήνη που γίνεται πόλεμος. Ο θάνατος που γεννά. Η απελπισία που γίνεται ελπίδα. Ο πόνος που γελά. Η σιωπηλή κραυγή. Το δικό μας παρόν για ένα ξένο μέλλον. Τα πάντα για όλους, για μας τίποτα… Εμείς, ξεροκέφαλη αξιοπρέπεια… κοκκινόμαυρη σημαία… κόκκινο αστέρι*». Ένα «εμείς» που δεν περιορίζεται στα γεωγραφικά όρια της πολιτείας Τσιάπας, ούτε στους ιθαγενείς Μάγιας. Περιλαμβάνει όλους όσοι αγωνίζονται σε κάθε γωνιά του κόσμου, «*έχει όλα τα χρώματα και όλες τις γλώσσες, το βήμα του ταξιδεύει σε όλους τους δρόμους και ο λόγος του μεγαλώνει σε όλες τις καρδιές*». Σαν έναν καθρέφτη, που μας προτρέπει να δούμε μια εικόνα αληθινή, όχι παραποιημένη από τα τεχνάσματα της εξουσίας, σαν τον καθρέφτη που χάρισαν οι θεοί «*στους ανθρώπους του καλαμποκιού και που λέγεται αξιοπρέπεια. Σ' αυτόν, οι άνθρωποι φαίνονται ίσοι, και όταν δεν είναι ίσοι, εξεγείρονται*».

Ο Δον Ντουρίτο

Ο Δον Ντουρίτο δε λα Λακαντόνα, ως σκαθάρι, όχι μόνο δεν ανήκει στο ανθρώπινο είδος, αλλά, επιπλέον, βρίσκεται μεταξύ των πιο μικρών και ευάλωτων ζωικών ειδών. Όταν

εμφανίζεται για πρώτη φορά, μελετά τις στρατηγικές του νεοφιλελευθερισμού στη Λατινική Αμερική, από ατομικό συμφέρον, θέλοντας να μάθει σε πόσο χρόνο θα ηττηθεί ο νεοφιλελευθερισμός, για να εξαφανιστούν από τη ζούγκλα οι μπότες των στρατιωτών που τον απειλούν καθημερινά.

Έτσι, η μορφή του Ντουρίτο ταυτίζεται με κάθε περιθωριοποιημένη ομάδα του κόσμου, ανάλογα με τα βιώματα και τους ορίζοντες του κάθε αναγνώστη. Από την άλλη πλευρά, ο μικρός Ντουρίτο συνδέεται με τη γνώση και τη σοφία: είναι ο διανοούμενος των ανακοινώσεων, από το στόμα του οποίου προέρχονται τα διδακτικά κομμάτια, όπως τα μαθήματα και οι διαλέξεις.

Ωστόσο, η σοφία του σχετικοποιείται, από τη στιγμή που ως περιπλανώμενος ιππότης δίνει τον τόνο σ' ένα ολόκληρο παιχνίδι διαλεκτικών αναφορών στον *Δον Κιχώτη* του Θερβάντες: με τον τρόπο αυτόν, αναμιγνύεται ο λαϊκός με τον εκλεπτυσμένο λόγο, στην αναζήτηση μιας ισορροπίας ανάμεσα στο «ευχάριστο» και το «χρήσιμο», χωρίς η αφήγηση να υποκύπτει στην ηθικολογία. Επιπλέον, η καινοτομία, η ανατροπή, η τρέλα και η απουσία επιθυμίας των Ζαπατίστας για την κατάκτηση της εξουσίας βρίσκουν το ισοδύναμό τους στις ηρωικές και απερίσκεπτες πράξεις του Ντουρίτο.

Οι ιστορίες του Ντουρίτο μοιάζουν να απευθύνονται σ' ένα λιγότερο «εξοικειωμένο» κοινό, αφού οι αναφορές του είναι πιο «διεθνιστικές». Ο Ντουρίτο αυτοχλευάζεται και χλευάζει ακόμη και τον ιπποκόμο του, τον υποδιοικητή Μάρκος, του οποίου η περιγραφή συχνά αντιστοιχεί στο παράδειγμα ενός αντιήρωα.

Η αλληλεγγύη στον αγώνα των Ζαπατίστας

Μέσα από πρωτοβουλίες, συλλογικότητες, αυτοδιαχειριζόμενους χώρους και καταλήψεις, ή και ατομικά, ως μέλη του αναρχικού, αντιεξουσιαστικού και ελευθεριακού χώρου, εκφράζουμε έμπρακτα την αλληλεγγύη μας στους Ζαπατίστας, από το 1994 μέχρι σήμερα, καθώς αναγνωρίζουμε ότι στην

Τσιάπας διαμορφώνεται μια πραγματικότητα με ελευθεριακό περιεχόμενο, όχι μόνο θεωρητικό αλλά και άμεσα ορατό και εφαρμόσιμο, ένα περιεχόμενο αγώνα και προοπτικής για όσους και όσες αντιστέκονται στη βαρβαρότητα του καπιταλισμού, στην πολιτική, οικονομική ή ιδεολογική διαμεσολάβηση όπου γης.

Με βάση αυτήν την πραγματικότητα, συμβαδίζουμε με την αντιπρωτοποριακή και αντιιεραρχική λογική των Ζαπατίστας, προωθούμε τις αμεσοδημοκρατικές διαδικασίες και τα αυτοοργανωμένα εγχειρήματα, επιλέγουμε να διακινούμε τόσο τον δικό τους όσο και τον δικό μας λόγο μέσα από αυτόνομα δίκτυα αντιπληροφόρησης και προσπαθούμε να οργανώσουμε την αντίστασή μας στο χώρο της δουλειάς, της γειτονιάς, της πόλης, της καθημερινότητας, σε τοπικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο, ενάντια στη λεηλασία της κοινωνίας και της φύσης.

Κι αυτό, γιατί αντιλαμβανόμαστε την αλληλεγγύη ως μια διαλεκτική σχέση, ως έναν όρο ελευθερίας και ένα μέσο αγώνα για μια ζωή που δεν συνοψίζεται στο «σπούδαζε, δούλευε, ψήφιζε, κατανάλωνε!» Αισθανόμαστε επίσης ότι, όπως και οι Ζαπατίστας, αποτελούμε μέρος μιας παγκόσμιας διαδικασίας εξέγερσης, στην οποία επιχειρούμε να δημιουργήσουμε ένα χώρο όπου ο καθένας και η καθεμία θα μπορεί να ακούσει και να προτείνει, προχωρώντας προς τη διαμόρφωση μιας συλλογικής ταυτότητας που δεν εξαρτάται από κόμματα, συνδικαλιστικές γραφειοκρατίες, «φωτισμένους» διανοούμενους, επαγγελματίες ή ειδικούς της πολιτικής και αδρά χρηματοδοτούμενες μη κυβερνητικές οργανώσεις.

Σ' αυτήν τη διαδικασία επιθυμούμε να συμμετέχουμε ενεργά από τα κάτω, διαμορφώνοντας χώρους ελευθερίας για την ανάπτυξη της προσωπικής και συλλογικής δημιουργικότητας, ενισχύοντας αντιιεραρχικά δίκτυα και μορφές οριζόντιας επικοινωνίας, προωθώντας τον συλλογικό και τον ατομικό αυτοκαθορισμό, και αντιπαλεύοντας το οργανωμένο ψέμα της εξουσίας, τους διαχωρισμένους ρόλους,

την ιδιώτευση, τον καταναλωτισμό, τον κυνισμό, τη δικτατορία του θεάματος, τη διαμεσολάβηση του εμπορεύματος σε όλες τις ανθρώπινες δραστηριότητες και τις εκλογικές φάρσες της πολιτικής τάξης, όποιο μανδύα κι αν επιλέγει αυτή.

Με άλλα λόγια, αντιμετωπίζουμε τον αγώνα των Ζαπατίστας ως ένα κομμάτι του παγκόσμιου πολυεπίπεδου κοινωνικού πολέμου ενάντια σε κάθε μορφή εκμετάλλευσης, κυριαρχίας και καθοδήγησης, την πολιτική και οικονομική εξουσία, τους ιεραρχικούς θεσμούς και τους μιντιακούς μηχανισμούς ελέγχου και καταστολής. Ενάντια στην αποσύνθεση του ανθρώπινου, για μια ζωή αυτενέργειας, ελευθερίας, δικαιοσύνης, αξιοπρέπειας και αυτοθέσμισης.

Το οδοντοτεχνικό εργαστήριο

Με βάση αυτήν την αντίληψη, στηρίχθηκε και εξακολουθεί να στηρίζεται οικονομικά και πολιτικά η δημιουργία και η λειτουργία του οδοντοτεχνικού εργαστηρίου τού Καρακόλ 5 «Που μιλάει για όλους» του Ρομπέρτο Μπάριος (Caracol V «Que habla para todos», Roberto Barrios), στη βόρεια ζώνη της Τσιάπας, από τη συλλογικότητα «Σπείρα αλληλεγγύης - Σπόρος αντίστασης» καθώς και από τους «Αλληλέγγυους και τις αλληλέγγυες από τον αναρχικό, αντιεξουσιαστικό και ελευθεριακό χώρο».

Το «εξεγερμένο οδοντοτεχνικό εργαστήριο Subteniente IMG Alvaro» (το οποίο πήρε το όνομά του από έναν αντάρτη που σκοτώθηκε στη μάχη του Οκοσίνγκο, τον Ιανουάριο του 1994) άνοιξε τις πόρτες του και άρχισε να δέχεται τους πρώτους ασθενείς τον Δεκέμβριο του 2005, ενώ ένα μήνα αργότερα, τον Ιανουάριο του 2006, ξεκίνησαν τα μαθήματα επιμόρφωσης, με τη συμμετοχή συντρόφων «λειτουργών» (*promotores*) από εννέα αυτόνομους δήμους της βόρειας ζώνης της Τσιάπας, καθώς και συντρόφων από τη συλλογικότητα «Σπείρα αλληλεγγύης - Σπόρος αντίστασης». Η κατασκευή, ο τρόπος λειτουργίας, το περιεχόμενο και η διαδι-

κασία της εκπαίδευσης διαμορφώθηκαν από κοινού, ισότιμα και αμεσοδημοκρατικά, μέσα από γενικές συνελεύσεις.

Κατά τη διάρκεια των μαθημάτων, τα οποία ολοκληρώθηκαν σε πέντε μήνες, το εργαστήριο λειτουργούσε κανονικά με ασθενείς, κάτι το οποίο βοήθησε τους συντρόφους «λειτουργούς» να αποκτήσουν σε μικρό χρονικό διάστημα την απαραίτητη εμπειρία και γνώση. Με το τέλος των μαθημάτων, το εργαστήριο συνέχισε να λειτουργεί με τον ίδιο τρόπο, ενώ για την καλύτερη εξυπηρέτηση των απομακρυσμένων κοινοτήτων πραγματοποιούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα επισκέψεις σε όλους τους αυτόνομους δήμους της ζώνης.

Ωστόσο, το πρόγραμμα επιμόρφωσης δεν σταμάτησε με την ολοκλήρωση των πεντάμηνων μαθημάτων, συνεχίζεται κάθε χρόνο με τη μορφή σεμιναρίων, που στόχο έχουν, αφενός την ενημέρωση για τις νέες μεθόδους και τα υλικά και, αφετέρου, την από κοινού αναζήτηση τρόπων αντιμετώπισης των όποιων προβλημάτων προκύπτουν.

Αυτό το πρόγραμμα δεν θα μπορούσε να υλοποιηθεί και να ολοκληρωθεί χωρίς τη στήριξη και την έμπρακτη αλληλεγγύη που εξέφρασαν σύντροφοι και συντρόφισσες από καταλήψεις, αυτόνομα, αναρχικά και ελευθεριακά στέκια, συλλογικότητες από την Αθήνα, τη Θεσσαλονίκη, το Βόλο, τη Βέροια, την Καρδίτσα, τη Νάξο και άλλες πόλεις, μέσα από εκδηλώσεις αντιπληροφόρησης και αλληλεγγύης στον ζαπατιστικό αγώνα.

Με τον τρόπο αυτό, συμμετέχοντας σε μια διαδικασία πραγματικά ανατρεπτική και αντιεξουσιαστική, κατά την οποία διδάσκεις και διδάσκεσαι, μοιράζεσαι γνώσεις και εμπειρίες, αγώνες και προβληματισμούς, λάθη και αμφιβολίες, το νόημα των λέξεων «αξιοπρέπεια, συντροφικότητα, αλληλεγγύη, δέσμευση» αποκτά μια άλλη διάσταση. Από την άλλη πλευρά, παρά τον λεγόμενο «πόλεμο χαμηλής έντασης», που μεταφράζεται στις καθημερινές ένοπλες επιθέσεις και τον οικονομικό πόλεμο από το κράτος, τους παραστρατιωτικούς και τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα, οι Ζαπα-

τίστας προχωρούν μπροστά, χτίζοντας την αυτονομία τους, φτιάχνοντας το δικό τους ημερολόγιο, το ημερολόγιο των από κάτω, χωρίς να υποτάσσονται στον «εύκολο τρόπο» που τους «προσφέρει» το καπιταλιστικό σύστημα.

Αλληλέγγυοι και αλληλέγγυες από τον αναρχικό,
αντιεξουσιαστικό και ελευθεριακό χώρο

ΤΟ ΠΙΟ ΒΑΘΥ ΙΧΝΟΣ

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ, όταν έφτασα στη Ζούγκλα Λακαντόνα –έχουν περάσει 22 χρόνια–, γνώρισα έναν άνθρωπο, έναν σοφό, που τον αποκαλούσαμε γερο-Αντόνιο. Μια φορά, έτσι όπως συζητούσαμε, τον ρώτησα –γιατί ερχόμουν από την πόλη και δεν καταλάβαινα πολλά πράγματα– πώς ήταν δυνατόν οι ιθαγενείς Μάγιας –γιατί εμείς είμαστε ιθαγενείς Μάγιας– να εξακολουθούν να αντιστέκονται μετά από τόσα χρόνια, τόσους πολέμους, τόσες βίαιες κατακτήσεις και καταστροφές. Εκείνος μου απάντησε ότι το μυστικό βρισκόταν στη γη: μπορούσαν να μας αφανίσουν τον ένα μετά τον άλλο, αλλά, όσο υπήρχε η γη, τα δέντρα, τα νερά, όλα όσα γνωρίζουμε ως γη ή φύση, αυτά μπορούσαν να θρέψουν, να αναστήσουν και να αναγεννήσουν, ξανά και ξανά, τους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού…

…Και επειδή έχω εδώ ένα μέρος από τα αφιερώματα που έχουν προσφερθεί στην συντρόφισσα διοικήτρια Ραμόνα, θέλω να σας διηγηθώ και κάτι άλλο. Είναι κάτι που συνέβη επίσης πριν από καιρό. Όταν την γνώρισα, πριν από περίπου 15 ή 16 χρόνια, είχε αναλάβει να μας πάει σε ένα από τα χωριά όπου εξηγούσαμε την κατάσταση του αγώνα μας. Εμείς, κάθε τόσο συζητάμε με τους ανθρώπους μας και τους εξηγούμε πώς βλέπουμε τον κόσμο, τη χώρα, τον

αγώνα και τους λαούς μας. Εκείνη τη φορά λοιπόν, ήταν η σειρά της Ραμόνα να κατευθύνει τα βήματά μας. Η Ραμόνα ήταν πολύ χαρούμενη και αστειευόταν συνέχεια. Όποτε ερχόταν η σειρά της να μας οδηγήσει –μιας και ήταν η μόνη που γνώριζε το δρόμο–, έλεγε περιπαικτικά ότι ο αγώνας μας ήταν καλός, γιατί ήταν το πρώτο πράγμα στο οποίο η γυναίκα πήγαινε μπροστά. Και αστειευόταν, λέγοντάς μου: «Όταν νικήσουμε, ίσως εσείς οι άντρες, που τώρα μας ακολουθείτε, καταφέρετε να μας φτάσετε, και τότε, στον νέο κόσμο που θέλουμε να χτίσουμε, θα βαδίζουμε ο ένας πλάι στον άλλο». Το έλεγε αστειευόμενη, βέβαια, αφού μέχρι τότε στις κοινότητες συνηθιζόταν ο άντρας να προχωρά μπροστά και η γυναίκα πίσω του, να τον ακολουθεί.

Η αδεξιότητά μου στο περπάτημα είναι παροιμιώδης στη Ζούγκλα Λακαντόνα, και σύντομα θα γίνει και σ' ολόκληρη τη χώρα. Έτσι, εγώ κάθε τόσο σκόνταφτα, ενώ εκείνη προχωρούσε μπροστά. Παρ' όλο που ήταν κοντούλα και μικροκαμωμένη, περπατούσε χοροπηδώντας, λες και κάποιος την κούρδιζε και μετά την αμολούσε, και γι' αυτό μου ήταν αδύνατο να την φτάσω. Φυσικά, χάθηκα. Λόγω της κούρασης, περπατούσα κοιτώντας προς τα κάτω και έμαθα να ακολουθώ τα ίχνη της. Προχωρούσε αφήνοντας ίχνη –εκείνη περπατούσε ξυπόλητη, εγώ με μπότες–, προχωρούσε αφήνοντας τα ίχνη της... Έτσι, όταν πήγαινε γρήγορα και την έχανα, συνέχιζα ν' ακολουθώ τα ίχνη της. Κάποια στιγμή, το έδαφος άρχισε να γίνεται σκληρό, όπως αυτό εδώ. Εγώ δεν το κατάλαβα κι έτσι συνέχισα να κοιτάζω τα ίχνη της και να τ' ακολουθώ. Τότε, σταμάτησα για να ξεκουραστώ, αφού πνευμόνια και πίπα δεν πάνε μαζί, δεν αντέχω πολύ. Συνειδητοποίησα λοιπόν για ποιο λόγο άφηναν ίχνη τα πόδια της Ραμόνα, ενώ το χώμα ήταν σκληρό. Δεν ξέρω αν ήταν πρόβλημα γεωλογικής φύσης, ή κάτι ανάλογο, αλλά όταν γύρισα να δω τα

δικά μου ίχνη, δεν υπήρχε τίποτε, παρ' όλο που φορούσα μπότες και είχα το διπλάσιο ύψος από την Ραμόνα.

Δεν μπορούσα να καταλάβω γιατί τα δικά της βήματα άφηναν ίχνη, ενώ τα δικά μου όχι.

Τελικά, κατάφερα να την φτάσω λίγο πιο κάτω και την ρώτησα: «Μήπως είδες ότι τα βήματά σου αφήνουν ίχνη, ενώ τα δικά μου όχι;» «Έτσι είναι», είπε και συνέχισε να προχωρά.

Τότε, δεν κατάλαβα. Μετά από καιρό, καθώς επιστρέφαμε πάλι από μια κοινότητα –νομίζω πως αυτό συνέβη στα Υψίπεδα της Τσιάπας, το κλίμα εκεί είναι διαφορετικό, έχει πολλή ομίχλη–, η Ραμόνα έλεγε αστειευόμενη ότι έπρεπε να περπατάμε πάνω στα σύννεφα, γιατί κάποια στιγμή η ομίχλη κάλυπτε πλήρως τα βουνά και ήταν σαν να περπατάμε πραγματικά πάνω στα σύννεφα.

Επέστρεψα πάλι στη ζούγκλα και συνάντησα τον γερο-Αντόνιο. Του είπα την ιστορία με την Ραμόνα – οι δυο τους είχαν γνωριστεί σε κάποια από τις συνελεύσεις μας. Μου χαμογέλασε και μου είπε: «Θα σου πω μια ιστορία που αφηγούνται οι πρόγονοί μας». Οι μεγάλοι σοφοί των ινδιάνικων λαών έλεγαν ότι, τις πρώτες μέρες, είχαν επιλέξει να φτιάξουν άντρες και γυναίκες με μεγάλο ανάστημα. Και τους είχαν φτιάξει μεγαλόσωμους, γιατί και το καθήκον τους ήταν μεγάλο. Εσείς θα τους λέγατε γίγαντες, εκείνοι όμως χρησιμοποιούσαν τη λέξη «μεγάλοι». Αυτοί οι άντρες και αυτές οι γυναίκες είχαν αναλάβει, λόγω του αναστήματός τους, να προχωρούν δείχνοντας το δρόμο, έτσι ώστε, όταν απομακρύνονταν πολύ, οι άνθρωποι που ακολουθούσαν να μπορούν να τους βλέπουν από μακριά, ακόμη και ψηλότερα από τα δέντρα. Στην αρχή τα πράγματα πήγαιναν καλά, ήρθε όμως η στιγμή που αυτό ξύπνησε τη ζήλια και την οργή των μικρών, των μικρόσωμων, και δημιουργήθηκε μεγάλο πρόβλημα.

Συγκεντρώθηκαν τότε οι πρώτοι θεοί, αυτοί που γέννησαν τον κόσμο, και είπαν: «Λοιπόν, εδώ έχουμε δημιουργήσει ένα πρόβλημα» – εκείνοι δεν ήταν όπως οι σημερινές κυβερνήσεις, όταν τα θαλάσσωναν το αναγνώριζαν. «Τι κάνουμε;» Και είπαν: «Θα πρέπει με κάποιον τρόπο να κρύψουμε το μεγάλο ανάστημα αυτών των αντρών και των γυναικών». Και αποφάσισαν να τους κάνουν μικρούς. Δηλαδή, παρέμειναν γίγαντες, μόνο που είχαν μικρό ανάστημα. Όμως, καθώς λογομαχούσαν και χόρευαν με τη *μαρίμπα*[1] και διασκέδαζαν –γιατί ήταν θεοί πολύ χαρούμενοι και πολύ χορευταράδες–, ξέχασαν μια λεπτομέρεια: τους είχαν αλλάξει το ανάστημα αλλά όχι το βάρος. Με αποτέλεσμα, αυτοί οι άντρες και αυτές οι γυναίκες, που πριν ήταν γίγαντες, να έχουν γίνει μικροί αλλά να ζυγίζουν σαν γίγαντες και να αφήνουν ίχνη.

Ο γερο-Αντόνιο έλεγε ότι για να αντιληφθεί κάποιος τον τρόπο των ιθαγενών Μάγιας πρέπει να μάθει να κοιτάζει προς τα κάτω.

Έλεγε ότι οι *καξλάνες*,[2] οι ισχυροί, οι κατακτητές, που είχαν διαφορετικά χρώματα, ονόματα και εθνικότητες, ακόμα και τη μεξικανική, αυτοί που μας καταπιέζουν όλα αυτά τα χρόνια, ερμήνευαν το γεγονός ότι οι ιθαγενείς σκύβουμε το κεφάλι ως σημάδι ταπείνωσης και υπακοής.

Λέει ο γερο-Αντόνιο: «Όχι! Αυτό που κάνουμε πάντοτε είναι να ψάχνουμε το πιο βαθύ ίχνος. Μάθε να κοιτάζεις προς τα κάτω. Και όταν πηγαίνεις πίσω από κάποιον, αν αφήσει κάποιο αποτύπωμα, ακολούθησέ το, μην το χάσεις, γιατί αν κοιτάς προς τα πάνω δεν πρόκειται να το βρεις».

«Και τι γίνεται μετά;» ρώτησα τον γερο-Αντόνιο. Όταν αυτοί οι γίγαντες τελικά πεθαίνουν, οι θεοί έχουν ήδη τα-

1. *Marimba*: Κρουστό μουσικό όργανο, όμοιο με το ξυλόφωνο. [*Όλες οι σημειώσεις είναι των μεταφραστριών.*]

2. Αρχικά, *caxlanes* λέγονταν όλοι όσοι δεν ήταν ιθαγενείς. Αργότερα, με την ίδια λέξη χαρακτήριζαν τους εκμεταλλευτές.

κτοποιήσει το πρόβλημα που βρίσκεται στη σκέψη όλων: όταν θα είναι πλέον νεκροί, δεν θα υπάρχει τάφος στον οποίο να χωρούν όλοι μαζί, γιατί, αν και μικροί στο σώμα, είναι μεγάλοι στο ανάστημα. Και τότε μου είπε: «Γι᾽ αυτό το λόγο υπάρχει η *σέιμπα*,[3] γιατί αυτοί οι άντρες κι αυτές οι γυναίκες δεν μπορούν να κείτονται στο χώμα. Ζουν και πεθαίνουν όρθιοι και, μετά, αφού μας αφήσουν, πρέπει να ξεκουραστούν όρθιοι. Αυτοί οι άνθρωποι, αυτοί οι άντρες κι αυτές οι γυναίκες, όταν πεθαίνουν, αποτελούν μέρος της μεγάλης μητέρας *σέιμπα*, που τους προστατεύει».

Ακόμη και τώρα, χρόνια αργότερα, συνεχίζω να κοιτάζω τα βήματά μου και δεν βρίσκω κανένα ίχνος. Εξακολουθώ όμως να θυμάμαι το βήμα της Ραμόνα, καθώς και άλλων συντρόφων που μας καθοδηγούν, και να βλέπω ότι, ακόμη κι αν το έδαφος είναι σκληρό, δηλαδή ξερό, ακόμη κι αν έχει τσιμέντο, όπως όταν έφτασαν στην πόλη, συνεχίζουν να αφήνουν ένα πολύ βαθύ αποτύπωμα. Και φροντίζω πάντοτε να κοιτάζω προς τα κάτω, για να μην το χάσω. Ακολουθώντας αυτό το ίχνος των συντρόφων μας, αυτών που μας καθοδηγούν, που είναι όλοι τους ιθαγενείς Μάγιας –και το λέω εδώ, σε γη των Μάγιας–, φτάσαμε ως εδώ και μ᾽ αυτό θα διασχίσουμε όλη τη χώρα.

Ίσως και να μην το παρατηρήσατε ή να είστε κακοπροαίρετοι. Ίσως να νομίζετε ότι κοιτάζω προς τα κάτω για να κάνω κριτική στα παπούτσια που φοράτε. Στην πραγματικότητα, κοιτάζω πόσο βαθύ είναι το ίχνος σας. Και αυτό που είδαμε ως τώρα είναι βαθύ, σταθερό και βαθύ. Θα είναι τιμή για μας να βρισκόμαστε μαζί σας, πίσω σας, ακολουθώντας σας, για να χτίσουμε μαζί, από αυτή τη χώρα, κάτι καλύτερο, πιο δίκαιο, πιο ελεύθερο και πιο δημοκρατικό, κάτι υπαρκτό, όπου η φύση και ο άνθρωπος θα πάψουν να ανταγωνίζονται ποιος θα σκοτώσει πρώτος τον άλλο.

---

3. *Ceimba*: Ιερό δέντρο των Ινδιάνων.

Αυτά ήθελα να σας πω. Ένα μέρος από τα αφιερώματα που προσφέρατε στην Ραμόνα θα το παραδώσω στην οικογένειά της, όταν επιστρέψω. Τα άλλα θα τα βάλω στη βάση της *σέιμπα*, σ' έναν καταυλισμό μας, όπου θα την θυμόμαστε.

16 Ιανουαρίου 2006
Πλάγια δελ Κάρμεν, πολιτεία Κιντάνα Ρο
Συνέλευση με περιβαλλοντιστές και συμπαθούντες

ΠΩΣ ΓΕΝΝΗΘΗΚΕ Η ΛΕΞΗ *ΕΓΩ*

ΤΟ ΟΝΟΜΑ ΜΟΥ ΕΙΝΑΙ ΜΑΡΚΟΣ, εξεγερμένος υποδιοικητής Μάρκος, και ανήκω στον Ζαπατιστικό Στρατό για την Εθνική Απελευθέρωση, μια οργάνωση που αποτελείται, στην πλειονότητά της, από ιθαγενείς, ιθαγενείς της Τσιάπας. Εκ μέρους των ιθαγενών μεταφέρω αυτόν τον λόγο σε σας, τον λόγο που απευθύνεται στους άντρες και τις γυναίκες των ινδιάνικων λαών, εδώ, στο κέντρο της Βερακρούς, στους συντρόφους και τις συντρόφισσες που παρέχουν σεξουαλικές υπηρεσίες. Και με την ευκαιρία να πω ότι αποτελεί τιμή για μας που είναι σύντροφοι και συντρόφισσές μας. Απευθύνεται, επίσης, στους εργαζόμενους στην υφαντουργία, στους κατοίκους των συνοικισμών, στους εργάτες, στους αγρότες, στους φοιτητές, στις γυναίκες και, ιδιαίτερα, στις ανύπαντρες μητέρες.

Μας έλεγε ένας από τους συντρόφους διοικητές, που έφερε το όνομα Αντόνιο κι εμείς τον λέγαμε γερο-Αντόνιο –γιατί εκεί στη γη μας, αυτοί που οδηγούν τον αγώνα μας είναι ιθαγενείς, άντρες και γυναίκες μεγάλης ηλικίας, ηλικιωμένοι, όπως λέμε εμείς, ή γέροντες, όπως λέτε εσείς, ή πρεσβύτεροι–, έλεγε λοιπόν ένας από αυτούς –που δεν ζει πια και λεγόταν γερο-Αντόνιο–, μας διηγούνταν έναν Γενάρη σαν κι αυτόν, πριν από 22 χρόνια, την ιστορία μερικών λέξεων, τις οποίες ίσως μάθουμε εδώ, στην «Άλλη Καμπάνια», μαζί με όλον αυτόν τον κόσμο που ακούσαμε

εδώ, που πήρε τον λόγο εδώ στην Ορισάμπα, αλλά και στον νότο της Βερακρούς, στον βορρά και στις διάφορες πόλεις και κοινότητες στις οποίες βρεθήκαμε, στο κέντρο της Βερακρούς. Με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, αυτό που είναι η «Άλλη Καμπάνια», αυτό που είναι το κίνημά μας, εκπροσωπείται εδώ, σ' αυτήν την αίθουσα. Είμαστε αυτοί που τους περιφρονούν, τους καταδιώκουν, τους εκμεταλλεύονται, τους εκβιάζουν, τους κλείνουν στις φυλακές, τους δολοφονούν όσοι βρίσκονται εκεί πάνω.

Μας έλεγε λοιπόν ο γερο-Αντόνιο για την ιστορία των λέξεων, πώς γεννήθηκε η λέξη *εγώ*.

Έλεγε ότι οι πρώτοι άντρες και οι πρώτες γυναίκες που κατοίκησαν αυτήν τη γη ήταν ιθαγενείς, όπως η πλειονότητα όσων βρίσκονται εδώ. Και έλεγε ότι, στην αρχή, η δουλειά που έκαναν αυτοί οι άντρες και αυτές οι γυναίκες μοιραζόταν ισότιμα σε όλους και όλες, αλλά μετά ήρθε ο ισχυρός, ο πλούσιος, και άρχισε να παίρνει αυτό που ήταν η εργασία του καθενός. Και τότε, λένε οι πρώτοι μας δάσκαλοι, οι γηραιότεροι από μας, μια ιστορία πόνου και αγώνα άρχισε να διαπερνά τη γη, τη γη όπου είμαστε και σήμερα ονομάζουμε Μεξικό.

Λένε ότι τότε, όταν κάποιος άρχιζε να μιλάει και να λέει *εγώ*, προσπαθούσε να δώσει όνομα στον πόνο, την οργή, την αγανάκτησή του. Και όταν κάποιος άρχιζε να λέει «*εγώ* υποφέρω, *εγώ* πονώ, *εγώ* έχω αυτά τα προβλήματα», μάθαινε να αναγνωρίζει τον εαυτό του ως ανθρώπινο ον. Πριν το *εγώ* που γεννήθηκε τότε, δεν υπήρχε ούτε εκμετάλλευση ούτε εξαθλίωση. Όταν κάποιος λέει *εγώ*, μιλάει ένα άτομο, δεν μιλάει μια συλλογικότητα.

Λέει λοιπόν ο γερο-Αντόνιο ότι όταν λέμε *εγώ*, δίνουμε όνομα στην ιστορία μας και τότε, με βάση αυτό, αρχίζουμε να μαθαίνουμε τις άλλες λέξεις. Από το βλέμμα και τον ήχο της φωνής μαθαίνουμε να αναγνωρίζουμε τον

άλλο, που είναι διαφορετικός, και λέμε *αυτός*, *αυτή*. Συνεχίζουμε όμως να είμαστε, ως άτομα, μόνοι, χωριστά από τους υπόλοιπους. Και αρχίζουμε να αναγνωρίζουμε σε *αυτόν* ή σε *αυτήν* τις ίδιες λύπες και τα ίδια βάσανα, όχι όταν ανοίξουμε τα αυτιά ή το στόμα μας αλλά όταν ανοίξουμε την καρδιά μας.

Και λέει ο γερο-Αντόνιο ότι όταν το *εγώ* συναντά το *αυτός* ή το *αυτή* και ανακαλύπτει ότι έχουν τον ίδιο πόνο, αρχίζει να δημιουργείται μια λέξη, η πιο δύσκολη στην ιστορία της ανθρωπότητας, η λέξη *εμείς*. Λέει ο γερο-Αντόνιο ότι τη στιγμή που το *εγώ*, και το *αυτός* και το *αυτή* και το *εσύ* –όταν υπάρχει μεγαλύτερη εμπιστοσύνη– και το *εσείς* –όταν αποτελεί ένδειξη σεβασμού– μετατρέπονται στο *εμείς*, τότε μπορεί, υπάρχει η πιθανότητα, ο πόνος και τα βάσανα, που έδωσαν όνομα στο *εγώ*, στο *αυτός*, στο *αυτή*, στο *εσύ*, στο *εσείς*, να μετατρέψουν το *εγώ* σε χαρά.

Ο γερο-Αντόνιο έλεγε ότι έρχεται μια στιγμή που ζευγαρώνουν οι πόνοι, που ενώνεται το *εγώ* με το *αυτός*, το *αυτή*, το *εσύ*, το *εσείς*, και αρχίζουν να αναρωτιούνται ποιος ευθύνεται γι' αυτόν τον πόνο και αυτά τα βάσανα, που στην αρχή ήταν ενός ατόμου, για να γίνουν έπειτα μιας οικογένειας και στη συνέχεια μιας ομάδας εργαζομένων. Τότε λοιπόν, μιλώντας και ακούγοντας, ανακαλύπτουν ότι υπεύθυνος γι' αυτά είναι αυτός που βρίσκεται από πάνω, και τότε είναι που γεννιέται η λέξη *αυτοί*.

Λέει ο γερο-Αντόνιο ότι όταν κάποιος λέει τη λέξη *αυτοί* ή *αυτές*, κοιτάζει προς τα πάνω, σ' αυτόν που χτίζει τα πλούτη του με τη δική μας φτώχεια, σ' αυτόν που χτίζει την ευτυχία του με τη δική μας δυστυχία, σ' αυτόν που χτίζει το μέλλον του σε βάρος του δικού μας παρόντος και παρελθόντος. Και τότε, λέει ο γερο-Αντόνιο, είναι σωστός ο τρόπος που μιλούν αυτοί που είναι από κάτω.

Έτσι, μας λέει, διδαχθήκαμε ότι πρέπει να αφήσουμε κάποτε το *εγώ* και να μάθουμε να αναγνωρίζουμε το *αυτός* και το *αυτή*, για να χτίσουμε το *εμείς* που χρειάζεται η χώρα μας. Έλεγε ότι έπρεπε να αποχωριστούμε τον καθρέφτη, όσο οδυνηρό, όσο τρομερό κι αν ήταν. Και έπρεπε να μάθουμε να κοιτάμε τον άλλο, με τον μοναδικό τρόπο που εμείς ως ινδιάνικοι λαοί έχουμε μάθει, δηλαδή με την καρδιά.

Και τότε, είπε ο γερο-Αντόνιο, έπρεπε να έρθει η στιγμή που οι ινδιάνικοι λαοί θα γνωριστούν μεταξύ τους και θα μάθουν να λένε *εμείς*. Αλλά ακόμη κι αυτό δεν ήταν αρκετό, γιατί θα εξακολουθούσε να υπάρχει το *αυτοί*, το *αυτές*, το γεγονός ότι μας εκμεταλλεύονταν, μας ταπείνωναν και μας περιφρονούσαν. Και ήταν απαραίτητο, ως ινδιάνικοι λαοί, να μάθουμε να ακούμε και άλλες καρδιές και να συναντηθούμε μ' αυτές…

3 Φεβρουαρίου 2006
Ορισάμπα, πολιτεία Βερακρούς
Συνέλευση με συμμετέχοντες στην «Άλλη Καμπάνια»

ΕΚΕΙ ΠΟΥ ΞΕΔΙΨΑ Η ΝΥΧΤΕΡΙΔΑ

ΠΡΙΝ ΦΥΓΩ ΓΙΑ ΝΑ ΕΡΘΩ ΕΔΩ, οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες αρχηγοί μας, οι διοικητές και οι διοικήτριες, που είναι ιθαγενείς και μεξικανοί, με κάλεσαν στο σημείο που ήταν συγκεντρωμένοι και μου είπαν ότι θα μου διηγηθούν μια ιστορία, που θα ήθελαν να διηγηθώ με τη σειρά μου σε κάποιο μέρος που θα συναντούσα στο πέρασμά μου. Ανάμεσά τους βρισκόταν μια γυναίκα ιθαγενής Τσοτσίλ,[1] η οποία ήταν αρχηγός μας και πέθανε πριν από ένα μήνα, η διοικήτρια Ραμόνα… Μας μάζεψε λοιπόν όλους και άρχισε να μας διηγείται την ιστορία που θα σας πω τώρα:

Λένε οι αρχαίοι πρόγονοί μας, οι πιο μεγάλοι, ότι στην αρχή, όταν οι πρώτοι θεοί έφτιαξαν τον κόσμο, δεν τον έκαναν πλήρη. Δεν τον έφτιαξαν όπως θα έπρεπε να είναι. Και έπρεπε να περάσει πολύς καιρός για να μπορέσει να γίνει ο κόσμος όπως θα έπρεπε να είναι: δίκαιος. Έτσι, συγκέντρωσαν λοιπόν οι πρώτοι θεοί εβδομηνταεφτά από τους άντρες και τις γυναίκες που είχαν δημιουργήσει, τους κάλεσαν και τους μίλησαν γι’ αυτό που θα ακολουθούσε. Είπαν οι θεοί αυτοί ότι επειδή δεν είχαν δώσει μεγάλη προσοχή την ώρα που έφτιαχναν τον κόσμο, κάτι τους ξέφυγε και δημιούργησαν άντρες και γυναίκες με κακία.

1. *Tzotzil*: Μία από τις πέντε ιθαγενείς φυλές Μάγιας της πολιτείας Τσιάπας που ζουν στην περιοχή των Λος Άλτος (Υψίπεδα).

Αυτοί οι κακοί άντρες και οι κακές γυναίκες θα εκμεταλλεύονταν την εργασία των υπολοίπων. Και θα πλούτιζαν σε βάρος τους, θα καταδίωκαν και θα ταπείνωναν εμάς που έχουμε το χρώμα της γης.

Τότε, οι άντρες και οι γυναίκες που άκουγαν, ρώτησαν τους θεούς τι επρόκειτο να συμβεί. Και οι θεοί είπαν: «Έρχεται μια νύχτα πολύ μεγάλη και πολύ οδυνηρή. Οι δικοί μας άνθρωποι θα κλάψουν. Θα υποφέρουν. Και η λησμονιά θα πλήξει την καρδιά και το μυαλό τους».

Οι πρώτοι άντρες και οι πρώτες γυναίκες στενοχωρήθηκαν πολύ. Και αφού έκλαψαν, ρώτησαν τους θεούς: «Και τι θα συμβεί τότε, με τον λόγο που μας κάνει να προχωρούμε; Τι θα γίνει με τη μουσική και το τραγούδι που μας κάνει να χορεύουμε; Τι θα συμβεί στους χορούς μας; Τι θα συμβεί στο χρώμα που έχουμε;»

Και είπαν τότε οι θεοί: «Δεν ξέρουμε τίποτα, η δουλειά μας τελειώνει εδώ. Τώρα είναι δική σας δουλειά να συνεχίσετε και να βαδίσετε τη νύχτα, μέχρι να συναντήσετε ξανά τη μέρα».

Κι έτσι, οι πρώτοι θεοί όρισαν τον ρόλο που θα έχουν αυτοί οι Φύλακες και τους ανέθεσαν να περιμένουν και να αναζητούν το μονοπάτι της νύχτας, μέχρι να συναντήσουν τη μέρα. Και ανάμεσά τους τοποθέτησαν τους Τσοτσίλες, που το όνομά τους σημαίνει «άντρες και γυναίκες νυχτερίδες», και τους έμαθαν να βαδίζουν τη νύχτα, όπως κάνουν οι νυχτερίδες. Τους δίδαξαν ότι ο λόγος πρέπει να πηγαίνει και να έρχεται. Πρέπει να ρωτάει και να ακούει, μέχρι να συναντήσει τις πόρτες και τα παράθυρα που θα επιτρέψουν στους ινδιάνικους λαούς να βγουν από τη νύχτα.

Αυτήν την ιστορία μου διηγήθηκαν οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες αρχηγοί και μου είπαν: «Πήγαινε, ταξίδεψε, και ψάξε να βρεις τον σύντροφο, ψάξε τη συντρόφισσα,

που είναι όπως εμείς. Έχε το πρόσωπό σου καλυμμένο με το χρώμα μας, το χρώμα της γης, και αναζήτησε τον αδερφό και την αδερφή που ζει στο σπίτι της νύχτας. Ψάξε το σημείο όπου η νυχτερίδα μπορεί να πιει το νερό που χρειάζεται για να ταξιδέψει. Και όταν φτάσεις εκεί, άκουσε τον λόγο τους, τον λόγο των αντρών και των γυναικών. Άκουσε και δώσε τους και τον δικό μας λόγο. Μ᾽ αυτούς, μαζί τους, θα αρχίσουμε να ανακαλύπτουμε, μέσα από το τραγούδι, τη μουσική, το χορό, την κουλτούρα, τον πόνο και την εξέγερσή τους, την πόρτα και το παράθυρο για να μπορέσουμε να εμφανιστούμε ξανά τη μέρα. Κι όταν έρθει εκείνη η μέρα, όταν συναντήσεις αυτούς τους άντρες και αυτές τις γυναίκες, εκεί που βρίσκεται το σπίτι της νύχτας, εκεί που πίνει νερό και ξεδιψά η νυχτερίδα, αφηγήσου αυτήν την ιστορία και πες σ᾽ αυτούς τους συντρόφους και τις συντρόφισσες ότι πρέπει ν᾽ ανοίξουμε αυτήν την πόρτα. Πρέπει να φτιάξουμε αυτό το παράθυρο στη νύχτα, για ν᾽ αρχίσουμε να δείχνουμε το πρόσωπό μας τη μέρα και να μπορέσουμε τελικά να κερδίσουμε την αναγνώριση των δικαιωμάτων και της κουλτούρας μας, ως ινδιάνικοι λαοί που είμαστε. Για να γίνουν ξανά χαρά ο λόγος, η μουσική, το τραγούδι και ο χορός, όπως ήταν εκεί, τότε, στην αρχή του χρόνου.

» Και πες τους ότι όλον αυτόν τον καιρό, στη διάρκεια αυτής της νύχτας που πρέπει να ταξιδέψουμε, ο λόγος, η μουσική, το τραγούδι, ο χορός είναι ο τρόπος για να μην ξεχάσουμε τον εαυτό μας. Και όταν πια θα μπορέσουμε να ανοίξουμε την πόρτα της μέρας και το παράθυρο που αφήνει πίσω του τη νύχτα, τότε, μαζί με όλους αυτούς που θα έχουν κατοικήσει τη γη, θα γεννηθεί ξανά η αναγνώριση αυτού που είμαστε».

Αυτά μου είπαν, σύντροφοι και συντρόφισσες, και τώρα που έφτασα εδώ, στο σπίτι της νύχτας, όπου η νυ-

χτερίδα πίνει νερό, σας αφηγούμαι την ιστορία αυτή που μου ζήτησαν να σας πω...

13 Φεβρουαρίου 2006
Σαν Μιγκέλ Τσινακαπάν, πολιτεία Πουέμπλα
Δημόσια εκδήλωση

ΟΙ ΑΝΤΡΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ ΜΕ ΤΙΣ ΤΡΕΙΣ ΚΑΡΔΙΕΣ

ΛΕΓΟΜΑΙ ΛΟΙΠΟΝ εξεγερμένος υποδιοικητής Μάρκος. Υποδιοικητής σημαίνει ότι δεν διοικώ εγώ, αλλά παίρνω εντολές από τους συντρόφους και τις συντρόφισσες που είναι διοικητές και διοικήτριες και βρίσκονται πάνω από μένα. Είναι άντρες και γυναίκες ιθαγενείς από τη γη μου, την Τσιάπας.

Έτσι, αυτοί οι σύντροφοι και οι συντρόφισσες, οι διοικητές και οι διοικήτριές μου, πριν φύγω μου έδωσαν μιαν εντολή, που θα σας πω αμέσως τώρα. Μου είπαν:

«Πήγαινε να βρεις τον άντρα και τη γυναίκα με τις τρεις καρδιές. Μίλησέ του, βρες τη γυναίκα που σηκώνει ψηλά το αξιοπρεπές πρόσωπο όλων. Πήγαινε να βρεις τον λαό με τις τρεις καρδιές. Την καρδιά που κοιτάζει προς τα πίσω, στο παρελθόν, για να μην ξεχάσει την ιστορία, τις ρίζες, τις παραδόσεις και την κουλτούρα μας. Και τη δεύτερη καρδιά, την καρδιά που κοιτάζει τον πόνο και τις εξεγέρσεις μας, τις αδικίες που υπομένουμε, όχι στο παρελθόν αλλά σήμερα, στο παρόν. Και θυμάται αυτή η καρδιά –η δεύτερη– ότι είμαστε ινδιάνικοι λαοί με αξιοπρέπεια. Η τρίτη καρδιά είναι αυτή που κοιτάζει προς το μέλλον, στο αύριο. Ξέρει ότι σ᾽ αυτό το αύριο, σ᾽ αυτό το μέλλον, πρέπει να έχουμε θέση ως ινδιάνικοι λαοί που είμαστε, εμείς που έχουμε το χρώμα της γης και είμαστε εδώ, εμείς που κάνουμε τη γη να καρπίζει και τις μηχανές να λειτουργούν».

Έτσι μου είπαν. Να βρω τον λαό με τις τρεις καρδιές. Αυτήν που κοιτάζει προς τα πίσω, αυτήν που κοιτάζει το τώρα και αυτήν που κοιτάζει προς τα εμπρός. Βρες αυτόν τον αδερφό, βρες αυτήν την αδερφή, και αφηγήσου τους την ιστορία πόνου και αγώνα που φυλάμε στην καρδιά μας. Πες τους ότι παλαιότερα ο πλούσιος, ο ισχυρός, δεν μας έβλεπε ούτε μας έδινε σημασία. Μας είχε εγκαταλείψει μόνους στα βουνά μας.

Παλαιότερα, βλέπαμε τους γιους και τις κόρες μας να πεθαίνουν, χωρίς περίθαλψη, χωρίς σχολείο, χωρίς τροφή, χωρίς σπίτια. Και αυτό που συμβαίνει τώρα είναι ότι ο πλούσιος, ο ισχυρός, μας βλέπει, στρέφει το βλέμμα του εκεί που βρισκόμαστε. Όμως, το βλέμμα αυτό έχει μίσος, έχει εχθρότητα, εγωισμό και απληστία. Δεν μας κοιτάζουν για να μας βοηθήσουν, για να μας σεβαστούν. Εποφθαλμιούν τη γη μας και ό,τι αυτή παράγει, την ξυλεία, το νερό, τη φύση. Τώρα, οι πλούσιοι και οι ισχυροί διεκδικούν και τα βουνά μας.

Είναι σαν ένας νέος κατακτητικός πόλεμος, όμως αυτή τη φορά δεν θα αφήσουν ούτε την παραμικρή γωνιά χωρίς να επιτεθούν. Τώρα, οι πλούσιοι και οι ισχυροί θέλουν τα πάντα. Και τα θέλουν αμέσως. Κι εμείς, ως ινδιάνικοι λαοί, τους εμποδίζουμε. Γι' αυτό θέλουν να μας πάρουν τα πάντα, ακόμα και τη ζωή.

Πες στον Τοτονάκο,[1] μου είπαν οι διοικητές και οι διοικήτριές μου, πες του ότι αν κερδίσουν αυτοί οι πλούσιοι και ισχυροί, δεν θα έχουμε πλέον πατρίδα. Δεν θα έχουμε ινδιάνικους λαούς. Θα τα χάσουμε όλα και θα περάσουμε για πάντα στη νύχτα του πόνου και στο θρήνο.

---

1. *Totonacos*: Ιθαγενής λαός που ζει στις περιοχές του κάμπου, στα παράλια της πολιτείας Βερακρούς και στη βόρεια οροσειρά της πολιτείας Πουέμπλα. Ο όρος *totonaca* δηλώνει τον κάτοικο του Τοτονακαπάν, ωστόσο ορισμένοι ερευνητές θεωρούν ότι σημαίνει «ο άνθρωπος της ζεστής γης».

Μου είπαν να πω στον λαό των Τοτονάκος ότι πρέπει κάτι να κάνουμε. Είπαν:

«Πήγαινε στα μέρη του, ανέβα στο πιο ψηλό σημείο, κοίταξε τα βουνά και τη γη και ρώτα τον Τοτονάκο αν αγαπά αυτή τη γη. Αν αγαπά αυτό το χώμα που λέγεται Μεξικό.

» Πες του, ρώτησέ τον. Κι αν απαντήσει ότι αγαπά αυτήν τη γη με την ιστορία της, ας ενωθεί μαζί μας, ως ινδιάνικοι λαοί που είμαστε, όχι μόνο με τους Ζαπατίστας αλλά και με τους εργάτες, τους αγρότες που δεν είναι ιθαγενείς, τις γυναίκες, τους νέους, τα παιδιά, τους ηλικιωμένους, τους δασκάλους, τους φοιτητές, τους υπαλλήλους, τους οδηγούς, τους ψαράδες, με όλους τους ανθρώπους που εργάζονται σ' αυτήν τη χώρα. Αυτούς ρωτάμε αν θέλουν να αγωνιστούν για να υπερασπιστούν τη γη μας, που είναι το Μεξικό.

» Πες στον Τοτονάκο ότι δεν σκεφτόμαστε τον ένοπλο αγώνα, αλλά το αντίθετο, αυτό που σκεφτόμαστε είναι ένας ειρηνικός αγώνας, αλλά όχι πια μόνοι μας. Όχι πια μόνη της η Τσιάπας, όχι πια μόνος του ο Τοτονάκο, αλλά ενώνοντας τους αγώνες μας με τους ανθρώπους που βρίσκονται στην πόλη, σε άλλα βουνά και κάμπους της χώρας μας. Ενωμένες, όλες αυτές οι οργανώσεις, όλα αυτά τα άτομα, μπορούμε να νικήσουμε αυτόν που θέλει να καταστρέψει τη γη μας».

Αυτή ήταν η εντολή που έλαβα από τους διοικητές και τις διοικήτριές μου, άντρες και γυναίκες. Και ήρθα για να την εκτελέσω, ήρθα στον λαό με τις τρεις καρδιές, ανέβηκα μαζί σας στο πιο ψηλό σημείο και είδα τον πόνο και την εξέγερση που υπάρχει σ' αυτήν τη γη…

14 Φεβρουαρίου 2006
Ιστεπέκ, πολιτεία Πουέμπλα. Δημόσια εκδήλωση
με Τοτονάκος που συμμετέχουν στην «Άλλη Καμπάνια»

Η ΝΥΧΤΑ ΠΟΥ ΔΙΑΡΚΕΙ ΠΟΛΛΑ ΧΡΟΝΙΑ

ΛΕΝΕ ΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΜΑΣ, οι άνθρωποι που μας οδηγούν, οι γηραιότεροι, οι ηλικιωμένοι, ότι οι πρώτοι θεοί, αυτοί που γέννησαν τον κόσμο, τον έκαναν σχεδόν τέλειο. Μ' αυτό ήθελαν να πουν ότι τον είχαν φτιάξει δίκαιο, δεν υπήρχε κάποιος από πάνω και κάποιος άλλος από κάτω, η γη δεν είχε ιδιοκτήτη, κάποιον που να την διαχειρίζεται, ούτε χαρτιά που να την κομματιάζουν ούτε χρήμα που να την καταστρέφει.

Και λένε οι γηραιότεροι από μας ότι αυτοί οι πρώτοι θεοί δημιούργησαν επίσης τους πρώτους άντρες και τις πρώτες γυναίκες, τους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού, και από τότε το καλαμπόκι είναι ιερό γι' αυτούς τους άντρες και τις γυναίκες, τους πρώτους που κατοίκησαν αυτήν τη γη. Όμως, προσθέτουν ότι αυτοί οι πρώτοι θεοί κουράστηκαν και παραμέρισαν για να ξεκουραστούν, γιατί είχαν δουλέψει πολύ για να φτιάξουν τον κόσμο και να τον κάνουν δίκαιο. Και ήρθε η σειρά άλλων θεών, κι άλλων, κι άλλων, ενώ ο κόσμος συνέχιζε να προχωρά, έτσι όπως πρέπει να προχωρά: από τα κάτω.

Λένε επίσης ότι, μια μέρα, ένας από αυτούς τους θεούς, όχι από τους πρώτους που γέννησαν τον κόσμο αλλά μεταξύ των πρώτων, δημιούργησε σάλο και αναταραχή, γιατί κάτι είχε προκύψει. Και κάλεσαν οι θεοί μια συνάντηση, μια συνέλευση με τους άντρες και τις γυναίκες του

καλαμποκιού. Όταν συγκεντρώθηκαν όλοι και όλες, τους είπαν: «Υπάρχει πρόβλημα, έχουμε συναντήσει κάποιο πρόβλημα. Όπως φαίνεται, οι πρώτοι θεοί, οι πρωταρχικοί, αυτοί που γέννησαν τον κόσμο, λησμόνησαν να πουν ένα πράγμα. Ξέχασαν να πουν στους ανθρώπους ότι σ' αυτόν τον κόσμο θα ερχόταν κάποια στιγμή που το ψέμα θα κατοικούσε αυτήν τη γη».

Αυτοί οι θεοί, όχι οι πρωταρχικοί αλλά εξίσου σημαντικοί, άρχισαν να εξηγούν στους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού ότι μια μέρα θα έρθει το χρήμα και μ' αυτό η εξουσία θα σπείρει το ψέμα σ' ολόκληρη τη γη.

«Τότε, η νύχτα θα διαρκέσει πολλά χρόνια», είπαν οι θεοί, «αιώνες. Όταν το ψέμα του χρήματος έρθει να κατοικήσει τη γη, τίποτα δεν θα είναι ό,τι φαίνεται, το ψέμα θα μοιάζει με αλήθεια. Θα υπάρχουν άνθρωποι που θα λένε ότι είναι αυτόχθονες σ' αυτήν τη γη και θα ξεπουλιούνται στον ισχυρό, ενώ άλλοι θα χρησιμοποιούν το τραγούδι, τη γλώσσα, τα ρούχα μας για να προσποιούνται ότι σκύβουμε το κεφάλι μπροστά στο χρήμα. Η νύχτα θα είναι νύχτα και η μέρα θα είναι νύχτα κι αυτή, αλλά το ψέμα θα μας κάνει να πιστεύουμε ότι έχει αλλάξει.

» Το μεγαλύτερο ψέμα που θα σπείρει η εξουσία του χρήματος θα είναι ότι θα μας πείσει πως έτσι ήταν πάντοτε και τίποτα δεν πρόκειται ν' αλλάξει ποτέ. Σ' αυτό το ψέμα θα ζήσουν για πολύ καιρό οι άντρες και οι γυναίκες του καλαμποκιού – που εμείς ονομάζουμε αυτόχθονες λαούς αυτής της γης. Οι λαοί και το δέρμα των ανθρώπων θα έχουν πολλά χρώματα, σαν το καλαμπόκι στα βουνά των Ουϊτσόλες.[1] Όμως, αυτό το ψέμα θα κυριεύσει τους

1. *Huicholes*: Ιθαγενής λαός που ζει στα βουνά των πολιτειών Χαλίσκο, Ναγιαρίτ και Ντουράνγκο. Καλλιεργούν καλαμπόκι, φασόλια και κολοκύθες, διατηρώντας τις παραδόσεις, τα ήθη, τα έθιμα και τη θρησκεία τους (ανιμιστές). Λατρεύουν το καλαμπόκι, το ελάφι και το *πεγιότ* (είδος κάκτου), το οποίο καλλιεργούν και από το οποίο αντλούν μια παραισθησιογόνο ουσία που χρησιμοποιούν στις τελετές τους.

πάντες, και όλοι θα πιστεύουν ότι είναι αλήθεια. Αυτό θα κρατήσει πολύ καιρό, και ο πόνος των ανθρώπων μας θα είναι μεγάλος και πολλά θα είναι τα δάκρυα που θα χύσουν οι γυναίκες, οι άντρες, οι ηλικιωμένοι και τα παιδιά μας».

Όλοι οι άντρες και όλες οι γυναίκες του καλαμποκιού έμειναν σιωπηλοί, περιμένοντας να δουν αν θα πουν κάτι παραπάνω οι θεοί που τους είχαν προειδοποιήσει. Οι θεοί, όμως, είπαν ότι δεν μπορούσαν να κάνουν τίποτα και σώπασαν. Τότε υπήρξε μεγάλη αναταραχή και αναστάτωση στη συνέλευση των αντρών και των γυναικών του καλαμποκιού. Τι θα έκαναν τώρα; Πώς θα μάθαιναν τη μέρα που το ψέμα θα ερχόταν να ριζώσει στη γη και θα άρχιζαν ο πόνος και τα βάσανα για τους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού;

Οι θεοί είπαν ότι δεν ήξεραν ούτε την ακριβή μέρα ούτε τον τρόπο με τον οποίο θα απαλλάσσονταν απ' αυτό το κακό που θα έβρισκε τη γη, υπήρχε όμως κάτι που μπορούσαν να κάνουν. «Εμείς», είπαν οι θεοί, «που δημιουργήσαμε αυτόν τον κόσμο, που μιλήσαμε μ' αυτούς τους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού, φτιάξαμε ένα σχέδιο και μια πρόταση… Όταν έρθει αυτή η μέρα της απάτης και γίνει μεγάλη η νύχτα και ψέμα η μέρα, θα σημαίνει ότι η μέρα κουράστηκε, ότι ο ήλιος έχει παραμείνει κοιμισμένος και πρέπει να τον ξυπνήσει κάποιος. Για να μπορέσει να τον ξυπνήσει, χρειάζεται το καλό όνειρο, την καλή ανάμνηση και το σθένος του αγώνα. Αυτό που μπορούμε να κάνουμε εμείς», είπαν οι θεοί, «είναι να σας βοηθήσουμε ώστε όταν έρθει εκείνη η μέρα να ξέρετε τι να κάνετε».

Και τότε, στη συνέλευση αυτών των αντρών και των γυναικών του καλαμποκιού, των ιθαγενών λαών αυτής της γης, πήραν την απόφαση ότι θα γίνονταν οι Φύλακες, οι προστάτες, μέχρι να έρθει εκείνη η νύχτα.

«Το πρόβλημα δεν είναι η νύχτα», είπαν οι θεοί, «το πρόβλημα είναι να μην αφήσετε να σας εξαπατήσουν και πιστέψετε ότι θα είναι αιώνια, ότι δεν θα τελειώσει ποτέ. Γι' αυτό χρειάζεται να φυλάξετε το καλό όνειρο, στο οποίο ξαναγεννιέται ο ήλιος και μεγαλώνει ξανά η μέρα, αλλά αυτήν τη φορά αληθινά. Τότε ο κόσμος θα ξαναγίνει δίκαιος», είπαν.

«Και πώς θα το κάνουμε;» ρώτησαν οι άντρες και οι γυναίκες του καλαμποκιού.

Και απάντησαν οι θεοί: «Ας διαλέξουμε τους πιο ρωμαλέους, τους πιο γενναίους, τους πιο σοφούς ανάμεσά σας, κι ας δώσουμε σ' αυτούς το καλό όνειρο του αύριο, όταν έρθει εκείνη η νύχτα».

Αμέσως, οι άντρες που βρίσκονταν στη συνέλευση είπαν: «Εγώ!» «Όχι, εγώ!» και άρχισαν να τσακώνονται μεταξύ τους για το ποιος ήταν ο πιο γενναίος, ο πιο ρωμαλέος και ο πιο σοφός. Οι θεοί τούς άφησαν να τσακωθούν για λίγο στη συνέλευση και στο τέλος είπαν: «Αν μας επιτρέπετε», γιατί αυτοί οι θεοί ήταν πολύ ευγενικοί, «αν μας δώσετε τη δυνατότητα, τότε εμείς μπορούμε να σας πούμε ποιοι είναι οι πιο δυνατοί, οι πιο γενναίοι και οι πιο σοφοί ανάμεσά σας». Και καθώς στη συνέλευση δεν μπορούσαν να καταλήξουν σε κοινή συμφωνία, είπαν: «Καλά, ας πουν οι θεοί ποιοι είναι».

Και τότε, αυτοί οι πρώτοι θεοί, που δεν ήταν οι πρωταρχικοί αλλά μεταξύ των πρώτων, διάλεξαν έναν ηλικιωμένο και μια ηλικιωμένη και είπαν: «Αυτοί είναι οι πιο δυνατοί, οι πιο σοφοί και οι πιο γενναίοι αυτής της κοινότητας. Και στο δέρμα τους θα φυλάξουμε το όνειρο, ώστε τη μέρα που θα πρέπει να ξυπνήσουμε, όποτε κι αν είναι αυτό, οι άντρες και οι γυναίκες του καλαμποκιού να μην έχουν ξεχάσει πώς πρέπει να είναι ο κόσμος».

Παρουσιάστηκαν ο ηλικιωμένος και η ηλικιωμένη

μπροστά στους θεούς και προσπάθησαν να βάλουν το καλό όνειρο στο μικρό σακίδιό τους, μα δε χωρούσε. Προσπάθησαν να το βάλουν στην τσέπη του παντελονιού ή στη μπλούζα, αλλά πάλι δε χωρούσε. Προσπάθησαν να το μεταφέρουν με τα χέρια τους, μα δεν τα κατάφερναν, και δεν ήξεραν τι να κάνουν για να φυλάξουν το καλό όνειρο που θα έφερνε ξανά το ξημέρωμα.

Είπαν τότε οι θεοί ότι πρέπει να το φυλάξουν στο δέρμα τους, και πρόσθεσαν: «Από ᾽δω και στο εξής, οι ηλικιωμένοι και οι ηλικιωμένες θα φέρουν την ανάμνηση του καλού ονείρου για τη στιγμή που θα έρθει το ξημέρωμα». Και για να χωρέσει αυτό το καλό όνειρο, άρχισαν να το βάζουν στο δέρμα του προσώπου, των χεριών και ολόκληρου του σώματός τους. Και για να μην ξέρει κανείς πού το κρύβουν οι ηλικιωμένοι άνθρωποι, δημιουργήθηκαν οι ρυτίδες. Οι ρυτίδες που υπάρχουν στο πρόσωπο, στα χέρια και στο σώμα, στην πραγματικότητα φυλάνε αυτό το καλό όνειρο για να το θυμίζουν.

Όταν οι πρώτοι θεοί και οι άνθρωποι της συνέλευσης ολοκλήρωσαν τη συζήτηση, είπαν ότι αυτό δεν ήταν αρκετό, χρειαζόταν επίσης να ξέρουν πότε θα έπρεπε να ξυπνήσουν. Πρότειναν τότε οι θεοί να φυλάει κάποιος την καλή ανάμνηση και ρώτησαν ξανά για τον πιο γενναίο, τον πιο σοφό και τον πιο δυνατό της συνέλευσης. Και οι άντρες πάλι τσακώθηκαν για να βρουν ποιος ήταν ο καλύτερος. Δεν κατέληξαν σε καμία συμφωνία και τότε ρώτησαν τους θεούς, ποιος από αυτούς ήταν ο καλύτερος, ο πιο γενναίος, ο πιο δυνατός και ο πιο σοφός.

Και οι θεοί διάλεξαν μια γυναίκα: «Αυτή είναι η πιο γενναία, η πιο δυνατή και πιο σοφή ανάμεσά σας». Και για να φτάσει ως εμάς το όνειρο της ανάμνησης ότι πρέπει να ξυπνήσουμε, το έβαλαν στα μαλλιά της. Από τότε, λένε οι παλαιότεροι, οι γυναίκες και οι άντρες του καλαμποκιού

αναγνωρίζουν τις πιο σοφές από τις γυναίκες ιθαγενείς ανάμεσα σ' αυτές που πλέκουν τα μαλλιά τους κοτσίδα, αφού το όνειρο ότι πρέπει να ξυπνήσουμε φυλάσσεται στην πλεξίδα τους.

Οι πρώτοι θεοί, όταν ήταν πλέον έτοιμοι να αποχαιρετίσουν τους ανθρώπους, και αφού είχαν εμπιστευθεί στους ηλικιωμένους και στις γυναίκες ιθαγενείς το κουτί στο οποίο θα φυλαγόταν το καλό όνειρο που θα ξαναγεννούσε τον κόσμο, τους αφηγήθηκαν την ιστορία γι' αυτά που θα ακολουθήσουν. Πώς θα έρθει ο ισχυρός, ποιο χρώμα θα έχει το δέρμα του, τι θα κάνει, πώς θα σπείρει το ψέμα. Με ποιον τρόπο πολλοί από εμάς τους ιθαγενείς θα ξεπουληθούμε, και πώς η πλειονότητα θα παραμείνει ακλόνητη. Πώς πρέπει να φροντίζουμε τη γη, αφού σ' αυτή βρίσκεται το μέλλον και η ζωή του καθενός. Με ποιον τρόπο θα έρθει ο ισχυρός για να προσφέρει κι άλλα ψέματα. Πώς θα έρθει για να πει ότι έτσι ήμαστε πάντα. Με ποιον τρόπο θα μας πουλήσει, κι εμείς όλοι θα αγοράσουμε, το ψέμα ότι ως ινδιάνικοι λαοί υπολειπόμαστε σε όλα, είμαστε λιγότερο σοφοί, λιγότερο δυνατοί, λιγότερο ικανοί, λιγότερο άνθρωποι, σχεδόν ζώα.

Είπαν λοιπόν ότι θα ερχόταν εκείνη η μέρα, και αυτή η μέρα ήρθε με τους Ισπανούς, όταν κατέκτησαν αυτήν τη γη. Από τότε, αν και υπήρξε ανεξαρτησία, αν και έγινε επανάσταση, εμάς, ως ινδιάνικους λαούς, συνεχίζουν να μας μεταχειρίζονται με περιφρόνηση για τη γλώσσα, το χρώμα, το ανάστημα, τον τρόπο ζωής μας. Και από τότε, κάποια μέλη των ινδιάνικων λαών ξεπουλιούνται στον από πάνω και μαζί με το σώμα και την ψυχή τους ξεπουλούν τους χορούς, τα χρώματα, τις γιορτές και τη γλώσσα μας.

Όλον αυτόν τον καιρό που ταξιδεύουμε σ' αυτά τα μονοπάτια της χώρας μας που λέγεται Μεξικό, κι ερχόμαστε σ' επαφή με ιθαγενείς λαούς, με αυτόχθονες λαούς, προ-

σπαθούμε να πούμε και να ακούσουμε αυτήν την ιστορία πόνου. Και παντού συναντάμε το ίδιο: την ίδια αγανάκτηση και την ίδια οργή, γιατί τα δικαιώματα και η κουλτούρα μας δεν γίνονται σεβαστά. Τώρα όμως, υπάρχει κάτι καινούριο. Τώρα είμαστε αντιμέτωποι με την καταστροφή της γης μας, την υφαρπαγή όσων μας ανήκουν, όσων μας έδωσαν να διαφυλάξουμε και να φροντίσουμε.

Λένε σε κάποια μέρη, στα βουνά αυτής της χώρας, οι ηλικιωμένοι άντρες και οι γυναίκες, ότι πρέπει να τελειώσει η νύχτα, πρέπει να ξεπλέξουμε τα μαλλιά, να σκαλίσουμε τις ρυτίδες και να μιλήσουμε τώρα για το καλό όνειρο. Πρέπει πλέον να τελειώσει η νύχτα του ψέματος που μας πούλησαν και να έρθει ξανά το ξημέρωμα. Και η μέρα να είναι πλήρης: να ξυπνά και να κοιμάται όταν έρχεται η ώρα της.

Λένε ότι αν δεν συμβεί αυτό, η μεγάλη νύχτα θα είναι οριστική και δεν θα υπάρχει πια γη για να έχουμε, να φροντίζουμε και να αγαπάμε. Λένε ότι αν δεν ξυπνήσουμε από τον εφιάλτη του ψέματος που μας πούλησαν, δεν θα υπάρχει πια τίποτα για να αγωνιστούμε.

22 Μαρτίου 2006
Τουσπάν, πολιτεία Χαλίσκο
Δημόσια εκδήλωση

ΤΟ ΚΟΧΥΛΙ-ΑΣΠΙΔΑ

ΕΛΕΓΑΝ ΟΙ ΠΡΟΓΟΝΟΙ ΜΑΣ ότι, πριν από πολύ καιρό, υπήρχε ένας πολεμιστής των ιθαγενών, που είχε ως ασπίδα και έμβλημα πολέμου και δύναμης ένα κοχύλι.[1] Και λένε ότι αυτός ο πολεμιστής ήταν πολύ δυνατός, γιατί με το κοχύλι αυτό μπορούσε να καλεί κι άλλους πολεμιστές και μαζί να νικούν την απειλή που εμφανιζόταν.

Αργότερα, το κοχύλι χρησιμοποιήθηκε στις ιθαγενείς κοινότητες για να καλούν στις συνελεύσεις. Για να φτάνουν οι άνθρωποι από διαφορετικά μέρη και ν' αρχίζουν να συζητούν συλλογικά, για ό,τι έπρεπε να αποφασιστεί συλλογικά.

Έτσι, το κοχύλι έγινε ένα μέσο πρόσκλησης, προκειμένου να αντιμετωπίζει και να λύνει τα προβλήματά της η συλλογικότητα, η κοινότητα, όπως λέμε εμείς.

Λένε επίσης ότι ο θρύλος του πολεμιστή του κοχυλιού, του πολεμιστή Μάγια, υπήρχε μέχρι την περίοδο

---

1. *Caracol* στα ισπανικά σημαίνει κοχύλι, αλλά και σαλιγκάρι. Οι Ζαπατίστας επέλεξαν το *καρακόλ* ως σύμβολο της εξέγερσής τους, θέλοντας να δείξουν ότι αυτή ελίσσεται προς τα έξω και ταυτόχρονα προς τα μέσα, στο εσωτερικό του κινήματός τους: είναι μια πόρτα για να μπει κανείς στις ζαπατιστικές κοινότητες, αλλά και για να βγουν οι κοινότητες προς τον έξω κόσμο. Σήμερα, υπάρχουν πέντε Καρακόλ στην Τσιάπας, ένα για κάθε φυλετική και γεωγραφική ζώνη. Είναι πολιτικά, εκπαιδευτικά και πολιτιστικά κέντρα όπου εδρεύουν οι «Επιτροπές Καλής Διακυβέρνησης» και αποτελούν σημεία συνάντησης των Ζαπατίστας με την μεξικανική και την παγκόσμια κοινωνία.

που οι Ισπανοί, οι ξένοι, ήρθαν να κατακτήσουν αυτήν τη γη. Και, όπως στο παρελθόν καλούσαν με το κοχύλι τους πολεμιστές για να αντιμετωπίσουν τις άλλες φυλές ή τις κοινότητες που τους απειλούσαν, έτσι άρχισαν να το χρησιμοποιούν και για να αντιμετωπίσουν τον ξένο.

Λένε ακόμη ότι χάσαμε, ότι μας κατέκτησαν, γιατί υπήρξαν λαοί, υπήρξαν άνθρωποι που δεν ανταποκρίθηκαν στο κάλεσμα του κοχυλιού…

3 Απριλίου 2006
Σιραουέν, πολιτεία Μιτσοακάν
Συνέλευση με συμμετέχοντες στην «Άλλη Καμπάνια»

Η «ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ»

ΓΕΝΝΗΘΗΚΑ ΣΤΑ ΒΟΥΝΑ, ακριβώς πάνω από τα βουνά, στην κορυφή ενός λόφου. Εκεί είχαμε παλιά ένα στρατόπεδο που λεγόταν «Κρύο Νερό», όπου και γεννήθηκα. Μου έδωσαν το όνομα Μάρκος, έτσι με λένε. Αργότερα, μου έδωσαν το όνομα Subcomandante Insurgente Marcos (Εξεγερμένος Υποδιοικητής Μάρκος), αλλά επειδή είναι πολύ μεγάλο, με φωνάζουν Sup (Σουπ).

Σας έλεγα λοιπόν ότι γεννήθηκα στο βουνό. Εκεί υπάρχουν πολλά δέντρα, πηγές, μεγάλα και μικρά ζώα. Για παράδειγμα, υπάρχουν πολλές αράχνες, διαφόρων ειδών: υπάρχουν κάποιες που είναι πολύ μικρές και άλλες μεγάλες, σαν το χέρι μου. Κάποιες που είναι πολύ τριχωτές κι εσείς τις ονομάζετε ταραντούλες, ενώ εμείς τις λέμε *τσιμπό* ή *γιέρμπα*. Αυτή η αράχνη φτιάχνει τη φωλιά της με τρίχες. Μας πλησιάζει, για παράδειγμα, την ώρα που κοιμόμαστε, και χωρίς να κάνει τον παραμικρό θόρυβο κόβει κομματάκια από τα μαλλιά μας –όπως ο κουρέας δηλαδή– ή κόβει τις τρίχες που έχουν τα άλογα στα πόδια τους κι έτσι φτιάχνει τη φωλιά της.

Εγώ λοιπόν, πριν γίνω Σουπ, ήμουν άλογο. Ναι! Ήμουν ένα άλογο με θλιμμένα μάτια και μετά έγινα Σουπ, μου έμεινε όμως η μύτη. Γι' αυτό έχω μεγάλη μύτη, γιατί παλιά ήμουν ένα άλογο με θλιμμένα μάτια.

Όταν λοιπόν ήμουν άλογο, γνώρισα ένα μικρό κορι-

τσάκι, μια τόσο δα μικρούλα. Αυτό το κοριτσάκι ονομαζόταν «Δεκέμβρης», γιατί είχε γεννηθεί τον Νοέμβρη – ξέρω ότι αυτό δεν γίνεται και πολύ κατανοητό, αλλά το έχω ήδη εξηγήσει σε άλλο παραμύθι, την ιστορία με τον τίτλο «Το στραβό φλάουτο».

Αυτό λοιπόν το κοριτσάκι, που ήταν πολύ μικρό, ήταν και πολύ θλιμμένο, ή, όπως λένε οι άνθρωποι της πόλης, μελαγχολικό. Με άλλα λόγια, όλη μέρα ήταν κακοδιάθετο και έβγαζε αναστεναγμούς που έμοιαζαν με λόξυγκα, γιατί ήταν πολύ λυπημένη – να! έτσι έκανε! (ο Σουπ αναστενάζει). Δεν ξέρω γιατί ήταν τόσο λυπημένη, έτσι κι αλλιώς –παρ᾽ όλο που παλιά ήμουν άλογο– δεν καταλαβαίνω τις γυναίκες, είτε είναι μικρούλες, όπως η «Δεκέμβρης», είτε ηλικιωμένες, όπως η δόνια Χουανίτα.

Η δόνια Χουανίτα ήταν η συντρόφισσα ενός πολύ σοφού κυρίου, που ονομαζόταν Αντόνιο κι εμείς τον λέγαμε γερο-Αντόνιο. Ο γερο-Αντόνιο γνώριζε πολλούς μύθους και ιστορίες των βουνών και των προγόνων μας. Εκείνος μου έμαθε τη γλώσσα των ιθαγενών, μου έμαθε να ζω στο βουνό, να διαβάζω τον ουρανό, να μυρίζω τον άνεμο και να κοιτάζω βαθιά μέσα στην καρδιά των ανθρώπων.

Ο γερο-Αντόνιο μου δίδαξε πολλά πράγματα. Κάποια απ᾽ αυτά τα έμαθα, άλλα όμως δεν τα συγκράτησε καλά το μυαλό μου, με άλλα λόγια, πιο πολύ έμοιαζα με γαϊδούρι παρά με άλογο. Ο γερο-Αντόνιο, όμως, είχε μεγάλη υπομονή και μου εξηγούσε, ξανά και ξανά, μέχρι να μπει καλά στο μυαλό μου αυτό που μου μάθαινε.

Σας έλεγα λοιπόν ότι συνάντησα αυτό το πολύ μικρό κοριτσάκι που λεγόταν «Δεκέμβρης», επειδή είχε γεννηθεί τον Νοέμβρη. Τη συνάντησα όταν είχα πάει να πιω νερό από ένα ρυάκι που ήταν κοντά σ᾽ ένα χωριό. Εκείνη ήταν καθισμένη σε μια πέτρα, με τα πόδια μέσα στο νερό, και αναστέναζε πολύ θλιμμένα. Πλησίασα σιγά σιγά για να

της μιλήσω, μιας και βρισκόταν ακριβώς στο σημείο όπου έπινα νερό, αλλά αυτή δεν έδωσε καμία σημασία. Έβηξα λίγο (ο Σουπ καθαρίζει το λαιμό του) για να γυρίσει το κεφάλι της, αλλά αυτή μόνο αναστέναζε και αναστέναζε… (ο Σουπ αναστενάζει).

Και τώρα; σκέφτηκα. Ξεθαρρεύω λοιπόν και της λέω: «Καλησπέρα», αφού ήταν ήδη απόγευμα. Επειδή ήταν Απρίλης, έκανε πολλή ζέστη κι εγώ διψούσα πολύ και ήθελα να πιω νερό. Και το κοριτσάκι –δηλαδή η «Δεκέμβρης»– βρισκόταν ακριβώς στο σημείο όπου έπινα νερό. Εκείνη δεν απάντησε κι έτσι ξαναείπα: «Καλησπέρα». Τότε, η «Δεκέμβρης», δηλαδή το κοριτσάκι, γύρισε να με δει και μου είπε: «Γεια σου, άλογο».

Εγώ χάρηκα που δεν την φόβιζε ένα άλογο που της έλεγε «καλησπέρα». Βέβαια ξέρω ότι τα παιδιά γνωρίζουν καλά ότι εμείς τα άλογα μιλάμε και γράφουμε, και ξέρουμε γεωγραφία και μαθηματικά, κι άλλα πράγματα που διδάσκουν στα σχολεία. Και ότι τα άλογα μαθαίνουν διαβάζοντας τη γη, γι’ αυτό προχωρούν σχεδόν πάντοτε με το κεφάλι κάτω, για να μαθαίνουν το μάθημα που είναι γραμμένο στη γη.

Είπα λοιπόν στο κοριτσάκι –στη «Δεκέμβρη»– ότι ήθελα να πιω νερό και αυτή βρισκόταν ακριβώς στο σημείο όπου έπινα. Εκείνη παραμέρισε, αφού προηγουμένως αναστέναξε (ο Σουπ αναστενάζει ξανά). Μόλις ήπια και γέμισα το δοχείο του νερού, τη ρώτησα πώς την λένε και μου είπε «Δεκέμβρη», επειδή είχε γεννηθεί τον Νοέμβρη. Έτσι κι αλλιώς, δεν καταλάβαινα και πολύ τους ανθρώπους, αφού κάνουν πολύ περίεργα πράγματα. Γι’ αυτό, δεν προσπάθησα να μάθω τον λόγο γιατί, αν και είχε γεννηθεί τον Νοέμβρη, της είχαν δώσει το όνομα «Δεκέμβρης». Ρώτησα το κοριτσάκι γιατί αναστέναζε τόσο πολύ, αν ήταν στενοχωρημένη ή πονούσε η κοιλιά της ή είχε κάτι άλλο,

αλλά σύντομα κατάλαβα ότι δεν ήταν άρρωστη. Εκείνη, κάτι πήγε να πει, αλλά τελικά αναστέναξε και έμοιαζε σαν να έχει λόξυγκα, σαν αυτόν που πιάνει τα παιδιά όταν είναι πολύ στενοχωρημένα.

Μμμ… και τώρα τι κάνω; – σκέφτηκα. Θυμήθηκα λοιπόν ένα παραμύθι, μια ιστορία που μου είχε διηγηθεί ο γερο-Αντόνιο όταν δεν ήμουν άλογο, αλλά μόλις ένας ανεπαίσθητος άνεμος. Τότε, ένα σύννεφο μπήκε στα χείλη μου, κι έτσι άρχισα να διηγούμαι στο κοριτσάκι, όπως ο γερο-Αντόνιο στον άνεμο…

Την ιστορία με τις πέτρες και τα όνειρα

ΛΕΝΕ οι μεγαλύτεροι από τους παππούδες μας ότι οι πρώτοι θεοί, αυτοί που γέννησαν τον κόσμο με τον λόγο τους, ήταν πολύ απρόσεκτοι και άφηναν πεταμένα τα πράγματά τους από ᾿δω κι από ᾿κει. Λένε ότι τις πρώτες μέρες και νύχτες του κόσμου, οι άντρες και οι γυναίκες του καλαμποκιού, οι αυτόχθονες αυτής της γης, αυτοί που είναι φτιαγμένοι από καλαμπόκι και λόγο, σκόνταφταν διαρκώς πάνω στα πράγματα που πετούσαν οι θεοί.

Λένε ότι πότε έπεφταν πάνω σ᾿ ένα σανδάλι, πότε σε μια αξίνα ή σε μια *κόα* – τη βέργα ή το ξύλο που χρησιμοποιούμε για να σπείρουμε, ν᾿ ανοίξουμε μια τρύπα στο χώμα και να φυτέψουμε το σπόρο του καλαμποκιού. Ρωτούσαν λοιπόν σε ποιον ανήκει το σανδάλι που είναι πεταμένο στη μέση του δρόμου. (Έτσι δεν κάνουν και οι μαμάδες; Ρωτούν: «Τίνος είναι αυτό το σανδάλι, ποιος πέταξε αυτό το παντελόνι;»)

Ρωτούσαν λοιπόν τίνος είναι αυτό το σανδάλι που είναι πεταμένο μες στη μέση του δρόμου κι είχαν μια έκφραση… – έτσι δεν κάνουν όταν θυμώνουν; «Τίνος είναι αυτό το σανδάλι;» Στ᾿ αλήθεια, την ξέρουμε καλά αυτήν την έκφραση, γαμώτο.

Τίνος είναι αυτό το σανδάλι; Σύντομα όμως, αντιλαμβάνονταν ότι δεν ήταν κανενός, δεν ανήκε σε κανέναν από τους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού, αφού ήταν πολύ λίγοι ακόμη. Δεν υπήρχαν, δηλαδή, πολλοί άνθρωποι στον κόσμο και θα έπρεπε να χαράξει η αυγή πολλές φορές για να σπείρουν οι άντρες και οι γυναίκες ο ένας τον άλλο και, κουρασμένοι από ευχαρίστηση, να υγράνουν τα σπλάχνα τους με τη ζωή που θα ερχόταν.

Έτσι, καθώς δεν ήταν κανενός το χαμένο σανδάλι, γρήγορα κατάλαβαν ότι σίγουρα κάποιος θεός περπατούσε σαν κουτσός, αφού του έλειπε το ένα σανδάλι. Και ήξεραν ποιος το είχε χάσει, γιατί ο θεός, αντί να το ψάξει, άρχιζε να τραγουδάει το τραγούδι που λέει «και το σανδάλι που πετώ δεν το *κθαναθηκώνω*». Και το σανδάλι έμενε εκεί, πεταμένο. Όμως, δεν έπεφταν μόνο τα σανδάλια από τους θεούς, έπεφταν και τα όνειρα.

Οι πρώτοι θεοί, αυτοί που γέννησαν τον κόσμο, κοιμόντουσαν σε αιώρες. Γιατί φαίνεται πως ταξίδευαν πολύ αυτοί οι πρώτοι θεοί που έφτιαξαν τον κόσμο, κι έτσι είχαν πάντα μια αιώρα στο μικρό σακίδιό τους – που μοιάζει με ταχυδρομική τσάντα, αλλά είναι πιο μικρό. Εκεί έβαζαν το *ποσόλ*,[1] την *τορτίγια*[2] και την αιώρα τους. Και σταματούσαν μόνο όταν τους έπιανε πείνα, και κάθονταν στις όχθες ενός ποταμού, ανακάτευαν καλά το *ποσόλ* τους με νερό και το έτρωγαν μαζί με τις *τορτίγιας*. Και όταν ήθελαν να κοιμηθούν, έψαχναν για δυο δέντρα και τέντωναν την αιώρα τους με καλάμια. Έπεφταν και κοιμούνταν χωρίς δυσκολία και άρχιζαν να ονειρεύονται όμορφα πράγματα.

Μετά από λίγο όμως, άρχιζαν να μη βολεύονται καλά και στριφογύριζαν διαρκώς, λες και δεν έβρισκαν από ποια

---

1. *Pozol*: Ρόφημα που παρασκευάζεται με νερό, αλεσμένο καλαμπόκι και ζάχαρη.
2. *Tortilla*: Πίτα από καλαμποκάλευρο.

πλευρά να κοιμηθούν. Τότε, τους έπεφταν τα όνειρα. Και καθώς η αιώρα ήταν υφαντή, το όνειρο έφτανε ως τη γη. Και όταν ο θεός ξυπνούσε –πράγμα που δεν γινόταν αμέσως, μιας και αυτοί οι πρώτοι θεοί κοιμόντουσαν πολύ–, μάζευε μόνο την αιώρα του, την έβαζε στο σακίδιό του και… εμπρός, δρόμο! συνέχιζε να περπατάει.

Βέβαια, αυτά τα όνειρα δεν ήταν όλα ίδια. Κάποια ήταν όνειρα με διαφορετικά χρώματα, άλλα με διαφορετικά σχήματα και άλλα έσπαγαν πέφτοντας, και άφηναν παντού τα κομμάτια τους. Και τότε η γη –ο κόσμος δηλαδή– γέμιζε με διάφορα χρώματα και σχήματα. Οι πρώτοι άντρες και οι πρώτες γυναίκες ονόμασαν πέτρες αυτά τα όνειρα με τα διαφορετικά σχήματα και χρώματα. Με τις πέτρες –τα όνειρα δηλαδή– στόλιζαν τις μικρές καλύβες τους –τα σπιτάκια τους δηλαδή– και είχαν πολύ χαρούμενη όψη, γιατί αυτά τα όνειρα των θεών, που τα έλεγαν πέτρες, τη νύχτα έμοιαζαν με φωτάκια.

Υπήρχαν κοτρόνες, πέτρες και πετρούλες. Τα παιδιά έπαιρναν τις πετρούλες και μ' αυτές έπαιζαν «*ματατένα*»[3] ή «κουτσό». Κι έφτιαχναν μικρά μονοπάτια που τη νύχτα λαμπύριζαν. Και αυτά τα όνειρα που ήταν πέτρες τραγουδούσαν κιόλας, και τα τραγούδια τους υμνούσαν όμορφα πράγματα και μιλούσαν για τη ζωή, τη χαρά, την ειρήνη. Και υπήρχαν κάποιες πετρούλες, οι πιο μικρές, που δεν μιλούσαν δυνατά για τον έρωτα, αλλά μόνο ψιθυριστά, λες και τραγουδούσαν ένα τραγούδι στο σκουρόχρωμο αυτί της γης.

Τότε ήρθαν οι ισχυροί –οι πλούσιοι, δηλαδή, και οι κακές κυβερνήσεις τους– για να κάνουν κακό στους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού, στους αυτόχθονες αυτής της γης. Όμως οι καλοί άνθρωποι, για να μην τους

3. *Matatena*: Παιχνίδι που παίζεται με πετραδάκια ή κουκούτσια φρούτων και μοιάζει με τα πεντόβολα.

κλέψουν οι πλούσιοι τα όνειρα των θεών που είχαν γίνει πέτρες, τις άρπαξαν και τις πέταξαν με μεγάλη δύναμη προς τα πάνω, για να φτάσουν πολύ μακριά. Και οι πέτρες χτυπούσαν στην σκεπή του κόσμου –στον ουρανό δηλαδή– και τον έκαναν διάτρητο – γεμάτο τρύπες δηλαδή.

Γι᾽ αυτόν τον λόγο, το βράδυ, όταν ο ήλιος πηγαίνει να κοιμηθεί και σκεπάζεται με την κουβέρτα της νύχτας, στα βουνά μας φαίνονται τα αστέρια, γιατί η νύχτα –δηλαδή η κουβέρτα που σκεπάζει τον ήλιο για να κοιμηθεί– είναι γεμάτη τρύπες.

Ωστόσο, δεν πετάχτηκαν προς τα πάνω, για να κρυφτούν στον ουρανό, όλα τα όνειρα που έπεσαν από τους πρώτους θεούς, τα όνειρα που έγιναν πέτρα. Πολλά έμειναν στη γη, πεταμένα εδώ κι εκεί. Πέρασε πολύς καιρός και η σκόνη τα κάλυψε και απέκτησαν ένα χρώμα που μοιάζει γκρι, μαύρο, κίτρινο, κόκκινο, μπλε, αλλά δεν λάμπει, λόγω της σκόνης.

Οι άντρες και οι γυναίκες του καλαμποκιού, οι αυτόχθονες αυτής της γης, διηγήθηκαν αυτήν την ιστορία στα παιδιά τους. Αυτά με τη σειρά τους τη διηγήθηκαν στα δικά τους παιδιά, κι αυτό συνεχίστηκε για πολλά ημερολόγια. Γι᾽ αυτό οι άνθρωποί μας, οι ιθαγενείς λαοί, περπατούν κοιτάζοντας το χώμα. Το κάνουν επειδή ψάχνουν αυτά τα όνειρα που έγιναν πέτρες, και προσπαθούν να μαντέψουν αν έχουν κάποια κρυμμένη λάμψη και να αναγνωρίσουν αν είναι ένα θρυμματισμένο όνειρο. Τότε, μαζεύουν το πετραδάκι και συνεχίζουν να ψάχνουν και για άλλα κομμάτια αυτού του ανολοκλήρωτου ονείρου, σαν να συνθέτουν ένα παζλ από κομματάκια σκορπισμένα στους δρόμους του κόσμου. Και αφού συμπληρώσουν το όνειρο που ήταν θρυμματισμένο και ανολοκλήρωτο, ακούν τον λόγο του που έχει γίνει τραγούδι και χαίρεται η καρδιά τους.

Γι’ αυτό επίσης, οι άνθρωποί μας δεν πασχίζουν για να μάθουν να ακούν τους άλλους ανθρώπους. Καθώς ξέρουν να ακούν τις πέτρες, ξέρουν να ακούν καλά και τις σιωπές, οι οποίες δεν είναι τίποτε άλλο παρά λέξεις που θρυμματίζονται πριν ακόμη τις προφέρει κανείς, κι έτσι πρέπει να μάθει πώς να τις ενώνει στη συλλογική καρδιά που είμαστε εμείς οι ινδιάνικοι λαοί.

Τότε, σταμάτησα να διηγούμαι το παραμύθι και είδα ότι η «Δεκέμβρης», το μικρό κοριτσάκι, είχε αποκοιμηθεί. Αφού την τακτοποίησα καλά, για να μην της πέσουν τα όνειρα, και έφυγα, άκουσα τη μαμά της να την φωνάζει, όπως φωνάζουν οι μαμάδες όταν θυμώνουν – κάνουν δηλαδή πως δεν θυμούνται το όνομα του παιδιού τους. Και η μαμά τής «Δεκέμβρη» είχε αρχίσει να λέει όλους τους μήνες του χρόνου, ξεκινώντας από τον Γενάρη. Εγώ έφυγα όταν έφτασε στον Απρίλη, το μήνα που γιορτάζεται η μέρα των παιδιών, γιατί έμεναν ακόμη αρκετοί μήνες μέχρι να φτάσει στον Δεκέμβρη.

Προχώρησα αργά προς το βουνό, ψάχνοντας στο χώμα τα κομματάκια του συλλογικού ονείρου των ινδιάνικων λαών, το οποίο όταν ολοκληρώνεται, τραγουδά και λέει: αξιοπρέπεια.

Κι έτσι τέλειωσε αυτό το παραμύθι, ή η ιστορία που σας αφηγήθηκα, η οποία εκτυλίχθηκε όταν εγώ δεν ήμουν ο Σουπ, αλλά ένα άλογο, και όλα ήταν πιο εύκολα. Αλλά και τώρα, που είμαι ο Σουπ, δεν είναι ξεκούραστα τα πράγματα. Γιατί οι σύντροφοι Ζαπατίστας σκέφτηκαν ότι πρέπει να ταξιδέψω σε όλη τη χώρα, για να ακούσω την καρδιά όλων των απλών και ταπεινών ανθρώπων. Και δεν έχει σημασία αν είναι ηλικιωμένοι, ενήλικες, νέοι ή παιδιά. Έτσι, ταξιδεύω με το σακίδιό μου και με πηγαίνουν από το ένα μέρος στο άλλο.

Οι άνθρωποι των πόλεων μου λένε ότι το τάδε μέρος βρίσκεται εκεί, και δεν καταλαβαίνουν ότι ούτε που ξέρω από ποια πόρτα μπήκα, πολύ περισσότερο πού βρίσκεται ο τάδε δρόμος ή η δείνα συνοικία. Όμως, στη γη μου, εκεί απ' όπου έρχομαι, ξέρουμε πραγματικά πού βρισκόμαστε. Γιατί ξέρουμε πού βρίσκεται το τάδε ή το δείνα δέντρο, και διαβάζουμε στον ουρανό και στη γη την πορεία των ανθρώπων μας. Και γιατί, καμιά φορά, βρίσκουμε ένα πετραδάκι και αυτό μας διηγείται ένα όνειρο που μας δίνει δύναμη για να συνεχίσουμε να ταξιδεύουμε, ακόμη κι αν πρέπει να φτιάξουμε έναν άλλο δρόμο, μια «Άλλη Καμπάνια», έναν άλλο κόσμο: καλύτερο, πιο δίκαιο και πιο ελεύθερο. Ταν ταν.

30 Απριλίου 2006
Μαγδαλένα Κοντρέρας, Πόλη του Μεξικού
Συνέλευση με παιδιά

Ο ΑΝΤΟΥΛΙΟ
ΚΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΜΕ ΤΙΣ ΤΡΥΠΕΣ

ΔΕΚΑ ΙΟΥΛΙΟΥ 2006. Λοιπόν... Θα σας διηγηθώ τώρα μια φαλλοκρατική ιστορία για παιδιά. Ο Αντούλιο ήταν ένα παιδάκι που δεν ήταν αρτιμελές, με άλλα λόγια το κορμάκι του δεν ήταν ολόκληρο. Λόγω της κακής διατροφής και της φτώχειας που υπήρχε στις ιθαγενείς κοινότητες της Τσιάπας, του Αντούλιο του έλειπαν τα δάχτυλα των χεριών. Είχε γεννηθεί λίγα χρόνια πριν από την εξέγερση των Ζαπατίστας, τότε που χιλιάδες ιθαγενείς Μάγιας ξεσηκωθήκαμε και πήραμε τα όπλα ενάντια στην κακή κυβέρνηση.

Αυτό που θα σας διηγηθώ συνέβη το 1995. Τον Φεβρουάριο εκείνης της χρονιάς, η κακή κυβέρνηση μας πρόδωσε: ενώ έλεγε ότι επιθυμούσε τον διάλογο, δηλαδή να καταλήξουμε σε μια συμφωνία ειρήνευσης, αυτό ήταν ψέμα. Μας επιτέθηκε με χιλιάδες στρατιώτες, αεροπλάνα, τανκς και ελικόπτερα. Όμως τελικά δεν κατάφεραν να μας νικήσουν, γιατί εμείς ανεβήκαμε στα βουνά και εκεί αμυνθήκαμε και αντισταθήκαμε. Και επιπλέον, επειδή στις πόλεις οι άνθρωποι κινητοποιήθηκαν για να εμποδίσουν την κυβέρνηση να κάνει τις αθλιότητές της. Κι έτσι, ο στρατός αναγκάστηκε να υποχωρήσει και έπαψε να μας επιτίθεται, αν και παρέμεινε εκεί, κοντά στα χωριά μας, για να μας παρενοχλεί. Αλλά εμείς οι Ζαπατίστας συνεχίσαμε να οργανωνόμαστε και να πληθαίνουμε, με περισσότερους

συντρόφους και συντρόφισσες. Τότε, λοιπόν, είδαμε καθαρά ότι δεν έχει σημασία πόσο δυνατός είναι ο εχθρός, αφού, αν ο λαός στηρίζει έναν αγώνα, δεν μπορεί να κάνει τίποτα για να τον ελέγξει.

Έτσι λοιπόν είχαν τα πράγματα εκείνον τον καιρό, όταν έφτασα σε μια ζαπατιστική κοινότητα, ένα χωριουδάκι δηλαδή, όπου ζούσαν ιθαγενείς άντρες και γυναίκες που στηρίζουν τον EZLN. Οι ζαπατιστικές κοινότητες είναι μικροί οικισμοί, πιο μικροί από τη συνοικία Λα Πολβορίγια, που μας υποδέχθηκε και αποτελείται από συντρόφους της «Άλλης Καμπάνιας». Σε όλα σχεδόν τα ζαπατιστικά χωριά υπάρχουν λίγα σπίτια, όπου ζουν περίπου τριάντα ή σαράντα οικογένειες, ένα γήπεδο μπάσκετ, μια εκκλησία και καμιά φορά ένα δυο μαγαζάκια. Υπάρχουν ακόμη μερικά μικρά σπίτια, που τα λένε «*τρόχες*» και χρησιμοποιούνται για να αποθηκεύεται το καλαμπόκι. Μερικές φορές υπάρχουν κοτέτσια και στάβλοι για τα γουρούνια, αν και σχεδόν πάντα τα ζώα κυκλοφορούν ελεύθερα και κόβουν βόλτες σκάβοντας τη γη για να βρουν τροφή.

Η δουλειά στις ιθαγενείς κοινότητες ξεκινάει πολύ νωρίς. Από τις τρεις-τέσσερις το πρωί, οι γυναίκες ανάβουν τη φωτιά, αλέθουν το καλαμπόκι και φτιάχνουν *τορτίγιας*, ετοιμάζοντας το λιγοστό φαγητό που υπάρχει. Κατά τις έξι, οι άντρες πάνε στις φυτείες με τα καλαμπόκια. Αργότερα, οι γυναίκες πάνε να μαζέψουν ξύλα και παίρνουν μαζί και τα παιδιά για να τις βοηθήσουν. Αν τα παιδιά είναι πάρα πολύ μικρά, τα κουβαλούν τυλιγμένα μέσα στο σάλι τους. Τα μικρά τα λέμε «πιτσουνάκια», άγνωστο γιατί.

Αυτούς τους μήνες, στα ζαπατιστικά χωριά βρέχει πολύ, βρέχει όλη τη μέρα και όλη τη νύχτα. Τα ρυάκια φουσκώνουν και το νερό στα ποτάμια βάφεται καφέ, γκρι ή μαύρο. Παντού σχηματίζονται λιμνούλες και στα μονοπάτια είναι πολύ δύσκολο να περπατήσεις. Έτσι είναι στα μέρη μας τον Ιούλιο.

Ένα μήνα λοιπόν σαν κι αυτόν, αλλά πριν από 11 χρόνια, έφτασα στο ζαπατιστικό χωριό που το λένε Σαν Τίτο. Εκεί, στο Σαν Τίτο, ζούσε ο Αντούλιο με την οικογένειά του. Συχνά ερχόταν να μας επισκεφτεί στον καταυλισμό που είχαμε φτιάξει, κοντά στην κοινότητα. Μερικές φορές μας έφερνε μπανάνες ή *τορτίγιας* ή *κακατέ* (που είναι σαν το φουντούκι, αλλά πολύ πικρό, και ειλικρινά δεν ξέρω τι του βρίσκουν οι σύντροφοι). Άλλες φορές, ο Αντούλιο ερχόταν για να κουβεντιάσει ή να παίξει μαζί μας. Σχεδόν πάντοτε, όμως, ερχόταν για να του πω κανένα παραμύθι.

Ένα βράδυ που έβρεχε, όχι πολύ, αλλά πάντως αρκετά, ήρθε ο Αντούλιο και κοντοστάθηκε στην πόρτα του διοικητηρίου. Διοικητήριο λέγεται η καλύβα όπου δουλεύω και κοιμάμαι. Το διοικητήριο είναι άλλοτε μια πλαστική στέγη με δοκάρια για τοίχους, άλλοτε μια ξύλινη καλύβα, άλλοτε το άλογό μου και άλλοτε απλώς το σακίδιό μου. Τέλος πάντων, εκείνη τη φορά που σας λέω, το διοικητήριο ήταν ένα πλαστικό κάλυμμα που στηριζόταν σε σανίδες, απ' αυτές που φτιάχνουμε με τις ματσέτες μας από κορμούς και γι' αυτό είναι λίγο στραβές.

Ήρθε λοιπόν ο Αντούλιο, στάθηκε στην πόρτα του διοικητηρίου και μου ζήτησε να του πω ένα παραμύθι. Μαζί με τον Αντούλιο ήρθε κι ο αδελφούλης του που τον έλεγαν Αντρεσίτο. Είπα στον Αντούλιο ότι πάντα εγώ του λέω παραμύθια και τώρα ήταν η σειρά του να μου πει ένα. Ο Αντούλιο με κοίταξε με μεγάλη έκπληξη, επειδή είχε έρθει να ακούσει παραμύθι κι όχι να πει. Μου είπε λοιπόν: «Μα καλά, πώς να πω εγώ παραμύθι σε σένα που τα ξέρεις όλα και όλη την ώρα λες παραμύθια;» Εγώ τότε του απάντησα να πει ένα παραμύθι στον Αντρεσίτο. Ο Αντούλιο έριξε μια ματιά στον Αντρεσίτο και μετά σε μένα και είπε: «Λες να τα καταφέρω;» «Θα σε βοηθήσω κι εγώ»,

του είπα. Ο μικρός έμεινε λίγη ώρα σκεφτικός και στο τέλος είπε: «Εντάξει».

Καθίσαμε λοιπόν και οι τρεις σ' έναν πεσμένο κορμό, αφού πρώτα του βάλαμε από πάνω ένα πλαστικό, γιατί ήταν πολύ υγρός και θα βρέχαμε τους πισινούς μας. Ο Αντούλιο πήρε μια βαθιά ανάσα και ξεκίνησε κάπως έτσι:

«Άκου Αντρεσίτο, θα σου πω ένα παραμύθι και το καλό που σου θέλω να προσέχεις, γιατί θα το πω στον Ζουπ και θα δεις τι έχεις να πάθεις. Θα το πω και στην Παράνομη Επαναστατική Επιτροπή Ιθαγενών και θα σε βάλουν να καθαρίζεις τις ταΐστρες και να μαζεύεις ξύλα. Γι' αυτό, κοίτα να προσέχεις γιατί αλλιώς την έχεις άσχημα».

Ο καημένος ο Αντρεσίτο γούρλωσε τα μάτια του, τρομαγμένος απ' όλα αυτά που θα του συνέβαιναν αν δεν πρόσεχε αρκετά. Ο Αντούλιο κοίταξε πάλι προς το μέρος μου για να δει αν τα πήγαινε καλά. Εκτιμώντας τις παιδαγωγικές του ικανότητες, του έκανα ένα νεύμα με το κεφάλι για να του δείξω ότι τα πήγαινε πάρα πολύ καλά. Ο Αντούλιο έστρεψε πάλι το βλέμμα του στον Αντρεσίτο και τον ρώτησε: «Κατάλαβες;» Ο Αντρεσίτο δεν απάντησε, παρά συνέχισε να τον κοιτάει με τα μάτια ορθάνοιχτα. Ο Αντούλιο, ικανοποιημένος από την αντίδραση του μικρού, ξεκίνησε την αφήγηση.

Το παραμύθι με τις ντρύπες

«ΛΟΙΠΟΝ, το παραμύθι το λένε "Το παραμύθι με τις ντρύπες" και μιλάει για μια παλαιότερη εποχή που δεν υπήρχαν ντρύπες και όλα ήταν καλυμμένα ή επίπεδα ή σκεπασμένα με μπάλες και καρούμπαλα σαν κι αυτό που μου είχες κάνει όταν με χτύπησες στο κεφάλι μ' εκείνο το ξύλο και μ' έκανες να ουρλιάξω και θυμωμένος σε χτύπησα κι εγώ με μια πέτρα στο κεφάλι και φώναζες και με μαρτύρησες στη μαμά και με τιμώρησε εξαιτίας σου...»

Ο Αντούλιο γύρισε και με κοίταξε ξανά, επιδιώκοντας τη συγκατάθεσή μου. Αν και το παραμύθι έμοιαζε να ξεκινάει λίγο συγκεχυμένα, του έκανα ένα νεύμα ότι τα πήγαινε μια χαρά και συνέχισε:

«Έτσι λοιπόν, τότε δεν υπήρχαν ντρύπες και όλα ήταν σκοτεινά και μαύρα επειδή δεν υπήρχαν αστέρια, ούτε ήλιος ούτε φεγγάρι. Δεν φαινόταν τίποτα και όλοι περπατούσαν σαν μεθυσμένοι, δηλαδή σαν τον νιονό Αντόνιο που ξοδεύει όλα του τα λεφτά στο ποτό και φτάνει στο σπίτι παραπατώντας και η νιονά Ελβίρα του φωνάζει ότι είναι μεθυσμένος... Και μια φορά τον έβαλαν φυλακή και το συζήτησαν στη συνέλευση και τελικά τον τιμώρησαν να καθαρίζει τις ταΐστρες, και την άλλη μέρα ξαναμέθυσε και ήθελε να δείρει την νιονά Ελβίρα. Κι εκείνη εξοργίστηκε και δεν έτρεξε, ή μάλλον έτρεξε λιγάκι, μέχρι λίγο παραπέρα, αλλά μάλλον είχε χάσει πια την υπομονή της, γιατί την είδα που άρπαξε ένα πήλινο κανάτι και κρύφτηκε πίσω από την αποθήκη του θείου Φίτο και, όπως ο νιονός γύριζε γύρω γύρω για να τη δείρει, η νιονά Ελβίρα περίμενε κρυμμένη και όταν πλησίασε ο νιονός τού το πετάει στο κεφάλι, τον ξέσκισε, αλλά εσύ Αντρεσίτο δεν κάνει να λες αυτήν τη λέξη γιατί είναι κακιά, γι᾽ αυτό θα λέμε ότι τον χτύπησε, έτσι δεν είναι Σουπ;» είπε και με κοίταξε περιμένοντας την έγκρισή μου. Εγώ δεν είπα τίποτα, πράγμα που ο Αντούλιο ερμήνευσε ως συγκατάθεση και συνέχισε:

«Όπως έλεγα λοιπόν, ο νιονός Αντόνιο την έφαγε για τα καλά και έπεσε μέσα σε μια λιμνούλα με βρομόνερα, απ᾽ αυτές που αρέσουν πολύ στα γουρουνάκια, κι έμεινε εκεί ακίνητος. Εγώ γέλασα πολύ γιατί είχε πολύ πλάκα ο νιονός πεσμένος κάτω, και γέλασε και η νιονά Ελβίρα, αλλά για λίγο μόνο, και μετά πήγε να βρει την κομπάρα της, την Ροσάλμπα, που είναι μαμά μου και δική σου

μαμά, αν και δεν ξέρω πώς γίνεται να είναι και δική σου και δική μου μαμά, μάλλον επειδή είμαστε αδέρφια μεταξύ μας, άρα δεν γίνεται κι αλλιώς... Και τότε η κομπάρα Ροσάλμπα της νιονάς Ελβίρα, δηλαδή η μαμά μου και μαμά σου... Αλήθεια, όταν μια κυρία είναι μαμά δύο ή περισσότερων παιδιών τότε την λένε αλλιώς, την λένε "μαμάδες", που σημαίνει ότι έχει πολλά παιδιά; Σαν την Μαρίγια, την αδελφούλα μου, που είναι και δική σου αδελφή, δηλαδή και των δυο μας, και είναι πολύ πειραχτήρι και συνέχεια μας τσιμπάει πολύ δυνατά και μας πειράζει κι όλο μας ενοχλεί, έτσι δεν είναι;»

Ο Αντούλιο αυτήν τη φορά δεν ρωτούσε εμένα αλλά τον Αντρεσίτο, που συμφώνησε κουνώντας το κεφάλι του, με μεγάααααλη βεβαιότητα. Ο Αντούλιο συνέχισε:

«Τότε, η κομπάρα Ροσάλμπα, δηλαδή η μαμά μας, πήγε με την νιονά να δουν τον νιονό Αντόνιο και η μαμά μας είπε στην νιονά Ελβίρα ότι καλά έκανε και τον βάρεσε τον κομπάρο, γιατί το είχε παρακάνει πια και "δεν πρέπει να τους αφήνουμε έτσι, γιατί οι γυναίκες δεν είμαστε γουρούνια για να μας χτυπάνε..." Και μετά η μαμά μας άρχισε τα πολιτικά με την νιονά και της είπε "να μπεις στον αγώνα, κομπάρα, γιατί δεν πρέπει να μας κάνουν ό,τι θέλουν αυτά τα καθάρματα οι άντρες, έχουμε δικαιώματα σαν γυναίκες". Αυτά έλεγε η μαμά μας ακριβώς την ώρα που ο νιονός άρχισε να συνέρχεται και σηκώθηκε και ρώτησε τι είχε συμβεί, και η κομπάρα Ροσάλμπα, δηλαδή η μαμά μας, του είπε ότι του έπεσαν στο κεφάλι τα κακά ενός αγγέλου. Ο νιονός δεν το πολυπίστεψε, γιατί μπορεί να ήταν μεθυσμένος αλλά δεν ήταν και τελείως χαζός, και είπε: "Μα τι λες κομπάρα, αφού οι άγγελοι είναι πνεύματα και δεν έχουν σώμα και δεν κάνουν κακά σαν τους χριστιανούς..." "Εννοείται πως δεν έχουν σώμα", είπε η μαμά μας, "αλλά κάνουν κακά όταν κάποιος κύριος κάνει καμιά βλακεία,

όπως εσύ κομπάρε, που δεν ντρέπεσαι ούτε τη συνέλευση του χωριού". Και τότε, ο νιονός Αντόνιο σηκώθηκε και, αν και δεν το πίστεψε αυτό με τα κακά του αγγέλου, κοίταξε προς τα πάνω για να σιγουρευτεί...»

Ο Αντούλιο αυτή τη φορά γύρισε και με κοίταξε. Εγώ είχα μείνει άναυδος με την τροπή που είχε πάρει η ιστορία και δεν μπορούσα να πω κουβέντα. Ο Αντούλιο θεώρησε ότι όλα πήγαιναν καλά και συνέχισε:

«Τότε λοιπόν, πριν από πολύ καιρό, πολύ, παρά πολύ καιρό, να! τόοοσο (και άνοιξε τα χεράκια του όσο περισσότερο μπορούσε), δεν υπήρχαν ντρύπες. Όλα ήταν σκοτεινά και δεν είχε φως γιατί δεν υπήρχαν αστέρια, ούτε ήλιος ούτε φεγγάρι που, όπως λέει κι ο Σουπ, είναι ντρύπες στον ουρανό απ' όπου περνάει το φως που υπάρχει από πίσω. Γιατί ο ουρανός είναι σαν τη σκεπή ενός σπιτιού, αλλά ανάποδα, δηλαδή δεν είναι η στέγη αλλά το πάτωμα ενός σπιτιού που είναι εκεί πάνω και είναι πολύ μεγάλο και γεμάτο φως. Έτσι, καθώς δεν υπήρχαν ντρύπες, το φως δεν έφτανε κάτω και δεν υπήρχε ούτε ήλιος ούτε αστέρια ούτε φεγγάρι, παρά σκέτη μαυρίλα, δηλαδή μαύρο σκοτάδι. Δεν υπήρχε ούτε σχολείο, γιατί δεν φαίνονταν τα γράμματα, ούτε οι αριθμοί ούτε τα τραγούδια, και δεν υπήρχε τρόπος τα παιδιά να πάνε στο σχολείο, γιατί θα έπεφταν και θα χτυπούσαν και θ' άρχιζαν να στριγκλίζουν όλα τα παιδιά και θα έκαναν πολύ σαματά. Γι' αυτό δεν υπήρχε σχολείο, όχι μόνο εδώ αλλά και παντού, αφού το πρόβλημα έφτανε μέχρι την Τούξλα κι ακόμη πιο πέρα, μέχρι το σπίτι της κακής κυβέρνησης, που κι αυτή δεν είχε φως αλλά δεν ανησυχούσε πολύ γιατί είχε πολλά λεφτά που της έδιναν οι πλούσιοι για να ξεσκίζουν εμάς τους φτωχούς. Υπήρχε λοιπόν και ένα παιδάκι που το έλεγαν, το έλεγαν... το έλεγαν;»

Ο Αντούλιο στράφηκε προς το μέρος μου ζητώντας βοήθεια. Εγώ έκανα ότι έψαχνα τον καπνό μου, κοινώς έκανα

την πάπια. Ο Αντούλιο, λοιπόν, έπρεπε να λύσει μόνος του το πρόβλημα και είπε το εξής:

«Το έλεγαν Αντούλιο, λοιπόν, σαν κι εμένα, όμως δεν ήταν εγώ αλλά ένας άλλος Αντούλιο. Ο άλλος Αντούλιο λοιπόν, ήταν πολύ άτακτος και έκανε όλη την ώρα ζαβολιές και φλαπ! μια φορά φτιάχνει ένα μυτερό ξύλο μ' ένα μαχαίρι, που ένας θεός ξέρει πού το βρήκε. Το έκανε μυτερό και ήθελε να ντρυπήσει όλα τα παιδιά που δεν συμπαθούσε. Αλλά όπως ήταν πολύ σκοτεινά, ο άλλος Αντούλιο δεν έβλεπε ποιον ντρυπούσε και φλαπ! άρχισε να ντρυπάει παντού και ν' ανοίγει παντού ντρύπες, και ντρύπησε και μια φουσκάλα σαν αυτή που θα μας χαρίσει τώρα ο Σουπ, έτσι δεν είναι;»

Να σας διευκρινίσω ότι «φουσκάλες» λένε τα παιδιά Ζαπατίστας τα μπαλόνια. Ο Αντούλιο χαμογέλασε και με κοίταξε πονηρά περιμένοντας την απάντησή μου, αλλά εγώ έκανα πάλι ότι έψαχνα τον καπνό μου. Έτσι, συνέχισε τη διήγηση.

«Και λοιπόν, αυτός ο άλλος Αντούλιο έκανε μια ντρυπούλα στο φουσκωμένο μπαλόνι και φλαπ! αυτό άρχισε να πετάει με τη δύναμη του αέρα. Κι έτσι άρχισε να πετάει και ο άλλος Αντούλιο μαζί με τη φουσκάλα, γιατί την κρατούσε σφιχτά και δεν ήθελε να την αφήσει κι έτσι πετούσε από 'δω κι από 'κει... Και δεν φοβόταν, παρά μόνο γελούσε συνέχεια, επειδή πετούσε. Αλλά έτσι που δεν φαινόταν τίποτα, γιατί όλα ήταν σκοτεινά, ο άλλος Αντούλιο δεν έβλεπε το δρόμο και δεν κατάλαβε ότι είχε φτάσει στον ουρανό, ανάμεσα στα σύννεφα, και όσο πετούσε άνοιγε ντρύπες παντού, σ' όλα τα μέρη, γιατί ήταν πολύ άτακτος, και χωρίς να το πάρει χαμπάρι γέμισε τον ουρανό με πολλές μικρούλες ντρύπες κι απ' αυτές τις ντρυπούλες άρχισε να περνάει το φως.

» Όταν όμως η φουσκάλα άδειασε, γιατί δεν είχε άλλον αγέρα, ο άλλος Αντούλιο άρχισε να πέφτει, και δεν

ήξερε πού στο διάολο θα τσακιζόταν, όπως λέει κι ο Σουπ, πού θα πέθει με τον κώλο... Ευτυχώς έπεθε πάνω στη *σέιμπα*, που παλιά είχε για κεφάλι τα σύννεφα, κι έτσι δεν πόνεσε. Αλλά θύμωσε που έπεσε και άρπαξε τη σφεντόνα του και πέταξε μια πέτρα στον ουρανό. Κι επειδή ο άλλος Αντούλιο ήταν πολύ δυνατόθ, η πέτρα έφτασε πολύ ψηλά και άνοιξε μια πολύ μεγάλη ντρύπα στον ουρανό κι έτσι άρχισε να βγαίνει πολύ φως, πολύ δυνατό: αυτός ήταν ο ήλιος. Αλλά το φως που βγαίνει από τον ήλιο δεν είναι πάντα δυνατό, και άμα είναι δυνατό τότε δεν βγαίνει φως από τ' αστέρια, ενώ όταν δεν βγαίνει πολύ φως από τον ήλιο, βγαίνει πιο πολύ από τ' αστέρια και μόνο λιγάκι από την ντρύπα του ήλιου, όχι πολύ, αλλά πάντα βγαίνει λιγουλάκι: αυτό είναι το φεγγάρι.

» Και τότε μαζεύτηκε η συνέλευση του χωριού και φώναξαν τον άλλο Αντούλιο για να τον τιμωρήσουν, αλλά το σκέφτηκαν καλά το πράγμα και είδαν ότι ήταν καλό που έβγαινε φως από τις ντρύπες και τον χειροκρότησαν και του έδωσαν συγχαρητήρια και έπαιξαν την *ντιάνα* στη *μαρίμπα* για χάρη του και τον ονόμασαν αρχή του χωριού και ο άλλος Αντούλιο είπε να είναι γιορτή κάθε μέρα και τον έκαναν Διοικητή της Παράνομης Επαναστατικής Επιτροπής Ιθαγενών – Γενική Διοίκηση του EZLN, για να μπορεί να τιμωρεί τον Σουπ όταν δεν θέλει να πει παραμύθια στα παιδιά! Ταν ταν!»

Εγώ είχα μείνει άναυδος, όχι τόσο με την τροπή που πήρε η ιστορία του Αντούλιο, όσο με τον μικρό Αντρεσίτο, που είχε ακονίσει μια μικρή βέργα και με ρωτούσε επίμονα αν έχω καμιά φουσκάλα. Δεν ήξερα τι να του απαντήσω και αναστέναξα...

10 Ιουλίου 2006
Από την Άλλη Πόλη του Μεξικού

Η ΚΑΡΔΙΑ ΤΟΥ ΚΑΛΑΜΠΟΚΙΟΥ

ΛΕΝΕ ΟΙ ΠΙΟ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΟΙ από τους ανθρώπους μας, οι αρχηγοί μας, ότι όταν οι θεοί δημιούργησαν τον κόσμο, πρώτα έφτιαξαν τους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού. Κι εκεί ακριβώς που βρίσκεται η καρδιά, τοποθέτησαν την καρδιά του καλαμποκιού. Όμως, το καλαμπόκι τελείωσε και μερικοί άντρες και γυναίκες δεν πρόλαβαν να αποκτήσουν καρδιά. Σώθηκε επίσης και το χρώμα της γης, κι άρχισαν να αναζητούν άλλα χρώματα κι έτσι απέκτησαν καρδιά καλαμποκιού και άνθρωποι που είναι λευκοί, κόκκινοι ή κίτρινοι. Γι᾽ αυτό βρίσκονται εδώ μαζί μας άνθρωποι που μπορεί να μην έχουν το σκούρο χρώμα των ιθαγενών, έχουν όμως την καρδιά του καλαμποκιού.

Λένε οι γηραιότεροι από μας ότι οι άνθρωποι που δεν πρόλαβαν να αποκτήσουν καρδιά, κάλυψαν αργότερα αυτό το κενό με το χρήμα. Και δεν έχει σημασία το χρώμα που έχει το δέρμα αυτών των ανθρώπων, η καρδιά τους έχει το πράσινο χρώμα του δολαρίου.

Λένε επίσης οι πρόγονοί μας ότι, κάθε τόσο, η γη προσπαθεί να προστατέψει τα παιδιά της, τους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού. Κι έρχεται μια στιγμή –τότε που γίνεται πιο δύσκολη η νύχτα–, που η γη κουράζεται και χρειάζεται αυτούς τους άντρες και τις γυναίκες για να τη βοηθήσουν να ζήσει.

21 Οκτωβρίου 2006. Πολιτεία Σονόρα
Συνέλευση με τους λαούς Τοόνο Ο᾽ Οντάμ, Ναβάχο και Τσερόκι

TIC

ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΜΑΣ ΠΑΡΑΔΟΣΗ, ο κόσμος δημιουργήθηκε από διάφορους θεούς. Κάποιοι θεοί, που ήταν πολύ χορευταράδες ή πολύ σαματατζήδες –όπως τους λέμε–, δεν τον έκαναν πλήρη. Άφησαν πράγματα εκκρεμή, ή πράγματα που δεν έγιναν καλά.

Ένα από αυτά ήταν ότι δεν έφτιαξαν όλους τους άντρες και τις γυναίκες πλήρεις, δηλαδή με καλή καρδιά, αλλά πού και πού όλο και κάποιος μικρόψυχος και φαύλος κυβερνήτης ή πρόεδρος της χώρας εμφανιζόταν.

Όταν κατάλαβαν οι θεοί αυτήν την αδικία, ότι υπήρχαν άντρες και γυναίκες που ζούσαν σε βάρος των υπολοίπων, θέλησαν να δώσουν λίγη βοήθεια στους άντρες και τις γυναίκες του καλαμποκιού, στους ινδιάνικους λαούς αυτής της χώρας.

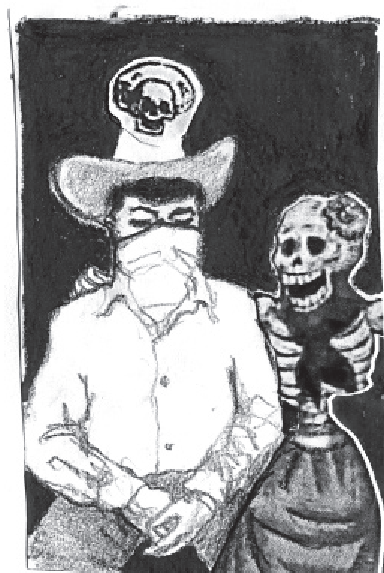
Για να τους βοηθήσουν, λοιπόν, τους αφαίρεσαν μια λέξη: τους αφαίρεσαν το *εγώ*. Στους ιθαγενείς λαούς, στις φυλές των Μάγιας και σε πολλούς λαούς αυτής της χώρας, η λέξη *εγώ* δεν υπάρχει. Στη θέση της χρησιμοποιείται το *εμείς*.

Στις δικές μας γλώσσες των Μάγιας είναι το *tic*. Αυτή η κατάληξη *tic*, που αναφέρεται στο συλλογικό ή στη συλλογικότητα, επαναλαμβάνεται ξανά και ξανά. Και το *εγώ* δεν εμφανίζεται πουθενά.

(Μιλάει στη γλώσσα τσοτσίλ) «Εμείς δεν φοβόμαστε

να πεθάνουμε πολεμώντας», λέμε. Ποτέ δεν μιλάμε στον ενικό. Το *tic* που επαναλαμβάνεται ξανά και ξανά στις γλώσσες μας, μοιάζει με το τικ-τακ αυτού του ρολογιού που επιθυμούμε να πλησιάσουμε, για να γίνουμε μέρος αυτής της χώρας, χωρίς να αποτελούμε γι' αυτήν ντροπή, προσβολή, ή αντικείμενο χλευασμού και ελεημοσύνης.

23 Οκτωβρίου 2006
Ερμοσίγιο, πολιτεία Σονόρα
Συζήτηση στο Πανεπιστήμιο της Σονόρα

ΤΟ ΑΙΜΑ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ

ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΟΥΜΕ το σώμα των πρεσβυτέρων, τις παραδοσιακές αρχές και τους πολεμιστές αρχηγούς του λαού Μάγιο-Γιορέμε,[1] τους άντρες και τις γυναίκες αυτού του χωριού που μας υποδέχθηκαν.

Σας μεταφέρουμε έναν χαιρετισμό από τους αρχηγούς μας, τους άντρες και τις γυναίκες των ιθαγενών κοινοτήτων που κατάγονται από τους Μάγιας, από τα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού στην Τσιάπας.

Σας φέρνουμε επίσης αυτήν την ιστορία που θέλουμε να σας διηγηθούμε, η οποία είναι ένας μύθος. Ένα μέρος του μύθου είναι πραγματική ιστορία και το άλλο είναι δημιούργημα της φαντασίας. Δεν ξέρουμε ποιο κομμάτι είναι αληθινό και ποιο φανταστικό.

Έλεγαν οι πρόγονοί μας, οι πρώτοι που ήρθαν σ' αυτήν τη γη, ότι όταν γεννήθηκε ο κόσμος, οι θεοί πρόσφεραν έναν τρόπο για να οργανωθούν οι λαοί μας. Γιατί, πριν έρθει εδώ ο Γιόρι, το νερό χρησίμευε για να το πίνουμε και έδινε ζωή, τα δέντρα μεγάλωναν, η γη έδινε καρπούς και

1. *Mayo-Yoreme*: Ιθαγενής λαός του βόρειου Μεξικού που κατοικεί στις πεδιάδες του νότου της πολιτείας Σονόρα και του βορρά της πολιτείας Σιναλόα. Αριθμεί γύρω στις 75.000 άτομα. Η λέξη *mayo* σημαίνει «οι άνθρωποι του ποταμού», ενώ η λέξη *yoreme* «αυτός που σέβεται την παράδοση», σε αντίθεση με τη λέξη *yori* που σύμφωνα με μύθους των ιθαγενών σημαίνει «αυτός που δεν τη σέβεται». Η λέξη *yori* δηλώνει πλέον τον λευκό ή τον μιγά.

τίποτα δεν πουλιόταν ούτε αγοραζόταν, πολύ περισσότερο οι άντρες και οι γυναίκες.

Και λέγεται ότι οργανώθηκαν και ανέθεσαν σε κάποιον να φέρει την καλή κυβέρνηση. Η καλή κυβέρνηση –λένε οι πρόγονοί μας– είναι αυτή που υπακούει στον λαό, όχι αυτή που τον διατάζει. Και για να αναγνωρίζουν οι λαοί ποιον έπρεπε να διατάζουν, του έδωσαν, για να τον ξεχωρίζουν, την ράβδο της διακυβέρνησης, ή το μπαστούνι της διακυβέρνησης. Έτσι, ο λαός ήξερε ποιος ήταν εκείνος που έπρεπε να υπακούει, σε ποιον έπρεπε να δίνει εντολές και ποιος είχε αναλάβει να εκπληρώνει τη θέληση των κοινοτήτων.

Έτσι έγινε και γεννήθηκε η ράβδος της διακυβέρνησης στους ινδιάνικους λαούς: όχι για να διατάζει αλλά για να υπακούει. Και για να γνωρίζει ο κάθε λαός σε ποιον έπρεπε να δίνει τις εντολές. Είπαν, ωστόσο, αυτοί οι θεοί που δημιούργησαν τον κόσμο, ότι η εντολή αυτή δεν μπορούσε να προέρχεται από ένα άτομο. Ο μοναδικός τρόπος για να υπακούσει αυτός που κρατούσε την ράβδο ή το μπαστούνι της διακυβέρνησης ήταν να συγκεντρωθεί ο λαός, να γίνουν όλες οι φωνές μία μόνο φωνή και να εκφράσει τη θέλησή του συλλογικά. Κι εκείνος που έφερε την ράβδο της διακυβέρνησης ήταν υποχρεωμένος να την εκπληρώσει.

Αυτό συνέβη πριν έρθει ο Γιόρι, ο πλούσιος, για να κατακτήσει αυτήν τη γη.

Λένε επίσης μια ιστορία: αυτοί οι θεοί ξεχνούσαν διαρκώς ό,τι έκαναν, ή δεν ήταν ικανοί να δουν πολύ μακριά. Υπήρχε όμως ένας θεός, ο πολεμιστής θεός, που είχε την ικανότητα να βλέπει αυτό που θα ακολουθήσει.

Λένε ότι αυτός ο πολεμιστής θεός είχε αναλάβει να φροντίζει τον ήλιο, αυτόν που έδινε ζωή σ' αυτήν τη γη. Και για να μπορέσει να το κάνει αυτό, έγινε ελάφι. Πα-

ραμόνευε τη στιγμή που ο ήλιος κρυβόταν στα σεντόνια των νερών –στη θάλασσα, απέναντι από τον λαό των Γιορέμε– και, αφού έπινε νερό από τον ποταμό Μάγιο, έτρεχε ως τα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού και στον ποταμό Χατατέ, κάτω από τη *σέιμπα* –το δέντρο μάνα–, έπινε ξανά νερό και κοίταζε να δει αν ο ήλιος θα έβγαινε πάλι πλήρης, ολόκληρος.

Κάθε μέρα και κάθε νύχτα, ο πολεμιστής θεός, το ελάφι, πήγαινε από το ένα μέρος στο άλλο, από τον λαό των Γιορέμε ως τον λαό των Μάγιας, για να προστατεύει τον ήλιο, όταν έδυε και όταν ανέτελλε. Κάθε φορά που περπατούσε και περπατούσε, άφηνε όλο και περισσότερο το σημάδι του, τα ίχνη του, που γίνονταν όλο και πιο βαθιά.

Οι υπόλοιποι θεοί τον κορόιδευαν, του έλεγαν ότι κάθε φορά που πήγαινε κι ερχόταν, έμπαινε όλο και πιο βαθιά στη γη, θαβόταν. Τους έλεγε λοιπόν ο πολεμιστής θεός, το ελάφι: «Δεν θάβομαι, βλασταίνω». Και κανείς δεν καταλάβαινε τι συνέβαινε.

Μετά ήρθε ο Γιόρι, ο πλούσιος, και γύρισε τον κόσμο μας ανάποδα. Αυτός που είχε την ράβδο της διοίκησης –την κυβέρνηση δηλαδή– μετατράπηκε σε κακή κυβέρνηση. Άρχισε τότε να διατάζει, αναγκάζοντας τους λαούς, όλους τους ινδιάνικους λαούς της χώρας μας που λέγεται Μεξικό, να υπακούν. Όμως, παλαιότερα, δεν ήταν έτσι.

Αυτός ο πλούσιος και η κακή κυβέρνηση άρχισαν να υπηρετούν αυτόν που κατέχει πολλά, και να βλάπτουν, να πληγώνουν τους ινδιάνικους λαούς αυτής της χώρας και τους ανθρώπους της, τους άντρες και τις γυναίκες της.

Είδαν οι θεοί ότι αυτό θα είχε άσχημη κατάληξη και είπαν: «Τι είναι αυτό που συμβαίνει; Δεν ξέρουμε τι γίνεται. Γιατί αυτοί οι λαοί δέχονται να τους διατάζει κάποιος απ᾽ έξω;»

Επειδή δεν ήξεραν τι να κάνουν, συγκεντρώθηκαν πριν

από πολλά χρόνια οι ινδιάνικοι λαοί του Μεξικού και έβγαλαν την απόφαση ότι δεν ήταν πλήρεις, κάτι έλειπε από το σώμα, την καρδιά, το αίμα τους.

Ανέθεσαν λοιπόν σε έναν από τους ινδιάνικους λαούς στις ακτές του Ειρηνικού να ψάξει για τη λύση. Άρχισαν να εξετάζουν τι θα κάνουν, και είδαν ότι χρειάζονταν την αξιοπρέπεια, τον αυτοσεβασμό, το σεβασμό στη φυλή και το σεβασμό στον διαφορετικό.

Και συμφώνησαν ότι έπρεπε να συγκεντρώσουν όλο αυτό το αίμα και να το μοιράσουν σε όσο το δυνατόν περισσότερους λαούς, για να εξεγερθεί ο Γιορέμε, ο Μάγια, ο Πουρέπετσα, ο Ουιτσόλ, ο Ταραουμάρα, ο Ραραμούρι, ο Ο’Οντάμ, ο Κομκά’ακ, ο Πίμα,[2] και να απαιτήσει ξανά τα δικαιώματά του.

Και από το έδαφος των ινδιάνικων λαών του Ειρηνικού έφυγε ένα βέλος που τραυμάτισε τον ήλιο όταν είχε ήδη κουραστεί πολύ και, έχοντας περπατήσει όλη την ημέρα, είχε καθίσει να ξεκουραστεί – τον πλήγωσε στο πλευρό. Και τότε ο ήλιος άρχισε να ματώνει.

Αυτό το αίμα ενώθηκε και έγινε ένα μεγάλο σύννεφο, που στη συνέχεια διασκορπίστηκε και συσσωρεύτηκε πάνω από το έδαφος των βουνών όλης της χώρας, του Μεξικού, και άρχισε να στάζει αίμα –αξιοπρέπεια λεγόταν– στους ανθρώπους που ήταν από κάτω. Ωστόσο, δεν έφτασε σε όλους: μόνο μερικοί άντρες και μερικές γυναίκες κατάφεραν να βαφτούν με το αίμα της αξιοπρέπειας. Και γι’ αυτό ξέρουμε καλά –κι εσείς κι εμείς– ότι υπάρχουν Γιορέμε που έχουν καρδιά Γιόρι, και Γιόρι που έχουν καρδιά Γιορέμε.

Αυτοί που θέλουν να εξεγερθούν, που έχουν αξιοπρέπεια, είναι όσοι βάφτηκαν μ’ αυτό το αίμα.

---

2. Οι *Yoreme*, *Mayas*, *Purépechas*, *Huicholes*, *Tarahumaras*, *Raramuris*, *O’Odham*, *Comca’ac*, *Pimas* είναι ιθαγενείς λαοί.

Η στιγμή έφτασε. Λένε οι πρεσβύτεροί μας, οι πιο ηλικιωμένοι, ότι αν ο Γιόρι γύρισε τον κόσμο με το κεφάλι ανάποδα και έβαλε αυτόν που δουλεύει από κάτω και τον τεμπέλη επάνω –για να πλουτίζει–, τότε εμείς πρέπει να ανατρέψουμε ξανά τον κόσμο, για να γίνει πλήρης. Επάνω πρέπει να είναι οι λαοί και κάτω οι κυβερνήσεις. Επάνω πρέπει να είναι αυτοί που διοικούν και κάτω εκείνοι που υπακούν. Και τότε ο πολεμιστής αρχηγός, ο αρχηγός-ελάφι, δεν θα βυθίζεται στη γη, αλλά θ’ αρχίσει να ξεπροβάλλει απ’ αυτήν, γιατί ο κόσμος θα έχει γυρίσει ξανά ανάποδα.

Αυτά μας λένε και αυτό είναι το μήνυμα που μεταφέρουμε…

27 Οκτωβρίου 2006
Πούντα δε λα Λαγκούνα
Σαν Ιγνάσιο δε Κοουρίμπο, πολιτεία Σονόρα
Συνέλευση με τον λαό Μάγιο-Γιορέμε

ΤΟ ΔΕΝΤΡΟ ΤΗΣ ΜΝΗΜΗΣ

ΥΠΑΡΧΕΙ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ που λένε οι πρόγονοί μας. Εμείς πιστεύουμε ότι η ιστορία των αντρών και των γυναικών βρίσκεται στη φύση, στη γη, στα δέντρα, στις πηγές. Όχι μόνο η ιστορία του παρελθόντος αλλά και του μέλλοντος.

Λένε λοιπόν οι γηραιότεροι ότι όταν οι θεοί έφτιαξαν τον κόσμο, ήταν κάπως θορυβώδεις και ανοργάνωτοι –όπως είστε κι εσείς ακατάστατοι καμιά φορά– κι έτσι τα πράγματα δεν έγιναν ολοκληρωμένα, πλήρη. Ο κόσμος δεν έγινε όπως θα έπρεπε να γίνει, αν και λίγο ως πολύ προχωρούσε. Οι άντρες και οι γυναίκες δούλευαν, ζούσαν μαζί, κανένας δεν έδινε ούτε υπάκουε σε εντολές και όλα αποφασίζονταν έπειτα από συμφωνία.

Όμως, στη συνέχεια είπαν ότι κάποια στιγμή θα ερχόταν κάποιος από μακριά που θα θελήσει να κατακτήσει αυτήν τη γη και να την καταστρέψει. Και γι' αυτό ήταν απαραίτητο αυτοί οι λαοί, οι αυτόχθονες αυτής της γης, που υπήρχαν πριν από τους υπόλοιπους λαούς, να έχουν μνήμη.

Τότε, οι θεοί τούς δώρισαν ένα δέντρο. Το ιερό δέντρο για μας τους Μάγιας είναι η *σέιμπα*, που στηρίζει τον κόσμο πάνω στο κεφάλι της και συγκρατεί τη γη και τις ρίζες της. Αυτό το δέντρο –έλεγαν οι θεοί– ήταν το δέντρο της μνήμης.

Όταν ήρθαν οι κατακτητές –οι ισπανοί κατακτητές–, κατάλαβαν ότι δεν μπορούσαν να νικήσουν τους ινδιάνικους λαούς που αμύνονταν σ' ολόκληρη τη χώρα, η οποία αργότερα θα ονομαζόταν Μεξικό. Και αντλούσαν δύναμη από αυτό το δέντρο, από τη *σέιμπα*, το δέντρο της μνήμης.

Θέλησαν λοιπόν να το καταστρέψουν, να το κάψουν. Του έβαλαν φωτιά, αλλά η βροχή την έσβησε και δεν κατάφεραν να το καταστρέψουν.

Κατάλαβαν τότε ότι για να το καταστρέψουν, έπρεπε να το κόψουν. Έφεραν τα τσεκούρια, τις λόγχες, τα σπαθιά τους, και άρχισαν να κόβουν το δέντρο της *σέιμπα*, ώσπου το έριξαν κάτω. Και για να διαλυθεί τελείως και να μην απομείνει τίποτα, άρχισαν να το κομματιάζουν.

Φύσηξε τότε ένας πολύ δυνατός άνεμος, παρέσυρε όλα τα κλαδιά, τα φύλλα και τα κομμάτια του δέντρου και τα σκόρπισε σ' όλη τη μεξικανική γη.

Λένε λοιπόν οι πρόγονοί μας ότι από αυτά τα κομμάτια που έπεσαν στη γη φύτρωσαν ξανά βλαστοί: είναι οι ινδιάνικοι λαοί, περίπου εξήντα, περισσότεροι από εξήντα, που ζουν στο μεξικανικό έδαφος.

Λένε οι πρόγονοί μας ότι χρέος αυτών των ινδιάνικων λαών είναι να διαφυλάσσουν τη μνήμη. Για να θυμάται αυτή η χώρα τι ήταν, ποιες ήταν οι ρίζες της…

17 Νοεμβρίου 2006
Σχολείο Bernardo Agrousset
Μοντερέι, Νουέβο Λεόν
Συνέλευση με παιδιά της πρωτοβάθμιας
και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης

ΝΑ ΑΨΗΦΗΣΟΥΜΕ ΤΟ ΤΕΡΑΣ ΓΙΑ ΝΑ ΤΟ ΝΙΚΗΣΟΥΜΕ

ΠΡΙΝ ΑΠΟ ΜΕΡΙΚΟΥΣ ΜΗΝΕΣ, καθώς ο Δεκέμβρης χανόταν από τα φύλλα του ημερολογίου και χάραζε ο Γενάρης, ψυχρός από τις αβεβαιότητες, ανέβηκα στα βουνά μας αναζητώντας τους νεκρούς μας, που είναι ζωντανοί, τους άντρες και τις γυναίκες που αποκαλούμε Φύλακες, για να ρωτήσω την καρδιά τους τι ήταν αυτό που είχε συναντήσει το βήμα μας στη γη, στη διάρκεια της πορείας με τα πολλά φεγγάρια που είχαμε διανύσει.

Είδαμε και ακούσαμε τον πόνο τού Κουκαπά,[1] τα λόγια τού Κιλίουα[2] για τα βάσανα του λαού του και του

1. *Cucapás*: Ιθαγενής λαός ψαράδων που ζει στο βορειοδυτικό Μεξικό, στην πολιτεία Μπάχα Καλιφόρνια. Το 1993, ο τότε πρόεδρος του Μεξικού, Κάρλος Σαλίνας δε Γκορτάρι, προώθησε ένα διάταγμα με το οποίο η περιοχή των Κουκαπάς κηρύχθηκε προστατευόμενη περιοχή, απαγορεύοντάς τους την αλιεία, παραδοσιακό τρόπο επιβίωσής τους. Παρά τις συνεχείς διώξεις και δολοφονίες που υφίστανται εδώ και περίπου 14 χρόνια, οι Κουκαπάς συνεχίζουν να αγωνίζονται, διεκδικώντας το δικαίωμά τους στην αλιεία, η οποία μάλιστα δεν απειλεί υπό εξαφάνιση είδη. Από τον Φεβρουάριο ως τον Μάιο του 2007, περίοδο ψαρέματος για τους Κουκαπάς, κι έπειτα από κάλεσμα του EZLN, μέλη της «Άλλης Καμπάνιας» των Ζαπατίστας και της «Έκτης Διεθνούς», του Εθνικού Κογκρέσου Ιθαγενών (CNI), καθώς και αλληλέγγυοι από το Μεξικό και ολόκληρο τον κόσμο, συγκεντρώθηκαν σ' αυτήν τη γη για να εκφράσουν τη στήριξή τους στον αγώνα των Κουκαπάς.

2. *Kiliwas*: Ιθαγενής λαός (το όνομά του σημαίνει «κυνηγοί» ή «αυτοί που φεύγουν») που ζούσε για χιλιετίες στο βόρειο Μεξικό, στη σημερινή Μπάχα Καλιφόρνια, συλλέγοντας σπόρους και φρούτα του δάσους, κυνηγώντας και ψαρεύοντας. Πίστευαν στη θεότητα Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι και κανείς δεν κατάφερε να τους εκχριστιανίσει. Οι διώξεις, η υφαρπαγή και η καταστροφή της ιερής γης τους, η άγρια

Κουμιάι[3] για την αδικία που ρημάζει τη γη του. Πολλές ερωτήσεις γέμιζαν με ορνιθοσκαλίσματα το στραπατσαρισμένο τετράδιο της πρώτης αναφοράς για την έκτη πορεία του ζαπατίστα.

Οι Φύλακες έμειναν σιωπηλοί για πολλή ώρα, ενώ η νύχτα ήταν αφοσιωμένη στους ήχους της και μια σιωπή που έμοιαζε με ήχο καμπάνας ανήγγειλε την αυγή.

Μίλησε τότε ο πιο ηλικιωμένος, ο πρώτος από τους Φύλακες, και μου είπε:

«Υπάρχουν άνθρωποι, στην τροχιά της πορείας του ήλιου και του ψηλότερου αστεριού που κυβερνά τον ουρανό, που φτιάχτηκαν από καπνό και γεννήθηκαν από τα όνειρα των θεών.

» Λένε οι μεγαλύτεροι από τους ανθρώπους αυτούς ότι στην αρχή ο κόσμος ήταν νερό και σκοτάδι, σαν μια υγρή σκιά, σαν την κοιλιά στην οποία βρίσκονταν οι δύο πρώτοι θεοί.

» Αυτοί οι θεοί είχαν τη συνήθεια να καπνίζουν και με τη δύναμη του καπνού έβγαιναν στον κόσμο, όταν ο κόσμος δεν ήταν ακόμη κόσμος.

» Ο ένας έβλεπε, ο άλλος ήταν τυφλός.

» Αυτοί οι θεοί έδωσαν λοιπόν εντολή στα μυρμήγκια

εκμετάλλευση από τους μεγαλογαιοκτήμονες, η αναγκαστική μαζική μετανάστευση και οι βιαιότητες από τις κυβερνήσεις και την μη ιθαγενή κοινωνία οδήγησαν στην εξόντωσή τους. Σήμερα επιζούν περίπου 80 άτομα. Σύμφωνα με μια ιστορία που έκανε γνωστή ο υποδιοικητής Μάρκος, πριν από περίπου 20 χρόνια τα πέντε αδέλφια της μοναδικής ντόπιας οικογένειας της φυλής έκαναν ένα «συμβόλαιο θανάτου», με βάση το οποίο τα μικρότερα αδέλφια θα έπρεπε να συνεχίσουν το παράδειγμα των μεγαλύτερων, δηλαδή να μην παντρευτούν και να μην αποκτήσουν παιδιά, λόγω των ιδιαίτερα σκληρών συνθηκών ζωής.

3. *Kumiai*: Ιθαγενής λαός (το όνομά του σημαίνει «παράκτιοι», αφού ζουν κοντά στην ακτή του Ειρηνικού Ωκεανού) που αγωνίζεται να ανακτήσει τη γη του, την οποία έχουν αρπάξει διαδοχικοί κατακτητές, με τελευταίους τους Βορειοαμερικανούς, οι οποίοι κατασκευάζουν εκεί τεράστιο πετρελαιαγωγό. Σήμερα, υπολογίζονται σε περίπου 160 άτομα.

να κινήσουν τη γη και να τη χωρίσουν από τα νερά.

» Οι δύο θεοί περίμεναν να στεγνώσει η γη, και μετά άρχισαν να φτιάχνουν μεμιάς όλους τους άντρες και τις γυναίκες του κόσμου. Έφτιαξαν τους Ιθαγενείς, τους Μεξικανούς, τους Κινέζους, τους Αμερικανούς.

» Ο ένας θεός, εκείνος που έβλεπε, έφτιαξε τους άντρες και τις γυναίκες βιαστικά, χωρίς καν να σκεφτεί ή να προσέξει. Ο άλλος, ο τυφλός θεός, έκανε τη δουλειά του με ηρεμία και, καθώς δεν έβλεπε, δημιούργησε τους άντρες και τις γυναίκες με βάση τα όνειρά του και τα σύννεφα από τον καπνό που κάπνιζε. Μ' αυτόν τον τρόπο, αυτός ο θεός έφτιαξε τους Κουκαπάς.

» Τους έφτιαξε από όνειρα και καπνό και τους έκανε καλούς.

» Οι πρώτοι άντρες και οι πρώτες γυναίκες δεν είχαν μάτια. Ο θεός που έβλεπε είπε να τους βάλουν τα μάτια στα δάχτυλα των ποδιών. Δέκα μάτια θα είχαν οι πρώτοι άντρες και οι πρώτες γυναίκες. Όμως, ο τυφλός θεός σκέφτηκε ότι δεν είναι και τόσο καλή ιδέα, γιατί, όταν θα περπατούσαν, τα μάτια τους θα γέμιζαν λάσπη και σκόνη και θα τραυματίζονταν. Σκέφτηκε λοιπόν ότι είναι καλύτερα τα μάτια να μπουν στο κεφάλι και να είναι δύο, έτσι ώστε αν το ένα τραυματιστεί να μπορούν να δουν με το άλλο.

» Έτσι, ο Κουκαπά ήταν καλοφτιαγμένος, πλήρης, και με τα δυο του μάτια.

» Όμως, τα μάτια του ήταν άχρηστα, αφού μόνο σκοτάδι υπήρχε και τίποτα δεν φαινόταν.

» Τότε ο θεός που έβλεπε, θέλησε να φτιάξει τον ήλιο, αλλά καθώς έφτιαχνε τα πράγματα βιαστικά και χωρίς προσοχή, τον έκανε πολύ μικρό και με πολύ αχνό φως, σαν χλωμό. Εκείνος ο πρώτος ήλιος έμοιαζε να μην καταφέρνει να γεμίσει με φως τον κόσμο.

» Τότε λοιπόν, ο τυφλός θεός ονειρεύτηκε ότι δεν ήταν καλός αυτός ο ήλιος και άρχισε να φτιάχνει έναν άλλο, σιγά σιγά, πρώτα το ένα κομμάτι, μετά το άλλο, μέχρι να τελειώσει. Αφού τον ολοκλήρωσε, τον πέταξε στον ουρανό, έτσι που να ξεκινά το ταξίδι του από τη μια μεριά και να καταλήγει στην άλλη. Και ονόμασε Ανατολή τη μεριά από την οποία ξεκινούσε την πορεία του και Δύση το σημείο όπου κατέληγε.

» Όμως ο θεός που έβλεπε αγρίεψε, γιατί κατάλαβε ότι ήταν καλύτερος ο ήλιος που είχε δημιουργήσει ο τυφλός θεός, και οργισμένος, όπως λέγεται, πέταξε στα σκουπίδια τον πολύ μικρούλη και χλωμό ήλιο που είχε φτιάξει.

» Ο τυφλός θεός τού είπε ότι σε τίποτα δεν χρησίμευε αυτό, αφού αυτός ο μικρούλης ήλιος είχε έτσι κι αλλιώς δουλειά να κάνει. Τον άρπαξε λοιπόν και τον έριξε στον δρόμο του μεγάλου Ήλιου, αλλά πολύ αργότερα.

» Και τον ονόμασε Σελήνη. Μ' αυτόν τον τρόπο, οι άντρες και οι γυναίκες έμαθαν πώς να υπολογίζουν τη μέρα και τη νύχτα, τους μήνες και τις εποχές.

» Ο τυφλός θεός έφυγε θυμωμένος από τις πολλές απρέπειες που έκανε ο θεός που έβλεπε. Και όταν έμεινε μονάχος ο θεός που έβλεπε, άρχισε να μαθαίνει στους άντρες και τις γυναίκες να μιλούν και να ζουν.

» Έφερε πολλά πράγματα και τα μοίρασε ισότιμα στους άντρες και τις γυναίκες που τότε έμοιαζαν με παιδιά, αφού ο κόσμος ήταν ακόμα νέος, σαν ένα μωρό που ούτε να περπατάει δεν έχει μάθει. Τα αμερικανάκια και τα μεξικανάκια όμως έκλαιγαν πολύ, γιατί ήθελαν τα πάντα για τον εαυτό τους, και τα παιδιά των Κουκαπάς θύμωσαν ακούγοντας τα τσιρίγματα των Αμερικανών και των Μεξικανών. Είπαν τότε στον θεό που έβλεπε να τα δώσει όλα στους Μεξικανούς και τους Αμερικανούς, για να το βουλώσουν.

» Αυτό και έκανε ο θεός που έβλεπε, αλλά για να μη

μείνουν οι Κουκαπάς χωρίς τίποτα, τους έδωσε τόξα και βέλη, δίχτυα για να ψαρεύουν και καπνό για να έχουν καλά όνειρα.

» Και λένε οι ηλικιωμένοι ότι οι Κουκαπάς έχουν ένα καλό όνειρο: έτσι ονομαζόταν παλιά αυτό που σήμερα λέγεται αξιοπρέπεια.

» Λένε επίσης πως υπάρχει ένα μέρος στη γη των Κουκαπάς που ονομάζεται Λόφος του Αετού.

» Κι εκεί, κοντά στην ιθαγενή κοινότητα Ελ Μαγιόρ, ήταν που ένας νέος αψήφησε το τέρας και μια γυναίκα το νίκησε, και οι δύο από τη φυλή των Κουκαπάς.

» Και διηγούνται πώς συνέβη αυτό:

» Στο Ουί Σπα, στο Λόφο του Αετού, εκεί στην ιθαγενή κοινότητα Ελ Μαγιόρ, ζούσε μια κουκαπά γυναίκα και ο ανιψιός της.

» Εκείνη την εποχή τα πάντα ήταν πολύ μεγάλα και οι ιθαγενείς έμοιαζαν με γίγαντες.

» Δεν είχαν έρθει ακόμα οι Μεξικανοί, ούτε οι Γκρίνγκος, μόνο Ιθαγενείς ζούσαν σ' εκείνη τη γη.

» Δεν υπήρχε θάλασσα ούτε Ρίο Κολοράδο, τα πάντα ήταν χέρσα στους πρόποδες του Λόφου του Αετού.

» Εκείνη την εποχή ζούσαν στον κόσμο και πολλά γιγάντια τέρατα. Το μεγαλύτερο, το πιο τρομακτικό και το πιο κακό απ' όλα ζούσε νότια του Λόφου του Αετού, και όλοι το φοβόντουσαν πάρα πολύ. Και οι Κουκαπάς δεν μπορούσαν να πηγαίνουν στα πρόβατα, τα ελάφια και τις κότες του βουνού, για να τα εκθρέψουν και να υπάρχει φαγητό στα σπίτια τους.

» Τότε, ο κουκαπά ανιψιός ονειρεύτηκε ότι πήγε να σκοτώσει το τέρας που έκανε τόσο κακό στον λαό του. Βρίσκει λοιπόν τη θεία του και της λέει ότι πάει να σκοτώσει το τέρας και θα γυρίσει, δεν θ' αργήσει, και να μην ανησυχεί.

» Η κουκαπά θεία στην αρχή στενοχωρήθηκε, μετά όμως αγρίεψε και άρχισε να τα ψέλνει στον ανιψιό για τα καλά. Του είπε ότι ήταν τρελός. Δεν ήξερε ότι το τέρας ήταν φοβερό και τρομερό; Σίγουρα θα τον έκανε μια μπουκιά.

» Όμως ο κουκαπά ανιψιός δεν της έδωσε και πολλή σημασία, γιατί είχε το καμάκι του ψαρέματος, το δίχτυ, το τόξο και τα βέλη του, το λοφίο από φτερά αετού και το βραχιόλι του.

» Την αυγή, την ώρα που η θεία του κοιμόταν, ο κουκαπά ανιψιός έφυγε για να σκοτώσει το τέρας, παίρνοντας μαζί του ένα πιτσιλωτό σκυλάκι που είχε, πολύ χαριτωμένο. Κι έτσι έφυγαν. Περπατούσαν προς τον νότο ώρες πολλές, όπου υπήρχε μόνο χέρσα γη. Και κάποια στιγμή συνάντησαν το τέρας, που κοιμόταν βαριά. Και όταν ροχάλιζε, η γη σειόταν.

» Ο κουκαπά ανιψιός είδε ότι το τέρας είχε ένα αρχίδι, έναν όρχι δηλαδή, γαλάζιο και ένα πολύχρωμο.

» Πλησίασε αργά το τέρας και κέντρισε τα αρχίδια, τους όρχεις του δηλαδή, με το καμάκι.

» Και τότε, από τις τρύπες που είχε ανοίξει το καμάκι του κουκαπά ανιψιού στους όρχεις του τέρατος, άρχισαν να αναβλύζουν πίδακες νερού.

» Από τον έναν όρχι έβγαινε γαλάζιο νερό και έγινε η θάλασσα, αυτή που τώρα ονομάζεται Κόλπος της Καλιφόρνια.

» Και από τον άλλο έβγαινε χρωματιστό νερό και έγινε το ποτάμι που τώρα ονομάζεται Ρίο Κολοράδο [Χρωματιστό Ποτάμι].

» Όμως το τέρας δεν πέθανε. Μόνο εξαγριώθηκε, γιατί πονούσαν πολύ τα αρχίδια του, οι όρχεις του δηλαδή. Και άρχισε να κυνηγάει τον κουκαπά ανιψιό, για να τον καταβροχθίσει.

» Το τέρας, που έτσι κι αλλιώς ήταν άσχημο, έγινε ακόμη πιο άσχημο, έτσι εξαγριωμένο που ήταν. Και τότε, όπως λέγεται, ο φόβος κυρίευσε τον κουκαπά ανιψιό και άρχισε να τρέχει με το πιτσιλωτό σκυλάκι του.

» Έτρεξαν προς το Λόφο του Αετού.

» Και το τέρας τους κυνήγησε, κι έτσι, από το γαλάζιο νερό που έτρεχε από τον γαλάζιο όρχι του τέρατος, η θάλασσα ανακατεύτηκε με τη γη.

» Κάθε τόσο, ο κουκαπά ανιψιός, για να ανακόψει το τέρας που τον καταδίωκε, πετούσε τα πράγματά του: το καμάκι, το δίχτυ, το τόξο και τα βέλη, το λοφίο με τα φτερά, το βραχιόλι. Αλλά το τέρας σταματούσε μόνο για μια στιγμή και μετά συνέχιζε την καταδίωξη. Ο κουκαπά ανιψιός παράτησε ακόμα και τον πιτσιλωτό σκύλο, προκειμένου να συγκρατήσει το τέρας, αλλά αυτό δεν σταμάτησε.

» Ο κουκαπά ανιψιός ήταν ήδη πολύ καταπονημένος από την κούραση και το τρέξιμο, κι αισθάνθηκε ότι το τέρας θα τον προφτάσει. Τότε, φωνάζει την κουκαπά θεία.

» Βγαίνει η θεία να δει τι συμβαίνει και αρχίζει να κατσαδιάζει τον ανιψιό, αλλά βλέπει ότι έρχεται και το τέρας για να τον φάει.

» Αγριεύει λοιπόν η κουκαπά θεία και, οργισμένη καθώς ήταν γι' αυτό που επρόκειτο να κάνει το τέρας, βγάζει ένα σβώλο κερί από το αυτί της, φτιάχνει μια πολύ σκληρή πέτρα και την πετάει στο κεφάλι του τέρατος. Όμως, εκείνο ίσα που ζαλίστηκε.

» Τότε, βγάζει κι άλλο κερί από το αυτί της και φτιάχνει κι άλλη πέτρα, την πετάει στο τέρας και το σκοτώνει για τα καλά».

Ο πρώτος απ' όλους τους Φύλακες σώπασε και άναψε ένα τσιγάρο. Μετά μου λέει: «Πηγαίνετε στον βορρά, εκεί που κοιμάται ο ήλιος. Πηγαίνετε στο Ελ Μαγιόρ και στο Ρίο Κολοράδο. Αναζητείστε τον Κουκαπά. Οι νέοι της

κοινότητας θα σας βοηθήσουν να αψηφήσετε το τέρας και οι γυναίκες να το νικήσετε».

Και οι Φύλακες πρόσθεσαν: «Αυτή είναι η ιστορία του Κουκαπά». Έτσι μας είπαν.

Γι' αυτό επιστρέψαμε σ' αυτήν τη γη.

Γιατί χρειαζόμαστε τη βοήθειά σας για να αψηφήσουμε το τέρας, χρειαζόμαστε τη βοήθειά σας για να το νικήσουμε…

10 Απριλίου 2007
Πολιτεία Μπάχα Καλιφόρνια
Ιθαγενής κοινότητα Ελ Μαγιόρ των Κουκαπάς

ΤΡΕΙΣ ΜΥΘΟΙ

Μύθος του λαού Ο’Οντάμ για τη δημιουργία των πεταλούδων

Εκει στο έδαφος του Τοόνο Ο’Οντάμ,[1] στη Μαγδαλένα δε Κίνο, στη γη των Ο’Οντάμ ή Πάπαγος, όπως τους λένε αλλιώς, γεννήθηκε ένας μύθος που εξηγεί την προέλευση του κόσμου και αυτών που συμβαίνουν.

Αφηγείται ο Ο’Οντάμ τη γέννηση και τον τρόπο που δημιουργήθηκαν οι πεταλούδες. Λέει ο Ο’Οντάμ ότι ο δημιουργός, ο πρωταρχικός, αυτός που δεν γεννήθηκε, κυριεύτηκε από λύπη βλέποντας ότι όλα όσα είχε δημιουργήσει θα γεράσουν και θα χαθούν. Είχε μεγάλο πόνο και θλίψη, γιατί τα χρώματα θα φθείρονταν σιγά σιγά και οι ήχοι θα σιωπούσαν. Ο δημιουργός κοίταζε τα παιδιά που έπαιζαν και σκεφτόταν ότι θα μεγάλωναν, θα γερνούσαν και στο τέλος θα πέθαιναν.

Πλημμυρισμένος απ’ αυτήν τη θλίψη, ο δημιουργός, ο πρωταρχικός, αυτός που δεν γεννήθηκε, έψαχνε να βρει κάποιον τρόπο για να μη συμβεί αυτό. Πήρε ένα σάκο και άρχισε να παίρνει και να μαζεύει μικρά κομμάτια, ίχνη από τα διάφορα χρώματα, τα τραγούδια των πουλιών και τους ήχους που κατοικούσαν τον κόσμο.

Όταν τελείωσε τη συλλογή όλων των χρωμάτων και

1. *Tohono O’Odham* ή *Pápagos*: Ιθαγενής λαός (το όνομά του σημαίνει «άνθρωποι της ερήμου») που κατοικεί στην έρημο της Σονόρα και αριθμεί περίπου 25.000 άτομα. Το 1853, όταν χαράχτηκαν τα σύνορα ΗΠΑ-Μεξικού, χωρίστηκε στα δύο.

των ήχων, έδωσε το σάκο στα παιδιά, κι εκείνα, συνεχίζοντας να παίζουν, τον άνοιξαν και τότε βγήκαν από μέσα οι πεταλούδες. Και μ᾽ αυτές ο κόσμος γέμισε με χρώματα και τραγούδια.

Αλλά *συνεβαίνει* –όπως λέει και ο μακαρίτης πλέον Ελίας Κοντρέρας[2]– να υπάρχει πάντα κάποιος που δεν συμβιβάζεται, κι έτσι ήρθαν όλα τα πουλιά του κόσμου και μάλωσαν τον δημιουργό, αυτόν που δεν γεννήθηκε, τον πρωταρχικό, γιατί είχε δώσει από ένα τραγούδι στο καθένα από αυτά και, τώρα που το έδινε και στις πεταλούδες, έβγαιναν όλοι χαμένοι. Λέγεται ότι ο δημιουργός έκανε την αυτοκριτική του και άφησε στις πεταλούδες τα χρώματα, τους αφαίρεσε όμως το τραγούδι. Και από τότε οι πεταλούδες είναι βουβές…

Μύθος του λαού Κομκά᾽ακ για την καγουάμα (θαλάσσια χελώνα)

ΘΕΛΑΜΕ να σας διηγηθούμε την ιστορία της *καγουάμα*. Κι αυτό, γιατί μπορεί εδώ ο κόσμος να ανάβει το θερμοσίφωνο, αλλά μπάνιο δεν κάνει, θα φέρουν *καγουάμας*,[3] λένε. Όμως, δεν φέρνουν τίποτα, μόνο νερό μας δίνουν! *Νερό, παρακαλώ*! Ούτε περικυκλωμένοι απ᾽ το στρατό να ήμασταν! Εντάξει, καλά. Πάντως, στ᾽ αλήθεια τώρα, *καγουάμα* δεν είναι η γνωστή μπύρα, αλλά μια χελώνα.

Υπάρχει ένας μύθος των Κομκά᾽ακ, των Σέρις,[4] εδώ στις

2. Elías Contreras: Ήρωας του βιβλίου *Ανήσυχοι νεκροί (Κι ό,τι λείπει, λείπει)*, το οποίο έγραψε ο υποδιοικητής Μάρκος μαζί με τον μεξικανό συγγραφέα Πάκο Ιγνάσιο Τάιμπο ΙΙ (ελλ. μτφρ. Βασιλική Κνήτου – Κρίτων Ηλιόπουλος, εκδόσεις Άγρα και Κέδρος, 2005).

3. Πρόκειται για λογοπαίγνιο με τις δύο έννοιες της λέξης *caguama*, που υποδηλώνει τη χελώνα Μύδας ή πράσινη θαλασσοχελώνα, η οποία είναι μεγάλη και έχει γκριζολαδί χρώμα οστράκου, αλλά και την ομώνυμη μπύρα του ενός λίτρου.

4. *Comcaác* ή *Seris*: Ιθαγενής λαός (το όνομά του σημαίνει «άνθρωποι» ή «άνθρωποι της άμμου») με μητριαρχική δομή, που κατοικεί στις όχθες της Θάλασσας του Κορτές και υπολογίζεται σε 600 άτομα περίπου.

ακτές της Σονόρα, στον κόλπο της Καλιφόρνια, για την *καγουάμα*, αυτήν τη μεγάλη χελώνα. Σύμφωνα με το μύθο, στην αρχή του κόσμου υπήρχε μόνο η θάλασσα και τα θαλάσσια ζώα. Όμως, τα θαλάσσια ζώα θεώρησαν ότι ήταν απαραίτητο να γεννηθεί η γη και να δημιουργηθούν τα βουνά και οι κάμποι, αλλά δεν υπήρχε μέρος από το οποίο να πάρουν το χώμα. Αποφάσισαν λοιπόν τότε ότι έπρεπε να το μαζέψουν από τα βάθη της θάλασσας. Όμως, κανένα ζώο δεν μπορούσε να φτάσει ζωντανό μέχρι το βάθος και να επιστρέψει στην επιφάνεια με λίγη άμμο. Τότε η *καγουάμα*, αυτή η μεγάλη χελώνα, προσφέρθηκε να το κάνει, παρά την περιφρόνηση που της έδειχναν τα υπόλοιπα θαλάσσια ζώα λόγω της αδεξιότητας, του μεγέθους και της ασχήμιας της. Η *καγουάμα*, η χελώνα, έφτασε ως τα βάθη της θάλασσας, πήρε με τα χέρια και τα πόδια της άμμο και άρχισε να ανεβαίνει. Αλλά καθώς ήταν μεγάλη η απόσταση μέχρι την επιφάνεια, ένα μεγάλο κομμάτι από τη γη που είχε καταφέρει να βρει στα βάθη της θάλασσας της έπεσε και γι' αυτό επέστρεψε μόνο με ό,τι είχε απομείνει στα πτερύγιά της. Ωστόσο, τα θαλάσσια ζώα αποφάσισαν ότι αυτό ήταν αρκετό, κι έτσι από την *καγουάμα*, τη χελώνα, δημιουργήθηκε η γη. Αυτός είναι ο μύθος των Σέρις, των Κομκά'ακ, οι οποίοι βέβαια έχουν τη γη τους εδώ, στην πολιτεία της Σονόρα…

Ιστορία του λαού Κομκά'ακ για την πρώτη γυναίκα

ΟΙ ΓΥΝΑΙΚΕΣ αποτελούν τον άλλο τομέα,[5] ο οποίος όπως έχουμε δει είναι πολύ αποφασιστικός. Η ιστορία αυτή λοι-

5. Για τον καλύτερο συντονισμό της, η «Άλλη Καμπάνια» είναι χωρισμένη σε γεωγραφικές ζώνες (πολιτεία, περιφέρεια) και σε τομείς («άλλοι έρωτες», εργαζόμενοι/ες στο σεξ, παιδιά, φοιτητές, γυναίκες), καθώς και σε άλλες οργανωτικές μορφές και τρόπους συντονισμού, όπως αυτοί των ελεύθερων μέσων, των αυτόνομων αυτοδιαχειριζόμενων χώρων κ.λπ.

πόν προέρχεται από τους Κομκά'ακ, τους Σέρις. Γιατί, καθώς φαίνεται, όπως αυτοί μας λένε, ο πρώτος άνθρωπος δεν ήταν άντρας αλλά γυναίκα. Ο πρώτος Σέρι ή ο πρώτος Κομκά'ακ που εμφανίστηκε πάνω στη γη ήταν γυναίκα, κι έτσι ονομαζόταν *πρώτη γυναίκα* ή *χρωματιστή γυναίκα*… Το κεφάλι της και το σώμα της ήταν βαμμένα γαλάζια, αφού μ' αυτόν τον τρόπο έβλεπε τον εαυτό της όμορφο. Και η υπόλοιπη ανθρωπότητα αναφερόταν σ' αυτήν ως *η γυναίκα που είναι όμορφη*.

Ο μύθος λέει ότι έφυγε από το Καρίσο, στο «Νησί του Καρχαρία», που είναι εδώ απέναντι από τις ακτές της Σονόρα, μέχρι που συνάντησε έναν άντρα και απέκτησε μ' αυτόν δυο παιδιά, ένα αγοράκι και μετά ένα κοριτσάκι. Και από τότε, οι γενιές πολλαπλασιάζονταν, ώσπου κατοικήθηκε ο υπόλοιπος κόσμος. Γι' αυτό το όνομα της φυλής Σέρις Κομκά'ακ σημαίνει *παιδί της εξαίσιας γυναίκας*…

24 Απριλίου 2007
Ερμοσίγιο, πολιτεία Σονόρα
Εκπομπή του Radio Insurgente από το Radio Bemba

Η ΚΟΥΛΤΟΥΡΑ ΑΠΟ ΤΑ ΠΑΝΩ ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Στη δόνια Έλενα τη δυνατή
και τη δόνια Οφήλια τη σοφή

ΛΕΕΙ ΕΝΑΣ ΘΡΥΛΟΣ στις ιθαγενείς κοινότητες του βορειοδυτικού Μεξικού ότι κάποτε, πριν από πολύ καιρό, τότε που ο χρόνος δεν λεγόταν ακόμα χρόνος, το Κογιότ ερωτεύθηκε μια όμορφη γυναίκα που λεγόταν Πούλια. Η Πούλια ζούσε πολύ ψηλά, στον ουρανό. Όλη τη μέρα την παρακολουθούσε ο αυστηρός και ζηλιάρης πατέρας της, αλλά τη νύχτα, όταν τον έπαιρνε ο ύπνος, η όμορφη αυτή γυναίκα έβγαινε βόλτα στον κήπο της. Γιατί, τον καιρό εκείνο, ο ουρανός ήταν ένας κήπος. Και αυτά που σήμερα ονομάζουμε αστέρια, ήταν λουλούδια. Οι πλανήτες ήταν δέντρα και οι κομήτες ήταν πουλάκια που πετούσαν γύρω γύρω… Μμμμ… εντάξει, αλλά αυτή είναι μια άλλη ιστορία και, επιπλέον, δεν είμαι σίγουρος ότι έχει σχέση με το θρύλο.

Τέλος πάντων, σε έναν από αυτούς τους νυχτερινούς περιπάτους, το Κογιότ είδε την Πούλια, είπε «*Μανούλα μου!*» και σκέφτηκε «*Αυτή κολάζει και άγιο!*»… Εντάξει, και να μην είπε ακριβώς αυτό, κάτι παρόμοιο πρέπει να είπε.

Το Κογιότ ήθελε να μιλήσει με λόγια αγάπης στην κοπέλα, σ' αυτήν τη γυναίκα της νύχτας, αλλά δεν μπορούσε, γιατί ήταν πολύ μακριά και δεν ήταν δυνατόν βέβαια να φωνάζει διάφορα πράγματα που, σε τελική ανάλυση, μπορούν να εκφραστούν με καλύτερο τρόπο και όχι με λόγια και τα οποία σχεδόν πάντα γίνονται σιωπηλά. Ας

πούμε… με κανένα βογκητό, ή ένα λαχάνιασμα, εντάξει, ακόμη και με φωνές… αν και, εδώ που τα λέμε, δεν συνιστώ τις φωνές, γιατί δεν αφήνουν τους γείτονες να κοιμηθούν. Τώρα, βέβαια, όλοι αυτοί οι τρόποι απαιτούν αυτό που θα λέγαμε «εγγύτητα».

Αλλά εντάξει, είμαι ήδη εκτός θέματος. Το θέμα είναι ότι το Κογιότ ήταν μεν Κογιότ, αλλά δεν ήταν και χαζό, κι έτσι ξενυχτούσε γράφοντάς της για έρωτες και ανάλογα πράγματα.

Με τα πολλά λόγια, το Κογιότ κατάφερε να κάνει την Πούλια να τον ερωτευτεί, αλλά ο έρωτάς τους ήταν ανέφικτος, λόγω της απόστασης, της συμβατικότητας, του τι θα πει ο κόσμος… πείτε το όπως θέλετε.

Η Πούλια πάντως προσπάθησε να κατέβει, αλλά δεν τα κατάφερε. Έτσι, έπλεξε μια μακριά κοτσίδα με τα μαλλιά της και την άπλωσε μέχρι τη γη. Το Κογιότ άρχισε να σκαρφαλώνει, αλλά περίπου στα μισά του δρόμου ξύπνησε ο ζηλιάρης πατέρας και με τους κίτρινους κεραυνούς του έκοψε την κοτσίδα και το Κογιότ έπεσε κάτω.

Από τότε, λέει ο θρύλος, το Κογιότ αλυχτάει στο φεγγάρι. Για να μην τον ξεχάσει εκείνη, λένε. Για να μπορέσει κάποτε να την συναντήσει…

Θυμήθηκα αυτόν το θρύλο όταν, αργά χθες το βράδυ, ήρθε η νύχτα και μαζί της ήρθε και η αστυνομία, πολιορκώντας το σπίτι που μας φιλοξενεί. Αστυνομικοί από διάφορες υπηρεσίες ακροβολίστηκαν γύρω από το σπίτι. Αυτοί δεν μπήκαν, όπως η νύχτα. Μαζί της έφτασε κι εκείνη η στιγμή που είναι γεμάτη με φώτα και σκιές και που ονομάζουμε ξημέρωμα.

Απρίλιος. Ερμοσίγιο. Σονόρα. Βορειοδυτικό Μεξικό.
Ξημέρωμα.
Πάνω το φεγγάρι, κάτω… η σκιά.

Άρχισε τότε το χέρι μου να χαράζει κάποιες σκόρπιες εικόνες από την κουλτούρα… από τα πάνω και από τα κάτω. Ας τις κοιτάξουμε λοιπόν. Ας τις ακούσουμε.

1. Μια γυναικεία γέφυρα στην κουλτούρα των από κάτω

ΣΤΗ ΓΗ του Τοόνο Ο'Οντάμ, από τη μεριά της Σονοΐτα, στη Σονόρα, η δόνια Ροζάριο, η γηραιότερη από τις παραδοσιακές αρχές, κοιτάζει προς τα κάτω, αφού ξέρει ότι εκεί, στη γη, ο ουρανός γράφει τις αναμνήσεις του.

Η δόνια Ροζάριο μιλάει και μεταφέρει στην Οφήλια, που είναι εγγονή της και κυβερνήτης των Ο'Οντάμ, τον πόνο που της εξιστορεί η γη.

«Με δηλητηριάζουν», λέει η μάνα γη, «θέλουν να με σκοτώσουν, αυτοί που είναι εκεί πάνω, γιατί θάνατο σπέρνουν και πλούτη θερίζουν».

Η Οφήλια στρέφει το βλέμμα της και την καρδιά της προς το ιερό βουνό του Ο'Οντάμ. Από τη μια πλευρά, την πληγώνει το χακί της Συνοριοφυλακής, η δολοφονική και τυραννική Υπηρεσία Μετανάστευσης, και, από την άλλη, το αποκρουστικό γκρι της μεξικανικής κυβέρνησης που επιτρέπει να μετατρέπεται σε χωματερή για τα τοξικά απόβλητα που πετάει ο Γκρίνγκο η γη του δημιουργού των χρωμάτων, του Τοόνο Ο'Οντάμ.

«Η γη κινδυνεύει και μας φωνάζει», σκέφτεται η Οφήλια. «Οι μεγαλύτεροι, οι γηραιότεροι, οι ισορροπιστές των δυνάμεων του κόσμου παραγκωνίζονται, ενώ η γλώσσα και η κουλτούρα μας πεθαίνουν μαζί με τη γη μας».

«Πρέπει να αντισταθούμε, πρέπει να γίνουμε δυνατοί», μουρμουρίζει η δόνια Ροζάριο, γέρνοντας πάνω στον ώμο της Οφήλια. Και, σαν να απαντά στην ερώτηση που η Οφήλια δεν έκανε αλλά σκέφτηκε, προσθέτει: «Πρέπει να γίνουμε δυνατοί, μαζί μ' αυτούς που έχουν την ίδια καρδιά

με μας, αν και είναι διαφορετικοί».

Μακριά από ’δω, μια άλλη γυναίκα, η δόνια Έλενα, με τη λαμπρή δύναμή της, κοιτάζει τον ήλιο που τον Απρίλη μαλακώνει και γίνεται τρυφερός.

Έχει άλλο χρώμα στο δέρμα της και μιλάει άλλη γλώσσα, αλλά, με τον τρόπο της και τον χρόνο της, η δόνια Έλενα λέει αυτό που λέει και η δόνια Ροζάριο. «Πρέπει να αντισταθούμε, πρέπει να γίνουμε δυνατοί». Και γέρνοντας στον ώμο του ήλιου, εμφανίζεται πίσω από τον Απρίλη που μας ξυπνάει σιγά σιγά. Και χαμογελάει η δόνια Έλενα, καθώς προσθέτει: «Πρέπει να γίνουμε δυνατοί, μαζί μ’ αυτούς που έχουν την ίδια καρδιά με μας, αν και είναι διαφορετικοί».

Ο ίδιος πόνος και η ίδια δύναμη ενώνουν αυτές τις δύο γυναίκες. Τόσο μακριά και τόσο διαφορετικές η μία από την άλλη και, παρ’ όλα αυτά, τόσο κοντά και τόσο ίδιες.

Σ’ αυτήν τη μεγάλη πληγή που λέγεται Μεξικό και που τώρα ματώνει και πάλι, υπάρχουν εκατοντάδες, χιλιάδες, εκατομμύρια άνθρωποι σαν κι αυτές τις γυναίκες, που κουβαλάνε τις προσωπικές τραγωδίες και τους πόνους τους μαζί με τις εξεγέρσεις τους.

«Όποιος εξεγείρεται ενάντια στο θάνατο δεν φοβάται τίποτα, γιατί δεν έχει τίποτα να χάσει», λέει η δόνια Χουανίτα, μια σοφή από τα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού, και ανοίγει την αγκαλιά της που σαν γέφυρα φτάνει στη δόνια Οφήλια και τη δόνια Έλενα.

2. Κάποιες διευκρινίσεις για την κουλτούρα των από κάτω

Οι Κιλίουας: Τα πρώτα λόγια

ΛΕΕΙ ένας θρύλος των Κιλίουας ότι οι άνθρωποι, τα ζώα και τα πράγματα που υπάρχουν σ’ αυτόν τον κόσμο φτιά-

χτηκαν από σκιές. Στην αρχή, όταν ακόμη δεν υπήρχε τίποτα, ο Δημιουργός σχημάτιζε ίσκιο με το σώμα και τα χέρια του, και τότε άρχισε να δημιουργείται η σκιά, αν και δεν ήταν ακόμη σκιά. Και λένε ότι εκείνα τα πρώτα χρόνια, οι άνθρωποι και τα ζώα και τα πράγματα μιλούσαν, και όλο το σύμπαν είχε το χάρισμα του λόγου, γιατί όλα προέρχονταν από τις σκιές.

Όταν δεν υπήρχε τίποτα, όταν τα πάντα ήταν σκοτάδι εδώ, δεν υπήρχαν τα φυτά, δεν φαίνονταν τ' αστέρια. Τα ζώα δεν υπήρχαν, στον ουρανό δεν έπεφταν κεραυνοί, ο ήλιος δεν ζέσταινε, δεν υπήρχε φεγγάρι για να φωτίζει το πέρασμα του χρόνου και της ζωής. Ήρθε τότε ο Δημιουργός, ο αγέννητος, ο αμαθής, ο πρωταρχικός: Ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι. Ούρλιαξε στο σκοτάδι και είπε: «Είμαι ο *Μελτί ιπά χαλά ου*, είμαι ο πατέρας, είμαι από το στρογγυλό κοίλο σπίτι κι έρχομαι από 'κει όπου όλα είναι στρογγυλά και κίτρινα».

Στο σκοτάδι, ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι ήταν από μόνος του φως. Ονειρεύτηκε ότι ήταν πατέρας του κόσμου και των πραγμάτων που υπήρχαν σ' αυτόν, και ονειρεύτηκε τα πρώτα τέσσερα παιδιά του που θα κατοικούσαν στο φως το οποίο θα κατέκλυζε τον σκοτεινό κόσμο. Επειδή φοβόταν μήπως αρρωστήσει από τη μοναξιά, ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι αποφάσισε ότι θα ήταν καλό να φτιάξει τα πράγματα και τους ανθρώπους, και αποφάσισε να γίνει πατέρας. Με σταλαγματιές από κρυστάλλινο νερό, ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι σημάδεψε τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα. Καπνίζοντας την πίπα του, άρχισε να δημιουργεί τα πράγματα του σύμπαντος. Πρώτα, δημιούργησε τον καπνό. Μετά, ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι αποκοιμήθηκε και από τον καπνό της πίπας του δημιουργήθηκαν όλοι οι δρόμοι και τα μονοπάτια της γης.

Όταν ξύπνησε, χάρηκε πολύ με αυτό που είχε δημι-

ουργηθεί. Θέλησε να τραγουδήσει, αλλά δεν είχε παρέα. Πήρε τη μεμβράνη από τα γεννητικά του όργανα κι έφτιαξε ένα κουδουνάκι. Και τραγουδώντας και καπνίζοντας έφτιαξε τον ουρανό και τον έκανε κοίλο, για να θυμάται το κίτρινο σπίτι του και για να μην μπορούν να διαφύγουν τα πράγματα. Για να μη διαφύγει ο αέρας, το νερό, το χρώμα και το φως, γι' αυτό φτιάχτηκε ο ουρανός. Επειδή τα πάντα ήταν καλυμμένα με νερό και χρώματα, ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι σκέφτηκε να φτιάξει τα βουνά. Τέσσερις φορές βγήκε καπνός από την πίπα του, τέσσερα βουνά δημιουργήθηκαν. Στη συνέχεια, δημιούργησε τέσσερα αγριοκάτσικα και τα έβαλε στα τέσσερα βουνά για να συγκρατούν τον ουρανό με τα κέρατά τους.

Για να μη μείνει μόνο του το αγριοκάτσικο, ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι έφτιαξε με πηλό το ελάφι, το ψάρι, το ορτύκι και τον γάτο. Όμως, τα ζώα τσακώνονταν πολύ μεταξύ τους και ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι, αφού τα κατσάδιασε για τα καλά για την έλλειψη συντροφικότητας, βάλθηκε να φτιάξει κι άλλα ζώα. Όλα τα ζώα του κόσμου λοιπόν τα έφτιαξε ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι στους φούρνους του. Όλα φτιάχτηκαν με πηλό από τη μάνα γη. Σε όλα έδωσε την εντολή να σέβονται το ένα το άλλο, γιατί η δουλειά τους ήταν να συγκρατούν τον κόσμο στα τέσσερα βουνά. Και τους είπε να τα πηγαίνουν καλά μεταξύ τους, αλλά και πάλι αυτά τσακώνονταν πολύ. Αγρίεψε ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι και είπε: «Αφού τα ζώα που έφτιαξα δεν κάνουν παρέα με τα Αγριοκάτσικα, το Ελάφι, το Ψάρι, το Ορτύκι και τον Γάτο, τότε κι εγώ θα φτιάξω τον *κο-μέι*, τον άνθρωπο».

Ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι έφτιαξε τέσσερις ανθρώπους, για να προστατεύουν και να συντροφεύουν τα τέσσερα βουνά που συγκρατούν τον ουρανό. Αυτοί οι τέσσερις πρώτοι άνθρωποι είναι οι πρόγονοι των Κι-

λίουας. Όμως, κι αυτοί οι τέσσερις άνθρωποι τσακώνονταν πολύ μεταξύ τους. Ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι τους μάλωσε και τους ρώτησε γιατί το κάνουν αυτό, αλλά αυτοί δεν του απάντησαν. Ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι λυπήθηκε που οι άνθρωποι δεν του απαντούσαν, αλλά ο τυφλοπόντικας του είπε ότι έφταιγε που ήταν μουγκοί. Τότε, ο Κογιότ-Άνθρωπος-Φεγγάρι συνειδητοποίησε ότι δεν τους είχε μάθει να μιλούν.

Πήγε λοιπόν σε κάθε ένα από τα τέσσερα βουνά και έμαθε στους ανθρώπους να μιλούν τη γλώσσα των Κιλίουας. Οι πρώτες λέξεις και τα πρώτα διδάγματα που γεννήθηκαν στον κόσμο ήταν στη γλώσσα των Κιλίουας.

Οι Κιλίουας είναι ένας λαός ιθαγενών που έχουν τη γη τους στην Μπάχα Καλιφόρνια. Απειλούνται από πλήρη εξόντωση και προσπαθούν να οργανωθούν για να αντισταθούν και να επιβιώσουν. Μόνο τέσσερις οικογένειες έχουν απομείνει στον κόσμο που μιλούν ακόμη τη γλώσσα, η οποία, σύμφωνα με το θρύλο, ήταν η πρώτη γλώσσα στη γη.

Εμείς, οι άντρες και οι γυναίκες Ζαπατίστας, πιστεύουμε ότι είναι χρέος κάθε έντιμου ανθρώπου να βοηθήσει και να στηρίξει τους Κιλίουας στον αγώνα τους για να συνεχίσουν να υπάρχουν.

Οι Γιάκις: Οι πρώτες γιορτές

ΛΕΕΙ ο σοφότερος των Γιάκις ότι πριν από πολλά χρόνια το Μεξικό δεν λεγόταν Μεξικό, αλλά Σουρέ, επειδή κατοικούνταν από τους Σουρέμ, τα παιδιά της μάνας και του πατέρα δημιουργού, τους Γιομουμούλι. Αυτοί έφτιαξαν όλους τους ιθαγενείς λαούς αυτής της γης.

Λέει ακόμη ότι στη γη των Γιάκις υπήρχε μια γιγαντιαία λεπτή βέργα, που ήταν ολόισια και έφτανε μέχρι τον ουρανό. Και η βέργα αυτή μιλούσε, αλλά κανείς δεν καταλάβαινε τι έλεγε. Μόνο η Γιομουμούλι καταλάβαινε τη

γλώσσα της βέργας των Γιάκις. Έτσι λοιπόν, η Γιομουμούλι έγινε η μεταφράστρια της βέργας και μετέφραζε στα παιδιά της τα λόγια της βέργας. Κάπως έτσι, έμαθαν οι άντρες και οι γυναίκες να ζουν. Το ίδιο συνέβη και με τα ζώα, γιατί τα χρόνια εκείνα τα ζώα είχαν κρίση, δηλαδή κατανόηση. Κι έτσι, μέσα από την αλληλοκατανόηση με τα ζώα, δημιουργήθηκαν οι μουσικές και οι γιορτές.

Λένε ακόμη ότι πριν από πολλά χρόνια, πριν έρθουν οι ισπανοί κατακτητές για να πνίξουν αυτήν τη γη στο αίμα και το θάνατο, η γη των Γιάκις ήταν γεμάτη από θαύματα και μαγεία. Εκείνη την εποχή, οι Γιάκις μπορούσαν να μιλούν με τα ζώα, ενώ τα δέντρα και τα λουλούδια είχαν σκέψη και ικανότητες ανθρώπινες. Οι οκτώ λαοί της φυλής των Γιάκις έκαναν γιορτές.

Οι γιορτές γίνονταν από τον θεό και τον διάβολο. Ο θεός έκανε ό,τι μπορούσε για τη γιορτή, αλλά δεν είχαν Πασκόλα.[1] Ο διάβολος πήγε να δει γιατί δεν άρχιζε η γιορτή και του είπαν ότι δεν είχαν Πασκόλα. Τότε ο διάβολος προσέφερε τον γιο του ως Πασκόλα, ο οποίος, αν και ανάπηρος, έμαθε να χορεύει. Όπως λέγεται, ο θεός τον προσεταιρίστηκε, αλλά ο Πασκόλα παραμένει πάντα πειραχτήρι, αστειεύεται συνεχώς και δεν σέβεται κανέναν.

Αυτή ήταν η πρώτη γιορτή που έφτιαξε και έδωσε στους Γιάκις ο θεός, και είναι οι μόνοι στους οποίους την έδωσε.

3. Μια προφητεία στην κουλτούρα των από κάτω

ΛΕΕΙ ένας άλλος θρύλος των Γιάκις ότι στην αρχή, όταν δεν υπήρχε τίποτα γραπτό ή προφορικό, μια μεγάλη ίσια βέργα μιλούσε και προφήτευε τα μελλούμενα. Η ίσια βέρ-

---

1. *Pascola*: Ο «παλαιός της γιορτής», πρόσωπο που συγκεντρώνει όλες τις τέχνες της γιορτής: είναι χορευτής, οικοδεσπότης, αγορητής, παλιάτσος, τελετάρχης.

γα, η ράβδος, η *μπαλαϊτέ*, όπως τη λέμε εμείς, μιλούσε για βάσανα. Έλεγε ότι πλησίαζαν οι κατακτητές και πολλοί έφυγαν για να γλιτώσουν, αλλά οι Γιάκις έμειναν για να αντισταθούν.

Έφτασαν οι κατακτητές και μαζί μ' αυτούς ήρθαν πολλά δεινά και βάσανα για τους ιθαγενείς λαούς. Και οι Γιάκις αντιστάθηκαν σε όλα. Σιγά σιγά η γη τους αφανίστηκε και ακρωτηριάστηκε από τους πλούσιους και τις κακές κυβερνήσεις, αλλά οι Γιάκις αντιστάθηκαν.

Στην είσοδο της γης των Γιάκις, υπάρχει ένας λόφος, το σχήμα του οποίου θυμίζει Ανοιχτό Στόμα που κραυγάζει ενάντια στις αδικίες και τις κακουχίες που υφίστανται οι ινδιάνικοι λαοί του Μεξικού και ολόκληρης της Αμερικής.

Εδώ και μερικές μέρες όμως, το Ανοιχτό Στόμα της γης μοιάζει να λέει κάτι άλλο. Είναι σαν ένα κάλεσμα, μια πρόσκληση σε αυτούς που έχουν το χρώμα της γης.

Και ακούγονται ήδη τα τύμπανα και τα τραγούδια του Ο'Οντάμ, του Ντε-Απάτσι, του Ντινέ-Ναβάχο, του Κουκαπά, του Κουμιάι και του Κιλίουα. Δυνατή υψώνεται η φωνή των γυναικών, της Κομκά'ακ και της Πίμα, της Ραράμουρι και της Μάγιο Γιορέμε, που βάφονται με τα χρώματα της γιορτής και του αγώνα.

Μια λέξη ζωγραφίζουν τα τύμπανα και τα τραγούδια, μια λέξη τραγουδούν τα χρώματα. «Βίκαμ» ψιθυρίζουν, λένε, φωνάζουν. Και λέγοντας «Βίκαμ», εννοούν «ο τόπος της συνάντησης».

Η φωνή αυτή φτάνει μέχρι την Αλάσκα, ακούγεται μέχρι τη Γη του Πυρός. «Ήρθε η ώρα, η δική μας ώρα», λέει η φωνή των Γιάκις, και μ' αυτήν τη φωνή μιλάμε και ακουγόμαστε όλοι οι αυτόχθονες λαοί της Αμερικής.

Η ράβδος που μιλάει υψώνεται πάλι μέχρι τον ουρανό, για να φτάσει η φωνή της μακριά και να την ακούσουν αυτοί που πρέπει να την ακούσουν.

«*Στο Βίκαμ, στη γη των Γιάκις, στη Σονόρα, στο Μεξικό, στην Αμερική. Εκεί η ιστορία, η δική μας ιστορία, η ιστορία των από κάτω, θα αποφασίσει αν αξίζει ακόμη μια ευκαιρία*».

Στα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού, ο Τσοτσίλ, ο Τσελτάλ, ο Τοχολαμπάλ, ο Τσολ, ο Ζόκε και ο Μάμε έχουν κάποιες κοινές λέξεις: αγώνας, αξιοπρέπεια, αντίσταση, μνήμη.

Τώρα, έρχεται να προστεθεί άλλη μια λέξη στη συλλογική γέφυρα που μας ενώνει. Το «Βίκαμ» είναι πια ένα ακόμη κομμάτι στο λεξιλόγιο του αγώνα.

4. Η σκιά που απαντάει σε μία ερώτηση

ΟΤΑΝ η μνήμη πληγώνει, όλα πληγώνουν.

«Ποιος μπορεί να μετατρέψει αυτήν την τόσο μεγάλη απελπισία σε προσάναμμα για τη φωτιά μας, σε τροφή για το βήμα μας;»

Σ' αυτήν την ερώτηση της Σκιάς, απάντησαν οι Φύλακες:

«Ας φύγουν οι αρχηγοί μας, ας επιστρέψουν στο δρόμο που ταξίδεψαν με άλλους. Εκεί που έφτασε ο ήχος, ας φτάσει τώρα ο λόγος. Στη γη του δημιουργού των χρωμάτων και των ήχων, ας συναντηθούν με τους άλλους, που είναι ίδιοι με μας. Ας μιλήσουν στον Γιάκι, ας του πουν για τον πόνο που υπάρχει στη μνήμη μας εδώ και 100 χρόνια. Ας συμφωνήσουν με τον Πουρέπετσα, τον Νάουα, τον Ραράμουρι, αυτόν που έρχεται από μακριά, για τον τόπο και τον χρόνο που θα μιλήσουμε όλοι μαζί, για να δούμε την αδυναμία και τη δύναμή μας. Ας είναι ο χρόνος ο καθρέφτης της αρχής του πόνου μας, ας είναι ο τόπος το μέρος όπου η ράβδος που μιλάει βλέπει τον ήλιο να γέρνει».

Έτσι λένε ότι είπαν οι Φύλακες.

Η Σκιά ξαγρυπνά με την ανάμνηση ενός δέρματος,

μιας ζώνης που έχει γίνει μνήμη στα χέρια της. Το ξημέρωμα καλύπτει με σιωπές τον ακανόνιστο θόρυβο από ένα πληκτρολόγιο. Είναι ήδη αύριο όταν η Σκιά αφήνει να της ξεφύγει ένα προπέτασμα καπνού από τη ζώνη που φοράει, αυτή που έχει δημιουργήσει τα σύννεφα και τα όνειρα, ενώ σκέφτεται πώς να απαντήσει σε μια ερώτηση που έρχεται από μακριά: «Ποιος είναι ο προορισμός των ινδιάνικων λαών;»

Και τότε έρχεται η διοικήτρια Σουζάνα και, με το τετράδιο και το μολύβι στο χέρι, λέει: «Είμαστε έτοιμοι».

«Εντάξει», λέει η Σκιά, ενώ βάζει στο σακίδιό της το χαρτάκι όπου έχει γράψει την απάντηση.

«*Βίκαμ, Σονόρα, Μεξικό. Αυτός είναι ο προορισμός των ινδιάνικων λαών*», λέει το χαρτάκι που, ανάμεσα στα χέρια και το αύριο, γίνεται ένα μικρό φως.

Στο μεταξύ, στη γη των Γιάκις, η ράβδος που μιλάει αφήνει να της ξεφύγει ένας ψίθυρος. Από μακριά δεν ακούγεται καλά, αλλά μοιάζει να επαναλαμβάνει, ξανά και ξανά:

«Βίκαμ, Βίκαμ, Βίκαμ».

25 Απριλίου 2007
Ερμοσίγιο, πολιτεία Σονόρα
Στρογγυλό τραπέζι: «Είναι εφικτή μια άλλη κουλτούρα;»

ΕΚΕΙ ΜΑΚΡΙΑ, ΣΤΗΝ ΚΑΡΔΙΑ ΜΑΣ...

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΤΡΟΠΟΥΣ των αρχηγών μας, των Φυλάκων, είναι η ικανότητα να βλέπουν και να παρατηρούν πολύ μακριά, πέρα από το μέρος όπου τα ημερολόγια παραδίνονται από την κούραση.

Ο κόσμος που άλλοι ονομάζουν όνειρο, είναι αυτός που εμείς οι άντρες και οι γυναίκες Ζαπατίστας έχουμε μέσα στο στήθος μας. Εκεί που εσείς έχετε την καρδιά, εμείς έχουμε έναν κόσμο που πρόκειται να έρθει.

Αν μπορούσαμε να πούμε τι περιλαμβάνει αυτό το όνειρο, να το ζωγραφίσουμε, να το τραγουδήσουμε ή να το χορέψουμε, θα εμφανίζονταν κορίτσια και αγόρια που, σίγουρα, θα χαμογελούσαν. Το νερό θα ήταν καθαρό, τα δέντρα και τα λουλούδια ζωντανά και ο αέρας μια πίστα χορού για πουλιά και τραγούδια. Οι φυλακές θα ήταν αποθήκες τροφίμων, τα δικαστήρια θα ήταν κέντρα καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, τα περιπολικά και τα φορτηγά της αστυνομίας προϊστορικά τέρατα.

Και ίσως εκεί θα βλέπαμε την Λουπίτα, την Απεσταλμένη Αριθμός Πέντε κι Ένα Τέταρτο, να κάνει την εργασία που σήμερα αρνήθηκε, επειδή, όπως είπε στον Άμος (που, όπως κατάλαβα τώρα, είναι δάσκαλός της), δεν μπόρεσε να την τελειώσει, γιατί, παραθέτω λέξη προς λέξη:

«*Έφυγκα για το Μεξικό για να δώσω μαθήματα πολιτικής στους ανθρώπους της πόλης και να εμψυχώσω τις κρατούμενες*».

Μμμ…

Ίσως…

Αλλά υπάρχει και κάτι άλλο, κι αυτό είναι βέβαιο: στην εικόνα που περιέχει αυτό το όνειρο, εμείς οι Ζαπατίστας δεν υπάρχουμε.

Το ξέραμε, το ξέρουμε.

Έτσι μας είπαν οι Φύλακες.

Αγωνιζόμαστε για έναν κόσμο που δεν πρόκειται να δούμε… στον οποίο δεν θα υπάρχουμε.

Ωστόσο, αξίζει τον κόπο. Γιατί όχι;

Αυτά. Χαιρετισμούς. Και μακάρι η δικαιοσύνη να γίνει κάτι τόσο καλό και καθημερινό, όπως ο ήλιος που βγαίνει κάθε μέρα.

Υ.Γ.: «*Πότε;*» ρωτάει κάποιος. Η Σκιά δεν απαντάει, αλλά ξέρει πως θα είναι σ' εκείνο το μέρος όπου το φως κι η σκιά γίνονται ένα: στην αυγή. Τότε το φως θα εξακολουθήσει να είναι λαμπρό, και οι σκιές που είμαστε θα διαλυθούν στο αύριο που έχουμε ανάγκη, που αξίζουμε.

6 Μαΐου 2007
Πόλη του Μεξικού
Εθνικό Φόρουμ Κατά της Καταστολής

ΑΠΟ ΤΗ ΣΚΙΑ ΣΤΟ ΦΩΣ…

ΘΕΛΟΥΜΕ ΝΑ ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΣΟΥΜΕ όσους οργανώνουν αυτές τις «Ώρες του Ιουνίου» για την ευκαιρία που μας δίνετε να σας συναντήσουμε και να συναντηθούμε μ' αυτόν τον άνθρωπο που ήξερε να απαντάει με τον καλύτερο τρόπο στο δίλημμα «γράμματα ή αγώνας», δηλαδή τιμώντας και τα δύο: τον Ερνέστο Καρδενάλ.[1]

Ας είναι αυτά τα λόγια φόρος τιμής στη ζωή και τη δέσμευσή του και, κυρίως, στο γενναιόδωρο βλέμμα με το οποίο αυτός ο άνθρωπος αγκάλιασε τους ινδιάνικους λαούς της Νικαράγουας και της μεγάλης αυτής πληγής που μας πονάει και ονομάζεται Λατινική Αμερική.

Απευθύνω επίσης αυτόν το χαιρετισμό σ' αυτόν που, όπως ο Ερνέστο Καρδενάλ, εισήγαγε τον λόγο ως κεντρικό στοιχείο της μάχης για την ελευθερία των λατινοαμερικάνικων λαών μας, τον Χοσέ Μαρτί.[2] Και παραφράζοντάς τον…

φέρω και καλλιεργώ ένα τριαντάφυλλο λευκό,
τον *Ιούνιο* αλλά και τον Ιανουάριο,
για τον ειλικρινή φίλο
στον οποίο δίνω το ανυπόκριτο χέρι *μου*.

Από τους Ζαπατίστας για σας, δον Ερνέστο.

---

1. Ernesto Cardenal: Ποιητής και καθολικός ιερέας της Θεολογίας της Απελευθέρωσης, γεννήθηκε στη Νικαράγουα το 1925 και υπήρξε μέλος των Σαντινίστας.

2. José Martí (1853-1895): Κουβανός ποιητής κι επαναστάτης, αναδείχτηκε σε ήρωα της ανεξαρτησίας της ισπανοκρατούμενης Αμερικής.

Φέρνω επίσης, από την άλλη γωνιά του Μεξικού μας, την νοτιοανατολική, το άλλο άνθος που καλλιεργούμε: το άνθος του λόγου…

Μου είπαν κάποτε οι Φύλακες, οι προστάτες μας, ότι κάθε τόσο η αυγή μεταμορφώνεται σε δέντρο. Μου είπαν ότι στα νυχτερινά κλαδιά του κρέμονται, σαν αστέρια που είναι έτοιμα να πέσουν, τρομερές ιστορίες και καταπληκτικοί θρύλοι.

Μου είπαν ότι, όταν η αυγή γίνεται δέντρο, ο ουρανός πλησιάζει τόσο πολύ τη γη ώστε μπορούμε, απλώνοντας το χέρι μας μόνο, να αγγίξουμε τα πιο κρυφά μυστικά της και να διακρίνουμε άλλους κόσμους που δεν τους έχουμε καν ονειρευτεί ή ονομάσει.

Μου είπαν ότι σ᾽ αυτήν την αυγή δεν υπάρχει πέρασμα για το φως, μόνο η σκιά μπορεί να εισέλθει σ᾽ αυτό το μέρος και να μαζέψει, σαν να πρόκειται για καρπούς, τις αφηγήσεις που θα γίνουν μνήμη για όσους έχουμε το χρώμα της γης.

Εκεί υπάρχουν ιστορίες πλημμυρισμένες από φως, θησαυροί που έχουν γίνει λόγια, χαρές που εκρήγνυνται και στιγματίζουν τα πάντα με τα χρώματά τους. Υπάρχουν όμως και πόνοι, πληγές που δεν κλείνουν, λύπες που απλώς ανακουφίζονται με λέξεις, αλλά δεν θεραπεύονται ποτέ.

Από την πυρετώδη σοδειά αυτής της αυγής, φέρνω τη δική μας παντοτινή ιστορία, μια ιστορία πόνου και ελπίδας…

Ακριβώς εκεί, στο σακίδιο της Σκιάς, προεξέχει και διακρίνεται η μύτη ενός βέλους. Την παίρνω με προσοχή και η κοφτερή αιχμή γίνεται λόγος στο «Βίκαμ» της γλώσσας του Γιάκι...

Μόλις πριν από λίγες ώρες, φεύγοντας από το Βίκαμ, διασχίσαμε τη μια πλευρά του λόφου του Ανοιχτού Στό-

ματος, που είναι μία από τις πύλες του πολιορκημένου εδάφους της φυλής Γιάκι, στη Σονόρα.

Ίσως η σελήνη είχε ξεκινήσει από νωρίς το ταξίδι της, γιατί όταν το φως της με πλευροκόπησε, ήταν ήδη αρκετά γεμάτη στον ορίζοντα. Το πλούσιο φως της διέγραφε τέλεια το περίγραμμα του λόφου που, πριν από λίγες βδομάδες, απηύθυνε ένα κάλεσμα σε όλους τους ινδιάνικους λαούς της αμερικανικής ηπείρου: την Ηπειρωτική Συνάντηση των Ινδιάνικων Λαών, τον προσεχή Οκτώβριο.

«Μια πληγή φωτός», σκέφτηκα καθώς κοιτούσα αυτήν που σύμφωνα με ένα θρύλο των ιθαγενών του βορειοδυτικού Μεξικού αποτελεί τον ανέφικτο έρωτα του Κογιότ, του πρώτου δημιουργού. Θυμήθηκα τότε ένα ανέκδοτο που μου είχε αναφέρει ο Ελίας Κοντρέρας, μετά από κάποιο ταξίδι του στις γωνιές του Μεξικού των από κάτω.

Εσείς δεν είναι δυνατόν να το ξέρετε, αλλά γι' αυτό βρίσκομαι εγώ εδώ, για να σας πω ότι ο Ελίας Κοντρέρας είναι, ή ήταν, ανάλογα με την περίπτωση ή το θέμα, Επιτροπή Έρευνας του EZLN. Με άλλα λόγια, ήταν, ή είναι, κάτι σαν κι αυτό που εσείς ονομάζετε «ντετέκτιβ».

Πολύ καιρό πριν, σ' ένα άλλο φεγγάρι, που μοιάζει μ' αυτό που τώρα απλώνεται αυτές τις «Ώρες του Ιουνίου», ο Ελίας Κοντρέρας αφηγήθηκε στον ανέφικτο έρωτά του, τη Μαγδαλένα, την προσωπική του εκδοχή για την ιστορία της σελήνης…

Είπε ο Ελίας Κοντρέρας, όπως λένε, ότι πολλά ημερολόγια πριν, όταν δεν είχαν όνομα και αριθμό ούτε οι μέρες ούτε οι ώρες, ο ουρανός ζούσε πολύ κοντά, στο ίδιο επίπεδο και απέναντι από τη γη. Οι άντρες και οι γυναίκες βάδιζαν σ' ένα μακρύ μονοπάτι, με άστρα και φυτά στο πλάι του. Μερικές φορές, ανάμεσα στα στάχυα του ώριμου καλαμποκιού, μπορούσε κανείς να συναντήσει κάποιο περιπλανώμενο αστέρι ή κάποιον άλλον

πλανήτη αποπροσανατολισμένο, μακριά από την τροχιά του.

Εκείνοι οι άντρες και εκείνες οι γυναίκες δεν έδειχναν μεγάλη έκπληξη όταν έβρισκαν αυτά τα κομμάτια ουρανού, ενώ τα παιδιά, αφού έπαιζαν πρώτα λιγάκι, επέστρεφαν στη θέση τους τ' αστέρια που έπεφταν.

Ήρθε τότε μια άλλη εποχή, η εποχή τού από πάνω, του δυνάστη, του χρήματος. Και εξαπλώθηκε ο φόβος, και έσπειρε ο τρόμος, και θέρισε ο θάνατος. Ο ουρανός, έντρομος, σκέφτηκε ότι έπρεπε να βρίσκεται ψηλά και να χωριστεί από τη γη, όπου διέταζε και κατέστρεφε ο δυνάστης. Ανέβηκε λοιπόν ψηλά, πολύ ψηλά, και έγινε σκεπή, μακρινή και άφθαστη. Όμως για να μην ξεχάσει και να έχει πάντα στο μυαλό του πώς έπρεπε να είναι ο κόσμος, ο ουρανός ζήτησε από τον Γιάκι να του φέρει τη μελέτη της Ιστορίας και να του στιγματίσει το δέρμα μ' ένα σημάδι, μια υπόσχεση, μια δέσμευση.

Όμως, ο ουρανός απομακρυνόταν όλο και περισσότερο, και πια μήτε το δέρμα μήτε τα φώτα του μπορούσε να φτάσει κανείς. Τέντωσε τότε ο Γιάκι το μεγαλύτερο τόξο που είχε και μ' ένα βέλος σημάδεψε όσο πιο ψηλά μπορούσε, προσπαθώντας να φτάσει τον ουρανό. Αλλά ο ουρανός είχε πάρει το δρόμο του και έφευγε όλο και πιο μακριά. Ο Γιάκι ήταν δυνατός και το ίδιο δυνατά ήταν το τόξο και το βέλος του. Η μύτη του βέλους κατάφερε να τραυματίσει το νεόπλαστο δέρμα του ουρανού. Αλλά όχι, δεν μπόρεσε να τον σταματήσει. Είπε τότε στον Γιάκι ο ουρανός ότι δεν θα άφηνε να κλείσει εντελώς αυτή η πληγή, θα την κρατούσε ανοιχτή και ζωντανή για να θυμάται μ' αυτόν τον τρόπο τον καιρό που ο κόσμος ήταν πλήρης και τα παιδιά έπαιζαν με σπόρους καλαμποκιού και αστέρια.

Γι' αυτό, οι πιο σοφοί από μας ονομάζουν επίσης τον Γιάκι «Ελ Ρεκορδαδόρ» [Εκείνος που Υπενθυμίζει], και εί-

ναι το φεγγάρι δημιούργημα του βέλους που εκτοξεύτηκε τότε για να γίνει μνήμη.

Γι' αυτό, είπε ο Ελίας Κοντρέρας, το φεγγάρι είναι μια πληγή φωτός στον ουρανό, ένα τραύμα που επουλώνεται λίγο, αλλά ανοίγει ξανά. Κι έτσι, λένε ότι όταν το φεγγάρι είναι γεμάτο, η πληγή αιμορραγεί με τέτοιο τρόπο που το φως καταφέρνει να διαλύσει τη σκιά που ζει στην ανάμνηση.

Σύμφωνα μ' αυτήν την εκδοχή του Ελίας Κοντρέρας, σκέφτηκα πως η πληγή είχε γίνει στον ουρανό από κάποιον από τους πρώτους Φύλακες, τους προστάτες της γης. Και σκέφτομαι πως το Βίκαμ, το οποίο στη γλώσσα των Γιάκις σημαίνει «αιχμή του βέλους», μας υπενθυμίζει την επίμονη αξιοπρέπεια αυτού του λαού, ο οποίος δεν αντιστέκεται μόνο στις επιθέσεις που δέχεται από τότε που το χρήμα έγινε δυνάστης σ' αυτά τα χώματα, αλλά προκαλεί και τον ουρανό για να μην ξεχάσει, για να θυμάται.

Και φέρνω σ' αυτές τις «Ώρες του Ιουνίου» το Βίκαμ, αυτήν την αιχμή του βέλους στην οποία θα συγκεντρωθεί η αντίσταση και η εξέγερση εκατοντάδων λαών, φυλών και ινδιάνικων εθνοτήτων, από την Αλάσκα ως τη Γη του Πυρός, από τον Εσκιμώο ως τον Μαπούτσε. Και σκέφτομαι τι όμορφος που είναι αυτός ο βορειοδυτικός ουρανός, αυτή η σελήνη και αυτή η ώρα του Ιουνίου που τα αυτιά και τα μάτια ανοίγουν για να δουν και ν' ακούσουν τον Γιάκι με διαφορετικό τρόπο. Για να δώσει ξανά το Κογιότ τροφή στην ελπίδα ότι θα συναντήσει ή θα το συναντήσει η πληγή που άνοιξαν ο έρωτας και η απόσταση, τη μεγάλη νύχτα των 500 χρόνων. Για να γίνουμε η ηχώ της κραυγής του Γιάκι, του Σέρι, του Μάγιο, του Πίμα, του Ο'Οντάμ, και ν' ακουστεί το τραγούδι που αναγγέλλει ότι ο κόσμος θα πρέπει να σταθεί με το κεφάλι πάνω, «*αντεστραμμένος*», όπως λέμε εμείς οι Ζαπατίστας, για να γίνει πλήρης

και να πάψει να είναι ντροπή ή όνειδος να είναι κανείς ιθαγενής, ή γυναίκα, ή ηλικιωμένος, ή παιδί, ή διαφορετικός, για να γίνει τελικά ο κόσμος ένας τόπος συνάντησης και όχι άλλη μια κόλαση με πολλές όψεις.

Πιο 'κει, ένας άλλος μύθος που βρέθηκε αυτές τις «Ώρες του Ιουνίου» μοιάζει να είναι μαγικός. Φαίνεται ότι είναι ένα γράμμα, για ένα φως, από μια σκιά…

…αλλά και μια γέφυρα. Γιατί, ο γερο-Αντόνιο, εκείνος ο πολεμιστής Μάγια που γνώρισα στα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού, υπήρξε επίσης μια γέφυρα για τη σκέψη και τον τρόπο των ιθαγενών που αργότερα θα έφεραν στο δέρμα και στα όνειρά τους το όνομα «Ζαπατίστας».

Σίγουρα δεν θα ξέρετε ότι τα ισπανικά που μιλάμε στις κοινότητές μας έχουν πολλές εκφράσεις, παραλλαγές και προσμίξεις που, εκτός από τις γλώσσες των Μάγιας που μιλιούνται στα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού, έχουν σχέση με μια αντίληψη του κόσμου «πολύ διαφορετική», δηλαδή πολύ ζαπατιστική.

Γι' αυτό, μολονότι ο τίτλος της ιστορίας που θα σας διηγηθώ μοιάζει πολύ διαφορετικός, αν και είναι σαφής, σας παρακαλώ να είστε γενναιόδωροι και επιεικείς, αφού οι ζαπατιστικοί λόγοι συνηθίζουν να ανοίγουν, με το δικό τους χαρακτηριστικό βήμα, το δρόμο που θα πρέπει να περπατήσουν. Γιατί εμείς λέμε «αναστροφή», για να πούμε «ανατροπή».

Αυτή είναι λοιπόν, όπως τη θυμάμαι όταν μου τη διηγήθηκε ο γερο-Αντόνιο…

Η ιστορία της αναστροφής

ΕΛΕΓΕ ο γερο-Αντόνιο ότι κάποια στιγμή στην ιστορία της ανθρωπότητας ο πλούσιος, εξαπατώντας τους πάντες, κατασκεύασε με χρυσό έναν μεγάλο καθρέφτη και τον έβαλε μπροστά στον κόσμο.

Δεν θυμάμαι τώρα αν η εγκατάσταση του καθρέφτη ήταν πριν, μετά ή ταυτόχρονα με την εγκαθίδρυση της κλοπής, της εκμετάλλευσης, της καταστολής και της περιφρόνησης, συνώνυμα ενός «πολιτισμού» που επιβλήθηκε με αίμα, φωτιά και λάσπη στους ινδιάνικους λαούς της αμερικανικής ηπείρου. Σε κάθε περίπτωση, αυτό δεν έχει σημασία για την ιστορία που σας διηγούμαι τώρα.

Έτσι, ο μεγάλος χρυσός καθρέφτης, επειδή ακριβώς ήταν καθρέφτης, τα παρουσίαζε όλα ανεστραμμένα: ό,τι βρισκόταν πάνω, εμφανιζόταν κάτω. Το ψέμα έμοιαζε με αλήθεια, το κακό ήταν μεταμφιεσμένο σε καλοσύνη και η αδικία εμφανιζόταν ντυμένη με τον μανδύα της αιωνιότητας και του αναπόφευκτου.

Οι άντρες και οι γυναίκες, είτε από την έντονη λάμψη είτε επειδή ήταν νεόπλαστοι ή δεν είχαν διάθεση να σκεφτούν, είτε για όλους αυτούς τους λόγους, έπαψαν να κοιτάζουν κάτω και σήκωσαν το βλέμμα τους ενώ υποβίβασαν τη σοφία τους.

Υποχρεωμένοι να κοιτάζουν οπωσδήποτε προς τα πάνω, έλεγε ο γερο-Αντόνιο, οι άντρες και οι γυναίκες θεώρησαν ότι η αντανάκλαση που έβλεπαν ήταν πραγματικότητα, και πίστεψαν ότι τίποτε δεν θα μπορούσε να το αλλάξει αυτό. Γιατί, στον κόσμο των από πάνω, στον χρυσό καθρέφτη, όχι μόνο τοποθετούνταν όλα όσα έπρεπε να είναι ίσια ανάποδα, αλλά παρουσιάζονταν κιόλας σαν να ήταν πάντοτε έτσι και δεν θα αλλάξουν ποτέ.

Έτσι, χάρη στον καθρέφτη που επιβλήθηκε, ήρθαν στη γη μας θεοί και κυβερνήτες, όλοι ψεύτικοι, όλοι αθέμιτοι, όλοι δυνάστες, όλοι άδικοι, όλοι από τα πάνω.

Οι πρώτοι θεοί, αυτοί που δημιούργησαν τον κόσμο, ταξίδευαν σε άλλους τόπους. Ίσως γι' αυτό δεν αντιλήφθηκαν αυτό που είχε συμβεί. Και όταν επέστρεψαν, ακόμα κι αυτοί άρχισαν να πιστεύουν ότι δεν ήταν οι

πρώτοι θεοί, οι δημιουργοί, αλλά ότι ο κόσμος είχε αρχίσει το ταξίδι του από τη μαγική πνοή του θεού του χρήματος.

Αλλάζοντας την πορεία της αρχής του χρόνου, η αλλαγή όλων των άλλων πραγμάτων έμοιαζε σαν κάτι αναπόφευκτο και μοιραίο. Η ελευθερία, που ώθησε τον κόσμο να κάνει τα πρώτα του βήματα, έγινε σκλαβιά και ο από πάνω ονομάστηκε σωτήρας, ενώ σκότωνε. Η γη, που πριν ήταν μάνα και φύλακάς μας, τώρα αντιμετωπιζόταν ως εχθρός. Την καταδίωκαν, την βασάνιζαν, την υπέτασσσαν σε νόμους που δεν ήταν οι δικοί της, την δολοφονούσαν, σκοτώνοντας το σεβασμό προς αυτήν.

Όμως, οι θεοί, οι πρωταρχικοί, οι δημιουργοί, ήξεραν από πριν ότι θα ερχόταν ο καιρός της λήθης, ο καιρός που θα αντιλαμβανόμαστε και θα αξιολογούμε τα πάντα από την ανάποδη.

Γι' αυτό, την εποχή που προηγήθηκε της λήθης είχαν αναθέσει σε κάποιες γυναίκες και κάποιους άντρες το έργο να θυμούνται, να μην ξεχάσουν, να διαθέτουν μνήμη.

Είπε ο γερο-Αντόνιο, ένα ξημέρωμα σαν κι αυτό που γέννησε αυτήν τη ζεστή μέρα, αλλά πριν από είκοσι χρόνια, έναν Μάη που βασίλευε ο ήλιος του μεσονυχτίου, ότι αυτοί που διατηρούσαν τη μνήμη, οι Φύλακες, είχαν μάθει να *αναστρέφουν* τα πράγματα, δηλαδή να τα ανατρέπουν.

Γιατί η μνήμη των Φυλάκων ήταν γεμάτη από τις πρώτες εικόνες και, έχοντας αυτές ως πραγματικότητα, έβλεπαν και παρατηρούσαν τα πάντα. Κοιτούσαν και έδιναν ονόματα στα πράγματα λες και ονειρεύονταν. Και γι' αυτό ονόμαζαν τα πράγματα όπως αυτοί τα έβλεπαν, όχι όπως ήταν. Για παράδειγμα, όταν έδωσαν όνομα στη λέξη «ελευθερία», δεν αναφέρονταν στην ασυγκράτητη απάτη μιας σκλαβιάς με διαφορετικές μορφές αλλά κατά βάθος

ίδια, αλλά στην αξιοπρέπεια, τον αυτοσεβασμό, το σεβασμό για τον άλλο και τη μάνα γη.

Γι' αυτό, είπε ο γερο-Αντόνιο, όταν οι Φύλακες έλεγαν κάτι, του έδιναν ένα όνομα, και τότε έπρατταν σαν να ήταν ήδη πραγματικότητα αυτό που μόλις είχε γίνει λόγος. Και είπε ο γερο-Αντόνιο ότι τα πράγματα δεν εμφανίζονταν μ' αυτόν τον τρόπο γιατί έτσι ήταν, αλλά υπήρχαν ήδη, μόνο που είχαν ξεχαστεί. Οι Φύλακες δεν δημιουργούν ούτε επινοούν, μόνο θυμούνται και δίνουν φωνή στη μνήμη, είπε ο γερο-Αντόνιο.

Γι' αυτό, λένε, θα μπορούσε να σκεφτεί κανείς ότι όταν οι Ζαπατίστας έσπασαν το ρολόι των από πάνω, την πρώτη Γενάρη του 1994, δεν έκαναν παρά την αρχή για να διαλυθούν πολλά άλλα πράγματα, μεταξύ αυτών και η εικόνα μιας χώρας που είχε παραιτηθεί και υποταχθεί στον τύραννο. Όμως αυτό δεν συνέβη. Αυτά που διαλύονται δεν είναι τα πράγματα, αλλά η αντανάκλαση των πραγμάτων στον καθρέφτη των από πάνω.

Γι' αυτό, κι αυτό δεν το είπε ο γερο-Αντόνιο, το λέω εγώ, με την άδειά του και, ελπίζω, και με τη δική σας, η ανατροπή δεν είναι παρά μια πράξη στοιχειώδους δικαιοσύνης. «*Αναστρέφοντας*» τα πράγματα, αναποδογυρίζοντάς τα, κλονίζοντας την καθεστηκυία τάξη, ανατρέποντας τα ημερολόγια και τις γεωγραφίες, οι ιθαγενείς Ζαπατίστας το μόνο που κάνουν είναι να μας συμβουλεύουν ότι πρέπει να κοιτάζουμε προς τα κάτω, εκεί που η μνήμη φυλάει τις πιο φωτεινές λάμψεις της, εκεί που η αιωνιότητα του ισχυρού είναι μόλις μια δύσοσμη ανάσα στη μακρά αναπνοή της μάνας γης.

Η «Αναστροφή» αποτελεί λοιπόν, σύμφωνα με τον γερο-Αντόνιο, ένα ζαπατιστικό καθήκον και μια επιθυμία. Σε γενικές γραμμές, σημαίνει να αναποδογυρίσουμε ό,τι υπάρχει μ' έναν συγκεκριμένο τρόπο και να το το-

ποθετήσουμε μ' έναν διαφορετικό, δηλαδή, να το ανατρέψουμε.

Σε κάποιο μέρος της περιοδείας μας στην Άλλη Γεωγραφία της χώρας μας, στο Μεξικό των από κάτω, είπα ότι η ελευθερία, όπως και το σεξ, προκαλούν εθισμό. Όποιος το δοκιμάζει, θέλει συνεχώς περισσότερο… και περισσότερο… αλλά φτάνει τώρα, γιατί κάνει αρκετή ζέστη και δεν αντέχουμε κι άλλα σιρόπια…

Ίσως. Αλλά πάλι, ίσως θα έπρεπε να προσθέσουμε ότι η ελευθερία είναι μεταδοτική. Γιατί, καθώς γινόμαστε σύντροφοι και συντρόφισσες με τους άλλους εξεγερμένους και τις άλλες εξεγερμένες, εδώ, από τα κάτω, αισθανόμαστε και μαθαίνουμε ότι κάθε φορά είναι όλο και περισσότεροι αυτοί που υψώνουν ως σημαία αυτό που αργότερα θα γίνει άνεμος: την «αναστροφή» του συστήματος, δηλαδή την ανατροπή του.

Την επιστροφή του κόσμου στην αρχική του θέση, χωρίς τους πάνω και τους κάτω, χωρίς εκμεταλλευτές και εκμεταλλευόμενους, χωρίς ληστές και ληστευθέντες, χωρίς καταπιεστές και καταπιεζόμενους, χωρίς καταφρονητές και καταφρονημένους. Για έναν κόσμο χωρίς καπιταλιστές. Δηλαδή, έναν κόσμο χωρίς αφεντικά και προστάτες.

Όταν οι Ζαπατίστας τελειώσουμε αυτό που έχουμε να κάνουμε, όταν τελειώσουμε με την «αναστροφή», ο κόσμος θα είναι τόσο διαφορετικός που μια μέρα ο ήλιος θα ξυπνήσει το πρωί, ξαφνιασμένος, θα σηκωθεί από τη γη του Γιάκι, του Σέρι, του Μάγιο, του Πίμα, του Ο'Οντάμ, και θ' ανέβει ταξιδεύοντας προς την ανατολή, για να αναπαυθεί, με τον πιο όμορφο κόκκινο μανδύα του, στην αγκαλιά της σκιάς των βουνών του νοτιοανατολικού Μεξικού, όπου εμείς οι νεκροί θα περιμένουμε ξανά τον καιρό που θα πεθάνουμε για άλλη μια φορά, αλλά αυτήν τη φορά για να ζήσουμε…

Αυτά. Χαιρετισμούς. Και μακάρι η «αναστροφή» να γίνει μεταδοτική, όπως το μεταδοτικό φως που πληγώνει τη σκιά μου.

1η Ιουνίου 2007
Ερμοσίγιο, πολιτεία Σονόρα
«Ώρες του Ιουνίου», 12η Συνάντηση Ισπανόφωνων και Αμερικανών Συγγραφέων

Ο ΓΕΡΟ-ΑΝΤΟΝΙΟ ΔΙΗΓΕΙΤΑΙ ΜΙΑ ΑΛΛΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΠΡΟΚΛΗΤΙΚΟ ΕΡΩΤΑ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΟ ΦΩΣ ΚΑΙ ΤΗ ΣΚΙΑ

Η ΒΡΟΧΗ ΕΚΑΝΕ ΜΙΑ ΜΙΚΡΗ ΑΝΑΠΑΥΛΑ και μια σελήνη φωτοδότρα διαγράφτηκε στον σκοτεινό καθρέφτη της νύχτας. Όχι σ' αυτό το ξημέρωμα αλλά σε κάποιο άλλο, δέκα χρόνια πριν. Ο γερο-Αντόνιο βγήκε από την πλαστική του στέγη, κοίταξε προς την πληγή του φωτός που διαρκώς μεγάλωνε κι έπειτα γύρισε να με δει, καθώς βιαζόμουν να απομακρύνω τις λιμνούλες που είχε σχηματίσει η βροχή στην σκεπή μου και απειλούσαν να σπάσουν τα καλάμια που τέντωναν το πλαστικό. Ο γερο-Αντόνιο δεν περίμενε, ο καπνός δεν περίμενε, και με το μικρό σύννεφο του τσιγάρου και της πίπας άρχισε να με πλημμυρίζει με τον λόγο του, όπως πριν από τη βροχή.

«Είναι καιρός τώρα», είπε ο γερο-Αντόνιο.

«Ένας γερο-σοφός Πουρέπετσα μου διηγήθηκε πώς ο έρωτας που μοιάζει ανέφικτος συνηθίζει να αναζητά παράξενους δρόμους για να δώσει το φιλί που ακυρώνει τη δυαδικότητα.

» Και ποιος έρωτας μπορεί να είναι πιο ανέφικτος από αυτόν της σκιάς με το φως, της σελήνης με τον ήλιο; Και έλεγε ο Πουρέπετσα ότι οι πρόγονοί του διηγούνται μ' αυτήν την ιστορία την ανέφικτη ανάσα που ένωσε και ενώνει αυτά τα δύο:

» Ο ήλιος, που έχει το όνομα Κουρικαουέρι, αγάπησε και αγαπήθηκε από την Σαρατάνγκα, που ήταν το όνομα της σελήνης. Ήταν τέτοιος ο έρωτάς τους και τέτοια

η ανάγκη τους ν' αγγίζει ο ένας την άλλη, που δεν αποχωρίζονταν καθόλου. Υπέφεραν τότε οι άνθρωποι και η γη από τις συνέπειες αυτού του πάθους που ήταν ενάντια σε όλα.

» Το έμαθε η Νάνα Κουεράπερι, η μάνα φύση, η γη, η αρχή και το τέλος, η πιο μεγαλειώδης και σοφή, και ήταν μεγάλη η έκπληξή της, γιατί, όταν δημιούργησε τον ήλιο και ξεκίνησε η σελήνη το ταξίδι της στον ουρανό, τους είχε εξηγήσει ποια θα ήταν η δουλειά τους: τη μέρα ήταν η σειρά του ήλιου να ταξιδεύει, ενώ δουλειά της σελήνης ήταν να ξεγλιστρά τη νύχτα. Αλλά ο έρωτας που είχε γίνει πάθος και για τους δύο, αθετούσε τη συμφωνία του πρώτου καιρού. Θύμωσε τότε η Νάνα Κουεράπερι και κάλεσε και τους δύο ενώπιόν της και τους είπε:

"Εγώ δημιούργησα τα πάντα, τα ποτάμια, τις θάλασσες, τη γη και τα βουνά. Τα γέμισα με δέντρα, ζώα, φυτά και λουλούδια. Δημιούργησα έπειτα τον άντρα και τη γυναίκα για να ζουν πάνω μου και μαζί μου. Όμως το ηφαίστειο άδειαζε το θυμό του πάνω στις κοιλάδες, ενώ η *σιρπίρι*, η αστραπή, κι ο *ανίκουα*, το σύννεφο, αγαπήθηκαν τόσο πολύ που έγιναν βροχή μεγάλη και το νερό κάλυψε τα πάντα. Για να λυθεί αυτό, δημιουργηθήκατε εσείς. Η Σαρατάνγκα έπρεπε να περιμένει στο σπίτι ενώ ο Κουρικαουέρι ζέσταινε τη γη και στο διάβα του άνθιζαν τα λουλούδια και μεγάλωνε και ωρίμαζε το καλαμπόκι που είναι η καρδιά και η τροφή του λαού μου. Όταν επέστρεφε στο σπίτι ο Κουρικαουέρι, η σελήνη έπρεπε να φύγει μαζί με τη μεγάλη αστροφώτιστη παρέα της, για να γίνει φύλακας του κόσμου."

» Η Σελήνη και ο Ήλιος διαμαρτυρήθηκαν, αλλά η Νάνα Κουεράπερι, η μάνα γη, δεν συγκινήθηκε και θυμωμένη έβγαλε την απόφαση: Μαζί δεν θα ξαπλώσετε και τα δέρματά σας δεν θα ενωθούν.

» Έκλαψαν οι δύο ασεβείς εραστές και από τα δάκρυα που έπεσαν στη γη βλάστησαν ρίζες, λουλούδια και καρποί θαυμαστοί. Από τότε, ο ήλιος ταξιδεύει τη μέρα και η σελήνη αγρυπνά τη νύχτα.

» Αλλά λένε επίσης ότι ο Ήλιος κι η Σελήνη, επειδή δεν είχαν τόπο και χρόνο για να βρεθούν κρυφά, να αγγιχτούν και να αγαπηθούν, έφτιαξαν μια γωνιά στο δωμάτιο του χρόνου, για να μπορούν να συναντιούνται η σκιά και το φως. Γι' αυτό υπάρχουν ξημερώματα που η σελήνηφύλακας αφήνει τη βροχή και τ' αστέρια να τη σκεπάσουν και, φορώντας μόνο τα σύννεφα, τυλίγεται στην αγκαλιά του ήλιου, κι εκείνος γίνεται πιο φωτεινός κι εκείνη πιο αμυδρή, και τότε πέφτει κι άλλη βροχή, και κάτι που μοιάζει με μακρύ αναστεναγμό γίνεται άνεμος στη σιωπηλή γη».

Σώπασε ο γερο-Αντόνιο και αμέσως ένας άνεμος τάραξε τη νύχτα και βασίλεψε ξανά η βροχή, αν και μου φάνηκε πως ήταν μια πολύ διαφορετική βροχή…

Όταν ακούω ιστορίες για φανταστικούς έρωτες, όπως αυτή που μου διηγήθηκε ο γερο-Αντόνιο και τώρα τη λέω και σε σας, σκέφτομαι ότι δεν ξέρω αν υπάρχει θεός, αλλά θαύματα υπάρχουν.

Αυτά. Χαιρετισμούς. Και μακάρι, αν δεν έχετε τόπο, η σκιά και το φως να γίνουν ο κόσμος που χρειάζεται και αξίζει η αγωνία σας.

Ευχαριστώ πολύ.

Ιούνιος 2007
Μορέλια, πολιτεία Μιτσοακάν
Παρουσίαση του βιβλίου «Νύχτες φωτιάς και αγρύπνιας»,
εκδόσεις Colectivo Callejero

Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΩΝ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

ΤΟ ΚΡΥΟ ΕΙΝΑΙ ΤΣΟΥΧΤΕΡΟ σ' αυτήν την οροσειρά. Η Άννα Μαρία και ο Μάριο με συνοδεύουν σ' αυτήν την ανιχνευτική αποστολή, δέκα χρόνια πριν ξημερώσει η 1η Γενάρη 1994. Και οι δύο έχουν μόλις ενταχθεί στο αντάρτικο, κι εγώ, υπολοχαγός του πεζικού τότε, έχω αναλάβει να τους διδάξω αυτό που κάποιοι άλλοι δίδαξαν και σε μένα: πώς να ζει κανείς στο βουνό. Χθες έπεσα πάνω στον γερο-Αντόνιο για πρώτη φορά. Και οι δύο είπαμε ψέματα. Εκείνος λέγοντας ότι πήγαινε να δει το χωράφι με το καλαμπόκι κι εγώ λέγοντας ότι πήγαινα για κυνήγι. Και οι δύο γνωρίζαμε ότι λέγαμε ψέματα και γνωρίζαμε ότι το γνωρίζαμε. Άφησα την Άννα Μαρία να συνεχίσει το έργο της αποστολής και επέστρεψα κοντά στο ποτάμι για να δω μ' ένα γωνιόμετρο αν μπορούσα να εντοπίσω στο χάρτη έναν πολύ ψηλό λόφο που υπήρχε μπροστά μας και αν θα συναντούσα ξανά τον γερο-Αντόνιο. Εκείνος πρέπει να είχε σκεφτεί το ίδιο, γιατί εμφανίστηκε στο σημείο της προηγούμενης συνάντησής μας.

Όπως και χθες, ο γερο-Αντόνιο κάθεται στο χώμα, ακουμπισμένος σε ένα πρασινωπό *ουαπάκ*,[1] και στρίβει ένα τσιγάρο. Κάθομαι μπροστά του και ανάβω την πίπα.

Ο γερο-Αντόνιο μου λέει: «Δεν πηγαίνεις για κυνήγι».

Εγώ απαντώ: «Κι εσείς δεν πηγαίνετε στο χωράφι».

1. *Huapac*: Είδος δέντρου της ζούγκλας.

Υπάρχει κάτι που με κάνει να μιλάω στον πληθυντικό, με σεβασμό, σ' αυτόν τον άνθρωπο με την ακαθόριστη ηλικία και το πρόσωπο που είναι σκληρό σαν τον φλοιό του κέδρου, τον οποίο βλέπω για δεύτερη φορά στη ζωή μου.

Ο γερο-Αντόνιο χαμογελάει και προσθέτει: «Έχω ακούσει να μιλούν για σας. Στην περιοχή των φαραγγιών λένε πως είστε ληστές. Στο χωριό μου ανησυχούν γιατί μπορεί να πάτε κι από 'κείνα τα μέρη».

«Εσείς πιστεύετε πως είμαστε ληστές;» τον ρωτάω. Ο γερο-Αντόνιο βγάζει ένα μεγάλο σύννεφο καπνού, βήχει και γνέφει αρνητικά με το κεφάλι του. Εγώ παίρνω θάρρος και του κάνω κι άλλη ερώτηση:

«Και τι πιστεύετε πως είμαστε;»

«Προτιμώ να μου το πεις εσύ», απαντάει ο γερο-Αντόνιο, κοιτάζοντάς με κατάματα.

«Είναι μια πολύ μεγάλη ιστορία», λέω και αρχίζω να του μιλάω για τον Ζαπάτα και τον Βίγια, για την επανάσταση και τη γη, για την αδικία και την πείνα και την άγνοια και την αρρώστια και την καταπίεση και όλα αυτά. Και τελειώνω μ' ένα «και έτσι εμείς είμαστε ο Ζαπατιστικός Στρατός για την Εθνική Απελευθέρωση». Περιμένω κάποιο σημάδι στο πρόσωπο του γερο-Αντόνιο, που δεν έχει πάψει να με κοιτάζει όσο εγώ του μιλάω.

«Πες μου κι άλλα γι' αυτόν τον Ζαπάτα», λέει, αφού φυσάει τον καπνό και βήχει.

Εγώ ξεκινάω με το Ανενεκουίλκο,[2] συνεχίζω με τη Διακήρυξη της Αγιάλα,[3] τη στρατιωτική εκστρατεία, την

2. *Anenecuilco*: Κωμόπολη της πολιτείας Μορέλος, στην οποία γεννήθηκε ο Εμιλιάνο Ζαπάτα από οικογένεια σχετικά ευκατάστατων αγροτών, στις 8 Αυγούστου 1879.

3. *Plan de Ayala*: Κατά την Μεξικανική Επανάσταση, στις 25 Νοεμβρίου 1911, ο Ζαπάτα δημοσιοποίησε τη Διακήρυξη της Αγιάλα. Μ' αυτήν οι Ζαπατίστας δεν αναγνώριζαν την κυβέρνηση του Φρανσίσκο Μαδέρο, τον οποίο θεωρούσαν προδότη των αγώνων των αγροτών και των ιθαγενών, και καλούσαν στα όπλα για να αποδοθεί η γη, που είχε

οργάνωση των λαών, την προδοσία της Τσιναμέκα.[4] Ο γερο-Αντόνιο εξακολουθεί να με κοιτάζει καθώς τελειώνω την ιστορία.

«Δεν έγινε έτσι», μου λέει. Εγώ κάνω μια χειρονομία που δείχνει την έκπληξή μου και μόλις που προλαβαίνω να ψελλίσω: «Όχι;» «Όχι», επιμένει ο γερο-Αντόνιο. «Εγώ θα σου διηγηθώ την αληθινή ιστορία του Ζαπάτα».

Αφού βγάζει τον καπνό και κάτι που μοιάζει με χαρτάκι, ο γερο-Αντόνιο αρχίζει την ιστορία του, ενώνοντας και μπλέκοντας παλιούς και νέους χρόνους, όπως ακριβώς μπλέκονται και ενώνονται ο καπνός απ' την πίπα μου κι ο καπνός απ' το τσιγάρο του.

«Σε μια πολύ παλιά ιστορία, όταν οι πρωταρχικοί θεοί, αυτοί που έφτιαξαν τον κόσμο, τριγύριζαν ακόμη μέσα στη νύχτα, γινόταν λόγος για δύο θεούς, τον Ικάλ και τον Μποτάν. Ήταν δύο από έναν μόνο. Γυρνώντας ο ένας, έβλεπε τον εαυτό του στον άλλο, και το αντίστροφο. Ήταν αντίθετοι. Ο ένας ήταν φως, σαν το μαγιάτικο πρωινό στο ποτάμι. Ο άλλος ήταν σκοτάδι, σαν την κρύα και βαθιά νύχτα. Οι δύο μαζί ήταν το ίδιο. Ήταν ένας και οι δύο, γιατί ο ένας έφτιαχνε τον άλλο. Όμως, δεν περπατούσαν, πάντοτε ακίνητοι έμεναν αυτοί οι δύο θεοί, που ήταν ένας χωρίς να κινείται. "Τι θα κάνουμε λοιπόν;" ρώτησαν και οι δύο. "Είναι θλιβερή η ζωή έτσι όπως είμαστε", έλεγαν με στενοχώρια οι δύο που είχαν την υπόσταση ενός. "Δεν περνάει η νύχτα", είπε ο Ικάλ. "Δεν περνάει η μέρα", είπε ο Μποτάν. "Ας περπατήσουμε", είπε ο ένας που ήταν δύο.

παραχωρηθεί στους μεγαλογαιοκτήμονες, στους φυσικούς δικαιούχους, τους αγρότες.

4. *Chinameca*: Αγρόκτημα της πολιτείας Μορέλος, στο οποίο κατευθύνθηκε ο Ζαπάτα, στις 10 Απριλίου 1919, για να συζητήσει με τον συνταγματάρχη Γουαχάρδο την προσχώρηση του τελευταίου στον επαναστατικό αγώνα. Όταν όμως άνοιξαν οι πόρτες του στρατοπέδου, η τιμητική φρουρά έστρεψε τα όπλα της κατά του Ζαπάτα και τον δολοφόνησε.

“Πώς;” ρώτησε ο άλλος. “Προς τα πού;” ρώτησε ο ένας. Είδαν λοιπόν ότι με αυτόν τον τρόπο κινήθηκαν λιγάκι, πρώτα για να ρωτήσουν το πώς κι έπειτα για να ρωτήσουν το πού. Ικανοποιήθηκε ο ένας που ήταν δύο όταν είδε ότι κινήθηκαν λιγάκι. Και θέλησαν να κινηθούν και οι δύο ταυτόχρονα, αλλά δεν μπόρεσαν. “Τι θα κάνουμε λοιπόν;” Και πρόβαλε πρώτα ο ένας και μετά ο άλλος κι έτσι κινήθηκαν ακόμη λιγάκι, και κατάλαβαν ότι αν κινούνταν πρώτα ο ένας και μετά ο άλλος, τότε τα κατάφερναν, και συμφώνησαν ότι για να κινηθούν, πρώτα θα κινείται ο ένας κι έπειτα ο άλλος, κι έτσι άρχισαν να κινούνται και κανείς από τους δύο δεν θυμάται ποιος κινήθηκε πρώτος για ν’ αρχίσουν να κινούνται, γιατί ήταν πολύ ευχαριστημένοι που κατάφεραν να κινηθούν, και “τι σημασία έχει ποιος ήταν ο πρώτος αφού κινούμαστε;” έλεγαν οι δύο θεοί που ήταν ένας και γελούσαν, και η πρώτη συμφωνία που έκαναν ήταν να χορέψουν, και χόρεψαν, ένα βηματάκι ο ένας, ένα βηματάκι ο άλλος, και χόρευαν για πολλή ώρα γιατί ήταν ευχαριστημένοι που είχαν συναντηθεί. Αργότερα, κουράστηκαν με τόσο χορό και αναρωτήθηκαν τι άλλο πράγμα μπορούν να κάνουν, και κατάλαβαν ότι η πρώτη ερώτηση, που ήταν “πώς να κινηθούμε”, έφερε την απάντηση, που ήταν “μαζί αλλά, σύμφωνοι, χωριστά”, και αυτή η ερώτηση δεν είχε και πολλή σημασία, γιατί όταν την κατάλαβαν είχαν ήδη αρχίσει να κινούνται, κι έτσι ήρθε η επόμενη ερώτηση, μόλις αντιλήφθηκαν ότι υπήρχαν δύο δρόμοι: ο ένας ήταν πολύ σύντομος και έφταναν αμέσως και έβλεπαν καθαρά ότι εκεί κοντά τελείωνε αυτός ο δρόμος, και τόσο μεγάλη ήταν η διάθεση που είχαν να περπατήσουν, που γρήγορα αποφάσισαν ότι ο σύντομος δρόμος δεν τους άρεσε και πολύ, και συμφώνησαν να πάρουν τον μακρύ δρόμο, και μόλις άρχισαν να περπατούν, η απάντηση που έδωσαν διαλέγοντας τον μακρύ

δρόμο τους έφερε κι άλλη ερώτηση, που ήταν "πού πηγαίνει αυτός ο δρόμος;" Οι δύο που ήταν ένας σκέφτηκαν για πολλή ώρα την απάντηση και ξαφνικά ήρθε στο κεφάλι τους η ιδέα ότι μόνο αν περπατούσαν τον μακρύ δρόμο θα μάθαιναν πού οδηγεί, ενώ αν έμεναν ακίνητοι δεν θα μάθαιναν ποτέ πού οδηγεί ο μακρύς δρόμος. Και τότε είπε ο ένας που ήταν δύο: "Ας τον περπατήσουμε λοιπόν!" Και άρχισαν να περπατούν, πρώτα ο ένας και μετά ο άλλος. Και αμέσως κατάλαβαν ότι χρειαζόταν πολύς χρόνος για να περπατήσουν τον μακρύ δρόμο, και τότε ήρθε η επόμενη ερώτηση, που ήταν "τι θα κάνουμε για να μπορούμε να περπατάμε για πολύ;" και έμειναν σκεφτικοί για ώρα. Τότε λοιπόν ο Ικάλ είπε καθαρά ότι αυτός δεν ήξερε να περπατάει τη μέρα και ο Μποτάν είπε ότι αυτός φοβόταν να περπατάει τη νύχτα, και έμειναν να κλαίνε για ώρα και μετά, μόλις τελείωσε ο θρήνος, συμφώνησαν και κατάλαβαν ότι, αφού ο Ικάλ μπορούσε να περπατάει τη νύχτα και ο Μποτάν τη μέρα, τότε ο Ικάλ θα περπατάει τον Μποτάν τη νύχτα, κι έτσι βρήκαν την απάντηση για να περπατούν συνέχεια. Από τότε, οι θεοί περπατούν με ερωτήσεις και δεν σταματούν ποτέ, ποτέ δεν έρχονται και ποτέ δεν πάνε. Έτσι λοιπόν, οι αληθινοί άντρες και οι αληθινές γυναίκες έμαθαν ότι οι ερωτήσεις χρησιμεύουν για να περπατούν, όχι για να στέκονται ακίνητοι. Από τότε επίσης, οι αληθινοί άντρες και οι αληθινές γυναίκες για να περπατήσουν ρωτούν, για να έρθουν αποχαιρετούν και για να πάνε χαιρετούν. Ποτέ δεν μένουν ήσυχοι».

Εγώ έχω αρχίσει να δαγκώνω το χιλιομασημένο στόμιο της πίπας περιμένοντας να συνεχίσει ο γερο-Αντόνιο, αλλά εκείνος μοιάζει να μην έχει πια τη διάθεση να το κάνει. Με το φόβο μήπως διακόψω κάτι πολύ σοβαρό, ρωτάω: «Και ο Ζαπάτα;»

Ο γερο-Αντόνιο χαμογελάει: «Ξέρεις ήδη ότι για να

μάθεις και να περπατήσεις πρέπει να ρωτήσεις». Βήχει και ανάβει κι άλλο τσιγάρο που δεν κατάλαβα πότε το έστριψε και, μέσα από τον καπνό που βγαίνει από τα χείλη του, οι λέξεις πέφτουν σαν σπόροι στο χώμα:

«Ο Ζαπάτα εμφανίστηκε εδώ, στα βουνά. Δεν γεννήθηκε, λένε. Απλώς εμφανίστηκε κάποια στιγμή. Λένε ότι είναι ο Ικάλ και ο Μποτάν, που ήρθαν ως εδώ για να ξεκουραστούν από το μακρύ ταξίδι τους και για να μην τρομάξουν τους καλούς ανθρώπους έγιναν ένας. Γιατί περπατώντας για πολύ καιρό μαζί, ο Ικάλ και ο Μποτάν έμαθαν ότι μπορούσαν να γίνουν ένας και τη μέρα και τη νύχτα, το ίδιο έκανε, κι έτσι, όταν έφτασαν εδώ, έγιναν ένας και έδωσαν στον εαυτό τους το όνομα Ζαπάτα, και είπε ο Ζαπάτα ότι είχε καταφέρει να φτάσει ως εδώ, και σ' αυτό το μέρος θα έβρισκε την απάντηση για το πού οδηγεί ο μακρύς δρόμος, και είπε ότι κάποιες φορές θα είναι φως και άλλες σκοτάδι, που είναι το ίδιο όμως, ο Μποτάν Ζαπάτα και ο Ικάλ Ζαπάτα, ο λευκός Ζαπάτα και ο μαύρος Ζαπάτα, και ότι και οι δύο μαζί ήταν ο ίδιος δρόμος για τους αληθινούς άντρες και τις αληθινές γυναίκες».

Ο γερο-Αντόνιο βγάζει από την τσάντα του μια πλαστική σακούλα. Μέσα υπάρχει μια πολύ παλιά φωτογραφία, του 1910, του Εμιλιάνο Ζαπάτα. Στο αριστερό χέρι ο Ζαπάτα κρατάει το σπαθί στο ύψος της ζώνης. Στο δεξί, μια επαναληπτική καραμπίνα, δύο σειρές φυσεκλίκια σταυρωτά στο στήθος του, μία δίχρωμη λωρίδα, ασπρόμαυρη, είναι περασμένη χιαστή από τα αριστερά στα δεξιά. Τα πόδια του μοιάζουν σαν να στέκεται ακίνητος ή σαν να περπατάει και η ματιά του δείχνει να λέει «εδώ είμαι!» ή «εδώ σας έχω!» Υπάρχουν δύο σκάλες. Στη μία, που βγαίνει μέσα από το σκοτάδι, φαίνονται πιο καλά Ζαπατίστας με σκουρόχρωμα πρόσωπα, σαν να έρχονται από το βάθος. Στην άλλη σκάλα, που είναι φωτισμένη,

δεν υπάρχει κανείς και δεν φαίνεται πού οδηγεί και από πού έρχεται. Θα έλεγα ψέματα αν υποστήριζα ότι αντιλήφθηκα μόνος μου όλες αυτές τις λεπτομέρειες. Ήταν ο γερο-Αντόνιο που επέστησε την προσοχή μου σ' αυτές. Πίσω από τη φωτογραφία, μπορεί να διαβάσει κανείς:

Στρατηγός Εμιλιάνο Ζαπάτα,
αρχηγός του Στρατού του Νότου.
1910, φωτογραφία του Αγουστίν Β. Κασασόλα.

Ο γερο-Αντόνιο μου λέει: «Εγώ σ' αυτή τη φωτογραφία έχω κάνει πολλές ερωτήσεις. Έτσι έφτασα ως εδώ». Βήχει και πετάει το αποτσίγαρο. Μου δίνει τη φωτογραφία. «Πάρ' τη», μου λέει, «για να μάθεις να την ρωτάς… και να περπατάς.

» Είναι καλύτερα να αποχαιρετάει κανείς όταν έρχεται. Έτσι δεν πονάει τόσο όταν φεύγει», μου λέει ο γερο-Αντόνιο απλώνοντας το χέρι του για να μου πει πως φεύγει, δηλαδή πως έρχεται. Από τότε, ο γερο-Αντόνιο χαιρετάει με ένα «αντίο» ερχόμενος και αποχαιρετάει με ένα «έρχομαι» σηκώνοντας το χέρι του και αποχωρώντας.

Ο γερο-Αντόνιο σηκώνεται. Το ίδιο κάνουν και ο Μπέτο, η Τονίτα, η Εύα και ο Εριμπέρτο. Εγώ βγάζω τη φωτογραφία του Ζαπάτα από το σακίδιό μου και τους την δείχνω.

– Θα ανέβει ή θα κατέβει; ρωτάει ο Μπέτο.

– Θα περπατήσει ή θα παραμείνει ακίνητος; ρωτάει η Εύα.

– Βγάζει ή βάζει στη θήκη το σπαθί του; ρωτάει η Τονίτα.

– Σταμάτησε να πυροβολεί ή μόλις θ' αρχίσει; ρωτάει ο Εριμπέρτο.

Εγώ μένω έκπληκτος με τις τόσες ερωτήσεις που προ-

καλεί αυτή η φωτογραφία που έχει βγει πριν από 84 χρόνια και μου χάρισε ο γερο-Αντόνιο το 1984. Την κοιτάζω για τελευταία φορά, πριν αποφασίσω να την χαρίσω στην Άννα Μαρία, και η φωτογραφία προκαλεί ακόμη μία ερώτηση: «Είναι το παρελθόν μας ή το μέλλον μας;»

Μέσα στο κλίμα των ερωτήσεων και με μια εντυπωσιακή συνοχή για τα τέσσερα-χρόνια-κλεισμένα-έχει-μπειστα-πέντε-δηλαδή-έξι, η Εύα με τραβάει από το χέρι: «Και με το δώρο μου τι θα γίνει;» Η λέξη «δώρο» προκαλεί την ίδια αντίδραση στον Μπέτο, την Τονίτα και τον Εριμπέρτο, που σημαίνει ότι όλοι αρχίζουν να φωνάζουν: «Και με το δώρο μου τι θα γίνει;» Μ' έχουν στριμώξει άσχημα και είναι έτοιμοι να με λιντσάρουν όταν εμφανίζεται η Άννα Μαρία που, όπως πριν από ένα χρόνο περίπου στο Σαν Κριστόμπαλ, αλλά σε άλλες συνθήκες, μου σώζει τη ζωή. Η Άννα Μαρία φέρνει μια πολύ μεγάλη σακούλα με γλυκά, πραγματικά μεγάλη. «Εδώ είναι το δώρο που είχε για σας ο Σουπ», λέει η Άννα Μαρία καθώς με κοιτάζει μ' ένα ύφος που λέει «τι-θα-είχατε-γίνει-εσείς-οι-άντρες-χωρίς-εμάς-τις-γυναίκες».

Ενώ τα παιδιά τα βρίσκουν μεταξύ τους, δηλαδή τσακώνονται μοιράζοντας τα γλυκά, η Άννα Μαρία χαιρετάει στρατιωτικά και μου λέει:

– Αναφέρω ότι το στράτευμα είναι έτοιμο για αναχώρηση.

– Ωραία, λέω, βάζοντας το πιστόλι στο ζωστήρα. Ας αναχωρήσουμε όπως ορίζει ο νόμος, την αυγή.

Η Άννα Μαρία φεύγει.

– Περίμενέ με, της λέω και της δίνω τη φωτογραφία του Ζαπάτα.

– Τι είναι αυτό; ρωτάει βλέποντάς την.

– Θα μας χρησιμεύσει, απαντάω.

– Για ποιο πράγμα; επιμένει.

– Για να ξέρουμε πού πηγαίνουμε, απαντάω, ελέγχοντας την καραμπίνα μου.

Στον ουρανό, ένα στρατιωτικό αεροπλάνο κόβει βόλτες…

Καλά λοιπόν, μην απογοητεύεστε, σχεδόν τελείωσα αυτό το «γράμμα των γραμμάτων». Πρώτα πρέπει να απομακρύνω τα παιδιά από 'δω…

Τέλος, θα απαντήσω σε μερικές ερωτήσεις που σίγουρα θα έχετε:

– Ξέρουμε πού πηγαίνουμε; Ναι.

– Ξέρουμε τι μας περιμένει; Ναι.

– Αξίζει τον κόπο; Ναι.

Όποιος μπορεί να απαντήσει «ναι» στις τρεις προηγούμενες ερωτήσεις, μπορεί άραγε να μένει άπραγος και να μη νιώθει κάτι πολύ βαθιά μέσα του να σπάει;

Αυτά. Χαιρετισμούς και ένα λουλούδι γι' αυτήν την τρυφερή οργή, νομίζω ότι το αξίζει.

Δεκέμβριος 1994
Από τα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού

Ανακοίνωση σε 7 φωνές 7
Ανακοίνωση σε 7 φωνές 7
Ανακοίνωση σε 7 φωνές 7
Ανακοίνωση σε 7 φωνές 7
Ανακοίνωση σε 7 φωνές 7
Ανακοίνωση σε 7 φωνές 7
Ανακοίνωση σε 7 φωνές 7

ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΟΙ ΤΣΕΠΕΣ[1] (ΟΙ ΔΙΚΕΣ ΜΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ)

Πρόλογος

ΑΥΤΗ η ανακοίνωση θα παρουσιαστεί στο Πρώτο Τραπέζι της Διηπειρωτικής Συνάντησης για την Ανθρωπότητα και ενάντια στον Νεοφιλελευθερισμό. Όλοι γνωρίζουν ότι το αποκαλούμενο Πρώτο Τραπέζι (αυτό το περί «τραπεζιού» δεν είναι παρά ένας ευφημισμός με τον οποίο τα ζαπατούδια προσπαθούν να διασκεδάσουν τους προσκεκλημένους στη συνάντηση και να κάνουν πιο ευχάριστο το τρυφερό τέλμα της Ρεαλιδάδ [της Πραγματικότητας]) ονομάζεται «*Σχετικά με χτένες, οδοντόβουρτσες, παντόφλες και άλλες έννοιες μιας Νέας Πολιτικής Επιστήμης*»…

Τι; Δεν ονομάζεται έτσι; Πώς; «*Τι πολιτική έχουμε και τι πολιτική χρειαζόμαστε;*»

Αλήθεια; Καλά, είναι προφανές πως αυτό που λένε ότι τα ζαπατόνια έχουν μεγάλη φαντασία είναι άλλος ένας μύθος – θέλω να πω, άλλος ένας μύθος εκτός από εκείνον για τη μύτη που αυτοχαρακτηρίζεται μοναδική. Ας το αφήσουμε αυτό γι' αργότερα όμως. Αυτός είναι ένας πρόλογος και πρέπει να κάνει ό,τι κάνουν όλοι οι πρόλογοι,

1. Λογοπαίγνιο του συγγραφέα με τη λέξη *bolsa*, που σημαίνει μεταξύ άλλων σάκος, τσάντα, τσέπη, αλλά και χρηματιστήριο (*bolsa de valores*: χρηματιστήριο αξιών).

να προσπαθήσει, δηλαδή, να πείσει τον αναγνώστη ή τον ακροατή ότι αυτό που ακολουθεί αξίζει τον κόπο (ή να τον παρηγορήσει, πριν απογοητευτεί συνειδητοποιώντας ότι αυτό που ακολουθεί τον πρόλογο δεν αξίζει διόλου). Όπως θα μπορέσετε να δείτε στη συνέχεια, αυτή η ανακοίνωση είναι βασική γι' αυτό το τραπέζι, η συνεισφορά της στην πολιτική υπόθεση είναι αδιαμφισβήτητη, ξεχειλίζει σοφία, αξιοπιστία και άλλα καρυκεύματα. Ο τρόπος με τον οποίο το μήνυμα αυτό φτάνει σ' αυτήν τη συνάντηση και σ' αυτό το τραπέζι είναι κάτι που αξίζει να συζητηθεί σε κάποια άλλη διαγαλαξιακή συνάντηση. Αλλά για να φτάσουμε μέχρι εκεί, θα πρέπει να περιμένουμε να εκφραστούν όλοι σ' αυτόν τον διηπειρωτικό παραλογισμό που κάποιος ονειροπόλος ονομάζει «Συνάντηση». Στο μεταξύ, θα σας κάνω εγώ μια σύντομη περιγραφή:

Το κείμενο ήταν μέσα σ' ένα άδειο μπουκάλι[2] που βρέθηκε στη μέση μιας από εκείνες τις καταιγίδες που μαστιγώνουν την αγκαλιά που μας χαρίζει ο Ιούλιος στο βουνό. Ο άλλος Ιούλιος,[3] που συνεχίζει να μας χαρίζει αγκαλιές, ο Χούλιο Κορτάσαρ,[4] πραγματοποίησε τη δική του διαπλανητική συνάντηση σε μία μόνο μέρα, και επιπλέον έδωσε στον εαυτό του την πολυτέλεια να μας δι-

2. «Μπουκάλι στη θάλασσα» (*Botella al mar*): Διήγημα του Χούλιο Κορτάσαρ.

3. *Julio*: Ο μήνας Ιούλιος, αλλά και το κύριο όνομα Χούλιο.

4. Julio Cortázar: Αργεντινός συγγραφέας, γεννήθηκε το 1914 στις Βρυξέλλες από αργεντινούς γονείς και το 1918 μετακόμισε οικογενειακώς στην Αργεντινή. Το 1951 τον βρίσκει στην Κούβα, ενώ το 1970 επισκέπτεται τη Χιλή προσπαθώντας να βρει κάποιο δρόμο στις πολιτικές του αναζητήσεις. Έζησε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στο Παρίσι. Πέθανε το 1984. Ο Κορτάσαρ, που θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους λατινοαμερικανούς συγγραφείς, συνδυάζει τη δημιουργική φαντασία με τον ρεαλισμό, χρησιμοποιώντας το χιούμορ, «την ειρωνεία, την ακατάπαυστη αυτοκριτική, το παράλογο, τη φαντασία που δεν υπηρετεί τίποτα και κανέναν». Έχει γράψει ένα από τα πιο σημαντικά έργα της λατινοαμερικάνικης λογοτεχνίας, «Το Κουτσό», καθώς και τα έργα: «Ιστορία των κρονόπιο και των φάμα», «Όλες οι φωτιές η φωτιά», «Ο γύρος της μέρας σε ογδόντα κόσμους» κ.ά.

δάξει πώς να κάνουμε «Το γύρο της μέρας σε ογδόντα κόσμους».

Σε έναν από αυτούς τους κόσμους, ο άλλος Ιούλιος, ο Χούλιο, μας έστειλε το δικό του μήνυμα, το οποίο ονόμασε «Προσωπικό Φινάλε».

«Γι' αυτό, λοιπόν, κυρία μου σας έλεγα ότι πολλοί δεν θα καταλάβουν αυτόν τον περίπατο του χαμαιλέοντα πάνω στο πολύχρωμο χαλί, καθώς και το γεγονός ότι το χρώμα και η πορεία που προτιμώ γίνονται αντιληπτά μόλις κοιτάξει κάποιος με προσοχή: όλοι γνωρίζουν ότι κατοικώ στα αριστερά, πάνω στο κόκκινο. Ποτέ όμως δεν θα μιλήσω αναλυτικά γι' αυτούς, ή μάλλον, καλύτερα, ούτε υπόσχομαι ούτε αρνούμαι τίποτα. Πιστεύω ότι κάνω κάτι καλύτερο από αυτό, και υπάρχουν πολλοί που το καταλαβαίνουν. Ακόμη και κάποιοι αξιωματικοί, γιατί κανείς δεν είναι ασυγχώρητα χαμένος, και πολλοί ποιητές συνεχίζουν να γράφουν με κιμωλία πάνω στους μισογκρεμισμένους τοίχους των αστυνομικών τμημάτων του βορρά και του νότου, της ανατολής και της δύσης αυτής της τρομακτικής και όμορφης γης».

Έτσι που έχουν τα πράγματα λοιπόν, δε θα 'ταν άσχημα να φέρναμε στο μυαλό μας αυτόν τον Χούλιο ετούτο τον Ιούλιο και μαζί τους να θυμηθούμε όλους τους φυλακισμένους σε όλες τις φυλακές του κόσμου. Ξέρω ότι ένας πρόλογος δεν είναι χώρος για αφιερώσεις, αλλά οι δύο Ιούλιοι φαίνεται πως έχουν συνωμοτήσει για να ταράξουν την ευχάριστη ρουτίνα των βουνών του νοτιοανατολικού Μεξικού μ' ένα μήνυμα μέσα σ' ένα μπουκάλι. Αν στη μέση μιας καταιγίδας στο βουνό μπορεί να βρεθεί ένα μπουκάλι με μήνυμα, τότε δεν είναι καθόλου δύσκολο να βρεθεί χώρος για μια αφιέρωση σ' έναν πρόλογο. Κατά συνέπεια, και μετά τα μηνύματα, τα μπουκάλια, τους Ιούλιους και τις φυλακές, αυτή η ανακοίνωση αφιερώνεται…

Στους κρατούμενους υποτιθέμενους Ζαπατίστας
και μέσω αυτών
σε όλους τους πολιτικούς κρατούμενους του κόσμου.
Στους αγνοούμενους Ζαπατίστας
και μέσω αυτών
σε όλους τους πολιτικούς αγνοούμενους του κόσμου.

Λοιπόν, ας συνεχίσουμε με το κείμενο που βρήκαμε μέσα σ' ένα μπουκάλι και σήμερα παρουσιάζεται με τη μορφή ανακοίνωσης στο Πρώτο Τραπέζι της Πρώτης Διηπειρωτικής Συνάντησης για την Ανθρωπότητα και ενάντια στον Νεοφιλελευθερισμό. Και, μιλώντας για συναντήσεις, θα έκανε μεγάλο καλό στην ανθρωπότητα κάποιος, αν έλεγε στους ζαπατερούς να μη χρησιμοποιούν τόσο μεγάλους τίτλους για τις τρέλες τους. Είναι τόσο μεγάλος ο τίτλος αυτής της συνάντησης ώστε φτάνοντας κανείς στο σημείο που λέει «ενάντια στον Νεοφιλελευθερισμό» είναι τόσο κουρασμένος που, πιστέψτε με, το μόνο που δεν έχει όρεξη να κάνει είναι να εναντιωθεί σε κάτι.

Πού είχα μείνει;

Α, ναι! Στο μήνυμα που βρήκαμε μέσα σ' ένα μπουκάλι. Λοιπόν, το κείμενο δεν έχει ημερομηνία, αλλά επιστημονικές μελέτες με χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών εκτιμούν ότι θα μπορούσε να έχει γραφτεί οποιαδήποτε μέρα, σε οποιοδήποτε μέρος του κόσμου και από οποιοδήποτε μέλος του ανθρώπινου είδους που υπάρχει ή έχει υπάρξει ποτέ στη Γη. Ωστόσο, το πιο σημαντικό στοιχείο δεν έχει διευκρινιστεί. Αν και συμβουλευτήκαμε τα μεγαλύτερα επιστημονικά κέντρα, με ή χωρίς κύρος, τίποτα χρήσιμο δεν βρήκαμε. Δεν κατέστη δυνατό να προσδιορίσουμε ποιος άδειασε μονοκοπανιά το περιεχόμενο του μπουκαλιού, ούτε τον παράξενο χορό που προκάλεσε σ' αυτό το απίθανο ον η χαρά που μπόρεσε να βρει στο ποτό,

η οποία, όπως είναι γνωστό, στην πραγματικότητα οδηγεί τον άνθρωπο εκεί που οφείλει να οδηγεί η χαρά, δηλαδή στο να σηκωθεί όρθιος στα πόδια του…

Κεφάλαιο Ι

Όπου ο Ολίβιο εξηγεί γιατί δεν πρέπει να φοβόμαστε τα αεροπλάνα, τα ελικόπτερα και τα άλλα τρομακτικά μέσα με τα οποία η Εξουσία επιχειρεί να τιμωρήσει την εξεγερμένη αξιοπρέπεια των ιθαγενών Ζαπατίστας.

ΠΡΙΝ από μερικές μέρες, σε κάποια αμερικάνικη γωνιά του κόσμου, μια ομάδα ατόμων οργάνωσε μια συνάντηση. Εκεί βρέθηκε και κάποιος φίλος. Μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου πληροφορήθηκα ότι μερικοί άνθρωποι με αξιοπρέπεια θα αντάμωναν για να τσουγκρίσουν τα ποτήρια τους και να πιουν στην υγειά της ζαπατιστικής εξέγερσης. Για την πρόποση δεν ξέρω αν πρέπει να χαρώ ή να λυπηθώ, αλλά, όπως και να 'χει, εκμεταλλεύτηκα την ευκαιρία για ν' ανταποδώσω το χαιρετισμό μ' ένα γράμμα και να ζητήσω ένα φλιτζάνι καφέ. Όχι επειδή είχα όρεξη να πιω καφέ, ήθελα μόνο να βρω μια ευγενική δικαιολογία για ν' αποφύγω την πρόποση στην περίπτωση που θα μου την πρότειναν. Ναι, ξέρω, δεν μπορείς να τσουγκρίσεις μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου, αλλά με την πρόοδο της τεχνολογίας δεν μπορεί να έχει κανείς εμπιστοσύνη σε τίποτα. Λένε ότι στο Μεξικό υπάρχει ένα αντάρτικο που χρησιμοποίησε το φαξ για να κηρύξει τον πόλεμο στην κυβέρνηση, και χρησιμοποιεί το Ίντερνετ και τη δορυφορική επικοινωνία για να γνωστοποιεί τις διακηρύξεις του.

«Θα δεις πράγματα που θα σε καταπλήξουν, Σάντσο!»[5]

5. Σάντσο Πάνσα: Ο ιπποκόμος του Δον Κιχώτη στο ομώνυμο έργο του Μιγκέλ Θερβάντες. Ο Ντουρίτο, που μοιράζεται πολλές ομοιότητες με τον Δον Κιχώτη, εδώ απευθύνεται στον υποδιοικητή Μάρκος.

θα έλεγε ο Ντουρίτο που, για καλή μου τύχη, δεν είναι σ' αυτό εδώ το κεφάλαιο, αλλά σε κάποιο άλλο.

Ο φίλος αυτός λοιπόν ταξιδεύει τώρα σ' αυτές τις λάσπες – συγγνώμη, σ' αυτά τα χώματα ήθελα να πω. Δε θέλω να το παινευτώ, αλλά αυτός ο φίλος είναι φίλος μου εδώ και πολλά χρόνια. Εκείνος βέβαια δεν το ήξερε πως ήταν φίλος μου. Έφτασε πριν από πολύ καιρό, όπως φτάνουν οι καλοί φίλοι – μέσα από τα γράμματα δηλαδή. Λέει λοιπόν ο φίλος, τον οποίο στο εξής θα αποκαλώ «φίλο μου», αρπάζοντας την ευκαιρία τώρα που είναι παγιδευμένος στη λάσπη και δεν μπορεί να διαμαρτυρηθεί, ότι τα λόγια της αντίστασης ανά τον κόσμο είναι πάρα πολλά και ηχούν σαν την πυκνή βροχή που πέφτει τούτη τη στιγμή πάνω στις στέγες των ιθαγενών Ζαπατίστας, στις στέγες που μοιράζονται αυτές τις μέρες με χιλιάδες αξιοπρεπείς ανθρώπους, άντρες και γυναίκες, από ολόκληρο τον κόσμο. Ο φίλος είναι ένας από αυτούς τους βροχοσυλλέκτες που υπάρχουν στον κόσμο. Ταξιδεύει κι αυτός, όπως κι άλλοι, μαζεύοντας μικρές σταγόνες από τη βροχή της αντίστασης που πέφτει στην Αμερική. Στην Αφρική, την Ασία, την Ωκεανία, την Ευρώπη υπάρχουν κι άλλοι άνθρωποι που αναζητούν αυτήν τη βροχή, αναζητούν τις ιστορίες αντίστασης που δεν έχουν θέση στην ιστορία της λήθης που γράφει η άνυδρη εξουσία της Αλαζονείας. Νομίζω πως όλοι οι βροχοσυλλέκτες που έχουν φτάσει ως εδώ έχουν αντιληφθεί ότι όλοι εμείς ήρθαμε για να βραχούμε, γιατί έχουμε καταλάβει πως η βροχή μπορεί να είναι ευχάριστη αν γίνει αδελφή με τον λόγο που μας διαποτίζει. Έτσι, μπορούμε να πούμε πως αυτή είναι μια συνάντηση βροχοποιών – είναι ένας υγρός τρόπος για να πούμε ότι είναι μια συνάντηση αδελφών.

Σήμερα έγραψα στον φίλο μου μιλώντας του για τον Ολίβιο. Του έλεγα λοιπόν:

«Ο Ολίβιο είναι ένα παιδί από τον λαό των Τοχολαμπάλες. Δεν είναι ούτε πέντε χρόνων και βρίσκεται ήδη μέσα στα όρια της θνησιμότητας που εξοντώνει χιλιάδες ιθαγενή παιδιά σ' αυτήν τη γη. Οι πιθανότητες να πεθάνει ο Ολίβιο από ιάσιμες ασθένειες πριν κλείσει τα πέντε είναι μεγαλύτερες από οποιοδήποτε άλλο μέρος αυτής της χώρας που λέγεται Μεξικό. Όμως ο Ολίβιο είναι ακόμα ζωντανός. Ο Ολίβιο καμαρώνει που είναι φίλος του «Θουπ» και που παίζει ποδόσφαιρο με τον διοικητή Μοϊσές. Βέβαια, το περί ποδοσφαίρου είναι πολύ αλαζονικό. Στην πραγματικότητα, ο διοικητής περιορίζεται να κλωτσάει τη μπάλα όσο πιο μακριά γίνεται, προκειμένου να απαλλαγεί από τον Ολίβιο που, όπως κάθε παιδί, θεωρεί ότι η πιο σημαντική δουλειά των διοικητών Ζαπατίστας είναι να παίζουν με τα παιδιά.

» Εγώ παρατηρώ από μακριά. Ο Ολίβιο κλωτσάει τη μπάλα με μια αποφασιστικότητα που προκαλεί ανατριχίλα, ιδιαίτερα αν φανταστείς ότι αυτή η κλωτσιά θα μπορούσε να έχει προορισμό τον αστράγαλό σου. Αλλά όχι, προορισμός της κλωτσιάς του Ολίβιο είναι μια μικρή πλαστική μπάλα. Τρόπος του λέγειν, βέβαια. Στην πραγματικότητα, η μισή δύναμη της κλωτσιάς απορροφάται από τη λάσπη της πραγματικότητας της Τσιάπας, και μόνο ένα μέρος της εκσφενδονίζει τη μπάλα σε μια πορεία ακανόνιστη και κοντινή. Ο διοικητής ρίχνει μια γερή κλωτσιά, η μπάλα περνάει δίπλα μου και φεύγει πολύ μακριά. Ο Ολίβιο τρέχει αποφασιστικά πίσω από τη μπάλα (αυτό, και ό,τι ακολουθεί, να διαβαστεί με ύφος σχολιαστή ποδοσφαίρου της τηλεόρασης ή του ραδιοφώνου). Αποφεύγει σβέλτα έναν πεταμένο κορμό και μια ρίζα που προεξέχει, κάνει προσποίηση και τριπλάρει δύο *τσουτσίτσος* (σκυλάκια, για τους Τσιαπανέκους), που τρέχουν τρομαγμένα μπροστά στην αδυσώπητη, αποφασιστική και καται-

γιστική προέλαση του Ολίβιο. Η άμυνα έχει μείνει πίσω (στην πραγματικότητα βέβαια, η «Γιενιπέρ» και ο Χόρχε κάθονται και παίζουν με τη λάσπη, όμως αυτό που θέλω να πω είναι ότι μπροστά δεν υπάρχει αντίπαλος) και το αντίπαλο τέρμα βρίσκεται ανυπεράσπιστο μπροστά στον Ολίβιο που σφίγγει τα ελάχιστα δοντάκια που έχει και κατευθύνεται προς τη μπάλα σαν εκτροχιασμένη ατμομηχανή. Στην κερκίδα, το αξιοσέβαστο κοινό χαρίζει στο απόγευμα μια σιωπή όλο προσδοκία… Ο Ολίβιο φτάνει, τελικά, μπροστά στη μπάλα και τη στιγμή που όλος ο γαλαξίας περιμένει ένα σουτ που θα σκίσει τα δίχτυα (εντάξει, η αλήθεια είναι ότι πίσω από το υποτιθέμενο αντίπαλο τέρμα το μόνο που υπάρχει είναι ένα ηλιοτρόπιο με κλαδιά, αγκάθια και καλάμια, που χρησιμεύουν για δίχτυα) και ήδη αρχίζει να ανεβαίνει από τα πνευμόνια στο λαιμό η κραυγή «γκοοοοολ!» τη στιγμή που όλα είναι έτοιμα για ν' αποδείξει ο κόσμος πόσο εκτιμά τις ικανότητές του, εκείνη τη στιγμή ακριβώς, ο Ολίβιο αποφασίζει ότι αρκετά έτρεξε πίσω από τη μπάλα και ότι εκείνο το μαύρο πετούμενο που φτεροκοπά δεν μπορεί να μένει ατιμώρητο και μεμιάς ο Ολίβιο αλλάζει κατεύθυνση και επάγγελμα, και τρέχει να βρει τη σφεντόνα του για να σκοτώσει, λέει, το μαύρο πουλί και να φέρει έτσι κάτι στην κουζίνα και στην κοιλιά του. Ήταν κάτι –πώς να το πω;– κάτι πολύ εκτός κλίματος («πολύ ζαπατιστικό», θα έλεγε ο αδερφός μου), τόσο πολύ ημιτελές, τόσο πολύ ανολοκλήρωτο, σαν ένα φιλί που έχει μείνει κρεμασμένο στα χείλη και κανείς δεν του κάνει τη χάρη να το μαζέψει.

» Εγώ είμαι ένας οπαδός διακριτικός, σοβαρός και αναλυτικός, απ' αυτούς που εξετάζουν τα ποσοστά και το ιστορικό των ομάδων και των παικτών, και μπορούν να εξηγήσουν στην εντέλεια τη λογική μιας ισοπαλίας, ενός θριάμβου ή μιας ήττας, χωρίς να έχει σημασία τι θα συμβεί

τελικά. Σε τελική ανάλυση, είμαι ένας οπαδός από εκείνους που προσπαθούν εκ των υστέρων να πείσουν τον εαυτό τους ότι δεν πρέπει να στενοχωριούνται για την ήττα της ομάδας τους, ότι ήταν αναμενόμενη, ότι στη συνέχεια θα υπάρξει βελτίωση και άλλα παρόμοια που εξαπατούν την καρδιά με την ανώφελη αγγαρεία του μυαλού. Αλλά εκείνη τη στιγμή έχασα την ψυχραιμία μου και σαν χούλιγκαν που βλέπει να προδίδονται οι ανώτερες αξίες του ανθρώπινου είδους (αυτές που σχετίζονται με το ποδόσφαιρο, δηλαδή) πήδηξα από την κερκίδα (στην πραγματικότητα, καθόμουν σ' έναν κορμό δέντρου) και έτρεξα, έξω φρενών, κατευθείαν στον Ολίβιο να διαμαρτυρηθώ για την έλλειψη αυτοσεβασμού, επαγγελματισμού και αθλητικού πνεύματος, για την άγνοια του ιερού νόμου που ορίζει ότι ο ποδοσφαιριστής έχει χρέος να δείχνει πλήρη αφοσίωση. Ο Ολίβιο με βλέπει να έρχομαι και χαμογελάει. Εγώ σταματάω, στέκομαι σαν άγαλμα, μένω παγωμένος, αποσβολωμένος, ακίνητος. Όμως, φίλε μου, μη γελιέσαι, δεν σταματάω από τρυφερότητα.

» Δεν είναι το τρυφερό χαμόγελο του Ολίβιο που με παραλύει. Είναι η σφεντόνα που κρατάει στα χέρια του…

» Ε, λοιπόν ναι, φίλε μου. Ξέρω πως είναι ολοφάνερο πια ότι προσπαθώ να κάνω έναν παραλληλισμό με την τρυφερή οργή που μας κάνει στρατιώτες σήμερα, για να μπορούν αύριο οι στρατιωτικές στολές να έχουν θέση μόνο σε αποκριάτικους χορούς και, αν κάποιος πρέπει να φορέσει στολή, να το κάνει μόνο για να παίξει, για παράδειγμα, ποδόσφαιρο…» (Τέλος της παράθεσης του γράμματος.)

Αυτά συμβαίνουν στις 8 εκείνου του υγρού Ιουλίου, όταν –όπως λέει ο άλλος Ιούλιος, ο Χούλιο– η φύση αντιγράφει την τέχνη. Έτσι, μερικές μέρες αργότερα, σήμερα δηλα-

δή, συνάντησα τον Ολίβιο να χρησιμοποιεί τα παπούτσια του για το λόγο που πρέπει να τα χρησιμοποιεί, για να κλωτσάει τη μπάλα. Έτρεχε ο Ολίβιο πίσω από τη μπάλα, όταν ένα στρατιωτικό αεροπλάνο των ειδικών δυνάμεων άρχισε να κόβει βόλτες πάνω από την Ρεαλιδάδ. Ο Ολίβιο σκόνταψε σε μια πέτρα και έπεσε. Εκτέλεσε το καθήκον του στο ακέραιο, άρχισε δηλαδή να τσιρίζει με μια αφοσίωση άξια θαυμασμού. Ήμαστε λοιπόν στο σημείο που το αεροπλάνο έψαχνε για παραβάτες του νόμου στη Ρεαλιδάδ, ο Ολίβιο έκλαιγε κι εγώ κάπνιζα κάτω από ένα δέντρο, όταν συνέβη το απίστευτο: ο Ολίβιο σταμάτησε το κλάμα και άρχισε να γελάει.

Ναι! Τη στιγμή που ο Ολίβιο προσπαθούσε να πάρει ανάσα για να ξαναρχίσει τις στριγκλιές, σήκωσε το κεφάλι του και έμεινε να κοιτάζει το στρατιωτικό αεροπλάνο. Κράτησε λοιπόν την ανάσα του και την έπνιξε μ᾽ ένα γέλιο. Εγώ είχα ένα ύφος του τύπου «το ᾽λεγα εγώ, πάντα πίστευα ότι αυτό το παιδί θα καταλήξει τρελό». Μη νομίζετε όμως πως έχω σκληρή καρδιά. Αμέσως έδωσα εντολή για κόκκινο συναγερμό και έστειλα έναν σύνδεσμο στον ΟΗΕ ζητώντας έναν παιδοψυχίατρο – δεν επρόκειτο, βέβαια, να αφήσω τον Ολίβιο μόνο του στην τρέλα του, σκέφτηκα ότι καλό θα ήταν να έχει παρέα. Καθώς, όμως, ο ΟΗΕ είναι γρήγορος μόνο όταν πρόκειται να εγκρίνει τη χρήση των πολυεθνικών ενόπλων δυνάμεων, θεώρησα ότι ήταν καλύτερο να πλησιάσω με προσοχή τον Ολίβιο, για να καταλάβω το λόγο του παραλογισμού του. Σταμάτησα σε μια απόσταση ασφαλείας και τον ρώτησα με πολύ τακτ:

– Γιατί πριν από λίγο ούρλιαζες και τώρα γελάς;

Ο Ολίβιο μου χαμογέλασε και σηκώθηκε λέγοντας:

– Κοίταζα το αεροπλάνο των στρατιωτών. Αν εγώ πέσω, βάζω τα κλάματα και μετά σηκώνομαι. Αν όμως

πέσει το αεροπλάνο, ούτε να κλάψει μπορεί ούτε να σηκωθεί.

Ο Ολίβιο έτρεξε πίσω από τη μπάλα. Εγώ επέστρεψα γρήγορα στη θέση μου, ακύρωσα τον κόκκινο συναγερμό και ανακάλεσα τον σύνδεσμο στον ΟΗΕ και έστειλα πολεμική αναφορά στην Παράνομη Επαναστατική Επιτροπή Ιθαγενών για να την ενημερώσω ότι θα νικήσουμε, και ζήτησα να ετοιμάσει την προαγωγή του Ολίβιο στη θέση τουλάχιστον του διοικητή μεραρχίας.

Ο Ολίβιο δεν φάνηκε να ενθουσιάζεται με την επικείμενη προαγωγή του. Αντίθετα, λίγο αργότερα, άρχισε πάλι να παραλογίζεται και προσπαθούσε να με πείσει να φτιάξουμε, λέει, μια σκάλα μεγάλη, πολύ μεγάλη, για ν' ανεβαίνουμε τη νύχτα και να παίζουμε μπάλα με το φεγγάρι, λέει…

Κεφάλαιο II

Όπου η βροχή, ο Ιούλιος και ο γερο-Αντόνιο αναγγέλλουν το σήμερα, αλλά δέκα χρόνια πριν.

Επεφτε μια βροχή πλάγια. Θέλω να πω, η βροχή ήταν σαν να πλάγιαζε, καθώς ο άνεμος την άρπαζε απ' τη μέση. Εκείνη τη νύχτα ο γερο-Αντόνιο κι εγώ είχαμε βγει για κυνήγι. Ο γερο-Αντόνιο ήθελε να σκοτώσει έναν ασβό που του έκλεβε το καλαμπόκι, το οποίο είχε ήδη αρχίσει να ξεπροβάλει στο χωράφι. Περιμέναμε να έρθει ο ασβός, αλλά αντί γι' αυτόν ήρθε η βροχή κι ο άνεμος, που μας ανάγκασαν να βρούμε καταφύγιο σε μια μικρή, σχεδόν άδεια αποθήκη. Ο γερο-Αντόνιο βολεύτηκε σε μια γωνιά λίγο πιο μέσα κι εγώ κάθισα στο κατώφλι της πόρτας. Καπνίζαμε και οι δύο. Εκείνος λαγοκοιμόταν κι εγώ έβλεπα τη βροχή να γέρνει πότε από τη μια και πότε από την άλλη πλευρά, ακολουθώντας το βήμα του χορού που έσερνε ένας άνεμος πιο ιδιότροπος από το συνηθισμένο.

Ο χορός τελείωσε ή μεταφέρθηκε σε άλλο μέρος. Σύντομα, δεν είχε μείνει τίποτα να θυμίζει τη βροχή, εκτός από τον εκκωφαντικό ανταγωνισμό που είχαν οι γρύλοι με τα βατράχια. Βγήκα έξω, προσπαθώντας να μην κάνω θόρυβο και ξυπνήσω τον γερο-Αντόνιο. Ο αέρας ήταν υγρός και ζεστός, όπως είναι όταν η επιθυμία δίνει ένα τέλος στο χορό των σωμάτων.

– Κοίτα! μου λέει ο γερο-Αντόνιο και τεντώνει το χέρι του προς ένα αστέρι που είχε μόλις ξεπροβάλει πίσω από τις κουρτίνες που σχημάτιζαν τα σύννεφα στη δύση. Κοιτάζω το αστέρι και νιώθω ένα περίεργο βάρος στο στήθος. Κάτι σαν μια μοναξιά θλιμμένη και πικρή. Χαμογελώ, ωστόσο, και, πριν καν με ρωτήσει ο γερο-Αντόνιο, του εξηγώ:

– Θυμήθηκα μια παροιμία που λέει πάνω-κάτω: «Όταν το δάχτυλο δείχνει τον ήλιο, ο ηλίθιος κοιτάζει το δάχτυλο».

Ο γερο-Αντόνιο γελάει καλοπροαίρετα και μου λέει:

– Πιο ηλίθιος θα ήταν αν κοίταζε τον ήλιο. Θα τυφλωνόταν.

Η αβάσταχτη λογική του γερο-Αντόνιο με κάνει να ψελλίσω την εξήγηση γι᾽ αυτό που υποθέτω πως θέλει να πει η παροιμία. Ο γερο-Αντόνιο συνεχίζει να γελάει – δεν ξέρω αν γελάει με μένα, με την εξήγησή μου, ή με τον ηλίθιο που κοιτάζει τον ήλιο που του δείχνει το δάχτυλο. Ο γερο-Αντόνιο κάθεται, βάζει σε μια μεριά το όπλο του και στρίβει ένα τσιγάρο με κάτι που μοιάζει με χαρτάκι και που είχε πάρει από την παλιά αποθήκη. Καταλαβαίνω ότι είναι ώρα να σωπάσω και να ακούσω. Κάθομαι δίπλα του και ανάβω την πίπα. Ο γερο-Αντόνιο τραβάει μερικές ρουφηξιές και αρχίζει να βρέχει λέξεις που μόνο ο καπνός μπορεί να απαλύνει την πτώση τους.

– Πριν από λίγο, δεν ήταν το αστέρι που σου έδειχνα

με το χέρι. Σκεφτόμουν πόσο χρειάζεται να περπατήσω, άραγε, για να μπορέσει το χέρι μου ν' αγγίξει αυτό το αστέρι εκεί ψηλά. Ήθελα να σου ζητήσω να υπολογίσεις την απόσταση που υπάρχει ανάμεσα στο χέρι μου και το αστέρι, αλλά εσύ έβγαλες το συμπέρασμα για το δάχτυλο και τον ήλιο. Δεν σου έδειχνα ούτε το χέρι μου ούτε το αστέρι. Αυτός ο ηλίθιος για τον οποίο μιλάει η παροιμία σου δεν έχει καμιά έξυπνη επιλογή: αν κοιτάζει τον ήλιο και δεν τυφλωθεί, τότε θα σκοντάφτει συνέχεια, επειδή κοιτάζει ψηλά. Και αν κοιτάζει το δάχτυλο, δεν πρόκειται να βρει κάποιον δικό του δρόμο, ή θα μείνει ακίνητος ή θα περπατάει πίσω από το δάχτυλο. Τελικά, και οι δύο αποδεικνύονται ηλίθιοι: και αυτός που κοιτάζει τον ήλιο και εκείνος που κοιτάζει το δάχτυλο. Ο δρόμος, η ζωή δηλαδή, δεν φτιάχνεται με τις μεγάλες αλήθειες που, αν τις μετρήσει κανείς, αποδεικνύονται αρκετά μικρές. Θα έρθει η νύχτα που θα πρέπει να διασχίσουμε για να φτάσουμε στη μέρα. Αν κοιτάζουμε μόνο πολύ κοντά, τότε εκεί θα μείνουμε. Αν κοιτάζουμε μόνο πολύ μακριά, τότε θα σκοντάφτουμε συνεχώς και θα χάσουμε το δρόμο, καταλήγει ο γερο-Αντόνιο.

Εγώ τον ρωτάω:

– Και πώς θα μάθουμε να κοιτάμε και μακριά και κοντά;

Ο γερο-Αντόνιο ξαναφέρνει στα χείλη το τσιγάρο και τον λόγο:

– Μιλώντας και ακούγοντας. Μιλώντας και ακούγοντας αυτούς που βρίσκονται κοντά. Μιλώντας και ακούγοντας αυτούς που βρίσκονται μακριά.

Ο γερο-Αντόνιο τεντώνει ξανά το χέρι προς το αστέρι. Κοιτάζει το χέρι του και λέει:

– Όταν ονειρευόμαστε, πρέπει να κοιτάζουμε το αστέρι εκεί ψηλά, αλλά όταν αγωνιζόμαστε, πρέπει να κοιτά-

ζουμε το χέρι που δείχνει το αστέρι. Αυτό είναι η ζωή. Ένα διαρκές ανεβοκατέβασμα του βλέμματος.

Επιστρέφουμε στο χωριό του γερο-Αντόνιο. Η αυγή είχε ήδη αρχίσει να ντύνεται με το ξημέρωμα όταν αποχαιρετιστήκαμε. Ο γερο-Αντόνιο με ξεπροβόδισε μέχρι την πόρτα του στάβλου. Όταν βρέθηκα στην άλλη πλευρά του αγκαθωτού συρματοπλέγματος, γύρισα προς το μέρος του και του είπα:

– Γερο-Αντόνιο! Όταν άπλωσες το χέρι σου προς το αστέρι, εγώ δεν κοίταζα ούτε το χέρι σου ούτε το αστέρι…

Ο γερο-Αντόνιο με διακόπτει.

– Α, μάλιστα! Τότε λοιπόν κοίταζες το κενό ανάμεσά τους.

– Όχι, του λέω. Ούτε το κενό ανάμεσά τους κοίταζα.

– Τότε;

Χαμογέλασα και άρχισα να απομακρύνομαι όταν του φώναξα:

– Κοίταζα τον ασβό που βρισκόταν ανάμεσα στο χέρι σου και το αστέρι…

Ο γερο-Αντόνιο έστρεψε το βλέμμα του στο χώμα, ψάχνοντας κάτι να μου εκσφενδονίσει. Δεν ξέρω αν δεν βρήκε τίποτα ή αν βρισκόμουν ήδη αρκετά μακριά για να με πετύχει. Έτσι κι αλλιώς, στάθηκα τυχερός που δεν κουβαλούσε το όπλο του.

Έφυγα περπατώντας, προσπαθώντας να κοιτάζω και κοντά και μακριά. Από ψηλά ως χαμηλά στη γη, το φως οδηγούσε τη νύχτα να συναντηθεί με τη μέρα, η βροχή συνέδεε τον Ιούλιο με τον Αύγουστο, η λάσπη και οι πτώσεις πονούσαν λίγο λιγότερο. Δέκα χρόνια αργότερα, θα αρχίζαμε να μιλάμε και να ακούμε εκείνους που νομίζαμε ότι βρίσκονταν μακριά. Εσάς…

Κεφάλαιο III

Όπου ο επιφανής ευγενής Δον Ντουρίτο δε λα Λακαντόνα εξηγεί την παράξενη σχέση που υπάρχει ανάμεσα στις χτένες, τις παντόφλες, τις οδοντόβουρτσες, τις τσέπες (τις δικές μας και των άλλων) και τη Διηπειρωτική Συνάντηση ενάντια στον Νεοφιλελευθερισμό και για την Ανθρωπότητα.

ΕΝΑ γκρίζο χρώμα υπάρχει εδώ πάνω. Σαν να τεμπέλιασαν η νύχτα και η μέρα, η μια για να φύγει και η άλλη για να έρθει. Ένα ξημέρωμα τόσο μακρόσυρτο – μεγάλος ο χρόνος χωρίς νύχτα και χωρίς μέρα. Εκεί κάτω, κοντά σ' εκείνη τη νεαρή και περήφανη *σέιμπα*, ξαγρυπνούν όπλα και όνειρα. Ωστόσο, τριγύρω όλα μοιάζουν φυσιολογικά. Λάσπη, σκόρπια φώτα, σκιές που διαγράφονται με σαφήνεια. Μόνο γύρω από τη *σέιμπα* μαντεύει κανείς κάποια κίνηση. Ένας δυνατός φακός μας επιτρέπει να διακρίνουμε έναν άντρα που κάθεται και μιλάει, κάνοντας χειρονομίες. Φαίνεται να είναι μόνος και μάλλον λίγο τρελός. Αλλά… για μια στιγμή! Τι είναι αυτό εκεί δίπλα του; Μια πανοπλία από κάποιο μουσείο με μινιατούρες; Ένα μικρό, κατεστραμμένο τανκ; Ένα μικροσκοπικό τεθωρακισμένο κινητό καταφύγιο; Ή μήπως ένα μικρούλι πολεμικό πλοίο που εξόκειλε στην πραγματικότητα; Ένα…; Ένα…; Ένα σκαθάρι;

– Πολυυύ χαριτωμένο! Πολυυύ χαριτωμένο! λέει ο Ντουρίτο, κοιτώντας προκλητικά προς τα πάνω. Σηκώνω το βλέμμα και το μόνο που βλέπω είναι το γκρίζο πάνω στο σκούρο πράσινο της φυλλωσιάς της *σέιμπα*.

– Σε ποιον μιλάς; ρωτάω, έχοντας ακούσει παράπονα και απειλές από τον Ντουρίτο.

– Σ' αυτόν τον αναιδή δορυφόρο, που δεν ξέρει καν να ξεχωρίσει ένα πολεμικό τανκ από έναν ευγενή και γενναίο περιπλανώμενο ιππότη.

Ο Ντουρίτο κάνει μια άσεμνη χειρονομία προς τον δορυφόρο (;) κι έπειτα, γυρνώντας προς το μέρος μου, με ρωτάει:

– Πού είχαμε μείνει, ταλαίπωρε ιπποκόμε μου;

– Εκεί που θα μου έλεγες πώς να λύσω το πρόβλημα που αντιμετωπίζω.

– Α, μάλιστα! Καταλαβαίνω πως μια φτωχή καρδιά σαν αυτή που έχετε μέσα στο ταλαιπωρημένο σας στήθος δεν φτάνει για να αντιληφθείτε τη γενναιόδωρη καλοσύνη της μοίρας που σας έχει τάξει στο πλευρό ενός περιπλανώμενου ιππότη σαν εμένα. Θα έπρεπε να καταλάβετε, κακόμοιρε και ανόητε θνητέ, ότι οι μεγάλοι θεοί έχουν υφάνει με ατσαλένιο νήμα τις τύχες της ανθρωπότητας και ότι μοχθηροί μάγοι, εκτός από το να κερδοσκοπούν στα χρηματιστήρια, έφτιαξαν μ' αυτά τα νήματα κόμπους φοβερούς, για να αντιμάχονται τη φυσική καλοσύνη των μεγάλων δημιουργών και να ικανοποιούνται με τη δυστυχία μικρών υπάρξεων όπως εσείς. Τέλος πάντων, όταν λέω «μικρών», δεν αναφέρομαι στη μύτη. Όμως, οι δυνάμεις του καλού δεν εγκατέλειψαν τα δημιουργήματά τους στη διεστραμμένη θέληση αυτών των μάγων, όχι. Για να κόψουν αυτούς τους φοβερούς δεσμούς του πόνου και της δυστυχίας, για να υφάνουν την ιστορία με εντιμότητα, για να αποκαταστήσουν τις αδικίες, για να βοηθήσουν τον αδύναμο, για να διδάξουν τον αμαθή και, τέλος, για να μη νιώθει ντροπή η ανθρωπότητα για τον ίδιο της τον εαυτό – γι' αυτόν τον λόγο υπάρχουν οι περιπλανώμενοι ιππότες. Αν το καταλαβαίνατε αυτό, δεν θα αμφιβάλλατε για το ξεχωριστό κουράγιο μου, για τη σοφία του λόγου μου, για τη λάμψη του βλέμματός μου…

–… και για τα μεγάλα προβλήματα στα οποία με μπλέκεις, διακόπτω τον Ντουρίτο.

Διστάζει για λίγο κι εγώ βρίσκω την ευκαιρία για να ασκήσω το παλιό και αγαπημένο άθλημα της επίπληξης:

– Είναι χρέος μου να σας θυμίσω, διαπρεπή και περιπλανώμενε ιππότη μου, ότι ήταν το ξεχωριστό κουράγιο σας, η σοφία του λόγου σας και η λάμψη του βλέμματός σας που έβαλαν το χέρι τους και τα λόγια τους στο προσκλητήριο γράμμα και στο κάλεσμα για τη Διηπειρωτική Συνάντηση, μ' εκείνο το παράλογο κομμάτι για τις παντόφλες, τις χτένες και τις οδοντόβουρτσες. Επιπλέον, όλοι λένε πως είναι μια κακή αντιγραφή των *κρονόπιο*[6] του Κορτάσαρ.

Ο Ντουρίτο δεν αντέχει την κριτική και επιτίθεται:

– Ψεύδονται! Πώς μπορούν να λένε κάτι τέτοιο, όταν εγώ, ο μέγας Δον Ντουρίτο δε λα Λακαντόνα, ήμουν εκείνος που έδειξε στον Χούλιο τον πλούτο που κρύβουν μέσα τους τα σκαθάρια;

Τώρα είμαι εγώ αυτός που διακόπτει.

– Εννοείς τους *κρονόπιο*…

– Τι *κρονόπιο*, τι σκαθάρια! Το ίδιο είναι! Πείτε μου αμέσως ποιος είναι αυτός ο κακοήθης που τολμάει να υπαινίσσεται ότι τα εξαίρετα λόγια μου οφείλουν κάτι στον οιονδήποτε.

Ο Ντουρίτο ξεσπαθώνει. Προσπαθώντας να ξεπληρώσω κάποιες εκκρεμείς υποχρεώσεις, του λέω:

---

6. Λογοτεχνικές φιγούρες που συναντάμε σε διάφορα βιβλία του Κορτάσαρ: «Η ιστορία των κρονόπιο και των φάμα», «Ο γύρος της μέρας σε ογδόντα κόσμους» κ.ά. Οι *κρονόπιο* (λέξη που επινόησε ο ίδιος ο συγγραφέας) είναι αυθόρμητοι, αφελείς και συναισθηματικοί, περιφρονούν και σιχαίνονται τη συνήθεια, τη βεβαιότητα που συντρίβει «την επαναστατικότητα και τη ζωντάνια της απλής καθημερινής πράξης». Σε αντίθεση με τις άλλες δύο φιγούρες του Κορτάσαρ, τους *φάμα* (στα ισπανικά σημαίνει φήμη, δόξα), που είναι οι ορθολογιστές, οι τεχνοκράτες, και τους *εσπεράνσα* (στα ισπανικά σημαίνει ελπίδα), που «είναι σαν αγάλματα που πρέπει να τα επισκεφτεί κανείς, γιατί αυτά δεν μπαίνουν στον κόπο», οι *κρονόπιο* «αφήνουν τις αναμνήσεις να κυκλοφορούν ελεύθερα μέσα στο σπίτι».

– Δεν είναι κάποιος κακοήθης. Δεν πρόκειται καν για κάποιον, αλλά για κάποια. Και δεν υπαινίσσεται ότι υπήρξε λογοκλοπή. Το δηλώνει και το υπογράφει χωρίς καμία δυσκολία.

Ο Ντουρίτο μένει για λίγο σκεπτικός:

– «Κάποια»; Καλά, οι κορασίδες μπορούν να λένε ό,τι θέλουν χωρίς να φοβούνται την οργή του δικού μου *εξκάλιμπερ*. Πρέπει να είναι η κακοήθεια κάποιου διεστραμμένου μάγου, που έκανε μάγια και έβαλε κακές σκέψεις εκεί όπου –χωρίς αμφιβολία– μόνον ευγενικές σκέψεις φιλοξενούνται για το άτομό μου. Ναι, αυτό πρέπει να έχει συμβεί, διότι είναι γνωστό πως κάθε θηλυκή ύπαρξη δεν μπορεί παρά να αναστενάζει με θαυμασμό και κρυφό πόθο όταν ακούει το όνομα του πιο μεγάλου ιππότη, το δικό μου δηλαδή. Δεν έχουμε, λοιπόν, παρά να περιμένουμε να περάσει η επίδραση αυτού του μαύρου φίλτρου που της έχει δώσει ο μάγος, ή να συναντηθούμε, εγώ κι εκείνος, και τότε, μάλιστα, η δύναμη και το δίκαιο που οπλίζουν το χέρι μου θα τον κάνουν να πάρει πίσω τα μάγια κι έτσι θα λήξει το πρόβλημα. Γι' αυτό, ας αφήσουμε στην ησυχία του τον Χούλιο, ίσως εκείνος καταφέρει ο φετινός Ιούλιος να μη μας πνίξει με τόση βροχή.

Ο Ντουρίτο βάζει μέσα το κλαδί του, ή το σπαθί του – αυτό εξαρτάται από τη φαντασία του δορυφόρου που, όπως λέει, τον κατασκοπεύει. Εγώ δεν παραδίδομαι και αλλάζω στρατηγική:

– Ας είναι, λοιπόν, κύριε και οδηγέ μου. Μακάρι αυτή η δυστυχισμένη που μίλησε άσχημα εναντίον σας να απελευθερωθεί σύντομα από τα μάγια και να σας χαρίσει ξανά τη λατρεία της. Και αν αυτό δεν γίνει, είθε να πέσει πάνω της τιμωρία φρικτή, να βρει δουλειά μόνον ως εκπρόσωπος τύπου κάποιας από τις νεοφιλελεύθερες κυβερνήσεις που μαστίζουν τον κόσμο, να της δώσουν τη θέση της ψυ-

χιάτρου για τους πανίσχυρους εγκληματίες που νομίζουν ότι κυβερνούν τον πλανήτη, να…

– Αρκετά! Αρκετά! Αρκετά! Είναι υπερβολική τιμωρία για μια τέτοια ομορφιά.

Ο Ντουρίτο γίνεται μεγαλόψυχος. Εγώ όμως συνεχίζω:

– Όσον αφορά το πρόβλημά μου, άρχοντα της σοφίας, σας εκλιπαρώ να με βοηθήσετε, γιατί η συνάντηση είναι ήδη μια πραγματικότητα στη Ρεαλιδάδ και όλοι περιμένουν μια ικανοποιητική εξήγηση για το κατά πόσον είναι αναγκαίες οι παντόφλες, οι χτένες και οι οδοντόβουρτσες...

– Μια εξήγηση;

Ο Ντουρίτο με κοιτάζει με μια σκληρότητα, όνομα και πράγμα.

– Ναι. Η πρόσκληση λέει ότι εδώ θα ανακαλύψουν τον λόγο αυτής της παραξενιάς όλοι οι αφελείς – συγγνώμη, όλοι οι καλεσμένοι στη συνάντηση, του λέω, προσπαθώντας να τον ηρεμήσω.

– Καλά, λοιπόν. Αφού γράφτηκε, γράφτηκε. Και είναι νόμος να τηρούμε τον γραπτό μας λόγο. Γράφε λοιπόν αυτό που θα σου υπαγορεύσω. Πρέπει όμως να είσαι πολύ προσεκτικός, διότι πρόκειται για μία συνεισφορά που θα φέρει επανάσταση στην πολιτική επιστήμη και, επιπλέον, θα χρησιμεύσει για να αποσπάσει λίγο την προσοχή από τις κατηγορίες για λογοκλοπή και τις άλλες μαγγανείες.

Εγώ έβγαλα αμέσως ένα στυλό, το οποίο, βέβαια, δεν είχε μελάνι. Ο Ντουρίτο το πήρε είδηση αμέσως και έβγαλε, ένας θεός ξέρει από πού, μια κομψή πένα με φτερό από στρουθοκάμηλο και ένα μελανοδοχείο.

–Πού βρέθηκε αυτό; τον ρωτάω, κοιτάζοντας μια την πένα και μια το μελανοδοχείο.

– Α! Είναι δώρο από ένα σκαθάρι της Αφρικής, λέει ο Ντουρίτο με περισπούδαστο ύφος.

– Από την Αφρική;

– Βέβαια. Μήπως νομίζετε ότι μόνον εσείς κάνετε διηπειρωτικές συναντήσεις; Κι εμείς τα σκαθάρια συναντιόμαστε, λέει ο Ντουρίτο.

Δεν θέλησα να το ερευνήσω κι άλλο. Εδώ καλά καλά δεν ξέρω αν υπάρχουν σκαθάρια στην Αφρική. Αυτό που με πίεζε ήταν να λύσω το αίνιγμα με τις παντόφλες, τις χτένες και τις οδοντόβουρτσες. Έτσι, χωρίς άλλη καθυστέρηση, έγραψα αυτό που μου υπαγόρευσε ο Ντουρίτο και το οποίο έχει τίτλο:

Ντουρίτο, η συνέχεια...
(Ο νεοφιλελευθερισμός, οι παντόφλες, οι χτένες, οι οδοντόβουρτσες και οι τσέπες)

ΟΙ ΤΣΕΠΕΣ; ρωτάω. Μα, η πρόσκληση δεν έγραφε τίποτα για τσέπες…

– Δεν έγραφε; Εδώ λοιπόν βρίσκεται το πρόβλημα. Νομίζω ότι ξέχασα να αναφέρω τις τσέπες. Είμαι σίγουρος ότι, με τις τσέπες, οι πάντες θα είχαν καταλάβει απολύτως αυτό το κομμάτι. Τέλος πάντων, μη με διακόψεις άλλη φορά. Γράφε, γράφε, με πιέζει ο Ντουρίτο.

Εγώ, παρά τις αμφιβολίες μου, συνέχισα να γράφω αυτά που λέει παρακάτω:

α) *Οι παντόφλες είναι μια διαφορετική επιλογή από τις μπότες.* Αν είχατε δώσει σημασία σε ό,τι έλεγα, δεν θα είχατε φέρει εδώ όλες αυτές τις διαφορετικές μπότες και μποτάκια, προσπαθώντας –ανώφελα– να προστατευτείτε από τη λάσπη. Είτε φοράτε μπότες είτε παντόφλες, θα γεμίσετε εξίσου με λάσπη και θα γλιστράτε με τον ίδιο ενθουσιασμό. Έτσι δεν είναι; Οι μπότες είναι άχρηστες αλλά και επικίνδυνες. Αν είχατε φέρει λοιπόν ένα ζευγάρι παντόφλες, θα είχατε τουλάχιστον μια καλή δικαιολογία για να μείνετε τόση ώρα κολλημένοι στο χώμα και με τόση λάσπη.

Επίσης, ακόμη ένα επιχείρημα είναι πως οι παντόφλες βγαίνουν από τα πόδια με μεγάλη ευκολία, άνεση και ταχύτητα. Οι εραστές και τα παιδιά θα μου δώσουν δίκιο – εκτός των άλλων, διότι τα μοναδικά πλάσματα που μπορούν να αντιληφθούν το βάθος αυτού του μηνύματος είναι τα παιδιά και οι εραστές.

Εξάλλου, πλησιάζει ο χειμώνας κι έχουμε ανάγκη να προστατευτούμε από το κρύο. Με τις παντόφλες θα φτιάξουμε ένα προστατευτικό κάλυμμα που θα κάνει πάταγο στον κόσμο της μόδας.

Άρα, πρέπει να γίνει μια διηπειρωτική συνάντηση για τις παντόφλες και ενάντια στις μπότες. Ο τίτλος της θα είναι το ίδιο μεγάλος με την τωρινή, αλλά –πιστέψτε με– πιο σαφής.

β) *Οι χτένες είναι πολύ χρήσιμες σε εκδηλώσεις αυτού του τύπου, όπου η νοσταλγία είναι ασθένεια μεταδοτική.* Με ένα χαρτάκι και φυσώντας κατάλληλα, θα έχετε ένα μουσικό όργανο. Με τη μουσική θα μπορέσετε να γεμίσετε με χαρά την καρδιά και τα πόδια. Ο χορός δεν έχει να κάνει με αυτά που λέγαμε για τις παντόφλες. Με την καρδιά και τα πόδια χαρούμενα μπορείς να χορέψεις. Και ο χορός είναι ένας χαρούμενος τρόπος για να συναντήσεις και να συναντηθείς – εξάλλου, ας μην το ξεχνάμε, αυτή εδώ είναι μια συνάντηση.

Άρα, οι χτένες είναι απαραίτητες σε όλες τις διηπειρωτικές συναντήσεις για την ανθρωπότητα και ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό.

Α, ναι! Επίσης, χρησιμεύουν για να χτενίζουμε τα μαλλιά.

γ) *Οι οδοντόβουρτσες προσφέρουν μια ανεκτίμητη βοήθεια όταν θέλεις να ξύσεις την πλάτη σου.* Υπάρχουν σε πολλά χρώματα, σχήματα και μεγέθη. Ακόμη κι αν είναι διαφο-

ρετικές μεταξύ τους, όλες εκπληρώνουν την αποστολή μιας οδοντόβουρτσας, που –όπως όλος ο κόσμος γνωρίζει– είναι να ξύνει την πλάτη. Όλοι θα συμφωνήσουν –και το προτείνω ως απόφαση της τελικής γενικής συνέλευσης– ότι το ξύσιμο της πλάτης είναι μια απόλαυση.

Άρα, οι οδοντόβουρτσες είναι απολύτως αναγκαίες στις διηπειρωτικές συναντήσεις για την ανθρωπότητα και ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό.

δ) *Οι παντόφλες αποδεικνύουν ότι η λογική και οι μπότες δεν ωφελούν σε τίποτα, όταν θέλεις να ονειρευτείς ή να χορέψεις.* Οι χτένες αποδεικνύουν ότι για τη μουσική και τον έρωτα όλα είναι μια πρόφαση. Οι οδοντόβουρτσες αποδεικνύουν ότι μπορούμε να είμαστε διαφορετικοί και ταυτόχρονα ίσοι.

ε) *Χορός, μουσική, απόλαυση και συνείδηση του άλλου – αυτές είναι οι σημαίες για την ανθρωπότητα και ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό.* Αυτός που δεν το καταλαβαίνει, είναι βέβαιο ότι έχει χαρτόνι αντί για καρδιά.

στ) *Οι τσέπες μπορούν να ταξινομηθούν σε δύο είδη: τις δικές μας και τις τσέπες των άλλων.*

$στ_1$) Οι τσέπες των άλλων είναι γνωστές ως «χρηματιστήρια αξιών», αλλά, κατά παράδοξο τρόπο, διακρίνονται για την έλλειψη αξιών. Συνήθως, είναι γεμάτες τρύπες προς όφελος των κερδοσκόπων, και μοναδική τους αρετή είναι ότι προκαλούν αϋπνία και εφιάλτες στους κυβερνήτες μας.

$στ_2$) Οι δικές μας τσέπες είναι γνωστές ως «τσέπες» και, όπως υποδεικνύει και το όνομά τους, χρησιμεύουν για να φυλάμε διάφορα πράγματα. Συνήθως, έχουν τις τρύπες που προκαλεί η λήθη, αλλά μπαλώνονται με ελπίδα και αξιοπρέπεια. Διαθέτουν την υπέροχη αρετή να φυλάσσουν οδοντόβουρτσες, χτένες και παντόφλες.

ζ) *Φινάλε σε φορτίσιμο.* Μια τσέπη που δεν μπορεί να φυλάξει μια οδοντόβουρτσα, μια χτένα και ένα ζευγάρι παντόφλες, είναι μια τσέπη που δεν αξίζει τίποτα.

Αυτά, λοιπόν, είναι τα επτά καθοριστικά και αμετάκλητα σημεία για την ανθρωπότητα και ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό.

Ταν ταν! Τέλος.

Κεφάλαιο IV

Όπου ο διάσημος περιπλανώμενος ιππότης συζητάει με τον μυταρά ιπποκόμο του, ετοιμάζουν τις βαλίτσες τους και αναγγέλλουν πράγματα υπέροχα και τρομερά.

Ο ΝΤΟΥΡΙΤΟ είχε μόλις βάλει τη σέλα στον «Πήγασο», που –για χελώνα– είναι αρκετά ανήσυχος. Ο Ντουρίτο δεν είχε σταματήσει να μιλάει. Μερικές φορές μοιάζει να απευθύνεται στον «Πήγασο», άλλες σε μένα και άλλες είναι σα να μιλάει στον εαυτό του. Προσπαθεί να μας πείσει ότι πρέπει να φύγουμε, ή προσπαθεί να πείσει τον εαυτό του;

– Πάμε σιγά σιγά, γιατί στις φωλιές του παρελθόντος υπάρχουν πουλιά του σήμερα. Υπήρξα τρελός και εξακολουθώ να είμαι…

Είναι προφανές ότι ο Ντουρίτο προσαρμόζει την ιστορία της λογοτεχνίας όπως τον βολεύει καλύτερα.

Πάει κι έρχεται με μια φούρια που, αν δεν υπήρχε η σοβαρότητα που τον διακρίνει, θα έμοιαζε με πολύπλοκο χορό. Εγώ ήμουν θλιμμένος γιατί, μαζεύοντας τα πράγματά μου, συνειδητοποίησα πόσο πολύ λίγα έχω. Ωστόσο, έχω σιτάρι και αυτό είναι αρκετό. Ο Ντουρίτο, αντίθετα, κουβαλάει ολόκληρα φορτία με βιβλία, έχοντας φορτώσει τον «Πήγασο» από την κορυφή ως τα νύχια.

– Θα μπορούσα να μάθω που πάμε; ρωτάω τον Ντου-

ρίτο, εκμεταλλευόμενος την ευκαιρία από τη στάση που κάνει για να ξεκουραστεί. Ο Ντουρίτο δεν έχει ακόμα προλάβει ν' ανασάνει, κι έτσι κάνει μια αόριστη χειρονομία, δείχνοντας προς οποιαδήποτε κατεύθυνση.

– Κι αυτό είναι πολύ μακριά; τον ρωτάω.

Ο Ντουρίτο καταφέρνει τελικά να μιλήσει και μου λέει:

– Καθήκον του κάθε περιπλανώμενου ιππότη είναι να διασχίζει τον κόσμο, μέχρι που να μην υπάρχει ούτε μια γωνιά στη γη όπου η αδικία να μένει ατιμώρητη. Το καθήκον είναι παντού και πουθενά. Πάντοτε βρίσκεται κοντά και ποτέ δεν το φτάνουμε. Η περιπλανώμενη ιπποσύνη καλπάζει μέχρι να φτάσει το αύριο. Τότε σταματά. Αλλά σύντομα θα πρέπει να ξαναρχίσει την πορεία της, διότι το αύριο θα έχει πάλι προχωρήσει μπροστά και θα έχει ήδη διανύσει μεγάλη απόσταση.

– Και τι θα πάρουμε μαζί μας; τον ρωτάω, λίγο πιο σοβαρά.

– Την ελπίδα… μου απαντάει ο Ντουρίτο και μου δείχνει την «τσέπη» που έχει στο στήθος. Και ανεβαίνοντας στον «Πήγασο», προσθέτει:

– Δεν χρειαζόμαστε τίποτε άλλο. Αυτή φτάνει…

Κεφάλαιο V

Όπου η σελήνη κάνει πρόβα ένα χορό που μοιάζει πολύ με αυτόν του ζευγαρώματος και της χαράς.

ΟΛΟΓΙΟΜΗ και πάλι η σελήνη, προσπαθεί να αναδείξει τη φιλαρέσκειά της πίσω από τον ψηλό φράχτη των βουνών της ανατολής. Με προσοχή μαζεύει τη μακριά και στρογγυλή της φούστα, σπρώχνει μπροστά μια μικρή πτυχή και ανεβαίνει πίσω από το βουνό σαν να σκαρφαλώνει σε σκάλα. Όταν φτάνει στην κορυφή, απλώνει το λευκό μεσοφόρι της και το περιστρέφει γύρω από τον εαυτό της. Η

λάμψη της αντανακλάται στον καθρέφτη του βουνού και τον στολίζει με χρώματα λιλά και γαλαζωπά. Στροβιλίζοντας διαρκώς, ένας άνεμος της χαϊδεύει το πρόσωπο και το ανεβάζει ψηλά. Με μάτια τυφλά και άχρηστα, μάταια προσπαθεί ο άνεμος να δει την υγρή από τη βροχή κοιλιά της. Ούτε η σελήνη κοιτάζει τον άνεμο – όχι όμως επειδή δεν βλέπει. Το βλέμμα της είναι απορροφημένο από την ίδια της την εικόνα, από την αντανάκλαση που της χαρίζει μια λιμνούλα βροχής της πραγματικότητας που υπάρχει εκεί κάτω. Τελικά, η σελήνη παραδίδει το χέρι και τη μέση της στον άνεμο. Τώρα τριγυρίζουν μαζί. Περνούν τη νύχτα παρέα. Χορεύοντας. Βρεγμένοι και χαρούμενοι. Όμως η νυχτερινή πίστα αρχίζει σιγά σιγά να χάνεται, και η σελήνη, μετά από τόσες ώρες, έχει πια κουραστεί. Ο άνεμος, κρατώντας την πάντα σφιχτά από τη μέση, την εναποθέτει στο βουνό της δύσης. Τυφλός πάντα, προσπαθεί να δώσει ένα αποχαιρετιστήριο φιλί στο μάγουλο της σελήνης, αλλά λαθεύει και αγγίζει τα χείλη της. Λαθεύει; Η σελήνη τον συγχωρεί, αλλά πρέπει να βιαστεί. Πριν αφεθεί να γλιστρήσει προς τη δύση, η σελήνη διακρίνει δύο φιγούρες: μια μικρή και στρογγυλή και μια ψηλή και άχαρη. Δεν ξέρει αν οι φιγούρες πηγαίνουν ή αν έρχονται, ξέρει όμως ότι περπατούν. Γι' αυτό και τους χαρίζει ένα άγγιγμα, πριν κρυφτεί εντελώς – ένα άγγιγμα που, για μια στιγμή, δημιουργεί την ψευδαίσθηση ότι οι δύο φιγούρες προχωρούν για εκεί ψηλά, για τη σελήνη…

Κεφάλαιο VI

Όπου ο αφηγητής παρεκκλίνει από το θέμα και με συντροφιά τη βροχή και τη σελήνη μιλάει για τα βάσανα, τις δυσκολίες και όλα αυτά που συντρίβουν την ψυχή των ανθρώπων που τριγυρνούν εδώ γύρω, συμπεριλαμβανομένου και του ίδιου.

Η ΣΕΛΗΝΗ προβάλλει αμυδρά, ίσως για να ανανεώσει μια υπόσχεση μεταμφιεσμένη σε λουλούδι. Αλλά η βροχή, ζηλιάρα καθώς είναι, την τραβάει πίσω από σύννεφα και ομίχλες. Είναι ένα ξημέρωμα που πονάει σαν μοναξιά. Ο αφηγητής είναι μόνος, κι έτσι νιώθει πως έχει το δικαίωμα να πάψει να αφηγείται αυτό που συμβαίνει ή αυτό που του υπαγορεύουν και αποφασίζει να βγάλει από μέσα του, μ' έναν κοφτερό χαρτοκόπτη, έναν πόνο που σκοτεινιάζει το βλέμμα και το βήμα του. Λέει λοιπόν ο αφηγητής, ή μάλλον ψιθυρίζει:

«Πόσο θα 'θελα να 'χα τον άνεμο για πατρίδα και το αύριο για σημαία! Πόσοι άνθρωποι και πόσα χρώματα θα υπήρχαν! Πόσες λέξεις για να ονομάσεις την ελπίδα!

» Να 'ναι άραγε αυτή η κατάλληλη στιγμή για να ονομάσουμε το θάνατο; Γιατί, για να μπορώ εγώ να σκέφτομαι όλους αυτούς τους ανθρώπους, όλα αυτά τα χρώματα, όλες αυτές τις ελπίδες, υπήρξαν κάποιοι που πέθαναν στον αγώνα.

» Να 'ναι άραγε αυτός ο χώρος για να ονομάσουμε τους νεκρούς μας; Όχι;

» Ποιος θα σας πει, λοιπόν, ότι εδώ υπήρχαν άνθρωποι που έτρεχε αίμα στις φλέβες τους και που πέθαναν με το όνειρο ότι κάποια μέρα θα καταφέρουν να φτάσουν εδώ μερικοί από τους καλύτερους άντρες και τις καλύτερες γυναίκες που γέννησε αυτός ο αιώνας; Ποιος θα ζητήσει μια μικρή θύμηση απ' όλους αυτούς τους ανθρώπους, ένα "μη με ξεχνάς" για τους Ζαπατίστας που έπεσαν στη μάχη για την ανθρωπότητα και ενάντια στον νεοφιλελευθερισμό; Πού είναι οι καρέκλες για να καθίσουν κι εκείνοι, οι νεκροί μας, εδώ, μαζί μας; Σε ποιο τραπέζι εργασίας έχει δηλώσει συμμετοχή το μήνυμα με το αίμα τους στους δρόμους και τα βουνά; Ποιος είναι ο συντονιστής στις σιωπές αυτών των θανάτων; Πώς αποτιμάται το αίμα αυτών των νεκρών

που μας έδωσαν φωνή, πρόσωπο, όνομα και αύριο;

» Μπορώ να μιλήσω; Μπορώ να μιλήσω σ' αυτήν τη γιορτή για τους νεκρούς μας; Σε τελική ανάλυση, είναι χάρη σ' αυτούς που μπορούμε εμείς να κάνουμε αυτήν τη γιορτή. Θα μπορούσε κάποιος να πει ότι εμείς βρισκόμαστε σήμερα εδώ επειδή εκείνοι δεν βρίσκονται. Δεν θα μπορούσε;

» Έχω έναν αδελφό νεκρό. Υπάρχει κανείς που δεν έχει έναν αδελφό νεκρό; Εγώ έχω έναν αδελφό νεκρό. Τον σκότωσε μια σφαίρα στο κεφάλι. Ήταν ξημέρωμα της 1ης Γενάρη του 1994. Πολύ πρωινή υπήρξε η σφαίρα. Πολύ πρωινός και ο θάνατος που φίλησε στο μέτωπο τον αδελφό μου. Γελούσε πολύ ο αδελφός μου, και πια δε γελά. Δε μπόρεσα να φυλάξω τον αδελφό μου στην τσέπη μου, φύλαξα όμως τη σφαίρα που τον σκότωσε. Κάποιο άλλο ξημέρωμα τη ρώτησα τη σφαίρα από πού ερχόταν. Εκείνη απάντησε: από το τουφέκι του στρατιώτη της κυβέρνησης του ισχυρού που υπηρετεί άλλον ισχυρό που υπηρετεί άλλον ισχυρό που υπηρετεί άλλον ισχυρό σε ολόκληρο τον κόσμο. Δεν έχει πατρίδα η σφαίρα που σκότωσε τον αδελφό μου.

» Ούτε όμως κι ο αγώνας που πρέπει να κάνουμε για να φυλάμε στις τσέπες μας αδέλφια και όχι σφαίρες έχει πατρίδα. Γι' αυτό οι Ζαπατίστας έχουν πολλές και μεγάλες τσέπες στις στολές τους. Όχι για να φυλάνε σφαίρες. Για να φυλάνε αδέλφια. Αυτός πρέπει να είναι ο σκοπός που υπάρχουν όλες οι τσέπες.

» Το βουνό είναι κι αυτό μια τσέπη για να φυλάει αδέλφια. Μερικές φορές το βουνό μοιάζει με θάλασσα. Μερικές φορές η νύχτα μοιάζει με μέρα. Η θάλασσα. Το αύριο. Η μέρα.[7] Η θάλασσα και το αύριο δεν έχουν φύλο.

7. «El mar. La mar. El mañana. La mañana», στο πρωτότυπο. Στο *el mar* (η θάλασσα) χρησιμοποιείται το αρσενικό άρθρο για να υποδηλώσει περισσότερο το υγρό στοιχείο, ενώ στο *la mar* χρησιμοποιείται το θηλυκό άρθρο για να υποδηλώσει μια πιο «λογοτεχνική», πιο τρυφερή εκδοχή της θάλασσας. *El mañana* είναι το αύριο, το μέλλον, ενώ *la mañana* είναι το πρωί, η μέρα.

Ίσως γι' αυτό τα φοβόμαστε, ίσως γι' αυτό τα επιθυμούμε.

» Τι επώδυνο που είναι να φεύγεις! Πόσο πονάει να μένεις!

» Φεύγω τώρα. Θα 'θελα μόνο να σας πω ένα πράγμα:

» Η καρδιά είναι μια τσέπη όπου χωρούν και η θάλασσα και το αύριο. Και το πρόβλημα δεν είναι πώς θα χωρέσουμε τη θάλασσα και το αύριο στο στήθος, αλλά να καταλάβουμε ότι η καρδιά είναι ακριβώς αυτό: μια τσέπη για να φυλάμε τη θάλασσα και το αύριο…»

Ο αφηγητής φεύγει. Φεύγει μαζί με τη νύχτα. Φεύγει μαζί με τη βροχή. Φεύγει μαζί με τον Ιούλιο. Ο αφηγητής φεύγει και παίρνει μαζί του τη νύχτα, τη βροχή και τον Ιούλιο. Ο άλλος Ιούλιος, ο Χούλιο, μένει πίσω για να κανονίσει την αποστολή που θα εκπληρώσει «Ο γύρος της μέρας σε ογδόντα κόσμους». Ένα ταξίδι ετοιμάζει ο Χούλιο, το ταξίδι στη χώρα των *κρονόπιο*:

«Βέβαια, ο *κρονόπιο* ταξιδιώτης θα επισκεφτεί τη χώρα και μια μέρα, όταν θα επιστρέψει στη δική του, θα γράψει τις αναμνήσεις του ταξιδιού του σε χαρτάκια με διαφορετικά χρώματα και θα τα σκορπίσει γύρω από το σπίτι του για να μπορούν να τα διαβάσουν όλοι. Στους *φάμα* θα δώσει μπλε χαρτάκια, γιατί ξέρει ότι μόλις τα διαβάσουν θα γίνουν πράσινοι – και όλοι γνωρίζουν ότι σ' έναν *κρονόπιο* αρέσει πάρα πολύ αυτός ο συνδυασμός χρωμάτων. Όσο για τους *εσπεράνσας*, που γίνονται κατακόκκινοι όταν δέχονται κάποιο δώρο, ο *κρονόπιο* θα δώσει άσπρα χαρτάκια για να έχουν κάτι να καλύψουν τα μάγουλά τους – και ο *κρονόπιο*, από τη γωνιά του σπιτιού του, θα βλέπει διαφορετικά και ευχάριστα χρώματα που θα απλώνονται προς όλες τις κατευθύνσεις, μεταφέροντας τις αναμνήσεις του ταξιδιού του».

Επίλογος

Όπου δίνεται η εξήγηση γιατί δεν βγαίνει ο λογαριασμός, και αποδεικνύεται ότι η πρόσθεση και η αφαίρεση χρησιμεύουν μόνο αν πρόκειται να προσθέσουμε ελπίδες και να αφαιρέσουμε κυνισμούς.

ΝΑΙ, το ξέρω ότι ο τίτλος είναι «Ανακοίνωση σε 7 φωνές 7» και οι φωνές είναι μόνο 6 μέχρι τώρα, και δεν γίνεται να τελειώσει εδώ, εφόσον ο τίτλος το λέει ξεκάθαρα, μάλιστα το επαναλαμβάνει 7 φορές ότι είναι 7 φωνές 7. Όμως, ο κύριος και αφέντης μου, ο περιπλανώμενος ιππότης που είναι μάγος στον έρωτα και θαυματουργός στη μάχη, ο Δον Ντουρίτο της Λακαντόνα, μου λέει ότι είναι ώρα να φεύγουμε, ότι πρέπει να αποχωρήσουμε και ότι η έβδομη φωνή, αυτή που αξίζει και μετράει, ο έβδομος λόγος δηλαδή, πέφτει σε όλους εσάς.

Αντίο λοιπόν και μακάρι κάποιος να μας γράψει για να μας διηγηθεί πώς τελείωσε όλο αυτό.

Αυτά. Σας εύχομαι υγεία και να ξέρετε ότι αν ληστές μάς ζητήσουν την τσέπη ή τη ζωή μας, θα πρέπει να πάρουν τη ζωή μας.

Από τα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού
Σουπ Μάρκος
Πλανήτης Γη, Ιούλιος 1996

Υ.Γ.: Ο Ντουρίτο και ο ζωηρός του «Πήγασος» έχουν ήδη φύγει. Ο «Πήγασος» είναι μια χελώνα που παθαίνει ίλιγγο σε ταχύτητες μεγαλύτερες από 50 εκατοστά την ώρα, και αυτό σημαίνει ότι θα του πάρει κάμποση ώρα μέχρι να φτάσει στην έξοδο. Έχω λοιπόν λίγο χρόνο για να σας πω ότι είστε καλοδεχούμενοι στα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού, ένα μέρος όπου οι τσέπες που έχουν πραγ-

ματική αξία είναι οι δικές μας, οι δικές σας, οι τσέπες όλων μας…

Αυτά και πάλι. Να έχετε πολλή ελπίδα και αξιοπρέπεια για να μπαλώνετε τις τσέπες όλων των μεγεθών, μικρές και μεγάλες.

Ο Σουπ που τα 'χει χαμένα, γιατί έχει ξεχάσει
ποια είναι η είσοδος και ποια η έξοδος

ΤΟ ΚΟΧΥΛΙ ΤΟΥ ΤΕΛΟΥΣ ΚΑΙ Η ΑΡΧΗ

(Ο νεοφιλελευθερισμός και η αρχιτεκτονική ή
Η ηθική της αναζήτησης
ενάντια στην ηθική της καταστροφής)

ΣΤΗ ΝΟΤΙΟΑΝΑΤΟΛΙΚΗ μεξικανική πολιτεία της Τσιάπας υπάρχει ένα χωριό έρημο και περικυκλωμένο από στρατόπεδα με βαρύ οπλισμό. Το όνομα αυτού του εγκαταλειμμένου χωριού ήταν Γουαδαλούπε Τεπεγιάκ. Οι κάτοικοί του, ινδιάνοι Τοχολαμπάλες, εξορίστηκαν από τον μεξικανικό κυβερνητικό στρατό τον Φεβρουάριο του 1995, όταν τα ομοσπονδιακά στρατεύματα προσπάθησαν να δολοφονήσουν τη διοίκηση του Ζαπατιστικού Στρατού για την Εθνική Απελευθέρωση.

Όμως, δεν είναι η οδυνηρή εξορία αυτών των ινδιάνων, που πληρώνουν την εξέγερσή τους ζώντας στα βουνά, αυτό για το οποίο θέλω να σας μιλήσω. Θέλω να σας μιλήσω για ένα αρχιτεκτονικό έργο που γεννήθηκε τον Ιούλιο και τον Αύγουστο του 1994, στις παρυφές της Γουαδαλούπε Τεπεγιάκ, που τότε είχε ζωή. Αναλφάβητοι στην πλειονότητά τους, ή απόφοιτοι της τρίτης τάξης του δημοτικού οι πιο «μορφωμένοι», οι αρχιτέκτονες Τοχολαμπάλες έστησαν, μέσα σε 28 μέρες, μια κατασκευή κατάλληλη να δεχθεί τους 10.000 συμμετέχοντες σ' αυτό που οι Ζαπατίστας αποκάλεσαν «Εθνικό Δημοκρατικό Συνέδριο». Τιμώντας τη μεξικανική ιστορία, οι Ζαπατίστας ονόμασαν το μέρος της συνάντησης «Αγουασκα-

λιέντες».[1] Ο χώρος της γιγαντιαίας συγκέντρωσης διέθετε αμφιθέατρο για 10.000 καθήμενους, βήμα για 100, βιβλιοθήκη, αίθουσα για υπολογιστές, κουζίνες, σπίτια φιλοξενίας, σημεία στάθμευσης. Ακόμη, λένε, διέθετε μια «περιοχή για επιθέσεις».

Σε τελική ανάλυση, όλα αυτά είναι αρκετά «χρονογραφικά» και μπορεί να τα μάθει κανείς με τη βοήθεια άλλων μέσων (υπάρχουν βιβλία, ρεπορτάζ, φωτογραφίες, βίντεο και ταινίες από εκείνη την εποχή). Σήμερα, αυτό που μας ενδιαφέρει είναι να μιλήσουμε για μια λεπτομέρεια που πέρασε απαρατήρητη από όλους τους παρευρισκόμενους στο Αγουασκαλιέντες της Γουαδαλούπε Τεπεγιάκ εκείνη τη χρονιά, το 1994 (το Αγουασκαλιέντες καταστράφηκε τον Φεβρουάριο του 1995). Η λεπτομέρεια στην οποία αναφέρομαι ήταν τόσο μεγάλη που δεν μπορούσε να την αντιληφθεί κανείς με την πρώτη ματιά. Αυτήν τη γιγαντιαία και απαρατήρητη λεπτομέρεια πραγματεύεται αυτό το κείμενο.

Όπως αποδείχθηκε, το αμφιθέατρο και η εξέδρα του βήματος βρίσκονταν στο μέσο ενός μεγάλου περιστρεφόμενου κοχυλιού, χωρίς αρχή και τέλος. Επιτρέψτε μου να σας εξηγήσω, μην απελπίζεστε. Οι ινδιάνοι Ζαπατίστας είχαν κατασκευάσει ένα αμφιθέατρο λίγο ως πολύ συμβατικό: ένα είδος σκηνής που έμοιαζε με την καρίνα ενός πλοίου, ένα επίπεδο κομμάτι στο μπροστινό μέρος με καρέκλες, και μια εξέδρα με ξύλινα παγκάκια (στην πλαγιά ενός λόφου). Με λίγα λόγια, τίποτα το εξαιρετικό. Αν κάτι τραβούσε την προσοχή, ήταν το γεγονός ότι τα παγκάκια ήταν ενωμένα με σανίδες και δεμένα με

1. *Aguascalientes*: Πολιτεία και ομώνυμη πόλη του κεντρικού Μεξικού όπου, μεσούσης της Μεξικανικής Επανάστασης, συγκλήθηκε το 1914 η ιστορική «Στρατιωτική Συνέλευση του Αγουασκαλιέντες», στην οποία συμμάχησαν οι υποστηρικτές του Ζαπάτα με αυτούς του Βίγια και ανακήρυξαν τη συνέλευση ανώτατη αρχή της χώρας, δύο μήνες πριν τη θριαμβευτική είσοδό τους στην Πόλη του Μεξικού.

καλάμια. Δεν υπήρχε κανένα μέταλλο σ' αυτήν την εξέδρα.

Έχοντας αναλάβει να κατασκευάσουν τα σπίτια φιλοξενίας, τη βιβλιοθήκη και άλλες εγκαταστάσεις, οι ινδιάνοι Τοχολαμπάλες επικεφαλής της ζαπατιστικής εξέγερσης, που είχαν μετατραπεί σε αυτοσχέδιους αρχιτέκτονες, άρχισαν να φτιάχνουν σπίτια με μια φαινομενική αταξία με βάση την οποία, όπως πίστευε τότε ο Σουπ, περιορίζονταν να λασπώνουν τον περίβολο του γιγαντιαίου αμφιθεάτρου. Μέχρι που, ενώ έκανε υπολογισμούς για τη χωρητικότητα κάθε κατασκευής, ο Σουπ αντιλήφθηκε ότι ένα από τα σπίτια ήταν «κουτσό», δηλαδή είχε ένα είδος ανεξήγητης κλίσης στο ένα του άκρο. Δεν έδωσε μεγαλύτερη προσοχή. Ήταν ο διοικητής Τάτσο, ινδιάνος Τοχολαμπάλ, αυτός που τον ρώτησε:

– Πώς σου φαίνεται το κοχύλι;

– Ποιο κοχύλι; απάντησε ο Σουπ, συνεχίζοντας τη ζαπατιστική παράδοση των απαντήσεων που είναι ερωτήσεις, το αιώνιο παιχνίδι του ερωτήματος μπροστά στον καθρέφτη.

– Μα το κοχύλι που περιβάλλει το αμφιθέατρο, απάντησε ο διοικητής Τάτσο, με την ίδια φυσικότητα που θα έλεγε: «Ο ήλιος φέγγει τη μέρα». Ο Σουπ έμεινε να κοιτάζει και ο Τάτσο κατάλαβε ότι ο Σουπ δεν καταλάβαινε αυτό που καταλάβαινε ο ίδιος, κι έτσι τον πήγε μέχρι το «κουτσό σπίτι» και του έδειξε τη σκεπή, εκεί όπου τα κάθετα δοκάρια είχαν μια σκόπιμη κλίση.

– Εδώ είναι η καμπύλη του κοχυλιού, του είπε.

Βέβαια ο Σουπ έκανε ένα μορφασμό όλο έκπληξη (όπως κάνετε κι εσείς τώρα), γι' αυτό και ο διοικητής Τάτσο βιάστηκε να φτιάξει μια ζωγραφιά στη λάσπη, με μια βέργα. Η ζωγραφιά του Τάτσο αναπαριστούσε το μέρος των σπιτιών που περιέβαλλαν το αμφιθέατρο και, ναι,

είναι γεγονός, χάρη σ' αυτήν την κλίση του «κουτσού» σπιτιού, το σχέδιο στο σύνολό του έμοιαζε με κοχύλι. Ο Σουπ συμφώνησε σιωπηλά βλέποντας τη ζωγραφιά. Ο διοικητής Τάτσο πήγε να δει τι γινόταν με το καραβόπανο που θα χρησίμευε για την κάλυψη του αμφιθεάτρου σε περίπτωση βροχής.

Ο Σουπ στάθηκε μπροστά στο «κουτσό» σπίτι, με τη σκέψη ότι το «κουτσό» σπίτι δεν ήταν κουτσό. Ήταν απλώς η καμπυλωτή κλίση που χρειαζόταν το κοχύλι για να σχεδιαστεί. Αυτό σκεφτόταν όταν ένας δημοσιογράφος τον πλησίασε και τον ρώτησε, αναζητώντας μια απάντηση με βαθύ πολιτικό περιεχόμενο, τι σήμαινε για τους Ζαπατίστας το Αγουασκαλιέντες.

– Ένα κοχύλι, απάντησε λακωνικά ο Σουπ.

– Ένα κοχύλι; ρώτησε ο δημοσιογράφος και τον κοίταξε απορημένος, νομίζοντας ότι δεν είχε καταλάβει την ερώτησή του.

– Ναι, είπε. Και δείχνοντάς του το καμπυλωτό σημείο του «κουτσού» σπιτιού, ο Σουπ απομακρύνθηκε.

Εντάξει, συμφωνώ μαζί σας. Το κοχύλι γύρω από το Αγουασκαλιέντες μπορούσε να το παρατηρήσει κανείς μόνο από ψηλά. Και μάλιστα, μόνο από ένα ορισμένο ύψος.

Θέλω να πω πως έπρεπε να πετάξει κανείς πολύ ψηλά, για ν' ανακαλύψει το ζαπατιστικό κοχύλι που διαγραφόταν σ' αυτήν τη φτωχή και εξεγερμένη γη. Στο ένα άκρο του βρισκόταν η βιβλιοθήκη και στο άλλο το παλιό «σπίτι ασφαλείας». Η ιστορία αυτού του «σπιτιού ασφαλείας» μοιάζει πολύ με την ιστορία του EZLN στις ιθαγενείς κοινότητες των Μάγιας. Αυτό το σπιτάκι το έφτιαχναν μακριά από το χωριό, έτσι ώστε να μην το βλέπει κανείς, οι πρώτοι Τοχολαμπάλες που εντάχθηκαν στον EZLN. Σ' αυτό έκαναν τις συγκεντρώσεις τους, μελετούσαν και

μάζευαν τις *τορτίγιας* και τα φασόλια που έστελναν στα βουνά, όπου βρίσκονταν οι εξεγερμένοι.

Εκεί λοιπόν βρισκόταν το κοχύλι των Μάγιας. Η σπείρα χωρίς αρχή και τέλος. Πού αρχίζει και πού τελειώνει ένα κοχύλι; Στο εξωτερικό ή στο εσωτερικό άκρο του; Ένα κοχύλι μπαίνει ή βγαίνει;

Το κοχύλι των εξεγερμένων επικεφαλής Μάγιας άρχιζε και τελείωνε στο «σπίτι ασφαλείας» αλλά και στη βιβλιοθήκη. Το σημείο της συνάντησης, του διαλόγου, της μετάβασης, της αναζήτησης, αυτό ήταν το κοχύλι του Αγουασκαλιέντες.

Από ποια «αρχιτεκτονική» κουλτούρα εμπνεύστηκαν άραγε οι ιθαγενείς Ζαπατίστας την ιδέα του κοχυλιού; Δεν το γνωρίζω, αλλά σίγουρα το κοχύλι, αυτή η σπείρα, μας καλεί να μπούμε και ταυτόχρονα να βγούμε. Στην πραγματικότητα, δεν θα τολμούσα να πω ποιο είναι το σημείο που αποτελεί την αρχή ενός κοχυλιού και ποιο το τέλος του.

Μήνες αργότερα, τον Οκτώβριο του 1994, μια μικρή ομάδα ανθρώπων ήρθε μέχρι το Αγουασκαλιέντες για να ολοκληρώσει την εγκατάσταση του ηλεκτρικού ρεύματος στη βιβλιοθήκη. Έφυγαν, αφού δούλεψαν για κάποιες μέρες. Εκείνο το πολύ κρύο και συννεφιασμένο ξημέρωμα, η σελήνη ήταν μια υπόσχεση για να ξεκουραστεί ο έρωτας και η επιθυμία, και ένα τσέλο έσταζε μερικές νότες στη μέση της νύχτας και της συννεφιάς. Έμοιαζε με ταινία. Ο Σουπ παρακολουθούσε από μια γωνιά, προστατευμένος από τη σκιά και την κουκούλα. Μια ταινία. Το τέλος ή η αρχή μιας ταινίας; Από τη στιγμή που έφυγε αυτή η ομάδα, κανείς πια δεν ήρθε στο Αγουασκαλιέντες μέχρι τη γιορτή του τέλους του χρόνου. Έπειτα έφυγαν και πάλι όλοι. Στις 10 Φεβρουαρίου 1995, αερομεταφερόμενα στρατεύματα του ομοσπονδιακού στρατού κατέλαβαν τη Γουαδαλού-

πε Τεπεγιάκ. Όταν ο κυβερνητικός στρατός μπήκε στο Αγουασκαλιέντες, το πρώτο πράγμα που έκανε ήταν να καταστρέψει τη βιβλιοθήκη και το «σπίτι ασφαλείας», την αρχή και το τέλος του κοχυλιού. Στη συνέχεια κατέστρεψε και όλα τα υπόλοιπα.

Για κάποιον περίεργο λόγο, το καμπυλωτό σημείο του «κουτσού» σπιτιού παρέμεινε όρθιο για πολλούς μήνες. Όπως λένε, έπεσε μόνο όταν, τον Δεκέμβριο του 1995, γεννήθηκαν άλλα Αγουασκαλιέντες στα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού…

Όλα τα παραπάνω δείχνουν ότι η ηθική της εξουσίας είναι ηθική της καταστροφής, και η ηθική του κοχυλιού ηθική της αναζήτησης. Κι αυτό είναι πολύ σημαντικό για την αρχιτεκτονική και την κατανόηση του νεοφιλελευθερισμού. Ή μήπως όχι;

Έτσι τελειώνει η ανάλυση του Ντουρίτο που, όπως θα καταλάβετε κι εσείς, είναι μόνο για ειδικούς…

Πώς είπατε; Τι σημαίνουν όλα αυτά με τα σκαθάρια, τα κοχύλια και τα κατακόκκινα φεγγάρια; Λοιπόν, η αλήθεια είναι ότι πριν από δέκα χρόνια, ένα άλλο ξημέρωμα του Οκτώβρη, ο γερο-Αντόνιο μου εξήγησε ότι το κοχύλι χρησιμεύει για να βλέπει κανείς μέσα του και να πετάει ψηλά, αλλά αυτό θα σας το διηγηθώ με κάποια άλλη ευκαιρία. Τώρα σας μιλάω για την ανάλυση του Ντουρίτο, γιατί αυτός τονίζει με έμφαση ότι «η ανθρωπότητα πρέπει να επωφεληθεί από τις μεγάλες γνώσεις μου».

Ναι, έχετε δίκιο. Κι εγώ πιστεύω ότι για σκαθάρι είναι αρκετά πολυμαθές, αλλά αυτός λέει ότι οι περιπλανώμενοι ιππότες δεν είναι πολυμαθείς, απλώς έχουν επίγνωση της δύναμης του χεριού τους και του μεγαλείου του ταλέντου τους, όταν πρόκειται να ξυλοφορτώσουν απατεώνες και να κοροϊδέψουν αγύρτες.

Λοιπόν, κυρία μου, σας αποχαιρετώ. Ελπίζουμε ότι δεν

θα ξεχάσετε ότι εμείς εδώ συνεχίζουμε. Τουλάχιστον ελπίζουμε να μην το λησμονήσετε αμέσως.

Αυτά. Χαιρετισμούς και η ερώτηση που μένει σε εκκρεμότητα είναι: Αν κάποιος είναι μέσα στο κοχύλι, προς τα πού πρέπει να προχωρήσει; Προς τα μέσα ή προς τα έξω;

Από τα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού
Εξεγερμένος Υποδιοικητής Μάρκος
Μεξικό, Οκτώβριος 1996

Υ.Γ.: Που εκπληρώνει το εκδοτικό του καθήκον. Α! Θα το ξεχνούσα! Στο γράμμα του Ντουρίτο υπάρχει ένα παραμύθι που υποτίθεται ότι πρέπει να προσθέσω στο βιβλίο «Παραμύθια για μια άγρυπνη μοναξιά», στο τμήμα που έχει τίτλο «Παραμύθια για να αποφασίσετε». Αυτό το παραμύθι λοιπόν ονομάζεται:

Η ιστορία του ζωντανού ανθρώπου
και του νεκρού ανθρώπου

ΥΠΗΡΧΑΝ μια φορά κι έναν καιρό ένας ζωντανός και ένας νεκρός άνθρωπος. Είπε λοιπόν ο νεκρός στον ζωντανό άνθρωπο:

– Αχ! Πόσο σε ζηλεύω που είσαι τόσο ανήσυχος!

Και τότε ο ζωντανός είπε στον νεκρό άνθρωπο:

– Αχ! Πόσο σε ζηλεύω που είσαι τόσο ήρεμος!

Αυτό έκαναν, έδειχναν δηλαδή τη ζήλια τους ο ένας στον άλλο, όταν πέρασε, καλπάζοντας ασυγκράτητα, ένα πυρόξανθο άλογο.

Τέλος του παραμυθιού και ηθικό δίδαγμα: επαναλαμβάνω ότι κάθε τελειωτική επιλογή είναι μια παγίδα. Είναι απαραίτητο να συναντήσουμε το πυρόξανθο άλογο.

Δον Ντουρίτο δε λα Λακαντόνα

(Για γράμματα θαυμασμού, προσκλήσεις για συνεντεύξεις,

γαρύφαλλα και υπογραφές στήριξης για την «Ένωση Σκαραβαίων ενάντια στις Στρατιωτικές Μπότες», παρακαλείσθε όπως απευθύνεσθε στη διεύθυνση «Φυλλαράκι Ουαπάκ 69, Βουνά του Νοτιοανατολικού Μεξικού (εκεί που μένει ο Σουπ)». Προσοχή στις τηλεφωνικές κλήσεις: αν ο αυτόματος τηλεφωνητής δεν απαντήσει, μην ανησυχήσετε. Είναι επειδή δεν έχω.)

Αυτά και πάλι. Χαιρετισμούς και, μια κι αναφερόμαστε στις παγίδες των τελειωτικών επιλογών, θα συμφωνήσετε όλοι μαζί μου ότι, αν πρέπει να διαλέξουμε ανάμεσα στο να φύγουμε ή να μείνουμε, πάντα θα είναι καλύτερα… να έρθουμε.

Ο Σουπ συναχωμένος και, όπως είναι φανερό,
με λίγο πυρετό

Ο ΝΤΟΥΡΙΤΟ
ΚΑΙ ΟΙ ΚΑΡΕΚΛΕΣ ΤΗΣ ΕΞΟΥΣΙΑΣ

Η ΣΤΑΣΗ ΠΟΥ ΥΙΟΘΕΤΕΙ ένας άνθρωπος απέναντι στις καρέκλες είναι αυτή που τον προσδιορίζει πολιτικά. Ο Επαναστάτης (έτσι, με κεφαλαίο γράμμα) κοιτάζει με περιφρόνηση τις κοινές καρέκλες και λέει στους άλλους και τον εαυτό του: «Δεν έχω χρόνο για να καθίσω, η δύσκολη αποστολή που μου έχει αναθέσει η Ιστορία (έτσι, με κεφαλαίο) δεν μου επιτρέπει να αποσπάται η προσοχή μου με σαχλαμάρες». Έτσι περνάει η ζωή του, μέχρι που φτάνει μπροστά στην καρέκλα της Εξουσίας, ρίχνει κάτω με μια σφαίρα αυτόν που είναι εκεί, κάθεται ο ίδιος και με συνοφρυωμένο ύφος, σαν δυσκοίλιος, λέει στους άλλους και τον εαυτό του: «Η Ιστορία (έτσι, με κεφαλαίο) έχει τελειώσει. Όλα έχουν νόημα πια, τα πάντα. Εγώ είμαι στην Καρέκλα (έτσι, με κεφαλαίο) και είμαι ο κολοφώνας του χρόνου». Συνεχίζει να κάθεται λοιπόν, μέχρι που έρχεται ένας άλλος Επαναστάτης (έτσι, με κεφαλαίο), τον ανατρέπει και η ιστορία (έτσι, με πεζό) επαναλαμβάνεται.

Ο εξεγερμένος (έτσι, με πεζό γράμμα), αντίθετα, όταν κοιτάζει μια κοινή και συνηθισμένη καρέκλα, την εξετάζει προσεκτικά και μετά πηγαίνει και φέρνει δίπλα της μια άλλη καρέκλα, κι άλλη, κι άλλη, και σε λίγο όλο αυτό μοιάζει με καφενείο, γιατί έχουν έρθει κι άλλοι εξεγερμένοι (έτσι, με πεζό) και υπάρχει σε αφθονία ο καφές, ο καπνός και ο λόγος, και τότε, ακριβώς όταν όλοι έχουν

αρχίσει να κάθονται άνετα, τους πιάνει μια ανησυχία, σαν να έχουν σκουλήκια, χωρίς να ξέρουν όμως αν αυτό οφείλεται στον καφέ, τον καπνό ή τον λόγο, κι έτσι σηκώνονται όλοι και συνεχίζουν το δρόμο τους, μέχρι να συναντήσουν μια άλλη κοινή και συνηθισμένη καρέκλα, και η ιστορία επαναλαμβάνεται.

Μόνο που υπάρχει μια παραλλαγή: όταν ο εξεγερμένος πέσει πάνω στην Καρέκλα της Εξουσίας (έτσι, με κεφαλαία), την κοιτάζει προσεκτικά, την εξετάζει, αλλά αντί να κάτσει, παίρνει μια λίμα, απ' αυτές για τα νύχια, και με ηρωική υπομονή λιμάρει τα πόδια της μέχρι να καταφέρει να γίνουν τόσο εύθραυστα ώστε να σπάσουν όταν καθίσει κάποιος, πράγμα που συμβαίνει σχεδόν αμέσως. Ταν ταν.

– Ταν ταν; Μα Ντουρίτο…

– Τίποτα, τίποτα. Ξέρω ότι αυτό είναι πολύ στείρο και η θεωρία πρέπει να είναι βελούδινη, αλλά η δική μου είναι μεταθεωρία. Μπορεί να με κατηγορήσουν για αναρχικό, αλλά ας χρησιμεύσει η έκθεσή μου ως ταπεινός φόρος τιμής στους παλιούς ισπανούς αναρχικούς, των οποίων τον ηρωισμό αποσιωπούν κάποιοι, αλλά αυτό δεν μειώνει το μεγαλείο τους.

Από τα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού
12 Οκτωβρίου 2002

Ο ΝΤΟΥΡΙΤΟ ΚΑΙ ΜΙΑ ΙΣΤΟΡΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΡΩΓΜΕΣ ΚΑΙ ΤΑ ΓΚΡΑΦΙΤΙ

ΛΕΕΙ Ο ΝΤΟΥΡΙΤΟ ότι οι ισχυροί έφτιαξαν τον κόσμο επίπεδο. Με τη βία των πολέμων, του θανάτου και της καταστροφής, τον ισοπέδωσαν, αναγκάζοντάς τον να χάσει τη στρογγυλότητά του.

«Και όχι μόνο», λέει ο Ντουρίτο. «Αφού οι ισχυροί ισοπέδωσαν τον κόσμο, τον τοποθέτησαν έτσι που να μοιάζει με τοίχο, χωρίζοντας τη μία πλευρά από την άλλη. Αλλά δεν είναι ένας τοίχος όπως αυτοί που ξέρουμε. Όχι. Είναι ένας τοίχος οριζόντιος. Με άλλα λόγια, δεν υπάρχει μόνο η μία και η άλλη πλευρά, αλλά επίσης η πάνω και η κάτω».

Λέει ο Ντουρίτο ότι από την πάνω πλευρά του τοίχου ζουν οι ισχυροί, σε εντυπωσιακά παλάτια, με πολυτελή αυτοκίνητα, μεγάλους κήπους, πισίνες, ψηλά κτίρια. Λέει ο Ντουρίτο ότι εκεί πάνω υπάρχει πολύς χώρος και λίγος κόσμος. Λίγος, πολύ λίγος.

«Από την κάτω πλευρά του τοίχου», λέει ο Ντουρίτο, «ζει ο κοινός και συνηθισμένος κόσμος, μένει σε ταπεινά σπίτια, στοιβαγμένα το ένα πάνω στ᾽ άλλο, ο αέρας είναι βρόμικος, το ίδιο και το νερό. Εκεί κάτω υπάρχει λίγος χώρος και πολύς κόσμος. Πολύς, πάρα πολύς.

» Τα βιβλία γεωγραφίας εξακολουθούν να διδάσκουν ότι ο κόσμος είναι στρογγυλός, αλλά πρόκειται για ένα τέχνασμα, για να κρύψουν ότι υπάρχουν κάποιοι που εί-

ναι από πάνω και άλλοι που είναι από κάτω. Και, κυρίως, αυτοί που είναι από πάνω βρίσκονται εκεί γιατί τους στηρίζουν οι από κάτω», λέει ο Ντουρίτο χτυπώντας μια υδρόγειο σφαίρα, απ' αυτές που χρησιμοποιούν στα σχολεία για το μάθημα της ημέρας.

Λέει ο Ντουρίτο ότι ο τοίχος και αυτοί που είναι από πάνω έχουν μεγάλο βάρος, και γι' αυτό αυτοί που είναι από κάτω αγανακτούν, γκρινιάζουν, συνωμοτούν. Λέει ο Ντουρίτο ότι, επιπλέον, το μεγάλο βάρος έχει προκαλέσει μια μεγάλη ρωγμή στον τοίχο.

Λέει ο Ντουρίτο ότι ο νεοφιλελευθερισμός προσπαθεί να επιδιορθώσει τον τοίχο και το χαρμάνι που χρησιμοποιεί είναι η τάξη των πολιτικών.

Λέει ο Ντουρίτο ότι οι από κάτω, δηλαδή η μεγάλη πλειονότητα της ανθρωπότητας, προσπαθούν να διακρίνουν μέσα από τη χαραγματιά για να δουν τι είναι αυτό που βαραίνει τόσο και, κυρίως, γιατί πρέπει να υπομένουν αυτό το βάρος.

Λέει ο Ντουρίτο ότι η εξέγερση στον κόσμο είναι σαν μια ρωγμή στον τοίχο: καταρχάς, θέλει να διακρίνει την άλλη πλευρά. Αλλά στη συνέχεια, αυτή η ματιά φθείρει τον τοίχο και τελικά τον κομματιάζει τελείως.

Λέει ο Ντουρίτο ότι η εξέγερση προχωρά πιο μακριά από τη σύγχρονη «αλλαγή». Γιατί η σύγχρονη «αλλαγή» χρησιμοποιεί τη ρωγμή για να γλιστρήσει στην άλλη πλευρά του τοίχου, στην από πάνω, ξεχνώντας, συνειδητά ή ασυνείδητα, ότι δεν μπορούν να περάσουν όλοι από τη ρωγμή. Η «αλλαγή» λοιπόν είναι το πέρασμα στην από πάνω πλευρά, και η νεοφιλελεύθερη δημοκρατία είναι όταν κάποιοι λίγοι βλέπουν, εκπροσωπώντας τους πολλούς, και αυτοί οι λίγοι διηγούνται στους πολλούς αυτό που δεν μπορούν να δουν. «Βέβαια», λέει ο Ντουρίτο, «προσέχουν ιδιαίτερα να μη θίξουν τον λόγο που οι λίγοι

είναι από πάνω και οι πολλοί από κάτω. Και, κυρίως, το ζήτημα ότι οι από κάτω στηρίζουν τους από πάνω.

» Η εξέγερση, αντίθετα, προχωρά πιο πέρα. Δεν προσπαθεί να διακρίνει την άλλη πλευρά, ούτε, πολύ περισσότερο, να περάσει σ' αυτή, αλλά αυτό που θέλει είναι να φθείρει τον τοίχο, μέχρι που να τον κάνει να καταρρεύσει τελικά και, μ' αυτόν τον τρόπο, να μην υπάρχει ούτε η μία ούτε η άλλη πλευρά, ούτε η πάνω ούτε η κάτω.

» Και μια και μιλάμε για τοίχους, ένας τοίχος χωρίς γκράφιτι είναι σαν έναν κόσμο χωρίς εξεγερμένους, δηλαδή δεν αξίζει τίποτα», λέει ενώ τον ακολουθεί, χωρίς να τον προλαβαίνει, ένα όχημα με αστυνομικούς, αφού έχει γράψει, με μεγάλα γράμματα και σε όλα τα χρώματα, ένα «ΟΧΙ» στο χαρτί του ημερολογίου της Εξουσίας.

Από τα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού
Απρίλιος 2003

Ο ΝΤΟΥΡΙΤΟ, ΤΑ ΑΓΑΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΤΑ ΠΟΥΛΙΑ

Ο ΝΤΟΥΡΙΤΟ ΛΕΕΙ πως η Εξουσία δεν δημιουργεί αγάλματα για να γράψει ή να αναπαράγει την ιστορία της, αλλά για να τάξει στον εαυτό της την αιωνιότητα και την παντοδυναμία. «Για να διηγηθούμε την ιστορία της Εξουσίας», λέει ο Ντουρίτο, «αρκεί να περιγράψουμε τα αγάλματα που υπάρχουν ανά τον κόσμο, στη γεωγραφία του χρόνου και του χώρου».

«Διότι», λέει ο Ντουρίτο, «εκεί που λείπει η λογική, αφθονούν τα αγάλματα. Όταν η Εξουσία δεν υφίσταται ακόμα ως Εξουσία αλλά αγωνίζεται να γίνει, τα δόγματά της γίνονται διακηρύξεις αρχών, προγράμματα, σχέδια δράσης, με λίγα λόγια, είναι εικονικά αγάλματα. Όταν η Εξουσία μετατρέπεται σε καρέκλα της Εξουσίας, τα δόγματά της γίνονται νόμοι, συντάγματα, διατάξεις, με λίγα λόγια, είναι αγάλματα χάρτινα που γίνονται πέτρινα στη συνέχεια. Την Εξουσία δεν την ενδιαφέρει η συναίνεση, η συμφωνία, ο λόγος που γεννιέται στον καθένα. Την ενδιαφέρει η κυριαρχία. Η συμφωνία νομιμοποιεί, η Εξουσία επικυρώνει. Στην Εξουσία, η έλλειψη της νομιμοποίησης λύνεται με δόγματα, δηλαδή με αγάλματα».

Λέει ο Ντουρίτο πως ένα άγαλμα είναι μια ΑΛΗΘΕΙΑ (έτσι, με κεφαλαία) που κρύβει κάτω από την πέτρα την ανικανότητά της να αποδείξει οτιδήποτε και την αυθαιρεσία της ύπαρξής της. Διότι, σύμφωνα με τον Ντουρίτο, όπως η "αλήθεια" είναι η αυτοεπιβεβαίωσή μας και η πε-

ριθωριοποίηση του άλλου, του ακατανόητου, ένα άγαλμα είναι η αυτοεπιβεβαίωση του κυρίαρχου και η περιθωριοποίηση του κυριαρχούμενου.

«Αλλά, όπως προκύπτει, η ιστορία προχωράει, μετ' εμποδίων μεν, αλλά προχωράει», λέει ο Ντουρίτο, «και, στο αύριο που είμαστε εμείς, ούτε που θα θυμόμαστε τον σημερινό νικητή του αγάλματος, όσο κι αν οι επιγραφές μάς λένε, μάταια, ότι "αυτό είναι το άγαλμα του Μαρκησίου της Αιώνιας Αλήθειας, και τα λοιπά". Ο "έξυπνος" κόσμος της Εξουσίας προσποιείται πως είναι περίπλοκος, αλλά είναι αρκετά απλός, αποτελείται από δόγματα και αγάλματα. Και η γενεαλογία της Εξουσίας βασίζεται μόνο στη διανοητική διαμάχη για το ποιο υπήρξε πρώτα, το δόγμα ή το άγαλμα.

» Υπάρχουν αυτοί που κάνουν άγαλμα (ή δόγμα, το ίδιο είναι) τα λόγια μας. Άλλοι κάνουν πέτρα τη σκέψη μας, για να την ανατρέψουν αργότερα μπροστά σε πολλά κάτοπτρα, σε στρογγυλά τραπέζια, σε στήλες εφημερίδων, σε συζητήσεις καφενείου. Άλλοι μετατρέπουν σε δόγμα τις ιδέες μας, τις εγκωμιάζουν και αργότερα τις αλλάζουν με κάποιο άλλο δόγμα, που είναι περισσότερο στη μόδα, πιο κατάλληλο, πιο *ad hoc*».

Λέει ο Ντουρίτο πως και οι μεν και οι δε αγνοούν ότι ο ζαπατισμός δεν είναι ούτε δόγμα ούτε άγαλμα, ο ζαπατισμός, όπως και η εξέγερση, είναι μόλις ένα από τα χιλιάδες πουλιά που πετούν.

«Ο ζαπατισμός, όπως κάθε πουλί, γεννιέται, μεγαλώνει, τραγουδάει, αναπαράγεται με το άλλο και μέσα στο άλλο, πεθαίνει και, όπως πρέπει να κάνουν τα πουλιά, χέζει τα αγάλματα», λέει ο Ντουρίτο καθώς πετάει και προσπαθεί να υιοθετήσει, μάταια, «ένα ύφος μεταξύ τρυφερού και σκληρού, σαν ένα σπουργίτι».

Από τα βουνά του νοτιοανατολικού Μεξικού
Μάιος 2003

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΑΣΥΜΒΙΒΑΣΤΗΣ ΠΕΤΡΟΥΛΑΣ (*Στο άλλο ημερολόγιο: ο Απρίλιος τον Ιούλιο*)

ΑΥΤΟ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ το διηγείται με τη συνοδεία ειδικών εφέ η συλλογικότητα «Όλα για όλους, μπισκότα για μας», που αποτελείται από την Κάτι, τον Τζιοβάνι, τον Μαρσέλο, τον Καρλίτος, τον Πάμπλο και μένα, δηλαδή τον Σουπ.

Οι ιστορίες, τα παραμύθια και οι μύθοι των αντρών και των γυναικών Ζαπατίστας αποβλέπουν σ' ένα αύριο που έχει τις ρίζες του στο χθες και σκορπίζουν το πρώτο φως τους στο σήμερα που μας ξαγρυπνά. Ίσως γι' αυτό έχουμε αλλάξει κάπως το χρόνο και το ημερολόγιο, και μιλάμε για γεγονότα που έλαβαν χώρα εδώ και αιώνες σαν να συνέβησαν χθες ή, πολύ περισσότερο, σαν να πρόκειται να συμβούν, και για μέρη μακρινά σαν να είναι εδώ δίπλα, στη στροφή του λόφου. Γι' αυτό τα παραμύθια μας δεν αρχίζουν με το παραδοσιακό «*Ήταν μια φορά*...» αλλά οι λέξεις ξεκινούν το δρόμο τους με το «*Θα είναι μια φορά*…»

Θέλουμε να αφιερώσουμε αυτό το παραμύθι στα παιδιά Ζαπατίστας των αυτόνομων σχολείων και σε όλα τα παιδιά του Μεξικού και ολόκληρου του κόσμου, γιατί αυτόν το μήνα, τον Απρίλιο, γιορτάζεται η μέρα των παιδιών.

(Διακόπτει ένα κοριτσάκι, η Κάτι, και αρχίζει μια συζήτηση με τον Σουπ: «Μάλλον δεν είναι Απρίλιος, είναι Ιούλιος». «Μα τι λες, Ιούλιος [Χούλιο, στα ισπανικά] είναι

ένας σύντροφος που μας βοηθά, είναι οδηγός της Έκτης Επιτροπής». «Όχι, ο Ιούλιος είναι ένας μήνας, και έχουμε Ιούλιο». «Όχι, έχουμε Απρίλιο και είναι ο μήνας των παιδιών». «Όχι, έχουμε Ιούλιο». «Είναι Απρίλιος». «Είναι Ιούλιος». «Απρίλιος». «Ιούλιος». «Είναι Απρίλιος λέω, αλλιώς τι υποδιοικητής είμαι!»)

Τέλος πάντων, μετά από αυτήν τη μικρή συζήτηση περί ημερολογίου, συμφωνούμε ότι έχουμε Απρίλιο και συνεχίζουμε το παραμύθι:

Θα είναι μια φορά… μια πετρούλα, τόσο δα μικρή. Τόσο! (ο Σουπ κάνει μια κίνηση με το χέρι του για να δείξει το μέγεθος). Μη νομίσετε πως δείχνω με γράφημα το μέγεθος του δικού μου μέσου παραγωγής, κυκλοφορίας και κατανάλωσης, στο μέγεθος της πετρούλας αναφέρομαι.

Αυτή η πετρούλα, λοιπόν, ήταν μια τόση δα εξεγερμένη πέτρα, όπως πολλές από τις μικρές, μεσαίες και μεγάλες γυναίκες που μας ακούν ή μας διαβάζουν. Ας πούμε λοιπόν ότι καθεμία από αυτές ήταν μια ασυμβίβαστη πετρούλα, με άλλα λόγια, έβρισκαν διαρκώς λόγους για να εξεγερθούν.

Για παράδειγμα, αυτήν τη μέρα που θα έρθει, η πετρούλα είναι ξαπλωμένη στο έδαφος και απλώς κοιτάζει τα σύννεφα και τα πουλιά που βρίσκονται στο δρόμο του ήλιου, τα αστέρια και τις σκιές που καλύπτουν το φεγγάρι.

Κάθεται εκεί η πετρούλα και μάλλον δεν σκέφτεται τίποτα. Αλλά, ξαφνικά… παφ! την πιάνει το πείσμα, με άλλα λόγια, αρχίζει να γκρινιάζει και να μουρμουρίζει, και *γιατί εγώ να γίνω πετρούλα, γιατί να μην είμαι σύννεφο, έστω και μικρό, να μπορώ να τριγυρίζω όπου θέλω, να πάω μέχρι εκεί κάτω, εκεί που ζει η κυρία Νότια Κορέα, ή η κυρία Ινδία, ή η κυρία Ταϊλάνδη, ή εκείνη η Ινδονησία, να μάθω πού είναι τα σπίτια αυτών των κυριών. Μακάρι να είχα γίνει συννεφάκι, τι ωραία πράγματα θα έβλεπα, αλλά*

όμως έγινα πετρούλα και κάθομαι και χαζεύω εδώ πέρα, δεν συμφωνώ όμως, το έχω ήδη σκεφτεί καλά και είμαι πολύ αποφασισμένη, θα γίνω ασυμβίβαστη!

Και τότε η πετρούλα σκέφτηκε ότι πρέπει να κάνει φασαρία, για να γίνει γνωστό ότι είναι ασυμβίβαστη, γιατί αν κάθεται και λέει απλώς ότι είναι ασυμβίβαστη, κανείς δεν θα το καταλάβει, και όλος ο κόσμος θα περνάει δίπλα της και ούτε που θα τη βλέπει, και μπορεί ξαφνικά να περάσει μια κυρία με την κόρη της και να δει την πετρούλα και να πει: «Για κοίτα κόρη μου, μια πετρούλα που είναι πολύ συμβιβασμένη με το γεγονός ότι είναι πετρούλα, αυτά πρέπει να βλέπεις και να μαθαίνεις κι εσύ κόρη μου, που θέλεις να πας μ' έναν φτωχό Ζαπατίστα που δεν έχει ούτε εξουσία ούτε μισθό, αντί να ερωτευτείς έναν Πανίστα ή έναν Πριίστα ή έναν Περεδίστα,[1] και αυτοί το ίδιο είναι, μόνο που βγάζουν πολλά λεφτά».

Τότε η πετρούλα σκέφτηκε ότι δεν έχει κανένα νόημα αν δεν γίνει γνωστό ότι είναι ασυμβίβαστη, και αποφάσισε να φτιάξει μια επιγραφή που θα λέει «*Είμαι ασυμβίβαστη*». Σκέφτηκε επίσης να φτιάξει το πανό της με πολλά χρώματα και διάφορα μεγέθη γραμμάτων. Είπε λοιπόν: «Χρειάζομαι χρωματιστούς μαρκαδόρους και ένα χάρακα, για να μη μου βγει στραβό το γράμμα… και ένα χαρτόνι και ένα ψαλίδι και ένα μολύβι… αχ! και πρέπει να μάθω και να διαβάζω και να γράφω, γιατί μπορεί να ξέρω πώς αισθάνεται κανείς άμα δεν συμβιβάζεται, αλλά δεν έχω ιδέα τι είναι η λέξη "ασυμβίβαστη"».

Σκεφτόταν λοιπόν η πετρούλα τι να κάνει για να δείξει ότι είναι ασυμβίβαστη. Κι αφού σκέφτηκε πολύ, είπε: «Αχ! θέλει πολύ δουλειά για να γίνω ασυμβίβαστη. Πρώτα πρώτα χρειάζομαι χέρια και πόδια».

---

1. *Panista*, *Priísta*, *Perredista*: μέλος του κόμματος PAN (Κόμμα Εθνικής Δράσης), του PRI (Θεσμικό Επαναστατικό Κόμμα) και του PRD (Κόμμα Δημοκρατικής Επανάστασης), αντίστοιχα.

Και τότε η πετρούλα αυτοσυγκεντρώθηκε και άρχισε να επαναλαμβάνει μέσα της με μεγάλη ένταση: «*Χέρι, χέρι, χέρι*», αλλά χέρια δεν έβγαιναν. Έτσι, προσπάθησε περισσότερο και άρχισε να σφίγγεται… μμχ… μμχ… και παφ! αντί για χέρι βγήκε μια μικρή πορδή… πρρρτ! Η πετρούλα έγινε κατακόκκινη που το έπαθε αυτό, αλλά κοίταξε τριγύρω και κανείς δεν το είχε καταλάβει, κι επειδή δεν είχε δυσκολευτεί πολύ, συνέχισε να σφίγγεται… μμχ… μμχ… και μόλις άρχισε να μελανιάζει από την πολλή προσπάθεια, παφ! βγαίνει ένα χεράκι στην αριστερή πλευρά. Η πετρούλα ήταν εξαντλημένη, αλλά ενθουσιάστηκε και αυτοσυγκεντρώθηκε για να βγει και το δεξί χέρι. Σφίχτηκε, σφίχτηκε, και αφού της έφυγαν αρκετές μικρές πορδές, παφ! βγήκε κι ένα ποδαράκι, πάλι στην αριστερή πλευρά. «*Μμμ!*» σκέφτηκε η πετρούλα, «*τώρα μάλιστα! Είμαι από τα κάτω και αριστερά*». Και συνέχισε να σφίγγεται για να βγουν το δεξί χέρι και πόδι, αλλά δεν έγινε τίποτα, φαίνεται πως είχε παράσιτα στην κοιλιά, γιατί μόνο μικρές πορδές έβγαζε. Η πετρούλα ήταν ήδη πολύ κουρασμένη, και σκέφτηκε ότι καλά είναι κι έτσι, μ᾽ ένα αριστερό χέρι και πόδι μπορούσε να κάνει πολλά πράγματα για να γίνει πλήρης και ασυμβίβαστη. Με δυσκολία έκατσε η πετρούλα και έβαλε το αριστερό χεράκι της στο πρόσωπο, σαν να σκέφτεται πολύ σοβαρά. Και ήρθε στη σκέψη της η ιδέα ότι πρέπει να μάθει τα γράμματα για να γράψει «ασυμβίβαστη», και τους αριθμούς… και τη γεωγραφία, γιατί τι θα γίνει αν, αντί να φτάσει στη Νότια Κορέα, φτάσει στην Ουάσινγκτον και καθώς θα βγάζει λόγο για τις «*Αγαπημένες συντρόφισσες πετρούλες της Νότιας Κορέας, με τη φωνή μου μιλάνε οι πετρούλες Ζαπατίστας…*» παφ! πέσει πάνω στη Συνοριοφυλακή, το FBI, τη CIA και τους πεζοναύτες, και τη συλλάβουν και βρουν ότι είναι μια πετρούλα χωρίς χαρτιά, χωρίς γη… και χωρίς δεξί χέρι και πόδι.

«*Θα ψάξω να βρω την κυρία Κουκουβάγια*», σκέφτηκε η πετρούλα, γιατί κάπου είχε ακούσει ότι η κουκουβάγια ξέρει πολλά πράγματα και έχει πολύ μεγάλα μάτια και χρησιμοποιεί γυαλιά γιατί διαβάζει πολύ.

Κι έτσι, ξεκινάει η πετρούλα, κουτσαίνοντας και ακουμπώντας όπου μπορεί για να στηριχτεί, μέχρι που φτάνει στο δέντρο όπου ζει η κουκουβάγια. Κι εκεί αρχίζει να φωνάζει την κυρία Κουκουβάγια: «Ψιτ, ψιτ, κυρία Κουκουβάγια, ψιτ, ψιτ». Η κυρία Κουκουβάγια γυρίζει να δει τριγύρω και δεν βλέπει παρά μια πετρούλα μ' ένα αριστερό χέρι και πόδι, κι έτσι δεν δίνει σημασία. Η πετρούλα θυμώνει τότε, γιατί η κυρία Κουκουβάγια την αγνοεί, και φωνάζει δυνατά: «Κυρία Κουκουβάγια, θέλω να σου μιλήσω, αν συνεχίσεις να με αγνοείς θα σου πετάξω μια πέτρα στο κεφάλι». Τότε η κυρία Κουκουβάγια πείθεται να την κοιτάξει και κατεβαίνει και τη ρωτάει τι θέλει, γιατί είναι πολύ απασχολημένη. Η πετρούλα τής λέει ότι θέλει να την μάθει να διαβάζει, να γράφει, να μάθει τα μαθηματικά που ξέρει ο διοικητής Ζεβεδέο, και τη γεωγραφία για να ξέρει πού βρίσκεται το σπίτι των κυριών Ινδία, Ταϊλάνδη, Ινδονησία και Νότια Κορέα.

Η κυρία Κουκουβάγια γελάει και της λέει: «Μήπως εγώ ξέρω;» Η πετρούλα εκπλήσσεται και της λέει: «Μα όλοι λένε ότι ξέρεις πολλά, γι' αυτό έχεις μεγάλα μάτια και χρησιμοποιείς γυαλιά». «Είναι ψέματα», λέει η κυρία Κουκουβάγια, «έχω μεγάλα μάτια και χρησιμοποιώ γυαλιά για να βλέπω τα κορίτσια όταν πάνε για μπάνιο στο ποτάμι… Μμμ! Είναι να τις πιεις στο ποτήρι! Είναι αλήθεια όμως ότι έχω πολλά βιβλία, αφού όλοι νομίζουν ότι ξέρω πολλά και μου στέλνουν ένα σωρό. Αν θέλεις, μπορώ να σου δώσω πολλά». «Ωραία», λέει η πετρούλα, και αμέσως η κυρία Κουκουβάγια γεμίζει με βιβλία ένα μεγάλο σακίδιο, σαν κι αυτά που κουβαλούν οι συντρόφισσες και

οι σύντροφοι που έρχονται εδώ από άλλα μέρη, λες και μεταφέρουν ολόκληρη τη χώρα τους στο σακίδιο.

Παίρνει λοιπόν το σακίδιό της η πετρούλα και φτάνει στη σκιά ενός δέντρου και κάθεται και βγάζει διάφορα βιβλία και αρχίζει να κοιτάζει τα γράμματα και τους αριθμούς. Όμως, δεν καταλάβαινε τίποτα. Αποφασίζει έτσι να πάει σ' ένα αυτόνομο ζαπατιστικό σχολείο, για να δει αν εκεί μπορεί να μάθει κάτι, με μια εκπαίδευση που την λένε «πλήρη», με άλλα λόγια, για όλα τα καλά πράγματα, όχι για τα άσχημα. Φτάνει λοιπόν στο σχολείο και κανείς δεν της λέει τίποτα, ούτε καν την κοιτάζουν με στραβό μάτι, αν και κάποια αγόρια την στραβοκοίταζαν λίγο, γιατί ήταν άτακτα και ήθελαν να την αρπάξουν για να την πετάξουν με τη σφεντόνα. Όμως τα κορίτσια Ζαπατίστας την υπερασπίστηκαν την πετρούλα και έκαναν κριτική στα άτακτα αγόρια, και συνόδευσαν την κριτική με μια βέργα και τότε ηρέμησαν τ' αγόρια. Και η πετρούλα σκέφτηκε ότι η αυτονομία είναι καλό πράγμα και ότι όλα αυτά τα κορίτσια ήταν κι αυτά ασυμβίβαστα.

Κι έτσι άρχισε να μαθαίνει η πετρούλα, αλλά σαν πετρούλα που ήταν, έμαθε με πολύ διαφορετικό τρόπο. Για παράδειγμα, έμαθε την άλλη γεωγραφία, σύμφωνα με την οποία το σπίτι των αγροτών της Ινδίας, της Νότιας Κορέας, της Ταϊλάνδης και της Ινδονησίας είναι πιο κοντά στην Τσιάπας από τον Λευκό Οίκο ή το σπίτι της κακής κυβέρνησης του Μεξικού.

Κι έτσι ήταν ευχαριστημένη η πετρούλα, που μάθαινε και έπαιζε στο αυτόνομο σχολείο. Όμως μια μέρα η δασκάλα ρώτησε τους μαθητές και τις μαθήτριες τι θέλουν να γίνουν σαν μεγάλοι άνθρωποι, δηλαδή όταν μεγαλώσουν. Έπρεπε να απαντήσουν όλοι και όλες. Ένα κορίτσι είπε «εγώ θέλω να γίνω μηχανικός», ένα άλλο είπε «εγώ θέλω να γίνω γιατρίνα», άλλο «εγώ θέλω να γίνω οδη-

γός», άλλο «εγώ θέλω να γίνω ψυχολόγος», άλλο «εγώ θέλω να γίνω δικηγορίνα», κι ένα τελευταίο είπε «εγώ θέλω να γίνω υποδιοικήτρια» και τότε άστραψε μια φαλλοκρατική ακτίνα λέιζερ από τον υποδιοικητή Μάρκος, μπζζζ, και το διέλυσε το κορίτσι… Όχι, δεν είναι αλήθεια, δεν έπαθε τίποτα, γιατί ο Σουπ δεν το άκουσε, αλλιώς…

Τέλος πάντων, συνέχισαν να απαντούν όλα τα αγόρια και τα κορίτσια και ήρθε η σειρά της πετρούλας. Η πετρούλα σκεφτόταν για ώρα τι ήθελε να γίνει, και όταν την ρώτησε η δασκάλα τής απάντησε με μεγάλη ευχαρίστηση, πολλή χαρά και ασυγκράτητο ενθουσιασμό: «Εγώ θέλω να γίνω σύννεφο!» Τα άτακτα αγόρια έσκασαν στα γέλια κι άρχισαν να την κοροϊδεύουν: «Να τα μας, θέλει να γίνει σύννεφο, και ζυγίζει τόσα κιλά!» είπε ένα. «Ναι, είναι πολύ χοντρή!» είπε ένα άλλο. Και συνέχισαν να την κοροϊδεύουν. Όμως τα κορίτσια θύμωσαν και άρπαξαν τη βέργα της κριτικής κι έτσι ηρέμησαν τα άτακτα αγόρια. Αλλά η πετρούλα ήταν πολύ λυπημένη. «Ναι, είναι αλήθεια», είπε, «είμαι πολύ χοντρή και ζυγίζω πολλά κιλά, δεν θα μπορέσω να γίνω σύννεφο».Τότε λοιπόν, τα κορίτσια και τα αγόρια Ζαπατίστας την ενθάρρυναν και της είπαν «μη στενοχωριέσαι πετρούλα, θα σε βοηθήσουμε». Και ένα κορίτσι είπε: «Εγώ έχω μια αδελφή που είναι πολιτοφύλακας και μπορεί να σε βοηθήσει με ασκήσεις, να χάσεις βάρος». «Ωραία!» είπε η πετρούλα, που είχε ήδη αρχίσει να παίρνει θάρρος. Και πήγαν τα κορίτσια και τα αγόρια Ζαπατίστας να φωνάξουν την πολιτοφύλακα για να δείξει τις ασκήσεις στην πετρούλα. Και η πολιτοφύλακας είπε ότι θα της τις δείξει, αλλά πρώτα πρέπει να ειδοποιήσει τη διοίκηση.

Και μόλις η διοίκηση συμφώνησε, η πολιτοφύλακας είπε ότι αφού η πετρούλα ήθελε να γίνει σύννεφο, θα την εκπαίδευε σαν να είναι αερομεταφερόμενο στράτευμα. Κι έτσι άρχισε το εκπαιδευτικό πρόγραμμα και η καημένη η

πετρούλα έτρεχε πάνω κάτω, κάνοντας βαθιά καθίσματα και «λαγουδάκια» και τρώγοντας σκέτο *ποσόλ*, για να αποκτήσει πολλή δύναμη. Πολύ καιρό έκανε ασκήσεις η πετρούλα, αλλά δεν μειωνόταν το βάρος ούτε το μέγεθός της. Την είδαν πολύ κουρασμένη τα κορίτσια και τα αγόρια Ζαπατίστας και της είπαν: «Λοιπόν συντρόφισσα πετρούλα, δεν έχεις χάσει καθόλου βάρος, είσαι σαν πέτρα. Πρέπει να σκεφτούμε κάτι άλλο για να σε βοηθήσουμε».

Έφυγαν τα αγόρια και τα κορίτσια και τότε η πετρούλα βρήκε την ευκαιρία να μπουκώσει το στόμα της με γλυκά, μπισκότα και σοκολάτες. Έπειτα επέστρεψαν τα κορίτσια και τα αγόρια Ζαπατίστας και κάθισαν και έτρωγαν κι αυτά γλυκά, μπισκότα και σοκολάτες για πολλή ώρα. Κι όταν γέμισαν όλοι και όλες την κοιλιά τους, είπαν: «Άκου πετρούλα, έχουμε σκεφτεί ένα σχέδιο για να πετάς σαν τα σύννεφα». Η πετρούλα, που καθόταν ακίνητη προσπαθώντας να χωνέψει όλα αυτά τα βρόμικα που είχε φάει, απλώς αναστέναξε και είπε: «Εντάξει». Τότε τα παιδιά πήραν μια φουσκάλα, με άλλα λόγια, ένα μπαλόνι, το φούσκωσαν και το έδεσαν μ' ένα σχοινάκι στην κοιλιά της πετρούλας κι αυτή άρχισε να πετάει, όχι πολύ, αλλά λίγο, δηλαδή αρκετά. Όλοι χειροκρότησαν, αλλά η πετρούλα δεν χειροκρότησε, γιατί είχε μόνο αριστερό χέρι, ήταν φανερό όμως πως ήταν ευχαριστημένη. «Πάμε στο λόφο», είπαν τα παιδιά, «και από 'κει να πετάξουμε την πετρούλα για να πετάξει». «Περιμένετε», είπε ένα κοριτσάκι, «καλύτερα να μάθουμε πρώτα προς τα πού θα την πετάξουμε». Και γυρνώντας προς την πετρούλα, την ρώτησε: «Προς τα πού θέλεις να πετάξεις;» Και η πετρούλα είπε: «Θέλω να πάω να ρίξω βροχή στην Ασία, την Αφρική, την Ωκεανία, την Ευρώπη και σ' όλη την Αμερική, αλλά πρώτα θα πάω στην Ασία». «Μμμ, τώρα μάλιστα! Έχει γαμηθεί ο Δίας, που λέει ο Σουπ, γιατί δεν ξέρουμε

το δρόμο», είπε ένα αγοράκι. «Να πάμε να ρωτήσουμε τον Σουπ», είπε ένα κοριτσάκι. «Εγώ δεν πάω», είπε ένα αγοράκι, «γιατί ο Σουπ δεν θέλει τα παιδιά, και τους κόβει το κεφάλι με μια ματσέτα, χωρίς λεπίδα, για να κόβεται αργά αργά, λέει, και μάλιστα σκουριασμένη, για να τα μολύνει, λέει». Και τότε άρχισαν να τσακώνονται, «ναι, είναι αλήθεια», «όχι, δεν είναι αλήθεια». Μέχρι που ένα κοριτσάκι είπε: «Ξέρω τι θα κάνουμε. Θα πάμε μπισκότα στον Σουπ για να μη μας κόψει το κεφάλι». «Εντάξει», είπαν τα παιδιά και έφυγε μια ομάδα για να βρει τον Σουπ στη Γενική Διοίκηση του Ζαπατιστικού Στρατού για την Εθνική Απελευθέρωση. Τον βρήκαν λοιπόν τον Σουπ, και ήταν πολύ θυμωμένος γιατί, όπως είπε, ένα σκαθάρι τού είχε κλέψει την πίπα. Πλησίασαν φοβισμένα τα παιδιά, κι ένα κοριτσάκι που είναι πέντε χρόνων και λέγεται Τονίτα και δεν φοβάται, του είπε: «Ε, Σουπ!» Ο Σουπ απάντησε γρυλίζοντας, σαν να ήταν πολύ εκνευρισμένος: «Γκρρρ, γκρρρ».

Η Τονίτα είπε: «Σου φέραμε μερικά μπισκότα». Και τότε ο Σουπ ηρέμησε λίγο, όχι πολύ, αλλά λίγο. Κάθησαν λοιπόν όλοι μαζί με τον Σουπ και μπούκωσαν το στόμα τους με μπισκότα που έχουν σχήματα ζώων. Και μετά τον ρώτησαν: «Ε, Σουπ, από πού πάμε για το σπίτι της κυρίας Ασίας;» Ο Σουπ σήκωσε τα μανίκια του πουκάμισου, πήρε την πίπα του αλλά δεν την άναψε, και είπε ότι ένα σκαθάρι *π…-γιος-που-θα-τον-γ…*, έτσι είπε, γιατί είναι πολύ βρομόστομος, του είχε πάρει τον καπνό. Και συνέχισε: «Λοιπόν, θα πάτε από ’κει, ευθεία, και μετά θα φτάσετε σ’ ένα σταυροδρόμι, όπου είναι το πουλί κλείνω-το-δρόμο. Εκεί υπάρχει ένας δρόμος που πάει δεξιά κι ένας άλλος που πάει αριστερά. Μην πάτε δεξιά, να πάτε προς τα αριστερά και από ’κει να συνεχίσετε, και όταν δείτε μια επιγραφή που λέει “Καλώς ήρθατε στην Ασία”, εκεί θα είναι».

«Εντάξει», είπαν τα παιδιά και, μόλις ήταν να φύγουν, ο Σουπ τους είπε να πάρουν αρκετό *ποσόλ* μαζί τους, γιατί δεν είναι κοντά, θα αργήσουν να φτάσουν. Ευχαριστημένα έφτασαν τα παιδιά εκεί που περίμενε η πετρούλα, κρεμασμένη από το μπαλόνι και μελανιασμένη κάπως, γιατί είχαν σφίξει πολύ το σχοινί. Το χαλάρωσαν λίγο και της είπαν ότι ξέρουν από πού πηγαίνει για το σπίτι της κυρίας Ασίας. Και τότε η πετρούλα είπε: «Ωραία, αλλά υπάρχει ένα πρόβλημα. Τι θα κάνω για να ρίξω βροχή, έτσι πετρούλα που είμαι;»

Συγκεντρώθηκαν και πάλι τα παιδιά για να σκεφτούν τι θα κάνουν και κατέληξαν σε μια συμφωνία. Πήραν λοιπόν ένα κουβαδάκι με νερό και το έδεσαν στην πετρούλα για να ρίχνει νερό όταν θέλει να βρέχει. Κι έτσι όλα ήταν έτοιμα και πήγαν προς το λόφο. Εκεί έκαναν πολλές συζητήσεις, που έμοιαζαν με συνέλευση της Άλλης Καμπάνιας. Κάποια στιγμή τελείωσαν οι συζητήσεις και σκέφτηκαν να ζωγραφίσουν μια επιγραφή στο μπαλόνι, που έλεγε «Το άλλο σύννεφο», έτσι ώστε να ξέρει ο υπόλοιπος κόσμος τι είναι. Και η πετρούλα είχε πολύ αγωνία και αποχαιρέτησε όλα τα παιδιά, κι αυτά ήθελαν να ουρλιάξουν, αλλά η πετρούλα τούς είπε να μην το κάνουν, γιατί θα γυρίσει σύντομα, μόλις τελειώσει το νερό στο κουβαδάκι θα επιστρέψει για να πάρει κι άλλο. «Εντάξει», είπαν τα παιδιά και την έσπρωξαν προς την άκρη του λόφου, αλλά η πετρούλα δεν κουνιόταν γιατί ήταν βαριά, όχι πολύ, αλλά λίγο. Τότε τα παιδιά άρχισαν να φυσάνε με πολλή δύναμη κι έτσι άρχισε να κουνιέται λίγο το μπαλόνι που μετέφερε την πετρούλα κι ήρθε μια ριπή αέρα και άρχισε να πετάει. Κι έφυγε… μακριά. Και πέρασε από τα σύνορα με τις Ηνωμένες Πολιτείες και η βορειοαμερικανική αεροπορία κινητοποιήθηκε γιατί, είπαν, υπήρχε ένα ιπτάμενο αντικείμενο αγνώστου

ταυτότητος, και την περικύκλωσαν πολλά πολεμικά αεροπλάνα την ιπτάμενη πετρούλα και ο διοικητής μίλησε στον ασύρματο με τους πιλότους και τους ρώτησε τι ήταν αυτό που πετούσε και οι πιλότοι απάντησαν ότι είναι μια πέτρα δεμένη με ένα μπαλόνι κι ένα κουβαδάκι με νερό και μια επιγραφή που λέει «Το άλλο σύννεφο». Ο διοικητής νευρίασε και τους κατσάδιασε και τους ρώτησε τι έχουν καπνίσει, μήπως είναι μεθυσμένοι, και να γυρίσουν γρήγορα, αλλιώς θα τους συλλάβει όλους. Έφυγαν τα πολεμικά αεροπλάνα και η πετρούλα έκανε σαλιγκαράκια με το αριστερό χέρι.

Και απ' όπου περνούσε το συννεφάκι, τι λέω, η πετρούλα, ο κόσμος κοίταζε τον ουρανό και έβγαζε τις ομπρέλες και τα πλαστικά, γιατί νόμιζε ότι θα βρέξει. Και όταν έφτασε στην Ασία, οι αγρότες και οι αγρότισσες αυτών των χωρών ευχαριστήθηκαν πολύ, γιατί θα έριχνε πολύ νερό για τις φυτείες με τα καλαμπόκια και το έριξαν στον λαϊκό χορό.

Και, μια μέρα, φτάνει ένα γράμμα στο αυτόνομο ζαπατιστικό σχολείο και μαζεύονται όλα τα παιδιά, πολύ περίεργα, γιατί το γράμμα είχε πολλά γραμματόσημα και σφραγίδες με πολύ παράξενα σημάδια. Τα παιδιά ανοίγουν το γράμμα και αποδεικνύεται ότι είναι η πετρούλα και το γράμμα λέει:

Αγαπημένες συντρόφισσες και σύντροφοι, αγόρια και κορίτσια Ζαπατίστας

Ελπίζω να είστε καλά στην υγεία σας και να μελετάτε με όρεξη. Και συνεχίζω, μετά τον σύντομο χαιρετισμό μου, με το εξής: Κοιτάξτε, μικρές μου συντρόφισσες και μικροί μου σύντροφοι. Μόλις τελείωσε το νερό στο κουβαδάκι και γρήγορα θα επιστρέψω. Αλλά πρέπει να σας πω καθαρά ότι δεν θέλω να είμαι σύννεφο πια, γιατί έχω ζαλιστεί. Σας

λέω λοιπόν ότι το έχω σκεφτεί καλά και τώρα θέλω να γίνω δέντρο. Φροντίστε γι' αυτό. Αυτά είχα να πω.

Με εκτίμηση
η Αερομεταφερόμενη Πετρούλα Ζαπατίστα

Κι έτσι τα παιδιά Ζαπατίστας σκέφτονται τώρα τι θα κάνουν για να γίνει η πετρούλα δέντρο, κι εγώ νομίζω ότι τώρα μάλιστα, γαμήθηκε ο Δίας, γιατί ποιος ξέρει πώς θα τα καταφέρουν.

Ταν ταν.
Ευχαριστώ πολύ.

Από τη συλλογικότητα «Όλα για όλους,
για μας μπισκότα, ας είναι και με ζωάκια»
Κάτι (11 χρόνων)
Τζιοβάνι (12 χρόνων)
Μαρσέλο (6 χρόνων)
Καρλίτος (9 χρόνων)
Πάμπλο (7 χρόνων)
Σουπ (515 χρόνων)

Μεξικό, 24 Ιουλίου 2007

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

ΠΡΩΤΟΣ ΑΝΕΜΟΣ: ΜΙΑ ΟΡΓΙΣΜΕΝΗ ΑΞΙΟΠΡΕΠΗΣ ΝΕΟΛΑΙΑ[1]

Καλό σας βράδυ

[*Στα ελληνικά*]
Συντρόφισσα, σύντροφε, εξεγερμένη Ελλάδα. Εμείς, οι πιο μικροί, από αυτή τη γωνιά του κόσμου σε χαιρετάμε.

Δέξου τον σεβασμό μας και τον θαυμασμό μας γι' αυτό που σκέφτεσαι και κάνεις. Από μακριά μαθαίνουμε από σένα. Ευχαριστούμε.

Ελπίζω να μην έχω πει καμιά χοντράδα. Αυτό που ήθελα να πω είναι…
[*Επαναλαμβάνεται το ίδιο στα ισπανικά*]

Σχετικά με τη βία και άλλα πράγματα

Εδώ και πολύ καιρό, το πρόβλημα στα ημερολόγια και τις γεωγραφίες έχει ανησυχήσει και έχει ξεσκεπάσει την Εξουσία. Τόσο στα πρώτα όσο και στις δεύτερες, βλέπουμε (και θα δούμε) πώς αυτός ο καταπληκτικός μηχανισμός κυριαρχίας ακινητοποιείται και διαλύεται. Για το λόγο αυτό, προσπαθεί να προσέξει ιδιαίτερα τον τρόπο που χειρίζεται τις γεωγραφίες και τα ημερολόγια.

1. Από τις 26 Δεκεμβρίου 2008 ως τις 5 Ιανουαρίου 2009 πραγματοποιήθηκε στο Μεξικό, με πρωτοβουλία των Ζαπατίστας και συμμετοχή οργανώσεων, συλλογικοτήτων και ατόμων από τη χώρα και ολόκληρο τον κόσμο, το Πρώτο Παγκόσμιο Φεστιβάλ της Αξιοπρεπούς Οργής. Το κείμενο που ακολουθεί είναι το πρώτο από τα εφτά μέρη της ενότητας «Εφτά άνεμοι στα ημερολόγια και τις γεωγραφίες των από κάτω» και παρουσιάστηκε από τον υποδιοικητή Μάρκος στις 2 Ιανουαρίου 2009.

Στην περίπτωση των γεωγραφιών μοιάζει να είναι πιο ξεκάθαρο: σύμφωνα με το αδέξιο τέχνασμα της εξουσίας, που αποκαλύφθηκε από αυτό το Φεστιβάλ, η Ελλάδα βρίσκεται πολύ μακριά από την Τσιάπας. Στα σχολεία διδασκόμαστε ότι το Μεξικό χωρίζεται από τη Γαλλία, τη Χώρα των Βάσκων, την Ισπανία, την Ιταλία από έναν ωκεανό. Και, αν δούμε το χάρτη, μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι η Νέα Υόρκη βρίσκεται πολύ βόρεια από τη μεξικανική ιθαγενή Τσιάπας. Κάτι το οποίο διέψευσαν οι συντρόφισσες και οι σύντροφοι του «Κινήματος Δικαιοσύνη για τη Συνοικία» πριν από λίγες ώρες. Επίσης, η Αργεντινή βρίσκεται πολύ νοτιότερα από αυτήν τη γη, κάτι το οποίο αψήφησε ο σύντροφος από το Σολάνο που μόλις μίλησε. Ωστόσο, αυτός ο διαχωρισμός δεν υπάρχει ούτε στους από πάνω ούτε στους από κάτω. Η βάναυση νεοφιλελεύθερη παγκοσμιοποίηση, ο 4^{ος} Παγκόσμιος Πόλεμος, όπως λέμε εμείς οι Ζαπατίστας, έθεσε τα πιο απομακρυσμένα μέρη στον ίδιο χωροχρόνο όσον αφορά τη ροή του πλούτου… και την οικειοποίησή του.

Δεν έχουμε πλέον τα φανταστικά μυθιστορήματα που μιλούν για τους υποτιθέμενους ηρωικούς εξερευνητές-κατακτητές οι οποίοι, με το σπαθί και το σταυρό, νικούσαν την αδυναμία εκείνων που θα «εκπολίτιζαν». Αντί για τρεις καραβέλες, υπάρχει ένας υπολογιστής υψηλής ταχύτητας. Αντί για έναν Ερνάν Κορτές, μια μαριονέτα που παίζει ταυτόχρονα το ρόλο κυβέρνησης, σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Αντί για σπαθιά και σταυρούς, ένας μηχανισμός μαζικής καταστροφής και μια κουλτούρα που το κοινό της στοιχείο με το «φαστ φουντ» δεν είναι μόνο η πανταχού παρουσία τους (τα Μακ Ντόναλντς, όπως και ο Θεός, βρίσκονται παντού), αλλά και η δυσπεψία και η μηδαμινή διατροφική τους αξία.

Η ίδια αυτή παγκοσμιοποίηση κάνει τις βόμβες των ισραηλινών και των βορειοαμερικανικών κυβερνήσεων να πέφτουν στη Γάζα και, την ίδια στιγμή, να συγκλονίζουν τον κόσμο ολόκληρο.

Με την παγκοσμιοποίηση, ολόκληρος ο κόσμος των από πάνω μάς έχει βάλει στο χέρι... ή, για να το πω καλύτερα,

στο μάτι και στη συνείδηση. Οι βόμβες που δολοφονούν παλαιστίνιους πολίτες αποτελούν και μια προειδοποίηση την οποία πρέπει να εμπεδώσουμε και να αφομοιώσουμε. Και το πέταγμα του παπουτσιού κατά του Μπους στο Ιράκ μπορεί να αναπαραχθεί σε όλες σχεδόν τις γωνιές του πλανήτη.

Όλα αυτά πηγαίνουν χέρι χέρι με τη λατρεία του ατομικού. Ο ενθουσιασμός που ξύπνησε στους καθώς πρέπει το πέταγμα του παπουτσιού στον Μπους (που απλώς απέδειξε την αστοχία του δημοσιογράφου) συνιστά μια πρόσκαιρη ικανοποίηση για μια γενναία αλλά ανώφελη και ασήμαντη, ως προς την ουσία, ενέργεια, όπως κατέδειξε μερικές βδομάδες αργότερα η στήριξη που πρόσφερε η κυβέρνηση Μπους στο έγκλημα που διαπράττεται από την ισραηλινή κυβέρνηση στα παλαιστινιακά εδάφη… και την οποία ο διάδοχός του εγγυάται… και συγγνώμη αν απογοητεύω όλους όσοι άναψαν κεριά κάτω από την εικόνα του Μπαράκ Ομπάμα.

Και ενώ η άστοχη βολή στο Ιράκ προκαλεί χειροκροτήματα, η εξέγερση στην Ελλάδα προκαλεί ανησυχία: «Υπάρχει ο κίνδυνος η εξέγερση στην Ελλάδα να εξαπλωθεί και στην υπόλοιπη Ευρώπη», προειδοποιούν και ξορκίζουν.

Έχουμε ήδη ακούσει και διαβάσει αυτά που μας έχει μεταδώσει η εξεγερμένη ελληνική νεολαία για τον αγώνα της και για όσα αντιμετωπίζει. Τα ίδια πράγματα αντιμετωπίζουν στην Ιταλία και ετοιμάζουν την αντίστασή τους στην κυβερνητική εξουσία. Τα ίδια αντιπαλεύει και ο καθημερινός αγώνας των συντρόφων και συντροφισσών μας που βρίσκονται βορειότερα.

Μπροστά σ' αυτήν την κατάσταση, όλοι οι από πάνω βγάζουν τα λεξικά τους και βρίσκουν τη λέξη «βία», αντιπαραθέτοντάς την με τη «θεσμικότητα». Και, χωρίς να την εντάσσουν σε κανένα πλαίσιο, χωρίς δηλαδή ταξική τοποθέτηση, κατηγορούν, δικάζουν και καταδικάζουν.

Και μας λένε πως η νεολαία της Ελλάδας που βάζει φωτιά σε ολόκληρη την ελληνική χερσόνησο είναι βίαιη. Το γεγονός, φυσικά, ότι ένας αστυνομικός δολοφόνησε έναν νέο αλλοιώνεται, ακρωτηριάζεται, αποσιωπάται.

Στο Μεξικό, στη γεωγραφία που σημαδεύεται από την πόλη με το ίδιο όνομα, μια τοπική κυβέρνηση της θεσμικής αριστεράς δολοφόνησε μια ομάδα νέων, εφήβων στην πλειοψηφία τους. Ένα μέρος της προοδευτικής διανόησης τήρησε μια συνένοχη σιωπή, λέγοντας ότι αυτό έγινε με στόχο να αποσπαστεί η προσοχή του κοινού, η οποία υποτίθεται πως έπρεπε να εστιαστεί στην υποτιθέμενη υπεράσπιση του πετρελαίου που είχε μετατραπεί σε καρναβάλι. Οι σεξουαλικές επιθέσεις που υπέστησαν λίγο αργότερα νέες γυναίκες στα κελιά απομόνωσης της αστυνομίας εξαφανίστηκαν μέσα στο θόρυβο που προκάλεσε η αναγγελία εν χορδαίς και οργάνοις της διαβούλευσης που κατέληξε σε αποτυχία. Και, από την άλλη πλευρά, δεν υπήρξε καταδίκη για τη βία της αστυνομίας που, αντίθετα με όσα ειπώθηκαν, έδρασε συντεταγμένα. Αυτή η αστυνομία προετοιμαζόταν εδώ και χρόνια για να καταστέλλει, να εξαπολύει επιθέσεις και να κακοποιεί νέους, πλανόδιους μικροπωλητές, εργαζόμενους/ες στον τομέα του σεξ, κατοίκους γειτονιών και όλους όσοι διαφωνούν με την κυβέρνηση των παγοδρομίων, των υπερθεαμάτων τύπου Φουχιμόρι και των συνταγών για μπισκότα. Και ας μην ξεχνάμε ότι το δόγμα που εμπνέει αυτήν την αστυνομία το εισήγαγε στην Πόλη του Μεξικού ο σημερινός «νόμιμος» πρόεδρος του Μεξικού,[2] την εποχή που ήταν αρχηγός της κυβέρνησης του Ομοσπονδιακού Διαμερίσματος.

Στην Πόλη του Μεξικού και στην Ελλάδα η κυβέρνηση δολοφονεί νέους.

Το κυβερνητικό δίδυμο ΗΠΑ-Ισραήλ χαράσσει τώρα στη Γάζα τη γραμμή που πρέπει να ακολουθηθεί: είναι πιο αποτελεσματικό να τους σκοτώνουμε όταν είναι ακόμη παιδιά.

Στο Μεξικό, πριν από δέκα χρόνια σύμφωνα με το σημερινό ημερολόγιο, νεαροί φοιτητές του UNAM δημιούργησαν ένα κίνημα που οδήγησε σε απόγνωση την καθώς πρέπει αριστερά, η οποία, υστερική όπως και σήμερα, τους συκοφάντη-

---

2. Αναφέρεται στον αρχηγό του PRD, Λόπες Ομπραδόρ, ο οποίος κατήγγειλε τον σημερινό πρόεδρο του Μεξικού, Φελίπε Καλδερόν, για νοθεία στις προεδρικές εκλογές του 2006.

σε και τους απαξίωσε με βάναυσο τρόπο. Και τότε έλεγαν ότι επρόκειτο για ένα βίαιο κίνημα που είχε στόχο τον αποπροσανατολισμό από την γκρίζα προεκλογική εκστρατεία του γκρίζου προεδρικού υποψηφίου του γκρίζου Κόμματος της Δημοκρατικής Επανάστασης. Τώρα, δέκα χρόνια μετά, θα πρέπει να υπενθυμίσουμε ότι το UNAM παραμένει δημόσιο και δωρεάν χάρη στην αποφασιστικότητα αυτών των αντρών και των γυναικών, αυτών των νέων τους οποίους σήμερα χαιρετίζουμε.

Όμως, στο βασανισμένο μας Μεξικό, αυτοί που διατηρούν την πρωτοκαθεδρία στη χρήση και την κατάχρηση της διαστρέβλωσης του όρου «βία» είναι ο Φελίπε Καλδερόν Ινοχόσα και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης που τον συνοδεύουν (κάθε φορά και λιγότερα, βέβαια). Ο κύριος Καλδερόν, οπαδός των ηλεκτρονικών παιχνιδιών στρατηγικής σε πραγματικό χρόνο (το αγαπημένο του παιχνίδι, όπως είχε δηλώσει κάποτε, είναι το "Age of Empires" – «η Εποχή των Αυτοκρατοριών»), αποφάσισε πως, αντί για άρτο και θεάματα, έπρεπε να προσφέρει στον λαό αίμα. Καθώς τα θεάματα τα προσφέρουν ήδη οι επαγγελματίες πολιτικοί και ο άρτος είναι πια πολύ ακριβός, ο Καλδερόν, στηριζόμενος σε μια από τις συμμορίες λαθρεμπόρων ναρκωτικών, αποφάσισε να κηρύξει τον πόλεμο σε μια άλλη συμμορία. Παραβιάζοντας το Σύνταγμα, έστειλε το στρατό να εκτελέσει χρέη αστυνομικού, εισαγγελέα, δικαστή, δεσμοφύλακα και εκτελεστή. Το γεγονός ότι χάνει αυτόν τον πόλεμο, το ξέρουν όλοι όσοι δεν βρίσκονται στην κυβέρνησή του – όπως επίσης ξέρουν ότι ο θάνατος του στενού συνεργάτη του ήταν δολοφονία, παρ' όλο που δεν δημοσιεύεται.[3]

Στον πόλεμό τους, οι κυβερνητικές δυνάμεις του Καλδερόν έχουν στο ενεργητικό τους τη δολοφονία πολλών ανθρώπων που δε χρωστούσαν τίποτε, παιδιών και αγέννητων.

Με τον Καλδερόν επικεφαλής, η κυβέρνηση του Μεξικού προχωράει ένα βήμα παραπάνω από τις κυβερνήσεις των ΗΠΑ και του Ισραήλ: αυτή τα σκοτώνει από την κοιλιά της μάνας τους.

---

3. Αναφέρεται στον υπουργό Εσωτερικών Καμίλο Μουρίνιο.

Λένε βέβαια, και ήδη το επαναλαμβάνουν εκφωνητές και αναλυτές, ότι θα χρησιμοποιήσουν τη δύναμη του κράτους για να καταπολεμήσουν τη βία του οργανωμένου εγκλήματος. Και, ολοένα και περισσότερο, βλέπουμε το οργανωμένο έγκλημα να είναι αυτό που ηγείται της δύναμης του κράτους.

Ωστόσο, όλα αυτά μοιάζουν να αποτελούν ένα έξυπνο στρατήγημα του Καλδερόν, με στόχο τον αποπροσανατολισμό του κόσμου. Καθώς το κοινό είναι απασχολημένο με την αιματηρή αποτυχία του πολέμου ενάντια στο λαθρεμπόριο ναρκωτικών, ίσως να μην αντιληφθεί την αποτυχία του Καλδερόν στην οικονομική πολιτική.

Αλλά ας επιστρέψουμε στην καταδίκη της βίας που γίνεται από τους από πάνω.

Υπάρχει μια απατηλή μετάλλαξη, μια ψεύτικη ταυτολογία: λένε πως καταδικάζουν τη βία, στην πραγματικότητα όμως καταδικάζουν τη δράση.

Γι' αυτούς, για τους από πάνω, η ιδιότητα του ασυμβίβαστου αποτελεί ένα λάθος του ημερολογίου ή, όταν το αψηφούμε, μια εγκεφαλική παθολογία που, σύμφωνα με ορισμένους, θεραπεύεται με μεγάλη πνευματική αυτοσυγκέντρωση, με την εναρμόνισή μας με το σύμπαν και, μ' αυτόν τον τρόπο, είμαστε όλοι άνθρωποι… ή πολίτες.

Γι' αυτούς τους βίαιους ειρηνιστές είμαστε όλοι άνθρωποι: άνθρωπος είναι η νεαρή ελληνίδα που σηκώνει το χέρι με τη μολότοφ, άνθρωπος είναι και ο αστυνομικός που δολοφονεί τους Αλέξηδες που υπήρξαν και θα υπάρξουν σ' αυτόν τον κόσμο. Άνθρωπος είναι το παιδί της Παλαιστίνης που κλαίει στην κηδεία των νεκρών από τις ισραηλινές βόμβες αδερφών του, άνθρωπος είναι και ο πιλότος του μαχητικού αεροπλάνου με το άστρο του Δαβίδ στην άτρακτο. Άνθρωπος είναι ο κύριος Τζορτζ Μπους, άνθρωπος είναι και ο δολοφονημένος από τους συνοριοφύλακες της Αριζόνα μετανάστης χωρίς χαρτιά. Άνθρωπος είναι ο πολυεκατομμυριούχος Κάρλος Σλιμ, άνθρωπος είναι και η σερβιτόρα των Σάνμπορνς που πρέπει να ταξιδέψει τρεις και τέσσερις ώρες

για να πάει και να γυρίσει από τη δουλειά της, και αν καθυστερήσει απολύεται. Άνθρωπος είναι ο κύριος Καλδερόν, που λέει ότι είναι αρχηγός της μεξικανικής ομοσπονδιακής εκτελεστικής εξουσίας, άνθρωπος είναι και ο αγρότης που εκδιώκεται από τη γη του. Άνθρωπος είναι ο κύριος Λόπες Ομπραδόρ, άνθρωποι είναι και οι δολοφονημένοι ιθαγενείς στην Τσιάπας, για τους οποίους ούτε είδε ούτε άκουσε τίποτα. Άνθρωπος είναι ο κύριος Πένια Νιέτο, που λεηλατεί το μεξικανικό κράτος, άνθρωπος είναι και ο αγρότης Ιγνάσιο δελ Βάγιε, από το «Μέτωπο του Λαού για την Υπεράσπιση της Γης», στο Ατένκο, κρατούμενος επειδή υπερασπίστηκε τους φτωχούς. Άνθρωποι είναι, τέλος, οι άντρες και οι γυναίκες που κατέχουν τον πλούτο και την εξουσία, και άνθρωποι είναι οι άντρες και οι γυναίκες που δεν έχουν τίποτε άλλο εκτός από την αξιοπρεπή οργή τους.

Και οι από πάνω ζητούν και απαιτούν: «Πρέπει να πούμε όχι στη βία, απ' όπου κι αν προέρχεται», φροντίζοντας να δίνουν έμφαση στη βία που προέρχεται από τα κάτω.

Σύμφωνα μ' αυτούς, όλοι και όλες πρέπει να συμβιώνουμε αρμονικά, έτσι ώστε οι διαφορές και οι αντιφάσεις μας να εξομαλύνονται, και να φωνάζουμε το σύνθημα: «και ο ένοπλος λαός είναι εκμεταλλευόμενος», αναφερόμενοι στους στρατιώτες και τους αστυνομικούς.

Η θέση μας ως Ζαπατίστας είναι ξεκάθαρη. Δεν υποστηρίζουμε τον πασιφισμό που γίνεται σημαία, όταν αυτός που θα γυρίσει και το άλλο μάγουλο είναι κάποιος άλλος, ούτε τη βία που αυτοτροφοδοτείται, όταν αυτοί που βάζουν τους νεκρούς είναι κάποιοι άλλοι. Εμείς είμαστε αυτοί που είμαστε, με όλα τα καλά και τα κακά που έχουμε, για τα οποία φέρουμε την ευθύνη.

Θα ήταν όμως αφέλεια να σκεφτούμε πως ό,τι καλό έχουμε καταφέρει, ακόμα και το προνόμιο να σας ακούμε και να μαθαίνουμε από σας, θα το είχαμε επιτύχει αν για μια ολόκληρη δεκαετία δεν προετοιμαζόμασταν για εκείνο το ξημέρωμα της πρώτης Γενάρη, πριν από 15 χρόνια.

Δεν γίναμε γνωστοί ούτε από κάποια πορεία ούτε από

κάποια διακήρυξη υπογεγραμμένη από τους κάτωθι. Γίναμε γνωστοί στον κόσμο από έναν ένοπλο στρατό, από τις μάχες που δώσαμε ενάντια στις ομοσπονδιακές δυνάμεις, από την ένοπλη αντίσταση.

Και οι πεσόντες σύντροφοι και συντρόφισσές μας, νεκροί ή «εξαφανισμένοι», πέθαναν σε έναν βίαιο πόλεμο που δεν ξεκίνησε πριν από 15 χρόνια, αλλά πριν από 500, 200, 100 χρόνια.

Δεν πλέκω το εγκώμιο της βίας, απλώς επισημαίνω ένα καταγεγραμμένο γεγονός: σε πόλεμο μας γνώρισαν, σε πόλεμο βρισκόμαστε αυτά τα 15 χρόνια, σε πόλεμο θα συνεχίσουμε να είμαστε μέχρι αυτή η γωνιά του κόσμου που λέγεται Μεξικό να αποκτήσει τον δικό της προορισμό, χωρίς εξαπατήσεις, χωρίς παραγκωνισμούς, χωρίς προσποιήσεις.

Η Εξουσία έχει ως μέσο κυριαρχίας τη βία, όπως και την τέχνη και την κουλτούρα, τη γνώση, την ενημέρωση, το σύστημα δικαιοσύνης, την εκπαίδευση, τη θεσμική πολιτική και, φυσικά, την οικονομία.

Κάθε αγώνας, κάθε κίνημα που αναπτύσσεται σε συγκεκριμένες γεωγραφίες και ημερολόγια, πρέπει να προσφεύγει σε διάφορες μορφές αγώνα. Η βία δεν είναι η μόνη ούτε, ίσως, η καλύτερη, είναι όμως μία από αυτές τις μορφές αγώνα.

Το να αντιμετωπίζεις με λουλούδια τις κάνες των όπλων είναι μια όμορφη χειρονομία, υπάρχουν ακόμη και φωτογραφίες που απαθανατίζουν αυτήν την ενέργεια. Μερικές φορές όμως, πρέπει να φροντίζουμε τα όπλα αυτά να αλλάζουν στόχο και να στρέφονται προς τους από πάνω.

Ο κατήγορος και ο κατηγορούμενος

Μας κατηγορούν για πολλά πράγματα, είναι αλήθεια. Και ίσως, για κάποια από αυτά, να είμαστε ένοχοι, αλλά αυτήν τη στιγμή θα ήθελα να σταθώ σε ένα:

Δεν πυροβολήσαμε το ρολόι του χρόνου εκείνη την πρώτη Γενάρη για να την μετατρέψουμε σε μια νοσταλγική επέτειο ήττας, όπως έκαναν κάποιοι από τη γενιά του '68 σε ολόκληρο τον κόσμο, όπως έκαναν στο Μεξικό με το '88, αλλά

και τώρα, ακόμη και με το 2006. Σ' αυτήν τη νοσηρή λατρεία για τα απατηλά ημερολόγια θα επανέλθω αργότερα.

Ούτε διαμορφώνουμε την ιστορία για να της αλλάξουμε όνομα, με την επισήμανση πως είμαστε ή ήμασταν οι μοναδικοί ή οι καλύτεροι, ή και τα δύο μαζί (κάτι το οποίο κάνει αυτή η ομαδική υστερία που λέγεται κίνημα του Λόπες Ομπραδόρ, και σ' αυτό όμως θα επανέλθω αργότερα).

Υπήρξαν και υπάρχουν αυτοί που μας ασκούν κριτική επειδή δεν κάναμε το άλμα «προς την ρεαλπολιτίκ», την εποχή που τα πολιτικά μας ομόλογα, δηλαδή η μιντιακή μας αξιολόγηση, ευνοούσε μια καλή τιμή για την αξιοπρέπειά μας στην αγορά των εκλογικών (και όχι πολιτικών) επιλογών.

Μας κατηγορούν, συγκεκριμένα, ότι δεν υποκύψαμε στη γοητεία της εξουσίας, μιας εξουσίας που οδήγησε θαυμάσιους ανθρώπους από την αριστερά να λένε και να κάνουν πράγματα για τα οποία ο καθένας θα ντρεπόταν.

Μας κατηγόρησαν επίσης για «ακραίο παραλογισμό» ή «ριζοσπαστισμό», επειδή στην Έκτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα επισημαίνουμε πως το καπιταλιστικό σύστημα είναι η αιτία των μεγάλων δεινών που βασανίζουν την ανθρωπότητα. Σήμερα, δεν επιμένουν πια σε αυτό, αφού το ίδιο λένε ακόμα και οι εκπρόσωποι του μεγάλου χρηματιστηριακού κεφαλαίου στη Γουόλ Στριτ.

Βέβαια, τώρα που όλος ο κόσμος μιλά και ξαναμιλά για την παγκόσμια κρίση, θα πρέπει να υπενθυμίσουμε πως 13 χρόνια πριν, το 1996, ένα αξιοπρεπές και οργισμένο σκαθάρι μας είχε προειδοποιήσει. Ο Δον Ντουρίτο της Λακαντόνα, στην πιο σύντομη ανακοίνωση που έχω ακούσει ποτέ στη νεαρή ηλικία που είμαι, έλεγε ότι «το πρόβλημα με την παγκοσμιοποίηση είναι πως γρήγορα οι φούσκες σκάνε».

Μας κατηγορούν γιατί δεν περιοριζόμαστε στην επιβίωσή μας, την οποία έχουμε οικοδομήσει σε αυτήν την ινδιάνικη γη με θυσίες και τη στήριξη των από κάτω από τις διάφορες γωνιές του πλανήτη, και γιατί δεν απομονωνόμαστε σε αυτό που λαμπρά μυαλά (έτσι αυτοαποκαλούνται) ονομάζουν «ζαπατιστικό εργαστήριο» ή «κομμούνα της Λακαντόνα».

Μας κατηγορούν ότι βγήκαμε, ξανά και ξανά, για να έρθουμε αντιμέτωποι με την Εξουσία και να αναζητήσουμε άλλες, άλλους, εσάς, που κάνετε το ίδιο χωρίς ψεύτικες παρηγοριές ή συμβιβασμούς.

Μας κατηγορούν ότι επιβιώσαμε.

Και δεν αναφέρονται στην αντίσταση που μας επιτρέπει να πούμε, 15 χρόνια μετά, ότι συνεχίζουμε να αγωνιζόμαστε, και όχι απλώς να επιβιώνουμε.

Αυτό που τους ενοχλεί είναι ότι επιβιώσαμε ως μία διαφορετική αναφορά του αγώνα, της κριτικής σκέψης, της πολιτικής ηθικής.

Μας κατηγορούν, ποιος θα το ᾿λεγε, ότι δεν υποταχθήκαμε, δεν ξεπουληθήκαμε, δεν συνθηκολογήσαμε.

Μας κατηγορούν, με δυο λόγια, ότι είμαστε Ζαπατίστας, ότι ανήκουμε στον Ζαπατιστικό Στρατό για την Εθνική Απελευθέρωση.

Σήμερα, 515 χρόνια μετά, 200 χρόνια μετά, 100 χρόνια μετά, 25 χρόνια μετά, 15 χρόνια μετά, 5 χρόνια μετά, 3 χρόνια μετά, δηλώνουμε: είμαστε ένοχοι.

Και, σύμφωνα με τον νεοζαπατιστικό τρόπο, όχι μόνο το ομολογούμε αλλά και το γιορτάζουμε.

Αν και δεν πιστεύουμε πως αυτό θα πληγώσει μερικούς εκεί πάνω που προσποιούνται τους προοδευτικούς ή μεταμφιέζονται σε αριστερούς ενός κίτρινου ξεθωριασμένου ή ακόμη και εντελώς άχρωμου, ωστόσο, πρέπει να το πούμε:

Ο EZLN ζει! Ζήτω ο EZLN!

[...]

Ευχαριστώ πολύ. Τα λέμε αύριο.

Εξεγερμένος υποδιοικητής Μάρκος
Μεξικό, 2 Ιανουαρίου 2009

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II

ΣΥΝΤΟΜΟ ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΗΣ ΕΞΕΓΕΡΣΗΣ ΤΩΝ ΖΑΠΑΤΙΣΤΑΣ

(*Λείπει ό,τι νομίζει ο καθένας και η καθεμία ότι λείπει!*)

1983

Στις 17 Νοεμβρίου ιδρύεται ο Ζαπατιστικός Στρατός για την Εθνική Απελευθέρωση (EZLN) από τρεις ινδιάνους και τρεις μιγάδες (πέντε άντρες και μία γυναίκα).

1994

1η Ιανουαρίου: Τίθεται σε ισχύ η Συνθήκη Ελεύθερου Εμπορίου (NAFTA) μεταξύ ΗΠΑ, Καναδά και Μεξικού.

Το ίδιο πρωί, ο EZLN, με περίπου 3.000 ένοπλους άντρες και γυναίκες, καταλαμβάνει έξι μεγάλες πόλεις της Τσιάπας και εκατοντάδες φάρμες τσιφλικάδων.

Δημοσιεύεται η Πρώτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα, με κύρια αιτήματα: δουλειά, γη, στέγη, διατροφή, υγεία, εκπαίδευση, ανεξαρτησία, ελευθερία, δημοκρατία, δικαιοσύνη και ειρήνη.

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση στέλνει χιλιάδες στρατιώτες και ειδικές δυνάμεις και βομβαρδίζει τις ινδιάνικες κοινότητες. Έπειτα από δώδεκα μέρες μαχών, οι νεκροί υπολογίζονται από 145 έως 1.000.

12 Ιανουαρίου: Έπειτα από μαζικές διαδηλώσεις της κοινωνίας του Μεξικού για την ειρήνη, κηρύσσεται κατάπαυση του πυρός και ξεκινούν ειρηνευτικές διαπραγματεύσεις.

Αύγουστος - Δεκέμβριος: Οι Ζαπατίστας απορρίπτουν τις κυβερνητικές προτάσεις και δημοσιεύουν τη Δεύτερη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα.

Διεξάγουν το «Εθνικό Δημοκρατικό Συνέδριο» στο «Αγουασκαλιέντες» της Γουαδαλούπε Τεπεγιάκ (πολιτικό και πολιτιστικό κέντρο των Ζαπατίστας), με περίπου 7.000 απεσταλμένους από ολόκληρη τη χώρα, σπάζουν τον στρατιωτικό κλοιό και ανακηρύσσουν 38 δήμους αυτόνομους και εξεγερμένους.

1995

Ιανουάριος: Η τράπεζα Chase Manhattan καλεί την μεξικανική κυβέρνηση να «εξοντώσει τους Ζαπατίστας».

Ο EZLN δημοσιεύει την Τρίτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα και προτείνει τη δημιουργία ενός κινήματος για την εθνική απελευθέρωση.

Φεβρουάριος: Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση εξαπολύει μαζική στρατιωτική επίθεση στα ζαπατιστικά εδάφη, διατάσσει τη σύλληψη των διοικητών του EZLN, εκτοπίζει περίπου 20.000 ινδιάνους, καταστρέφει το «Αγουασκαλιέντες» της Γουαδαλούπε Τεπεγιάκ και καταλαμβάνει ολόκληρη την περιοχή με 70.000 στρατιώτες.

Οι Ζαπατίστας απαντούν με την κατασκευή πέντε «Αγουασκαλιέντες».

Αύγουστος: Ο EZLN διεξάγει την «Πρώτη Διεθνή Διαβούλευση για την Ειρήνη και τη Δημοκρατία», με τη συμμετοχή 1.808.000 Μεξικανών και 100.000 πολιτών από 50 χώρες, οι οποίοι ζητούν τη μετατροπή του EZLN σε ανεξάρτητη πολιτική δύναμη.

Οκτώβριος: Ξεκινά ο «διάλογος του Σαν Αντρές» για τα δικαιώματα και την κουλτούρα των ιθαγενών.

1996

Ιανουάριος: Ο EZLN δημοσιεύει την Τέταρτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα, όπου ανακοινώνει τη δημιουργία του Ζαπατιστικού Μετώπου για την Εθνική Απελευθέρωση (FZLN) και συγκαλεί το Εθνικό Φόρουμ Ιθαγενών. Οι περί-

που 300 συμμετέχοντες από 35 ινδιάνικους λαούς ιδρύουν το Εθνικό Κογκρέσο Ιθαγενών (CNI).

Φεβρουάριος - Μάρτιος: Ο EZLN και η κυβέρνηση υπογράφουν στο Σαν Αντρές τις πρώτες συμφωνίες για τα δικαιώματα και την κουλτούρα των ιθαγενών.

Οι συζητήσεις για τη δημοκρατία και τη δικαιοσύνη διακόπτονται, καθώς η κυβέρνηση απορρίπτει τις προτάσεις των Ζαπατίστας.

Ιούλιος - Αύγουστος: Ο EZLN οργανώνει την «Πρώτη Διηπειρωτική Συνάντηση για την Ανθρωπότητα και ενάντια στον Νεοφιλελευθερισμό» στο Αγουασκαλιέντες της Ρεαλιδάδ, όπου συμμετέχουν περίπου 5.000 άνθρωποι από 42 χώρες.

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση απορρίπτει επίσημα τις συμφωνίες του Σαν Αντρές.

Παραστρατιωτικοί επιδίδονται σε δολοφονίες, εκτοπισμούς και επιθέσεις στη βόρεια ζώνη της Τσιάπας.

1997

Ιανουάριος: Ο EZLN ανακοινώνει ότι δεν πρόκειται να επιστρέψει στις διαπραγματεύσεις αν δεν εφαρμοστούν οι συμφωνίες του Σαν Αντρές.

Μάρτιος: Η πολιτειακή αστυνομία επιτίθεται στην κοινότητα Σαν Πέδρο. Αποτέλεσμα: 4 Ζαπατίστας νεκροί, 29 τραυματίες και 300 εκτοπισμένοι.

Σεπτέμβριος: Πορεία 1.111 εκπροσώπων των Ζαπατίστας προς την Πόλη του Μεξικού, όπου συμμετέχουν στο ιδρυτικό συνέδριο του Ζαπατιστικού Μετώπου για την Εθνική Απελευθέρωση (FZLN) και στη δεύτερη συνάντηση του Εθνικού Κογκρέσου Ιθαγενών.

Δεκέμβριος: Σφαγή 45 συμπαθούντων των Ζαπατίστας από παραστρατιωτικούς στο Ακτεάλ. Στην πλειονότητά τους είναι γυναίκες και παιδιά, μέλη της κοινωνικής οργάνωσης «Λας Αμπέχας».

1998

Απρίλιος: Ο ομοσπονδιακός στρατός επιτίθεται στον αυτόνομο δήμο Ρικάρδο Φλόρες Μαγόν, καταστρέφει την κοινότητα Τανιπέρλας και διευκολύνει την εγκατάσταση παραστρατιωτικής ομάδας. Συλλαμβάνονται 9 Ζαπατίστας και απελαύνονται 12 ξένοι υπήκοοι.

Μάιος -Ιούνιος: Με αστυνομική και στρατιωτική επιχείρηση διαλύεται ο αυτόνομος δήμος Τιέρα ι Λιμπερτάδ και συλλαμβάνονται 53 Ζαπατίστας. Σε παρόμοια επιχείρηση στην κοινότητα Νίκολας Ρουΐς, η αστυνομία συλλαμβάνει 100 κατοίκους, ενώ στον αυτόνομο δήμο Σαν Χουάν δε λα Λιμπερτάδ σκοτώνονται 8 πολίτες και 2 αστυνομικοί.

Ιούλιος: Ο EZLN δημοσιεύει την Πέμπτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα, στην οποία καλεί σε «Εθνική Διαβούλευση για την Αναγνώριση των Ιθαγενών Λαών και τον Τερματισμό του Πολέμου Εξόντωσης».

Κατά τους τελευταίους έξι μήνες, έχουν καταγραφεί 6 πολιτικές δολοφονίες, 185 απελάσεις, εκατοντάδες βασανισμοί και επιθέσεις κατά μελών πολιτικών και κοινωνικών οργανώσεων.

1999

Μάρτιος: 5.000 απεσταλμένοι Ζαπατίστας περιοδεύουν σε 32 πολιτείες του Μεξικού για να προωθήσουν την Εθνική Διαβούλευση, στην οποία συμμετέχουν περισσότεροι από 2.800.000 Μεξικανοί.

Ιούνιος: Πολλαπλασιάζονται οι εισβολές σε ζαπατιστικές κοινότητες (αυθαίρετες συλλήψεις, βιασμοί γυναικών, συγκέντρωση νέων στρατευμάτων).

Αύγουστος: 500 στρατιώτες και αλεξιπτωτιστές εισβάλλουν στην κοινότητα Αμαδόρ Ερνάντες, για να εξασφαλίσουν την κατασκευή ενός αυτοκινητοδρόμου που περικυκλώνει τους Ζαπατίστας στη ζούγκλα. Οι κάτοικοι αντιστέκονται.

Συγκρούσεις ανάμεσα στον ομοσπονδιακό στρατό και

βάσεις στήριξης των Ζαπατίστας στην κοινότητα Λα Εσπεράνσα, με συλλήψεις και τραυματισμούς.

2000

Νοέμβριος: Οι Ζαπατίστας σπάζουν την πεντάμηνη σιωπή τους και καλούν την κυβέρνηση να αποσύρει το στρατό από τα περίπου 250 στρατόπεδα που διατηρεί στην περιοχή τους, να απελευθερώσει τους πολιτικούς κρατούμενους και να εφαρμόσει τις συμφωνίες του Σαν Αντρές.

Ο νέος πρόεδρος του Μεξικού, Βισέντε Φοξ, διαλύει επτά στρατιωτικές βάσεις, απελευθερώνει ορισμένους κρατούμενους Ζαπατίστας και προωθεί συνταγματικές «μεταρρυθμίσεις».

2001

Φεβρουάριος: 24 άντρες και γυναίκες, διοικητές και διοικήτριες του EZLN ξεκινούν την «Πορεία του Χρώματος της Γης» και για 37 μέρες οργώνουν 13 πολιτείες.

Μάρτιος: Η Γενική Διοίκηση του EZLN φτάνει στην Πόλη του Μεξικού και συμμετέχει σε συγκέντρωση περίπου 300.000 ανθρώπων στην κεντρική πλατεία.

Η διοικήτρια Έσθερ μιλάει στην Εθνοσυνέλευση.

Απρίλιος: Η Γερουσία ψηφίζει νόμο που αγνοεί τα πιο σημαντικά σημεία των συμφωνιών του Σαν Αντρές. Οι Ζαπατίστας και το Εθνικό Κογκρέσο Ιθαγενών τον καταγγέλλουν.

2002

Εκκωφαντική σιωπή των Ζαπατίστας ολόκληρο τον χρόνο.

Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση απειλεί με διωγμό περίπου 40 ινδιάνικες κοινότητες από την προστατευόμενη οικολογική περιοχή των Μόντες Ασούλες.

Ιούλιος - Αύγουστος: Επιθέσεις παραστρατιωτικών στον αυτόνομο δήμο Φλόρες Μαγόν, όπου δολοφονούνται δύο Ζα-

πατίστας, ενώ άλλοι δύο εκτελούνται στους δήμους Όλγα Ιζαμπέλ και 17 Νοεμβρίου.

2003

1η Ιανουαρίου: Οι Ζαπατίστας κάνουν τη μαζικότερη δημόσια εμφάνισή τους. 20.000 βάσεις στήριξης «καταλαμβάνουν» την πόλη Σαν Κριστόμπαλ. Καταγγέλλουν τα πολιτικά κόμματα και ανακοινώνουν ότι απαγορεύουν στον κυβερνητικό απεσταλμένο για την ειρήνη να εισέλθει στα εδάφη τους.

Απρίλιος: Οι Ζαπατίστας κινητοποιούνται ενάντια στον πόλεμο στο Ιράκ.

Ιούλιος - Αύγουστος: Ο EZLN ανακοινώνει το «θάνατο» των Αγουασκαλιέντες και τη «γέννηση» των Καρακόλ και των Επιτροπών Καλής Διακυβέρνησης, κάνοντας πράξη την αυτονομία που προέβλεπαν οι συμφωνίες του Σαν Αντρές.

Σεπτέμβριος - Νοέμβριος: Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση και οι παραστρατιωτικοί κλιμακώνουν τις επιθέσεις τους στις ζαπατιστικές κοινότητες.

2004

Ιανουάριος: Δέκατη επέτειος της ένοπλης εξέγερσης του EZLN. Ο ομοσπονδιακός στρατός εισβάλλει στις ζαπατιστικές κοινότητες των Μόντες Ασούλες. Καίει σπίτια και εκτοπίζει δεκάδες οικογένειες.

Απρίλιος: Βάσεις στήριξης των Ζαπατίστας δέχονται επίθεση από μέλη του Κόμματος Δημοκρατικής Επανάστασης (PRD) στον δήμο Σινακαντάν: δεκάδες τραυματίες και 125 εκτοπισμένες οικογένειες.

Στην Πόλη του Μεξικού βρίσκεται νεκρός ο φοιτητής Πάβελ Γκονζάλες, ο οποίος είχε συμμετάσχει σε προγράμματα στις ζαπατιστικές κοινότητες.

Αύγουστος: Πρώτη επέτειος των Καρακόλ και των Επιτροπών Καλής Διακυβέρνησης. Οι Ζαπατίστας δημοσιεύουν μια

σειρά από ανακοινώσεις για την πρόοδο, τους αγώνες του κινήματος και τον τρόπο αυτοκυβέρνησής τους.

Νοέμβριος: Ο EZLN συμπληρώνει 21 χρόνια από την ίδρυσή του «κάπου στη ζούγκλα Λακαντόνα». «Το 1983 ήμασταν έξι. Σήμερα είμαστε χιλιάδες», δηλώνει η Επιτροπή Καλής Διακυβέρνησης της Γκαρούτσα.

2005

Ιούνιος: Ο EZLN κηρύσσει «κόκκινο συναγερμό», που σημαίνει: προστασία των Καρακόλ, ανασύνταξη των βάσεων στήριξης, απόσυρση των εξεγερμένων Ζαπατίστας από τις κοινότητες και απομάκρυνση των μεξικανών και των διεθνών παρατηρητών από τους αυτόνομους δήμους.

Ιούλιος: Ο EZLN παρουσιάζει την Έκτη Διακήρυξη της Ζούγκλας Λακαντόνα, όπου κάνει έναν απολογισμό της ιστορίας και του αγώνα του και προτείνει τη δημιουργία ενός μεγάλου μετώπου με τους εργάτες της πόλης και της υπαίθρου για ένα εθνικό πρόγραμμα αντικαπιταλιστικού αγώνα.

Αύγουστος - Σεπτέμβριος: Προπαρασκευαστικές συναντήσεις του EZLN με την κοινωνία για την «Άλλη Καμπάνια», την περιοδεία της ζαπατιστικής αποστολής σ' ολόκληρη τη χώρα.

Οκτώβριος: «Εβδομάδα για τους νεκρούς, τους αγνοούμενους και τους κρατούμενους». Μόνο την περίοδο 1994-2000 οι δολοφονίες και οι «εξαφανίσεις» στην περιοχή υπολογίζονται σε 120.

Νοέμβριος: Ο EZLN ανακοινώνει τη διάλυση του Ζαπατιστικού Μετώπου για την Εθνική Απελευθέρωση (FZLN) και τη δημιουργία της «Διηπειρωτικής Επιτροπής».

2006

1η Ιανουαρίου: Ξεκινά η περιοδεία του υποδιοικητή Μάρκος ως «Απεσταλμένου Μηδέν» σ' ολόκληρη τη χώρα.

Μάιος: Η «Άλλη Καμπάνια» διακόπτεται και κηρύσσεται «κόκκινος συναγερμός» στην Τσιάπας, μετά την άγρια καταστολή των πλανόδιων μικροπωλητών λουλουδιών στο Σαν Σαλβαδόρ Ατένκο.

Αύγουστος: Στρατιωτική επιχείρηση εκτοπισμού 30 οικογενειών Ζαπατίστας από την κοινότητα Λος Τσόλες.

Οκτώβριος - Νοέμβριος: Επανέναρξη της περιοδείας του «Απεσταλμένου Μηδέν» σε 11 πολιτείες.

2007

Ιανουάριος: Διεξάγεται η «Πρώτη Συνάντηση των Ζαπατιστικών Λαών με τους Λαούς του Κόσμου», στο Καρακόλ του Οβεντίκ.

Μάρτιος: Δεύτερη φάση της «Άλλης Καμπάνιας», με τρεις αντιπροσωπίες αντρών και γυναικών διοικητών και διοικητριών του EZLN.

Ιούλιος: Πραγματοποιείται η «Δεύτερη Συνάντηση των Ζαπατιστικών Λαών με τους Λαούς του Κόσμου», με τη συμμετοχή περίπου 3.000 ανθρώπων.

Αύγουστος: Αστυνομικές και στρατιωτικές επιχειρήσεις στην προστατευόμενη περιοχή Μόντες Ασούλες και εκτοπισμοί οικογενειών.

Σεπτέμβριος: Ο EZLN ανακοινώνει τη διακοπή της περιοδείας των διοικητών του στον νότο και το κέντρο της χώρας, καταγγέλλοντας τη νέα κυβερνητική επίθεση στις ζαπατιστικές κοινότητες.

Οκτώβριος: Πραγματοποιείται η «Συνάντηση των Ιθαγενών Λαών της Αμερικής» στην κοινότητα των Γιάκις, στο Βίκαμ του βόρειου Μεξικού. Συμμετέχουν 570 απεσταλμένοι από 66 ιθαγενείς λαούς 12 αμερικανικών χωρών.

Δεκέμβριος: Σε συνέδριο στο Σαν Κριστόμπαλ, ο υποδιοικητής Μάρκος δηλώνει: «Τα σημάδια του πολέμου είναι εμφανή στον ορίζοντα. Ο πόλεμος, όπως και ο φόβος, έχουν

μυρωδιά. Σήμερα, έχει ήδη αρχίσει να σκορπά τη δυσοσμία του στη γη μας».

2008

Ιανουάριος: Ολοκληρώνεται η «Τρίτη Συνάντηση των Ζαπατιστικών Λαών με τους Λαούς του Κόσμου» και η «Πρώτη Συνάντηση των Γυναικών Ζαπατίστας».

Φεβρουάριος - Μάρτιος: 37 κρατούμενες/οι σε φυλακές της Τσιάπας, Ζαπατίστας και μέλη της «Άλλης Καμπάνιας», πραγματοποιούν απεργία πείνας, καταγγέλλοντας τα βασανιστήρια και τις κακοποιήσεις και απαιτώντας την απελευθέρωσή τους.

Απρίλιος: Επιθέσεις του στρατού και της αστυνομίας, βίαιες εκκενώσεις κοινοτήτων, πυρπολήσεις σπιτιών, συλλήψεις, βιασμοί και απαγωγές στις ζαπατιστικές κοινότητες της ζούγκλας και της βόρειας ζώνης.

Περίπου 500 αστυνομικοί, με την καθοδήγηση παραστρατιωτικών, εισβάλλουν στην κοινότητα Κρουστόν.

Μάιος: Μεγάλη στρατιωτική και αστυνομική επιχείρηση στην κοινότητα Λα Γκαρούτσα, έδρα της Επιτροπής Καλής Διακυβέρνησης των Ζαπατίστας, στην κοινοτική γη Τουλιχά, στους δήμους Βενουστιάνο Καράνζα και Τίλα.

Επιθέσεις, κλοπές αγαθών και απαγωγές στο Καρακόλ του Οβεντίκ.

Ιούνιος: Πάνω από 200 στρατιώτες και αστυνομικοί εισβάλλουν στις κοινότητες Λα Γκαρούτσα, Γκαλεάνα και Σαν Αλεχάνδρο. Παιδιά, γυναίκες και άντρες τους αποκρούουν με ματσέτες, ξύλα, πέτρες και αυτοσχέδιους εκτοξευτήρες βεγγαλικών.

Μέλη της πολιτειακής αστυνομίας πρόληψης περικυκλώνουν την κοινότητα Κρουστόν, καταστρέφουν τις καλλιέργειες και εγκαθιστούν κυβερνητικό στρατόπεδο.

Σεπτέμβριος: Οι Ζαπατίστας καλούν στο «Πρώτο Παγκόσμιο Φεστιβάλ της Αξιοπρεπούς Οργής», που θα λάβει χώρα

στο Μεξικό από τις 26 Δεκεμβρίου 2008 έως τις 4 Ιανουαρίου 2009, με θέμα «Άλλος κόσμος, άλλος δρόμος: από τα κάτω και αριστερά». Στην ανακοίνωσή τους αναφέρουν μεταξύ άλλων:

Δεν είναι λίγα αυτά που είδαμε και ακούσαμε, μερικές φορές απευθείας, άλλες μέσα από τα λόγια και τα βλέμματα των άλλων.

Είναι τόση η οργή που είδαμε και η αξιοπρέπεια που συναντήσαμε, ώστε σκεφτόμαστε ότι είμαστε ακόμη πιο μικροί απ' όσο πιστεύαμε.

Στο Μεξικό και στις πέντε ηπείρους συναντήσαμε αυτό που διαισθανόμασταν όταν ξεκινούσαμε αυτό το έκτο βήμα μας: υπάρχει άλλος κόσμος, υπάρχει άλλος δρόμος.

Η Επιτροπή Καλής Διακυβέρνησης της Μορέλια καταγγέλλει τις επιθέσεις παραστρατιωτικών και τον τραυματισμό ενός Ζαπατίστα από σφαίρα στην κοινότητα Ουϊτεπέκ Οκοτάλ.

Οκτώβριος: Στον αυτόνομο δήμο Όλγα Ιζαμπέλ ένοπλοι άντρες της παραστρατιωτικής οργάνωσης Opddic τραυματίζουν σοβαρά με ματσέτα ένα εννιάχρονο παιδί, του οποίου την οικογένεια, βάση στήριξης του EZLN, είχε προσπαθήσει να δολοφονήσει η ίδια οργάνωση το 2007.

Η Επιτροπή Καλής Διακυβέρνησης του Οβεντίκ καταγγέλλει τις επιθέσεις μελών του PRD και του PRI που έχουν στόχο τα αυτόνομα προγράμματα της εκπαίδευσης και της ηλεκτρικής ενέργειας.

Παραστρατιωτική οργάνωση μετατρέπεται σε «δημόσια δύναμη» και λειτουργεί ως «αγροτική και δασική φρουρά» στους καταρράκτες Άγουας Ασούλες.

Το Ομοσπονδιακό Κογκρέσο ψηφίζει νόμο που νομιμοποιεί τις εκκενώσεις ζαπατιστικών κοινοτήτων για την «τουριστική ανάπτυξη» της Τσιάπας με ντόπια και ευρωπαϊκά κεφάλαια. Αυτοκινητόδρομοι, «οικολογικές επενδύσεις» και τουριστικά προγράμματα συνιστούν τον οικονομικό πόλεμο της κυβέρνησης που, σε συνδυασμό με τον στρατιωτικό πόλεμο, επιδιώκει να καταστρέψει την οικοδόμηση της αυτονομίας των Ζαπατίστας.

Νοέμβριος: Στον αυτόνομο δήμο Λούσιο Καμπάνιας, παραστρατιωτική ομάδα απαγάγει τρεις άντρες, βάσεις στήριξης των Ζαπατίστας, τους οποίους απειλεί να δολοφονήσει, και επιτίθεται σε άντρες και γυναίκες που σπεύδουν να εκφράσουν την αλληλεγγύη τους, με αποτέλεσμα 10 τραυματίες και την κλοπή της ξυλείας τους.

Δεκέμβριος: Με αφετηρία την πόλη Χουάρες στον βορρά, φτάνει στην Τσιάπας η «Παγκόσμια Πορεία των Γυναικών», που διεκδικεί τον τερματισμό των δολοφονιών γυναικών και της στρατιωτικοποίησης της χώρας, καθώς και την απελευθέρωση των πολιτικών κρατουμένων.

Η Επιτροπή Καλής Διακυβέρνησης της Μορέλια καταγγέλλει νέες επιθέσεις παραστρατιωτικών στον αυτόνομο δήμο Κομαντάντα Ραμόνα, οι οποίοι με τη συνενοχή των τοπικών και των ομοσπονδιακών αρχών προσπαθούν να εκδιώξουν με τα όπλα τους Ζαπατίστας από ανακτημένα εδάφη.

2009

Ιανουάριος: Ολοκληρώνεται στο Σαν Κριστόμπαλ δε λας Κάσας το «Πρώτο Παγκόσμιο Φεστιβάλ της Αξιοπρεπούς Οργής». Οι Ζαπατίστας, 15 χρόνια μετά την εξέγερσή τους και 25 μετά την ίδρυση του EZLN, παρεμβαίνουν με μια σειρά από ομιλίες: Χαιρετίζουν την οργισμένη αξιοπρεπή νεολαία σ᾽ ολόκληρο τον κόσμο, με ιδιαίτερη αναφορά στην Ελλάδα, καταγγέλλουν τη βία των κυβερνήσεων και των πολιτικών κομμάτων κατά των κοινωνικών κινημάτων, καταδικάζουν τη σφαγή στην Παλαιστίνη, περιγράφουν αναλυτικά την οικοδόμηση της δικής τους οργανωμένης οργής, με έμφαση στη συμμετοχή των γυναικών, αναδεικνύουν τα ζητήματα των ομοφυλόφιλων, των λεσβιών και των τρανσέξουαλ και καλούν την καθεμία και τον καθένα από μας να διατηρήσει το χώρο του, την ιστορία του, το όνειρό του, όλα αυτά που του «αναλογούν» στον κόσμο.

Από τις *εκδόσεις των ξένων* κυκλοφορούν:

CRITICAL ART ENSEMBLE
Η μηχανή της σάρκας

ANDRÉA DORIA
Η εξαιρετική περίπτωση μιας συνηθισμένης ιστορίας

ANSELM JAPPE
Το τέλος της τέχνης στον Αντόρνο και τον Ντεμπόρ

Ομάδα RETORT
(IAIN BOAL, T.J. CLARK, JOSEPH MATTHEWS, MICHAEL WATTS)
Καταπονημένες δυνάμεις:
Κεφάλαιο και θέαμα στη νέα εποχή του πολέμου

(και σε ηλεκτρονική μορφή
στον δικτυακό τόπο www.disobey.net/hotel)